

ลุ่มน้ำ และขยายไปตามที่ราบลุ่ม และภัยในช่วงหลังชุมชนได้ขยายตัวไปทางที่ราบลุ่มตอนบนและทางตะวันตกมากขึ้น

เห็นได้ว่ามีการขยายที่อยู่อาศัยเข้าไปในที่น้ำและที่ราบลุ่มตอนบนอย่างต่อเนื่อง

คำถาม: ขอบเขตพื้นที่เมือง พื้นที่ป่าและเกษตรกรรมเป็นอย่างไร มีความชัดเจนหรือไม่ ? ?

ครส.: ยังไม่มีความชัดเจนในรายละเอียดของขอบเขตพื้นที่ เนื่องจากว่าในช่วงหลังนี้ป้ายมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว

11. อ.ทองอิน แจ่มแจ้ง (วิทยากรเพิ่มเติม)

ในอดีตป้ายไม่ได้มีเสน่ห์ เป็นเมืองที่เดินทางไกล อยู่ในทุนเขา แต่ปัจจุบันเป็นที่รู้จักและมีเสน่ห์เมื่อไม่นานมานี้ รวมทั้งเสนօภาพของป้ายในมิติวิศวกรรมความเป็นอยู่ และตั้งคำถามว่า เสน่ห์ของป้ายอยู่ที่ไหน ? ? และได้เสนอแนวทางแก้ไขเรื่องของปัญหาการท่องเที่ยวของป้ายที่อยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยภายนอกที่เข้ามาในปัจจุบัน คือ

1. เปลี่ยนแนวคิด กินดืออยู่ดี เป็น อยู่อย่างพอเพียง
2. ผู้ใหญ่และผู้มีอำนาจทั้งทางโลกและศาสนาต้องทำตัวเป็นผู้นำที่ดี
3. เริ่มต้นที่ตัวเราเอง ต้องเลือกปฏิบัติไม่ใช่เดินตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทุกเรื่อง

12 . อ.ดวงใจ หล่อฐานวนิชย์

“การท่องเที่ยวป้ายภัยใต้กระถางโภภัตนาค”

ธุรกิจการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 (2524-2534)	ยุคธุรกิจชุมชน
ระยะที่ 2 (2534-2542)	ยุคขยายตัวธุรกิจชุมชนและการเข้ามาของนักลงทุนรายย่อย
ระยะที่ 3 (2542- ปัจจุบัน)	ยุคของนักลงทุนรายใหญ่และการปรับตัวของธุรกิจชุมชน

ประเด็นสำคัญ

- จำนวนประชากรในอำเภอป้ายสามัคคี ในประชากรมีพื้นที่สิ่น 28,000 คน แต่คนที่อยู่ในเมืองมี 4,000 คน ดังนั้นความมองฐานะทางเศรษฐกิจของป้ายใหม่กว่าไม่ได้ขึ้นอยู่กับการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมไปถึงการเกษตรกรรมของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่อีกด้วย
- การท่องเที่ยวในป้ายไคร ได้ประโยชน์ ? ?
- การเปลี่ยนมือของเจ้าของที่ดินและการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว

- เสน่ห์ของการท่องเที่ยวที่ป่ายที่แท้จริงแล้ว ก็อย่างในสิ่งที่เรามีอยู่ ขายสิ่งที่เป็นเสน่ห์ของเราดีที่สุด

ช่วงซักถาม:

อารีย์: เรื่องของบ้านพักของพลบ. 3 หลัง เป็นไปได้หรือไม่ที่จะมีการรื้อฟื้นและจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว

อ.ดวงใจ: การท่องเที่ยวที่ปายไม่ใช่แค่ตอบ การท่องเที่ยวเป็นเรื่องของคนที่เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และควรให้การท่องเที่ยวที่ปายเป็นอย่างที่เคยเป็น ไม่เช่นนั้นนักท่องเที่ยวที่มาปายก็จะรู้จักปายแต่เปลือก ไม่รู้จักสิ่งที่อยู่ข้างใน (คนปาย)

นั้นกร: ต้องการให้มีการนำเสนองานสัมมนาแบบนี้อย่างต่อเนื่องในเรื่องของประวัติศาสตร์ และโบราณคดี แล้วก็เริ่กร้องให้คนปายรู้จักตนเองและรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ปอยภาคหลุ่ ประเพณีเดี๋ยงผีเมือง

บริษัท: ต้องการหาแนวทางร่วมมือระหว่างคนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่ นี่องจากว่าปายเป็นพื้นที่ที่มีการเคลื่อนย้ายคนเข้าออกจำนวนมาก ดังนั้นจึงอยากหาแนวทางความร่วมมือของคนทั้งสองฝ่ายที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในปาย

พัชรี (บ้านตะวัน):

- ความเป็นไปได้ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน เพื่อจัดเก็บรวบรวมเรื่องราวต่างๆของปาย เช่น ประวัติศาสตร์ชาวไทยใหญ่ในปาย
- การท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่คนปาย คงจะปฏิเสธไม่ได้ และเสนอให้มองปายเป็น “เมือง International”
- เริ่กร้องผู้ที่มีอำนาจในเรื่องของการขับเคลื่อนแนวทางที่เป็นรูปธรรม และชุมชนต้องเป็นผู้นำเสนอแผนพัฒนาต่างๆ

สรุปโดย อ.รัศมี:

- การศึกษาวิจัยตัวเร้นนี้ เราต้องเป็นผู้ศึกษา เนื่องจากว่าเรา (คนปาย) เป็นคนที่รู้เรื่องดีมากที่สุด
- หลักสูตรการท่องเที่ยวของวิทยาลัยชุมชน เสนอให้ร่วมสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเราก่อน แล้วค่อยนึกถึงเรื่องการท่องเที่ยว
- ผู้นำจากส่วนราชการต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาที่มาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจในชุมชน

การถอดเทปปั้นที่ 26 สิงหาคม 2549

ผู้ดำเนินรายการ : ..... เมืองปายมีเสน่ห์ ไครกี้ กรณีเส้นห์กี เมื่อตนกันงาม ก่อนที่เราจะพูดไปทางหน้าเรา ต้องตั้งหลักให้รู้ตัวเองสักหน่อย คำโบราณว่า ตาอยู่ที่หน้าเรามองไม่เห็น ที่นี่เราจะหันอย่างไรให้เห็นหน้า อย่างสมัยก่อนเขาเรียกกันว่าตักหน้าใส่กะ โผลกจะ โงกคุจง หรือ การส่งกระจากดูหน้าตาว่าสวยหรือไม่สวย

กี เมื่อเมืองปายบ้านเราก่อนที่เราจะเดินไปข้างหน้า ต้องรู้จักตัวเองก่อน ว่าเมืองปายมีที่มาอย่างไร ว่า พื้นของบ้านเรามีต้นกำเนิดมาจากที่ไหน วันนี้พ่อจันทร์ ที่เป็นประษุช่าวบ้านที่ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนนานาน น่องอาจาจ ไม่รู้ว่า ตามหลักฐานประวัติศาสตร์ เมืองปายมีอายุตั้ง 694 ปี อันนี้เฉพาะที่เรามีหลักฐานการจดบันทึก เป็นลายลักษณ์อักษร เพราะฉะนั้นก่อนหน้านี้อีกที่อาจมียุคก่อนประวัติศาสตร์ ดังนั้นเราต้องเริ่มรู้จักประวัติศาสตร์ที่เริ่มจากบ้านดอน ถ้าใครได้ฟังก็ฟังอีก เพื่อที่จะได้เชื่อชับ คราวที่ยังไม่ได้ฟัง ก็ตั้งใจฟัง พ่อจันทร์มีเรื่องเล่ามากมาย นอกจากมีพ่อจันทร์แล้วก็ยังมีอ.บัณฑิต โดยพ่อจันทร์จะพูดรึ่งเรื่องตั้งแต่การก่อตั้งเป็นบ้านดอน ตั้งแต่ 694 ปีเป็นต้นมา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2346 ที่กระจายตัวจากบ้านดอนไปสู่หมู่บ้านอื่น พ่อจันทร์จะอธิบาย ตรงนี้ให้เราเห็นภาพ แล้วอาจารย์บัณฑิตเล่าให้เราฟังต่อ

จันทร์ อินทสาร

พ่อจันทร์ : นำปาย สายธาร น้ำสการพระอุ่นเมือง ลือเลื่องหนองขาวพันธุ์ดี อันนี้เป็นคำวัญเมืองปาย ส่วนคำวัญของเวียงเหนือมีว่า หมู่บ้านคิดกัน ประชาชนยังดี ถนนราชวิถี เทคอนกรีต รักษาไว้ วัฒนธรรม ผู้นำเข้มแข็ง

กระบวนการรู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอปาย และวิทยากร โดยเฉพาะอาจารย์ดร. รัศมี ชูทรงเดช ผู้ประสานงาน วันนี้ก็จะมาพูดรึ่งประวัติศาสตร์ในอดีต ความจริงแล้วเรื่องนี้เตรียมมาเป็นเวลาช้านาน จึงขอแบ่งประวัติศาสตร์เมืองปายออกเป็น สามตอน ตอนแรกก่อนเสียกรุงครั้งที่ 2 พ.ศ. 2310 ตอนที่สองช่วงหลังเสียกรุงครั้งที่ 2311-2322 ที่สร้างวัดหลวง ตอนที่สาม....

ก่อนเป็นเมืองปาย แต่ก่อนนี้มีเก้าคือเชียงใหม่ ได้เอกสารภาษาไทยใหญ่จากเมืองปั่น ที่เป็นเมืองไทยใหญ่ที่พม่า และเมืองหน่องยิเป็นเมืองพี่เมืองน้อย ประวัติศาสตร์ของไทยอยู่ที่นั่น เพราะว่าเมืองปั่นเป็นเมืองพม่าเข้ามาตีเรา ตั้งหลายครั้ง หลักฐานประวัติศาสตร์ก็อยู่ที่นั่นทุกอย่าง สักกะเหลດแห่งนี้ ยะระหว่าง แปลว่า เรียงลำดับเป็นประวัติศาสตร์ สักกะเหลດแห่งนี้แปลว่า ประวัติศาสตร์ ยะระหว่าง คือ ประวัติศาสตร์ ไปเมืองเชียงใหม่ได้ หนังสือที่เขาเรียงลำดับ เขาจะเรียงเป็นจุลศึกษาว่าทำอะไรบ้าง หลักฐานทุกอย่างอยู่ที่นั่น

ในจุลศึกษา 694 พ.ศ. 1855 วิธีคิดคือเอา 2549 ลบด้วย 1855 นั้นก็จะเป็นอยู่ 694 ปี คำว่าก่อนประวัติศาสตร์ก็มี แต่ไม่มีไครรู้ ขนาดพระพุทธเจ้าที่ปรินิพพานไปแล้วนั้นก็ยังไม่รู้

พระเจ้าคำ เป็นหลวงของพระเจ้าติโลกราชรู้เข้าว่า พะก่าหม่องซอ เข้ามาตั้งบ้านเรือนที่เวียงเหนือ มาสร้างวัดสร้างสร้างว่าอยู่นั้น กลัวว่าจะเข้ามาเติมแผลภายนอกเนื่อง จึงส่งคนสอดแนมนากุ

เข้าคำมีช้างอยู่ 3 เชือก พอถึงป่ามาหัวย ผ่านว่ามี.....

โบราณปัลลีเอกสารช้างไปหนึ่งตัว เข้ามาช้างกีดาย เลยตัดหัวช้างมาทิ้ง ไว้ที่หัวย เดี๋ยวนี้เรียกว่า บวกหัวช้าง จากที่นี่ไป 22-23 กิโล บนบวกหัวช้างมีวัดร้างหนึ่ง

ต่อมาในจุลศักราช 177 พ.ศ. 1858 ทหารของเจ้าคำรู้เข้าสำรวจบ้านเรือน สั่งทหารให้ บุดดู เวียงรอน บุดเพื่อป้องกันศึกเข้าเมือง สั่งทหาร 1861 ทหารพม่าพยาภานไปดีเมืองเชียงใหม่ พระเจ้าคำ จังหนี้ไปอยู่เมืองฝาง พระเจ้าครือ ผู้เป็นน้อง อยู่นั้นมาจนจุลศักราช 771 หรือว่าพ.ศ. 1952 พระก่ำหนม่องซอ สร้างบ้านใหญ่โต เพื่อจะเอามาทดลองหนื้อ เข่น เชียงใหม่ หริภุญไชยมาไว้ในครอบครอง

อยู่นานถึงสามัญพระแสนภู มีลูกชายของค์ โดยเฉพาะชื่อ **เจ้าครีจันงาม** จึงสั่งทหารมาช่วยรบตีเอาบ้านค่อน ถนนทางเหนือเรียกว่า เจ้ามหาชีวิต คือ ทุกสิ่งทุกอย่างใช้อำนาจส่วนตัว สั่งทหารมา 3 คนปลอมตัวคนหนึ่ง เป็นพม่า อีกคน เป็นไทยใหญ่ ต่อมาก็จับตามารบตีเอาบ้านค่อน เจ้าครีจันมีช้าง อยู่ 3 ตัว ตัวแรกชื่อช้างเผือก เต่า ตัวที่สองชื่อช้างพลายเผือกเต่า ตัวที่สามชื่อช้างแก้วมงคล เมื่อร่วมพลแล้วออกจากพิงบุรี เข้าบ้านค่อน พอกลังที่บวกหัวช้างกีพักที่นั่นหนึ่งคืน

ผู้ดำเนินรายการ : สิ่งที่พ่อพูดมาเป็นเรื่องของเชียงใหม่ พม่า ต้องเข้าใจว่าป้าย เป็นเหมือนพื้นที่กันชน เป็นพื้นที่ระหว่างเชียงใหม่กับพม่าที่ไม่มีกำลัง ต่างก็ยึดครอง ถ้าพม่ามีอำนาจสร้างบ้านແpongเมือง เชียงใหม่ก็พยาภาน กลับไปยึดครองคืนมา จะเห็นว่าแต่ก่อนไม่ใช่มี คนที่นี่หลากหลาย ไม่ใช่แค่คนไทยใหญ่อย่างเดียว

พ่อจันทร์ : ครับหลากหลาย มีคนเชียงใหม่ อย่างที่หนองอี ยังเป็นภาษาเมือง เป็นคนเมือง ส่วนคนเมืองปั่นเป็นไทยใหญ่

ในปีพ.ศ. 2220 เจ้าสีจัน นานอนที่บวกหัวช้าง ลงมาตามลำนำ มาดูว่ามีทางใดจะตีเข้าบ้านค่อนได้ ก็พบว่าทางเข้าอยู่ 2 ประตู คือ ประตูทางตะวันตกและทางใต้ เพราะเป็นทางที่คนเข้าออก ข้างหนึ่งคือริมทับ มาก่อนหน้า เอ้าช้าง สองซือกมาอ่อนน้ำ แล้วพุดว่าพวยุ่นนี้จะเข้าตีบ้านค่อนขอให้เจ้าจงชนะ ลำนำนั้นจึงมีชื่อว่าวังช้างเผือก อยู่ทาง โรงเรียนอนุบาลปาย และไปถึง เจ้าสีจันตอนตะแคงขวา หันไปทางตะวันตก ฟันว่าเทพบุตรธิดา เอ้าน้ำมาล้างเท้า ล้างมือ เข้ามาเก็บตามที่ฝัน เพื่อที่จะได้ตีชนชนะ เลื่อนทับเข้ามาทางประตูตะวันตก เข้าไปถึงกลางเวียง ที่เป็นคุ้มเจ้าปักจุบันนี้คือ สถานีอนามัย เอ้าช้างเข้าไปประชิดคุ้ม เจ้าสีจันเป็นสุภาพบุรุษ ลงจากคอกช้าง พันข้าศึกไปเรื่อยๆ จนช้างสองซือกหลงไป เรียกว่าประตูเวียงหลง ที่ช้างหลงออกไป บรรกันต่างคนก็ต่างวิ่งหนีไปทางตะวันตก ที่เรียกว่า ประตูม่าน เพระม่าน (พม่า) มาดายที่นั่นหนึ่งคน ทหารมารบแคลบนำป้าย ที่เป็นทุ่งเป็นนา เลยเรียกว่า ทุ่งม่าน หรือ ที่ **พระก่ำสาคມ** หนีทับไปทางใต้ แล้วตายที่ประตูคำ ส่วนพระก่ำหน่า หลบหนีไปที่น้ำบ่อสู เป็นน้ำบ่อสักดีสิทธิ์ น้ำจะเต็มอยู่เสมอ พระก่ำหน่า บอกว่าถ้าไครมาถานก็ให้บอกไปว่า บ่อสูเลยพี่ยนมาเป็น บ่อสู

ผู้ดำเนินรายการ : เห็นว่าประวัติศาสตร์เมืองปายที่พ่อจันทร์เล่ามาสอดคล้องกับชื่อสถานที่

พ่อจันทร์ : ตัวของพระก่ำหน่า ไม่ตาย ก่อนที่จะรบมีเสนาคนหนึ่งไปเผลวัด แล้วขอชีวิตอยากอยู่นานๆ เจ้าสีใจ จึงแบ่งเขตให้พระก่ำหน่าอยู่ทางทิศใต้และตะวันตก อยู่ทางตะวันออกของอนามัย

ส่วนช้างสองตัวของเจ้าสีจันยังไม่ตายหาเจอทางไปหัวยปางแยง เรียกที่เจอว่า หัวยช้างเต่า และหัวยช้างแก้ว เจ้าสีจันดีใจที่ช้างไม่ตาย ได้ช้างคู่ชีวิตตั้งซื่อใหม่เป็น ช้างพลายเผือกเต่า และ ช้างพลายมงคล เรียกแม่น้ำที่ได้ช้างพลายมาว่า น้ำปาย เพราะคนทางเหนือจะออกเสียงตัว พ เป็นตัว ป และลักษณะชื่อเมืองว่าเมืองปาย

อยู่มาเจ้าสีจันก็เข้าเชียงใหม่ไปกราบบุพเพศรีสุธรรมราชนา พระยาตีโลกราช ว่า พะก่าสาคอมตาย เหลือ พะก่าคน่า ก็เลยให้อยู่ที่ป่า ยต่อ ส่วนเจ้าสีจัน ได้รับซื่อใหม่ให้เป็น เจ้าชัยสงกรานต์ ที่รับศึกชนะ

ผู้ดำเนินรายการ : ที่พ่อเล่ามา มีประโยชน์ของการเชื่อมโยงชื่อบ้าน แต่เดียวยที่ว่าประวัติศาสตร์ทางตำนานมันไม่เห็นวิธีชีวิตของคน ว่าคนสมัยก่อนอยู่กันอย่างไร

พ่อจันทร์ : เวียงเหนือมีเรื่องเล่าว่าเป็นคนที่ตีกันบ่อย คนเวียงเหนือก่อเรื่องการชกต่อย ยกพวกตีกัน อย่างงานก่ำยสลากร ที่ไม่ยกพวกตีกันมันไม่สนุก

เข้ายุคที่สอง ต่อมามีอพลเมืองมากขึ้น ขยายบ้านเมือง เอาคนมาจากบ้านต้นขาที่เชียงใหม่ บ้านต้นดาล บ้านเมืองแพร่ พomaในสมัยเจ้าแก้เมืองมา เดินทางจากเชียงใหม่มาคล้องช้างที่นี่ มาทางเวียงเหนือล่องไปทางแม่น้ำปาย เดินไปทางตะวันตก พบรหนองนำข่านคาดใหญ่ ...

ต่อมาในจุลศักราช 1139 พ.ศ. 2220 ..... เจ้าสีจัน กับ เจ้าอินทวงศ์ เห็นว่าทางใต้มีที่รากว้างน่าสร้างพระราชปรึกษาหารือกันทดลองสร้างเมื่อพ.ศ. 2222 บุคน้ำบ่อไไวกลางวัด เรียกว่า วัดหลวง ก่อเดี๋ย กว้างไม่เกิน 30 ศอก สูงเกิน 30 ศอก ใช้ชื่อว่าวัดหลวง

ต่อมาพ.ศ. 2412 คนพื้นมาก็ขึ้น ทางเชียงใหม่สมัยพระเจ้ากาวิโรมส เห็นควรจัดแบ่งการปกครอง เพื่อจ่ายต่อการปกครอง โดยแบ่งออกเป็น บ้านทางเหนืออ่วงช้างเผือก และ ไวด้วงช้างเผือก คนอยู่กันหนาแน่นแบ่งเป็นเวียงตามเวียง วัง คลัง นา ของทางราชการ เลยคุยกับกรมคำร่างแล้วแบ่งให้บ้านทางเหนือของลำน้ำปายเป็น บ้านเวียงเหนือ และทางใต้เป็น บ้านเวียงใต้ เพื่อสะดวกในการเก็บภาษี 4 บาทต่อครัวเรือน ส่งไปให้ทางเชียงใหม่ ที่เวียงแหงเก็บครัวเรือนละ 7 บาทต่อปี

ทางปายจึงมี 2 เวียง เวียงที่อยู่ก่อนและเหนืออ่วงช้างเหนือ เรียกว่าเวียงเหนือ ส่วน เวียงที่อยู่ใต้ของน้ำเรียกว่า เวียงใต้ เวียงทั้งสองสร้างขึ้นปี พ.ศ. 2412 และลักษณะเป็น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ

และเมื่อเจ้ากาวิโรมส แบ่งปายเป็นสองเวียงคือ เวียงเหนือ เวียงใต้ สมัยก่อนใช้แต่คำว่า ทำมาหากิน เลี้ยงชีพ แต่สมัยใหม่ใช้คำว่า ทำมาขาย

ในพ.ศ. 2415 การปกครองได้ยกเลิกฐานะ เวียง เมือง และตั้งเจ้าขุนมูลนายขึ้นมาเพิ่มเติม มาเป็นตำบล เปลี่ยนเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ในหลักฐานบอกว่า ผู้ปกครอง พabayang กรรมการ พระยาสองครูมหาราษฎร์ของเจ้านันทชัย แต่ตั้ง พระยาเกษตรรัตนอาเขต เป็นเจ้าเมืองปายคนแรกเมื่อ พ.ศ. 2417 เป็นต้นมา

ต่อมานำสักกะเหลดเจ่นก์ไม่พูดถึงปายอีก แต่จะพูดถึงเมืองเชียงแสน เมืองยวม เล็กๆน้อยๆ มีพูดถึงเรื่องเจ้าเมืองปายส่งบุนสามปายที่รับทัพหนีไปอยู่เมืองน้อย

จุลศักราช 1273 พ.ศ. 2454 ทางกรุงเทพ แต่ตั้งกระทรวง ทบวง กรม ยกเลิกฐานะเวียงมาเป็นตำบล เมืองปายจึงมีฐานะเป็นอำเภอปาย เวียงใต้เป็นตำบลเวียงใต้ เวียงเหนือเป็นตำบลเวียงเหนือ แต่ตั้งรองอำเภอตั้งย์อกหลวงเจริญ เบทบรันคร์ หรือคุณครสุรินทร์ เป็นนายอำเภอปายคนแรก ตั้งแต่ พ.ศ. 2454- 2468 ส่วนประวัตินามอำเภอปายคนอื่นๆ พ่อก็มีหมดทุกคน

เมืองปายมี 1 บ่อ 2 มี 2 บ่อ 3 มี 3 บ่อ 4 มี 4 บ่อ 5

มี 1 บ่อ 2 กือ พระอุ่นเมืองมีหนึ่เดียวในปาย มี 2 บ่อ 3 กือ ตำบลเวียงใต้และตำบลเวียงเหนือ มี 3 บ่อ 4 กือ อำเภอปายมีสามเมือง กือ เมืองน้อย เมืองปาย และเมืองแปง มี 4 บ่อ 5 กือ เมืองดีอี้ 4 ทิศ กือ หนึ่งทิศตะวันออกมีพระราชดุแม่เย็น เรียกว่าพระราชดุลูกนิมิตร บูรณะตั้งแต่ปี 2524 สองพระราชดุครูบานศรีวิชัยหรือพระราชดุวัดน้ำสู สามพระพุทธบาทเวียงเหนือ สี่พระราชตามแข็งอยู่ทางใต้

พระครูโภกณสวัสดิการ ซึ่งเป็นครูของพ่อไได้ทำนาขึ้นในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 8 เหนือ หรือว่าเดือน 6 ได้ พ.ศ. 2520 ไว้ว่า เมืองปายต่อไปข้างหน้าจะมีชื่อเสียง จะมีบ้านกระหลาง (ฝรั่ง) และอีกอย่างหนึ่งคือต่อไปค่อนเต่าจะได้เผาคนหนุ่น เพราะว่าเป็นโรคเอดส์กัน

ผู้ดำเนินรายการ : ขอขอบคุณพ่อจันทร์ที่ได้เล่าประวัติศาสตร์เมืองปาย ที่ถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ทางการ ช่วยให้เห็นพัฒนาการของยุคสมัย ต่อจากนี้ยกติดสีสันชุมชนชาวบ้าน อ.บัณฑิตจะมาพูดรี่อง ประวัติศาสตร์หมู่บ้านเมืองปายในปัจจุบัน ว่ามีหมู่บ้านเด่นๆ ที่สำคัญจริงๆ ว่ามีของดี และการตั้งบ้านเรือนก็ไม่ได้ตั้งบางจุดเท่านั้น แต่ในบ้านทึกมักจะบันทึกเฉพาะบางจุดที่สำคัญ เรื่องนี้เราต้องอาศัยข้อมูลและรวมรวมกันอีกด่อไป อ.บัณฑิตจะเสนอประวัติศาสตร์ตั้งแต่ช่วง 2346 เป็นต้นมาที่เป็นช่วงที่มีการขยายหมู่บ้านลงมา เชิญคิะ

บัณฑิต แสนคำ

อ.บัณฑิต : ทราบเรียนท่านผู้ว่า นายอำเภอ และผู้มีเกียรติทุกท่าน หนังสือเล่มนี้ให้ทราบรวม ประมาณ ส่องปี เพราะว่าไม่มีการบันทึกไว้เลย เราได้รับข้อมูลจากคนเฒ่าคนแก่ กำนัน พ่อหลวง จากหมู่บ้านต่างๆ 40 กว่า หมู่บ้านแล้วมาร่วมรวมเป็นเล่มไว้ งานที่ได้จึงเป็นการสอบทานมาเรื่อยๆ ถ้าหากเกิน ก็ช่วยทำหนังสือถึงสภา วัฒนธรรมเพื่อแก้ไขต่อไป

บ้านดอนสร้างก่อนเวียงใต้ ก็จะนออกกล่าวถึงยุคหลังที่สุด กือ ช่วงบุนสามปาย เข้าเมืองคิดว่าคงฟังขาด ตะวันตกของแม่น้ำปาย ที่ทำเลกว้างขวาง ดังที่เจ้าเมืองเชียงใหม่ได้แนะนำ จึงสร้างบ้านแปงเมือง มีทั้งคนโยนก ไหใหญ่ เสี้ยว ที่มาอยู่ที่นั่น สร้างเวียงเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีบ้านเรือนเป็นปือกๆ ดังที่มหาจันทร์ได้พูดไว้แล้ว บ้านจ่อหม้อ เพราะเป็นบ้านที่ทำอาชีพปือกหม้อ มาเป็นบ้านหม้อในปัจจุบัน บ้านขนาดยักษ์จากเชียงใหม่ บ้านเมืองแพร่

ที่เรารอยู่ตอนนี้ก็ข้ายมาจากการเมืองแพร์เมืองน่าน ต่อจากนั้นนานเรื่องก็ขับขยายมาเรื่อยๆ อย่างที่บ้านเวียงได้ เคิม เป็นลัว่เก่า และไทยใหญ่ แล้วข้ายไปที่บ้านทุ่งโpong ที่เป็นกะหรี่ยง ข้าย เพราะเจ้าเมืองสั่งข้าย เมืองแปงมาจากสะ เมิง ตามประวัติเมี้จาม่แสบคำแปงมาอยู่เป็นคนแรก ก็เลยใช้ชื่อว่า บ้านเมืองแปง ถ้าข้อมูลผิดพลาดก็แจ้งทาง สภាភัฒนธรรม มันมีทั้งหมู่บ้านที่ตั้งก่อน 200 ปี บางหมู่บ้านตั้งมาได้ 10 ปีก็มี

ผู้ดำเนินรายการ : ลองยกตัวอย่างบ้านเก่าแก่ ที่มีของดีอยู่ด้วยให้ฟังหน่อย

อ.บัณฑิต : ทางบ้านหมอแปง เดิมที่มีคุณมาอยู่ปีนหนอ มีชื่อว่าแปง ที่นั่นมีพระพุทธรูปแสนแท้ ที่เป็นโบราณวัตถุ แล้วก็มีเมืองน้อยที่ตามประวัติก่อตั้งก่อนเมืองปาย เรื่องของพระเจ้าอุ่นเมือง มีหลักฐานยืนยันกันอยู่ ทางสถา瓦ัฒนธรรมก็กำลังรวบรวมข้อมูลอยู่เรื่องบรรจุอัญเชิญของพะนางสุพรรณกัลยา แต่ที่เป็นความจริงก็พระธาตุที่วัดแสณภู มีหลักฐานจากคนเฝ้าคนแก่ๆว่าในสมัยกรุงศรีวิชัยสร้างพระธาตุอยู่หลังวิหาร เนื่องอกกับเมืองแปง พระธาตุสีเหลี่ยมเนื่องอกกัน ส่วนเรื่องของพระนเรศวรที่เป็นผู้หล่อพระเจ้าอุ่นเมืองนั้น จากหลักฐานมีการหล่อ ก่อ กันที่พระนครเกิดครั้งกว่าปี ตรงนี้มันขัดกันอยู่

ผู้ดำเนินรายการ : เรื่องที่เล่ามีความน่าสนใจก็คงไม่ยากที่หาหลักฐาน ยิ่งสมัยนี้ที่มีเทคโนโลยีถ้าเราสนใจ น่าจะหาหลักฐานได้ จริงๆแล้วเรื่องของความรุ่งเรืองทางพุทธศาสนา ก็ค่าว่าที่ได้ที่เห็นความรุ่งเรืองเกี่ยวกับการสร้างวัดสร้างวัว ลงยกตัวอย่างให้ฟังหน่อยจะ

อ.บ้านทิพ : เมืองปายมีสามเมือง คือ เมืองน้อย เมืองปาย และเมืองแปง เมืองที่ประวัติศาสตร์ไม่悠久 เดิมคือ เมืองแปง บุคใหญ่นกไม้รู เมืองแปงมีวัดร้างมากกว่า 50 วัด มีคนเข้ามาบุกทางองค์กัน ไปหมุด โดยเฉพาะตาม วิหารที่ก่ออิฐถือปูน ส่วนมากจะมีรูทุกที่ ในเขตอบต.แม่สืบ มี 36 วัดที่มีการสำรวจ ตอนนี้ให้ทางอบต.เมืองแปง สำรวจวัดร้างทั้งหมด ในเขตอบต. ว่ามีเท่าไหร่ ที่พดได้เพราประมาณอยู่ที่นั่น เป็นครุฑีนั่นมา 13 ปี

ผู้ดำเนินรายการ : ที่พ่อพูดมาเกี่ยวกับเรื่องประวัติศาสตร์เมืองปายที่มีนานานั้น ที่ในช่วงแรกก็มีอุจาระรุ่น ทำศึกกัน แต่พอในช่วงหลังมีวัดมาก ก็แสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง อีกอย่างหนึ่งที่เราเห็นคือ มีคนหลากหลาย เรามีคนจากที่อื่นเข้ามายู่อย่างสม่ำเสมอ การรื้อจักตัวเองก็มีความสำคัญ และเมื่ออยู่ร่วมกันกับคนที่หลากหลายก็ไม่สำคัญ แต่อย่างตรงที่ว่าจะอยู่ร่วมกันอย่างไร ขอเชิญทางล่างมีประดิษฐ์หรือคำถาวรสัก 10 นาที เชิญค่ะ

พ่อจันทร์ : ขอเพิ่มเติมในยุคก่อนประวัติศาสตร์ พบคำพิแม่น ที่เมืองน้อย แล้วที่เมืองแบงก์มีคำพิแม่นเหมือนกัน มีครก สาก ถวย ที่ไม่ใช่ถวยที่เราใช้ในปัจจุบัน คล้ายเป็นไม้ที่เจาะลงไป ครรภ์เป็นครรภ์ไม้ อย่างพ่อทุกครั้งที่ไป ไร่เหลาเก็จผ่านถ้ำ เวลาเข้าป่าเก็จบน ขอให้ปลอดภัย คุ้มครอง เดี้ยวันนี้มีคนอาช่องออกไปขายหมุดแล้ว ที่เมือง แบงก์ด้วย น่าจะเค้าไปหาเชิงให้คนหาน้ำคืน คนหาน้ำราไนนีไครซึ่ง

ดร.รัฐ： ถ้าพูดตามความคิดของชาวบ้านเป็นอย่างไร เป็นผู้ที่ไม่มีตัวตน หรือว่าเป็นคนป่าในความคิดของชาวบ้านเอง

อ.บัณฑิต : เป็นผู้ที่ ให้วิชลักษณ์ ไปทุกครั้งของอะไรก็ได้ คล้ายๆ กับเป็นเจ้าป่าเจ้าเขา ถ้าเป็นผู้ทำไม่ถูกมาทำข้าว แต่ก็ไม่รู้ว่าเป็นอะไรกันแน่

ผู้ดำเนินรายการ : ช่วงหลังจากนี้ อ.รัศมีจะให้ข้อมูลด้านโบราณคดีที่ปางมะผ้า ผ่าน อาจได้แลกเปลี่ยนกัน ต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัศมี ชูทรงเดช

สำหรับวันนี้เรื่องที่จะพูดแล้ว ก็คือ โบราณคดีป่ายจากปางมะผ้า ถ้าถามว่ารู้จักปายดีไหม ขอบอกเลยว่าไม่รู้ จากการศึกษาที่ปางมะผ้า ที่เราศึกษามา 6 แล้วเราว่าป่ายกับปางมะผ้า น่าจะมีอะไรที่คล้ายกัน โบราณคดีหมายถึง อะไร หลายคนมองว่าเป็นเหมือนเรื่องไวยศาสตร์ มีคนเคยถามว่าอาจารย์คุณพระเป็นหรือเปล่า จริงๆ แล้ว โบราณคดีเป็นเรื่องที่ศึกษาของเก่า อย่างเก่าในนี้ นานไปก็เป็นของเก่า

เราศึกษาเรื่องของคนจากของ มาดูว่าการศึกษาโบราณคดีให้คุณค่าอะไรเราบ้าง สิ่งที่สำคัญคือ คุณค่าทางจิต วิญญาณ เวลาเราพูดถึง เมื่อเราศึกษาป่ายแล้วรู้ว่าของเก่าเราคืออะไร ทำให้เรามองถึงตัวเราที่มีของดีไม่แพ้ใคร ถ้า สมนติว่าเราเอาไปประสบการณ์หลายอย่างใช้ในเรื่องของความเชื่อ พุทธศาสนา หรือ มุสลิมที่เข้ามา ทำให้เรา เข้าใจและเค้าไปใช้ในสังคมของเราได้ .. และสามารถพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยวได้

ทำให้เรารู้อะไรบ้าง การศึกษาโบราณคดีที่อย่างที่ปางมะผ้า ทำให้เรารู้ว่าคนที่เข้ามาอยู่ที่นั่น มาเมื่อไหร่ อย่างตอนที่ศึกษาปางมะผ้า มีคนบอกว่า บ้านแม่ละนา คงเป็นหมู่บ้านใหม่ พ่อเราศึกษาจริงๆ เก่าตั้ง สามหมื่นกว่าปีแล้ว ที่นั่นเคยมีคนอยู่มาก่อน บางที่ป่ายอาจมีร่องรอยอย่างนั้น

ข้อสอง หลายคนอาจไม่รู้ว่าของดีของราชบุกทำลายไปมาก อย่างเช่นเรารสร้างบ้าน โคนา บางที่เราเจอ เศษหม้อ เราก็ไม่รู้ดังนั้นเราต้องรีบศึกษาและร่วบรวมก่อนที่จะสายไป

ข้อที่สามคือ ทำให้เรารู้ความแตกต่างในแต่ละหมู่บ้าน ไม่รู้ว่าเรามาจากไหน ว่าเราเป็นคน哪เชื้อ ภyle หรือ แต่พอนماอยู่ที่ไหน ให้เราผสมกลায์เป็นคนเมืองปาย เราไม่วัดน้ำธรรมที่ไม่เหมือนใคร ทำให้เรารู้สึกและ เข้าใจตัวเราเอง

ทำไมต้องศึกษาป่ายจากปางมะผ้า

ก่อนอื่นต้องบอกว่าไม่รู้จักปาย แต่พอนามาคุ้นเคย ของปางมะผ้า ที่เข้ามาปาย แล้วที่ปายก็ลงที่ศาลาวิน เราเป็นพี่ น้องกันเชื่อมโดยสายน้ำศึกษาจากพื้นที่ภูมิศาสตร์ ปรากฏว่าสถานที่สำคัญคือ แม่น้ำปาย ที่ไปเชื่อมศาลาวิน เหนืออขึ้นไปก็ไปเชื่อมพื้นอ่างเราราที่แม่สะเรียง มีพื้นที่ร่วน ภูเขาที่เหมือนกัน แต่ว่าปางมะผ้ามีการเปลี่ยนแปลงที่ น้อยเพรำเป็นภูเขาอยู่ การเข้าไปปายไม่สะดวกเหมือนที่นี่ งานศึกษาที่ปางมะผ้าอาจใช้เป็นประโยชน์น้ำ ประ屹ชน์น้ำ เปรียบเทียบที่ปายได้ อีกอย่างงานของปางมะผ้า ช่วยมองให้เห็นว่าเป็นภาระ ว่าเวลาที่เราจะมองปายหรือปาง มะผ้า เราจะมองจากปายอย่างเดียวไม่ได้ ต้องดูว่าเราติดต่อเชียงใหม่ ปางมะผ้า เราจะมีอะไรหลายอย่างที่คล้าย เชียงใหม่ ปาย รัฐฉาน หรือมีอะไรหลายอย่างที่คล้ายแม่ละนาที่ปางมะผ้า ปายกับปางมะผ้าเป็นพื้นที่ที่ติดต่อกัน

อย่างเมื่อเข้าที่ผู้ว่าพูดว่า แผนจะพัฒนาป้ายกับบ้านบ้านคู่กัน สองที่นี้มีความสัมพันธ์กันทางสายน้ำคงหรือ สาธารณะ ในอดีตเส้นทางตรงนี้มันคือเส้นทางบรรจุของคน แม่น้ำปายเริ่มที่อำเภอปาย อ.เมือง ปางมะผ้า แม่สะเรียง เหมือนกันที่แม่น้ำยวน สนเมย แม่สะเรียง คนสมัยก่อนเข้าเดินทางด้วยเส้นทางนี้ ตรงนี้ก็จะคล้ายกับปาย และปางมะผ้าที่มีความสัมพันธ์กัน ความแตกต่างที่ปายมีมากกว่า หรือคนดึ้งเดินอยู่ตรงนี้แล้วลงมาอยู่ที่ร้านปายรีปล่า ที่ร้านตรงนี้ติดกับเที่ยงแหงของเชียงใหม่ ที่มีเรื่องเล่าของพระนเรศวรที่เดินทัพผ่านมาตรงนี้

ทีมที่ทำวิจัยทำงานวิจัยอะไรบ้าง

ศึกษาเรื่องของคนและวัฒนธรรมในอดีตว่าอยู่อย่างไร และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

พื้นที่ปางมะผ้า ที่เราศึกษาสำรวจตามแม่น้ำ นี่คือเรื่องที่เราศึกษาที่ได้จากประวัติศาสตร์ จากเครื่องมือหินหวานทำให้ เรารู้ว่ามีอายุแค่หมื่นปี แต่เมื่อเราขุดคื้นที่ถ้ำลอด เรายพบว่ามีความเก่าแก่ถึง 35,000 ปี เรายพบคนโบราณที่เก่าแก่ที่สุดในแม่น้ำส่องสอน จริงๆที่เราพูดถึงปางมะผ้า ต้องพูดถึงมิติทั้งหมด แม่น้ำส่องสอนซึ่งเป็นที่รู้จักทั่วโลก เรื่องของ ข้าว เป็นที่รู้จัก 20-30 ปีก่อน ที่เป็นเรื่องของการเพาะปลูก อาจอยู่ตั้งแต่ งานที่เราทำบุญ 2 ที่ กือ ถ้ำลอด กัน บ้าน ไร่ ที่บ้านลอด หลุมบุดคื้นลึก 4 เมตร ดินชั้นล่างมีอายุ 30,000 กว่าปี เรายพบโครงกระดูกสองโครง โครงหนึ่ง อายุ 12,000 ส่วนอีกโครงมีอายุ 13,000 ปี เป็นมนุษย์ที่เก่าที่สุดที่บุดพบในแม่น้ำส่องสอน ณ ปัจจุบันนี้ โครงแรก นอนหงายเหยียดยาว อีกโครงหนึ่งนอนหงาย ทำให้รู้ว่าการเอาของ เช่น กันนา ตั้งแต่ 13,000 ปีมาแล้ว เรายพบว่า คนโบราณพันธุ์สักครั้งอนุยะง เป็นโรคเหื่อกรน ใช้ฟันหนัก มากในการฉีด แล้วนี่คือเครื่องมือที่ใช้ในยุค โบราณ เป็นเครื่องมือหิน เป็นเครื่องมือที่ใช้ยะอะและเก่าที่สุด แล้วรายังรู้ว่าเก่าที่ถ้ำลอดเคยมีน้ำท่วม เพราะแม่น้ำ ลำปีชันทางเหนือนั้น แม่น้ำปายที่ท่วมที่ผ่านมา จากการศึกษาเราพบว่า น้ำมันเปลี่ยนทางเดินตลอดเวลา

พื้นที่บ้านไร่ เรายังสุสานศิริเมนที่ใหญ่ที่สุดในแม่น้ำส่องสอน อันนี้คือภาพของโรงไม้ เราเจอผู้ชายอายุ 9 พันปี นอนหงายหัวเหมือนที่ถ้ำลอด ประเพณีการฝังศพคล้ายคลึงกัน มีภาพเขียนสี นี่คือวัฒนธรรม มีเครื่องประดับฝังอยู่ อันนี้คือการนับถือผี ก่อนพุทธศาสนาเข้ามา ที่ปายก็น่าจะมีแต่เรายังไม่ได้ทำการบุดคื้นกัน โรงผีเมน เราพิสูจน์ แล้วได้คำตอบจากคุณอนิติเวช ว่าโรงผีเมนไม่ใช่หลุมฝังศพ ไม่ใช่การฝังศพสุดฯ คล้ายๆกับเจดีย์ ที่นี่เราพบ โรงไม้และโครงกระดูกหลายโครง เจอฟันของคนโบราณที่เจาะรูแบบนี้ อันนี้เราใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการศึกษา อย่างเช่น วงศ์ปีไม้ ของอ.นาฏศรุต ที่สามารถออกอากาศ ฟันตกหุกหรือไม่ชุก จากเส้นวงปีไม้ ดินทุก เม็ดที่บุดออกมานะ บอกได้ว่า พืชผลสมัยก่อนคืออะไร จากการศึกษาป่าไม้มีอยู่อย่างหนาแน่นในสมัยก่อน งานที่เรา ศึกษาจากที่ปางมะผ้า สามารถนำไปใช้ที่ปาย แม่น้ำส่องสอน ว่ามีหัวโรงไม้อายุนี้หรือไม่ อย่างที่เชียงใหม่มีการฝังศพเพราคนอยู่ที่ราก ภาคกลางมีการนับถือพุทธศาสนาแล้ว เมืองจีนก็มีโรงแบบนี้ หรือว่าถ้าพบโรงไม้ที่มีหัว โรงแปลกด้านปัจจุบันก็ช่วยส่งทั่วเราด้วย ฟันเจาะรู มีเจอที่พม่า กับ จีน

ปายก็มีการรับพุทธศาสนาในช่วงล้านนา ที่เชียงใหม่ก็สร้างอะไรให้โถ ที่ปายก็สร้าง ส่วนที่ปางมะผ้าสร้าง เล็กๆ เพราจะว่าเขามีพื้นที่รับน้อย ของที่ปายเราเจอที่เมืองแพร่ คนเมืองแพร่เขานอกกว่าเป็นของลัวะเก่า แสดง ว่าเรามีการติดต่อกันระยะยะ คือปายไม่ใช่พื้นที่ปีติ ปายมีการติดต่อกับโลกภายนอกแล้ว ตัวอย่าง เครื่องถ่ายที่ปาง มะผ้าบอกว่า เราติดต่อกับคนข้างนอก ที่ปายเองก็เคยเจอหรือยังสมัยรัชกาลที่ 5 ที่นี่ก็เคยมีการทำการค้ากับอังกฤษ เรื่องการทำไม้

อย่างให้มาเชื่อมกับแม่น้ำสาละวิน ที่มีร่องรอยของคนผ่านไปผ่านมา 35,000 ปีมาแล้ว เพราะจากคนหน้าตาในปัจจุบัน เราอาจมีหน้าตาที่เปลี่ยนไปอย่างไหหนต่อไหนก็ได้

ความสัมพันธ์ระดับภูมิภาค แม่ช่องสอนติดอันดับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเรื่องของเก่าแก่ที่เราพบ เราต้องภูมิใจ แล้วที่ป้ายจะมีไหน ตรงนี้เรายังไม่ได้ศึกษา เราต้องทำการศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คุณค่าทำให้เรารู้ว่าคนที่นี่มีการเชื่อมโยงติดตอกัน ไทย พม่า เราจะเห็นว่าเส้นทางนี้มีความสัมพันธ์กันหมุน มีการเดินทางและการเข้ามาของพุทธศาสนาที่ไม่นานในตอนนี้ แต่ว่าที่เชียงใหม่เข้ามานานแล้ว

ความรู้ในเรื่องของภูมิหลัง ที่ปางมะผ้าเราศึกษามาเกือบ 7 ปี ก็เลยมีเรื่องยะหรือที่สุด บุญยวนมีการศึกษาในช่วงสองครรัชที่สอง แม่สะเรียงและแม่น้ำน้อยมีอยู่นิดเดียว เราจึงอยากให้คนที่นี่ที่อยากรู้เรื่องช่วยเติมเต็มประวัติศาสตร์แม่ช่องสอนด้วยประวัติศาสตร์ปาย ตามว่าทำไม่เราต้องศึกษาปายผ่านปางมะผ้า เพราะที่ปางมะผ้าเรามีการศึกษาอย่างลึกซึ้ง เราอยากรู้ว่ามีการศึกษาปายอย่างปางมะผ้า และรับทำการสำรวจ แต่ตอนนี้ที่เราเริ่มสำรวจกันบ้างแล้ว แต่เป็นวัดวาอาราม แต่ยังไม่มีการสำรวจที่เก่าแก่กว่าวัด และทำให้รู้จักและร่วมกันอนุรักษ์ จากการ อยากให้พังคุณชินภูมิล่าถึงเสน่ห์เมืองน้อย ว่าเมืองน้อยมีเสน่ห์ตรงไหน เมื่อกี้ที่ผู้ว่ารับลูกไปพระจะไปดูเมืองน้อย ท่านไม่รู้เลยว่าเรามีของดีมาก many ขอเชิญคุณชินภูมิ

คุณชินภูมิ วิจัยลัย

ขออนุญาตนั่งพอดีบนน้ำหนักมาก... ครับผมวันนี้คิดว่ามีพ่อเฝ่าฟ่อแก่แล้วก็น้องๆที่เข้ามาฟังกันด้วย ช่วงป่ายวันนี้ที่อยากรู้ให้ฟังคือเมืองน้อย เมืองน้อยอยู่ที่ไหน เมืองน้อยอยู่ในเขตแดนปาย บ้านคนอาบันกีภพไม่ออกอันนี้คือเขตเมืองเชียงใหม่ ปายอยู่ตรงนี้ในวงลีเหลือง เมืองน้อยก็อยู่ในนี้ เมื่อก่อรัฐมีเล่าฟังถึงการกระจายตัวของชนชาติที่กระจายตัวอยู่ตามแหล่งที่รำ อย่างคนที่แม่ช่องสอนก็มีที่รำแคนฯ โชคดีที่ปายมีที่รำกว้าง กว้างกว่าที่แม่ช่องสอนด้วยซ้ำๆไป

ที่เราเห็นเมื่อเข้าที่พ่อครูขันทร์เล่าถึงเวียงเหนือ เวียงเหนือนือก็อยู่ในวงลีเหลืองนี้เหมือนกัน ทางด้านน้ำปายเป็นเวียงเหนือ ส่วนเมืองน้อยอยู่ในวงกลมลีแดง เลยทางด้านน้ำปายขึ้นไป เมืองน้อยเป็นเขตที่มีภูเขาสลับซับซ้อนมาก บางที่อาจจะซับซ้อนกว่าปางมะผ้าด้วยซ้ำๆไป แต่ทำไม่คนถึงไปตั้งเมืองที่นั่น และเหลือแหล่งโบราณสถานขนาดใหญ่เยอะยะเยะ เดี๋ยวเล่าจะเล่าให้ฟัง ตรงจุดที่เราบรรยายหลักฐานทางโบราณสถานก็จะกืออยู่ตามริมน้ำ ส่วนนินชี้ไปบนภูเขาที่พบโบราณสถานตามรอยหุบเขาแองท์รำเล็กๆ เมืองน้อยมีความเก่าแก่กว่าเมืองแปงและเมืองปาย

เราเรียกว่าเมืองน้อย มันต่างจากเมืองอื่น อย่างเวียงเหนือยังงั้น เมืองน้อยเป็นเมืองใหญ่ชุมชนใหญ่ก็จริงแต่ต่างตรงที่เมืองน้อยไม่มีการบุคคลน้ำคันดิน ก็คงจะเป็นสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาเล็กๆอยู่แล้ว เลยใช้ภูเขา แม่น้ำเป็น

ปราการสำคัญ อันนี้คือวัดหลวงที่พบ พนเจดี๊ใหญ่มาก มีวิหาร และอาคารเล็กๆ แล้วก็กำแพงแก้วล้อมรอบ ที่เรา เข้าไปสำรวจสถานที่ก็เป็นอย่างนี้ พื้นที่นี้คือถูกต้องอย่างนี้อยู่แล้ว เราไม่ได้เข้าไปทำ โดยปกติแล้วพื้นที่ตรงนี้เขา ไม่ได้ใช้ทำเกษตรกรรม แต่ด้านหลังเป็นพื้นที่ทำการของชาวบ้านอยู่แล้ว เขาช่วยลงแรงทำความสะอาด ไม่ต้อง ให้มีไครบอกเขาทำการ ที่เห็นข้างหลังเป็นภูเขา มีภูเขาโอบล้อม อันนี้คือภาพเดียวองค์ประธานที่เห็นในภาพ ปกติที่ฐานจะมีบัวรำบัวงาชย เรียบๆ แต่ที่เราพบมีการตกแต่งสัน漉ตสีเขียว ตรงกลางเป็นบัวรำบัวงาชย ลักษณะนี้ที่เรียกว่าบัวรำบัวงาชย ตั้งแต่สมัยของพระเจ้ามหัม្យแก้ว ตอนพ.ศ. 2000 กว่าๆ ตรงนี้เป็นช่องประดับส่วนใต้ของ ฐาน กำแพงก็เป็นอย่างนี้ไม่มีไครปะดุกไปทำลาย มันถูกทำลายตามธรรมชาติ ยกเว้นเจดีย์องค์เมื่อคืนที่มีการขุด ขึ้นเนินไปหน่อยพบโบราณสถานที่สภาพเป็นอย่างนี้ ไม่มีการทำอะไร ด้านหลังมีต้นกล้วยปลูกอยู่สองสามต้น มี ร่องรอยการขุดหาวัตถุโบราณ อีกที่หนึ่งเป็นวัดที่พบหลังหมู่บ้าน มีเศษร่องรอยของการก่อสร้างที่เป็นตัวอาคาร เนินดินตรงนี้เป็นที่นาซึ่งบุบเพา อีกที่หนึ่งอยู่บนยอดดอย ใช้เวลาเดิน หนึ่งชั่วโมง 15 นาที เป็นครุ ตรงฐานมี สัน漉ตประดับ คงรุ่นราชราวดียกับที่วัดหลวง ที่นี่ที่เราดู เมืองน้อยมีหลักฐานเยอะมาก เอกสารของกรม ศิลปากรสมัยก่อน เชื่อว่าน่าจะมีเมืองโบราณสถานในแหล่งที่ราบเด็กๆ ประมาณ 60 แห่ง แต่ที่เราเคยสำรวจ พบ 10 กว่าแห่ง แล้ววันนั้นเข้าไปวันหนึ่ง เจอ 5-6 แห่ง ตามเอกสารดูจะมีการบันทึกน้อยมาก ในพงศาวดาร โยนก มี ก่อรากไว้ไม่น้อยมาก .....

เจ้ายอดเชียงรายที่เป็นกษัตริย์เชียงใหม่ สวรรคต หากันที่จังหวัดแม่ข่ายเชียงใหม่ ได้พระยอดเชียงราย ตอน นั้นช่วงพ.ศ. 2070

และอีกอันหนึ่งที่บันทึกที่พระยอดเชียงรายส่งท้าวบุญเรือง ที่เป็นไกรสามารถอยู่ที่เมืองน้อย ช่วง 2070 กว่าๆ บาง ท่านเสนอว่า เมืองน้อยอาจเป็นเมืองที่ส่งคนที่ไม่อยากให้อัญเชิญลักษณะอยู่ตรงนี้ เพราะเป็นเหมือนกับที่กันดาร ทาง อ.รัศมีกิจชัย ให้ดูว่า เมืองน้อยสามารถออกเวียงแหงได้ ที่นี่เมืองน้อยจึงเป็นเมืองสำคัญอีกเมืองหนึ่งที่ต้องมี ชุมชนใหญ่นอนจากที่เมืองเวียงแหง เนื่องจากเป็นจุดยุทธศาสตร์ เพราะว่าถ้าໄลตามเส้นของความสูงแล้ว เมือง น้อยอยู่สูงกว่า เวียงแหงอยู่ต่ำกว่า ถ้าจะนั่นหากเวียงแหงเป็นอะไร เมืองน้อยก็สามารถสนับสนุนเวียงแหงได้

เห็นได้ว่าเมืองน้อยอยู่ไกลมากเลย แล้วมันมีความสำคัญอย่างไรกับเมืองปาย

เมื่อเข้าพ่อครุจันทร์ก็เล่าให้ฟังว่ามีโบราณสถานที่เวียงแหง เมืองแปง ตรงนั้นแหล่งที่ราบปายน่าจะเป็นเมืองใหญ่ ที่สนับสนุนเมืองน้อย ในเขตปายน่าจะเป็นชุมชนใหญ่ที่สนับสนุนเมืองน้อย เวียงแหง สนับสนุนให้กินคงเป็น เมืองที่นำข้าวปลาอาหาร ทุกอย่าง พุดจ่ายๆ น่าจะเป็นชุมชนที่ยกรวมมาอยู่ นี่เป็นความสำคัญของเมืองน้อยที่ผ่าน พอกจะมองออก แล้วมันมีความสัมพันธ์กับเมืองปายด้วย และมีความสัมพันธ์กับเวียงแหง และมีความสำคัญที่ เป็นเมืองหน้าด่านของเชียงใหม่ เราชาเห็นได้ว่าทัพที่จะเข้ามาตีเชียงใหม่ รุกได้สองทาง คือ เวียงแหงกับแม่ สาย ทางตามมันได้ลงมาที่จะเลยเชียงใหม่แล้ว เพราะฉะนั้นบ้านเมืองตรงแถบนี้ โดยเฉพาะเมืองน้อย เป็นเมือง หน้าด่านที่มีความสำคัญมาก ช่วงนั้นก็ประมาณปี 2000 – 2101 ที่เชียงใหม่เสียเมือง ช่วงนั้นก็จะอยู่ประมาณ 2070 -2100 กว่าๆ ที่มีเอกสารกล่าวถึงเมืองน้อยชัดๆ เส้นเขตการปกครองของเชียงใหม่ช่วงนั้น ໄลลงมาตั้งแต่ เชียงใหม่ แม่น้ำลี้ เชียงดาว ฝาง แต่เดิมแล้วก็เป็นเส้นทางที่พญาแม่รายใช้เส้นทางนี้ลงมาจากเชียงราย แล้วมาตี หริภุญไชยแล้วก็ได้เชียงใหม่ แล้วก็พอได้เมืองแล้ว 2 อาณาจักร โยนกรุ่นกับหริภุญไชย ก็มาเป็นล้านนา

บ้านเมืองที่อยู่ด้านข้างๆ ที่เราเรียกว่า พน่า ก็ไม่ได้อยู่เฉยๆ มีกองทัพที่ใหญ่โถพอสมควร พยายามหาทางออกที่ รานลุ่มเจ้าพระยาอยู่ตลอดเวลา ตรงนั้นก็เป็นเขตชายแดนตะวันตกที่สำคัญมาก ไปที่เวียงแหงก่อน แล้วก็มาปาย และเมืองน้อย อีกเส้นทางหนึ่งที่เชียงใหม่ตามมาทำกับดูแลก็อ ที่ชอด แม่สะเรียง แม่ส่องสอน อันนี้คือเขต ชายแดนตะวันตกของเชียงใหม่ที่สำคัญ อีกเส้นทางหนึ่งก็คือทางใต้ ทางตอนก่อขึ้น เป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่เชียงใหม่ พยายามดึงอาคนห้องถินมาเป็นพวก

ครับที่นี่เราจะเห็นแล้วว่า เมืองน้อยมีอะไรที่สำคัญกับปาย ต่อไปก็เป็นเรื่องที่คุณฯ ท่านฯ ทั้งหลาย ที่ฟัง ร่วมกันคิดร่วมกันหา หวังว่าเวลาข้างหน้า เมื่อหมด สองวันนี้ไปแล้ว เราจะไปทางไหนต่อ ตรงนี้คงอยู่ที่คุณปายเอง วันสองวันนี้คงไม่ใช่แค่พระราชิตย์ตกลตามภาพไป หวังว่าพระราชิตย์ตกลแล้วมันก็จะขึ้นมาอีก เมืองปายก็ จะมีภาพที่สวยงามต่อไป ขอบคุณครับ

ผู้ดำเนินรายการ : ไม่ทราบว่ามีคำรามอะไรมากะ เสียดายว่าภาพที่เตรียมมาสายงานมาก เพียงแต่ว่าแค่ครั้งนี้ มันแรงไปหน่อย ถ้าเราเนกไม่ออก ก็ขอให้จินตนาการเอา อ.รัศมีก็ได้พูดว่าพบโครงกระดูกอายุ 9 พันปีที่ปางมะ ผ้า แล้วที่ปายหละ จะมีโครงกระดูกหรือเปล่า แล้วใครคือคนปาย จริงๆ แล้วตัวเองก็ไม่ค่อยรู้เรื่องนี้เท่าไหร่ ... นักศึกษา นักเรียน ผู้ฟัง มีไคร ใหม่จะที่มาจากเมืองน้อย มีใหม่จะ

อ.รัศมี : จริงๆแล้วๆ ไม่มีคำราม ตอนนั้นที่นั่งฟัง พอดีเป็นคนข้างน้อยที่ได้เข้าไปเมืองน้อย นั่งรถแล้วก็คุ่าว่าเมือง น้อยมีอะไรที่เหมือนปางมะผ้าบ้างรึเปล่า แต่พอเข้าไปเมื่อน้อยแล้ว ที่เมืองน้อยมียอดดอยที่สูง สูงมาก แล้วก็มี คล้ายๆ กับเป็นเศษอิฐากองไว้ เทื่องกับที่ด้านเดียวสามองค์ เมืองน้อยประหลาดมาก เมื่อกี้ที่คุณชินณูดี พูดว่า ปืนขึ้นไปสูงมาก แล้วเจอพระธาตุข้างบน การสร้างพระธาตุบนยอดดอย บอกให้เรารู้ว่ามันมีความหมายอะไร ส่วนตัวไม่รู้ว่าจะเหมือนกับทางเชียงใหม่ไหม อยากลองให้คุณชินณูดีช่วยเล่าให้ฟังหน่อยได้ไหม กะ แล้ว ส่วนตัวคิดว่ามันคืออะไร

ชินณูดี : ขอบคุณครับ เป็นคำรามที่ยกมาก จริงๆแล้วออกก่อนว่าผมเองก็เป็นลูกศิษย์ของอ.รัศมี ตอนเรียน ก็เน้นโบราณคดีก่อนสมัยประวัติศาสตร์ อย่างที่อ.รัศมีทำงาน แล้วเพิ่งจะมาเริ่มโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ พวกโบราณสถาน เริ่มนานั่งอ่านตำนานตอนปี 40 ที่ทำงานกับทางกรมศิลปากร บางเรื่องก็รู้ บางเรื่องก็ไม่ทราบ

ที่อ.รัศมี ถามว่า สร้างพระธาตุบนยอดดอย ปกติแล้วทางเอกสารไม่ค่อยเขียนบอกความหมายเท่าไหร่ ที่จะไป สร้างพระธาตุบนยอดดอยทำไม ที่นี้จึงเอาความเชื่อของคนเมือง ถ้าถามว่าความเชื่อของคนเมืองน่าเชื่อถือขนาด ไหน ผมว่าไม่เชื่อถือมาก คนในสมัยก่อน 500-700 ปี เป็นกลุ่มทางวัฒนธรรมเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นคนไทย ไทย ถ้านาก็แล้วแต่ ที่นี้เท่าที่ทราบมาการสร้างพระธาตุหรือเจดีย์บนยอดดอย เท่าที่ผมเห็นมีสองอย่าง ปกติพระธาตุ บนยอดดอย ก็สามารถมองไปที่มุมอื่นๆ อีกสามมุมที่เหลือ ว่ามีพระธาตุอื่นรึเปล่า ส่วนใหญ่จะมีพระธาตุอยู่สี่ บูมเมือง ที่ໄວ ดูแลเมือง ภูเขาที่อยู่ใกล้ๆ เมืองก็จะสร้างพระธาตุข้างบน ภูเขาที่เปรียบเหมือนเขาพระสูเมรุ สร้าง พระธาตุก็เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ดร.รัณี :.....ทฤษฎีในกลุ่มไทย จัดพื้นที่ของคำว่าเมือง ไม่ใช่ความหมายของเมืองที่เป็นเขตการปกครอง .....
ความคิดทางพุทธศาสนาเก็เข้ามาอยู่ตรงนี้ ในเขตไಡ้คงมีพระชาตุเรียกว่า..... มีสิ่งเมืองหนึ่งกันนะ

ผู้ดำเนินรายการ : มีคำตามอึก ใหม่จะ ถ้าไม่มีวันนี้ก็ไม่เป็นไร ช่วงบ่ายนี้มีของชาติหลายคนที่เป็นไทยใหญ่ ดร.รัณี ก็จะมาพูดเกี่ยวกับไทยใหญ่ วันนี้เรายังไม่ค่อยยกคุณ แต่พอฟังไปฟังไปรื่องซักจะใกล้ตัวมากขึ้นทุกที่ เรื่องของ สงกรานต์โอลีครั้งที่สอง เรื่องของมุสลิมที่นี่ อิหม่านสมชายก็จะมาเล่าให้เราฟังว่าทำไม่ถึงมุสลิมน้ำอยู่ที่นี่แล้วมา ได้อ่าย่าไร

ผู้หญิง คนที่ 1 : ไม่ใช่คำตามนั้น ดิฉันก็เป็นคนเมืองปาย ดีใจมากที่มีคนมาพูดเรื่องของปายตั้งเยอะแยะ ตอนเล็กๆ ดิฉันอยู่บ้านน้ำแม่รี มันจะมีศูนย์วัฒนธรรม สมัยนั้นตอนเป็นเด็กๆ ทำนาอยู่ตระหง่านนั้น เวลาทำนา ก็ เจอสร้อยที่ทำจากหิน เจอถ้วยชามโบราณ อาจจะแตกหักไปแล้ว ความที่เราไม่รู้ก็เสียดายโอกาสที่ไม่ได้เก็บ รักภายนอกหุ่นหลาน จากที่ได้ฟังเมื่อน้อย ปายก็คงเป็นแหล่งอาหารที่ทำมาหากินส่งไปให้เมืองน้อย ที่เมือง แบงจากที่เคยศึกษาและท่องเที่ยวฯ ที่เมืองแบงมีโบราณสถานหลายที่

อ.รัศมี : ขอบคุณนั่นที่ให้ข้อมูลเรา ขออนุญาตพูดว่า ไม่มีอะไรที่สายเกินไป เราต้องมองอย่างมีความหวัง ทุกที่ ที่ไป ไม่มีอะไร ของที่นั่นลูกเพา ลูกบุคคล ลูกทำลาย พานักศึกษาเข้ามาก็คิดว่าทำไม่เราต้องมาเรียนเศรษฐศาสตร์นี้ หลังจากที่เข้าบุคคลกัน และทำไม่ได้เรียนอะไรที่มีความสมบูรณ์ แต่พอเราศึกษาจากเศษเล็กๆ มันก็ยังมี คุณค่าที่เหลืออยู่ เมื่อฉันกับการต่อภาพ ปายยังมีอะไรเหลืออยู่อะไรมาก ถ้าเราช่วยกันทำ ช่วยกันศึกษา มันก็ไม่ชา หรอ กะ

ดร.รัณี เลิศเลื่อมใส

สวัสดีค่ะพี่น้องชาวปาย ครั้งนี้เป็นเวลานานสมควรที่ไม่ได้มาราย คราวนั้นที่มาเมือนเดือนเส้นเดียวที่เมืองปาย ธนาคารกรุงไทย พักที่โรงแรมเชลล์แมน จำได้ว่ามันมีรูป เมื่อ 8 ปีที่แล้วมาเก็บข้อมูลวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก ตอนนั้นมีมาเที่ยวผับ เพราะเพื่อนมาปีกร้าน B-bob แต่ก็คิดใจที่มาเยือน และตั้งใจจะไปกราบคารวะผู้ที่ให้ข้อมูล หลายคน อย่างเช่น หนานปัน เมื่อกี้เห็นภาพต้นไม้มาก่อนแล้ว อยากให้เห็นภาพคนบ้าง เรามาเข้าเรื่องที่จะพูด ปายในประวัติศาสตร์ไทยใหญ่ เรื่องที่จะพูดนี้ตัดตอนจากเรื่องที่เอ้าไปพูดที่เมืองจีน กลุ่มไทยใหญ่เป็นกลุ่มที่ กระจายตัวได้อย่างกว้างขวาง เดียวจะเห็นภาพนะค่ะว่าการกระจายตัวกว้างขนาดไหน จุดกำเนิดไทยใหญ่จริงๆอยู่ ที่เมืองหลวง ตอนนี้อยู่ในเขตชายแดนพม่ากับจีน มีผู้นำที่ยังใหญ่คือ เสือผ่านฟ้า

การเคลื่อนย้ายของไทยใหญ่มี 2 เส้นทาง เส้นทางที่หนึ่ง เป็นเส้นทางนุ่งสูตะวันตกจากเมืองมหาหลวง ไปทางรัฐกะฉิ่น รัฐอัสสัมของอินเดีย เมื่อก่อนไม่ใช่เป็นของอินเดีย อีกเส้นทางลงมาจากรัฐฉานตอนใต้ ลงมาเรื่อยๆ จนเป็น แม่น้ำองสอน และปาย อันนี้ก็เกี่ยวกับพวกไทยวน พ้อไปจากเมืองหลวง ที่ไปตั้งใจอาณาจักรใหญ่โตที่โน่น งาน ของดิฉันมีขึ้นหนึ่งคือเรื่อง ฟ้าผ่านเมือง ฟ้าผ่านเมือง หน้าตาอักษรแรกๆ อันนี้ก็ค่อนข้างเกี่ยวกับเรื่องราวของสมควร

“ไทยใหญ่ในทางภาษาศาสตร์ วัฒนธรรม จะพูดถึง “ไทยใหญ่” ใน 2 ระดับคือ หนึ่ง พูดถึง “ไทยใหญ่” ในความหมายกว้าง ก็จะรวม “ไทยอ่อน” “ไทยเดิม” “ไทยภาคพื้น” และในความหมายแคบ หมายถึง “ไทยใหญ่” ในพม่า “ไทยใหญ่” ในได้คง เขาเรียกว่า “ไทย” นี้ เป็นนิยามในทางวิชาการ

ที่นี่พูดถึง “ไทยใหญ่” ในแม่ช่องสอน คืออะไร จากการศึกษาพบว่า มีความใกล้ชิดกับกลุ่ม “ไทยใหญ่” ในรัฐฉาน ตอนใต้ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ก็ สอดคล้อง เช่นนี้ อายุที่เชียงใหม่ทุกคนรู้จัก วัดป้าเป้าที่เป็นศูนย์กลางของ “ไทยใหญ่” งานปอย่างล่อง ภานี เป็นคนทางเหนือที่เข้ามาร่วมงาน ปอย่างน้ำหรือสังกรานต์ อันนี้เป็นภาพบ้านเมือง “ไทยใหญ่” ในรัฐฉาน คุ้ลักษณะเหมือนปายในอดีตมากๆ สถานที่ที่มีชื่อคือ ทะเลสาบอินเล ที่ตอนนี้กำลังพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว คล้ายๆ ปายแต่ไม่เท่า อันนี้เป็นภาพของ “ไทยใหญ่” ในได้คง คงเป็นชื่อแม่น้ำ แม่น้ำคง คูวัด ได้รับอิทธิพลจากอินมาการ อันนี้คืออารักษ์ของเข้า การมีอักษรใช้ อักษรที่ใช้แบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ อักษร “ไทยอ่อน” ในได้คง และ “ไทยใหญ่” ในรัฐฉาน นอกจากนี้ยังมีของพากค่าเก ค่าตั้งในรัฐฉาน ส่วนอันนี้ก็คือ “ย่าน” และ “ธงชาติ” ที่นักเรียนในรัฐฉานและได้คง ได้รับการสนับสนุนจากจีน “ไทยใหญ่” ที่จีน ภูมิใจมากที่ถือย่ามแล้วเดินไปเดินมา แสดงถึงการสนับสนุนเอกสารของ “ไทยใหญ่” ในรัฐฉาน อันนี้ก็คือเป็นเมืองในหุบเขาเรียกว่า เมืองวัน (นาทีที่ 68....) มีคำนามเล่าเยอรมันภาษาเยาวชนเรื่องนี้ แต่พระเดิมว่าเรื่องจะดีขาด คุณล่าจากเจดีย์วัดหัวเมือง ดอยเสานเมือง มีความสำคัญ ที่เป็นดอยคำฟ้า อันนี้ว่าตามจักรวาล “ไทยดึงเดิน” แล้วก็ ได้รับแนวคิดเข้าพระสูเมรุ ดิฉันเคยถามคน “ไทยใหญ่” ในรัฐฉาน เขายังบอกว่า เขายังไม่ อันนี้ก็คือว่าอะไรคือ “ไทยใหญ่” เมืองกำลังเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ดิฉันคิดว่า ลักษณะหมู่บ้านเป็นสำคัญ เพราะอะไรก็เปลี่ยนไป เดียวพามาดูเข้ามาครอง ทุกคน “ไทยใหญ่” นับถือบุญ ส่าง แปลว่า “เป็นเทพเจ้า” บุนส่าง ได้รับการดัดแปลงจากกลุ่ม “ไทยเหนือ” อายุในวัดมีพระพุทธรูปตั้งอยู่ บุนส่างก็เป็นเหมือนเทพารักษ์ รักษา บุนส่างอยู่ทางหนึ่ง พระแม่ธรพิญรักษาทางหนึ่ง บุนส่างดอยเขียนหนังสือจดซื้อว่า ไครบุนส่างดอยเขียนหนังสือว่า ไครลงนรกหรือไครได้ขึ้นสวรรค์ อันนี้ตกค่าลงนิดหน่อย แต่จากตำนานที่ดิฉัน เคยศึกษามา บุนส่างเป็นเจ้าที่สร้างโลก ตามตำนานของ “ไทยใหญ่” ที่รักษาไว้ในคัมภีร์ของพาก “ได้คง” แล้วก็มีชื่อที่ “ไฟกระ明白” อายุ เช่นว่า ไฟสามเหลี่ยมตึงเมือง ไฟที่เป็นแสงสว่างยามเข้า ซึ่งท่านปักปักหมายบ้านเมืองเราอยู่

ส่วนภานี ถ้าไม่ใช่ “ไทยใหญ่” จะไม่รู้ว่านี่คือ หอผีเจ้าเมือง แม่ช่องสอนจะเป็นเจ้าเมือง จะมีมาให้เจ้าเมือง “ไฟกระ明白” ที่อื่นมีเจ้าบ้าน แล้วก็มีวัฒนธรรมที่เหมือนกัน ถ้าคนในรามาต้องไปไหว้ท่าน อายุดิฉันไป เพื่อนก็พาไปไหว้ขอให้ไม่ตกเครื่องบิน อันนี้ก็เป็นความน่ารัก ส่วนภานี เป็นภาพหม้อทำข่าวัญที่แม่ช่องสอน นี่ก็คือ “ไทยเหนือ” รูปชุด “ไทยเหนือ” ในจีน จริงๆ ใส่สีตามวัย ถ้าแก่ๆ ก็ใส่สีอกลีดำๆ ทุกคนคงคุ้นเคยนี้เป็นภาพที่แม่ช่องสอนนี้เอง

สำหรับเนื้อหาการบรรยายในวันนี้ จะประกอบด้วยสองภาค ด้วยกันเรื่องที่จะพูด แบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคแรกคือ โนโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับเมืองปาย 3 ประดีน ภาคที่สองคือดูลัณจะให้ดูสันฯ เกี่ยวกับ ประวัติการกำบังนิดกลุ่มนี้ เมืองในลุ่มน้ำปายและแม่ช่องสอน ซึ่งสรุปมาจากวิทยานิพนธ์ “ปริญญาเอกของดิฉัน”

เรามาดูกาคที่หนึ่งก่อน โนโนทัศน์ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ปาย 3 ประดีน ที่เห็นว่า นำสันไจ เลยกามพูดให้ฟัง เมื่อเข้าได้ฟังวิทยากรเล่าให้ฟังว่า เมืองปายเก่าแก่ 600 กว่าปี แต่ก็มีคินแคนอิกแห่งหนึ่งที่เรียกว่า เมืองปาย ตั้งอยู่ในพม่า ที่นี่ก็พบเอกสาร หลักฐานอะไรก็ต้องระวังจะ ต้องพิจารณาให้ดีว่า หมายถึงเมืองปายที่นี่หรือที่นั่น

ประวัติศาสตร์เมืองปายในรัฐฐานมีการบันทึกไว้ 500 ตั้งแต่พ.ศ. 2084 บันทึกไว้ว่าเจ้าฟ้าไทยใหญ่ ที่ชื่อกษัตริย์สีป้อ มือธนิพลทรงพม่า ทรงๆคนไทยใหญ่แต่งงานผสมพานกับพม่าเช่นเดียวกัน เจ้าหนูไทยใหญ่ก็ถูกยกเป็นชายของ กษัตริย์พม่า กษัตริย์ท่านกี้ได้แต่งตั้งลูกชายคนหนึ่งเป็นผู้ครองเมืองปาย เมืองปายนี้อยู่ที่ไหน อยู่เลขไปทาง ตะวันตกหนีแม่น้ำส่องสอนถัดจากเมืองหมอกใหม่ขึ้นไป ตามว่าเดินทางมาที่นี่ได้ไหม ไกลแต่ก็ใช่ว่าจะเดินมา ไม่ได้ เพราะไทยใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เดินไกลที่สุดในบรรดาสาขาตระกูลที่ใช้ภาษาไทย แต่ตั้งตัวลูกชายที่ซื้อพระเจ้าแท้ อันนี้อ่านตามเอกสารอิน ตายแล้วก็สืบทอดสายต่อมา แต่ปรากฏว่าผู้ครองนครเกิดทะเลาะกับข้าหลวง ต่างพระเนตรพระกันต์ของพม่า อันนี้หมายความว่าอย่างไร หมายความว่าหลังจากที่มุร่อนลงเข้าไปขึ้นรัฐฐาน ก็มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองรัฐฐานใหม่ ไม่ขออธิบายมาก แต่มันพัฒนาจากรุ่งเรืองมากแล้วกลับกลายเป็นบ้านเล็กเมืองน้อย ระบบการปกครองของพม่า มีเจ้าฟ้าไทยใหญ่สืบทอดสันติวงศ์ในฐานะประมุขแบบเบ็ดเสร็จ แต่ก็จะมีอิกจำนวนหนึ่ง ที่เดินกลับกันคือ อำนาจของข้าหลวงต่างพระเนตรพระกันต์ของพม่า เมื่อพระเจ้ากันผู้ครองนครกี้หนีเข้ามาในสยามพ.ศ. 2225 ที่นี่จะหลบหนีมาที่นี่หรือเปล่าแล้วเกิดชื่อเมืองปายหรือเปล่า อันนี้ไม่ทราบ จากนั้น พลเมืองปายก็ร่วมมือช่วยข้าหลวงต่างพระเนตรพระกันต์ของพม่า ในปีพ.ศ. 2235 ต่อมามาภัยยกกำลังเข้าปล้น และทำลายบ้านเมือง จากนั้นมีเมืองปายแห่งนี้ก็ร้าง จนกระทั่งพ.ศ. 2302 มีชาวบ้านอพยพเข้ามา มีทั้งไทยใหญ่ และก็ชาติพันธุ์อื่นๆ เป็นพวกเหรี้ยงคือยา เข้ามาตั้งหมู่บ้านขึ้นหลายแห่ง ทางราชสำนักเห็นว่าควรตั้งเจ้าผู้ครองนครอิกครั้ง เลยไปเอาเชื้อสายก่อมาตั้ง ท่านชื่อว่า บุนคำแหง ที่ทำความดีนำกองทัพไปตีเมืองหริปุระที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกของพม่า เลยปูนบ้านให้เป็นเจ้าฟ้า ซึ่งแต่ก่อนมีตำแหน่งแค่ผู้กินเมือง ผู้กินเมืองจะไม่มีอำนาจเหมือนเจ้าฟ้า ที่พ่อตายแล้วลูกเป็นต่อนะคะ อันนี้เป็นประวัติของเมืองปายอีกแห่งหนึ่งที่เก่าแก่มากๆ ซึ่งอยู่คุณละแห่งกับที่นี่

ต่อไปเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระนางสุพรรณกัลยา เรื่องพระนางสุพรรณกัลป์ยา ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ต้องพิจารณาให้ดีๆ ว่ามีความเกี่ยวข้องกับเมืองปายอย่างไร ซึ่งข้อมูลของคิดถัน ไม่มีหลักฐานประวัติศาสตร์ใดๆ ขณะนี้ที่เข้ากับแม่ช่องสอน ส่วนเจดีย์ของพระนางที่เชื่อว่าบรรจุเส้นผม ตามที่คิดถันก็เคยมานานมากแล้ว ก็ได้รับทราบว่าเป็นวัดที่ครุนาศรีวิชัย สร้างขึ้นมา ที่นี่ก็ต้องพิจารณา กันให้ดี ถ้าเกิดว่าเป็นเส้นทางที่พระนางเดินผ่านมาก็อาจเป็นไปได้ ผ่านมาทางฝ่าย เวียงแหง บางกอกอาจพุดไม่จริง

ที่นี่ได้หลักฐานจากพม่า ได้ไปที่พม่าเมื่อต้นปีนี้ เช่นกัน ก็มีคนพม่าเข้ามาดูว่าตอนเดิมเป็นลูกหลวงเจ้าหนูพิษณุโลก ที่สืบทอดสายมาจากพระนางสุพรรณกัลยา ที่แต่งงานกับบุนคำก็เป็นลูกหลวงเจ้าหนูพิษณุโลก ที่มีลักษณะคล้ายกัน ไม่หลักฐานประวัติศาสตร์ใดๆ ขณะนี้ที่เข้ากับแม่ช่องสอน ส่วนเจดีย์ของพระนางที่เชื่อว่าบรรจุเส้นผม ตามที่คิดถันก็เคยมานานมากแล้ว ก็ได้รับทราบว่าเป็นวัดที่ครุนาศรีวิชัย สร้างขึ้นมา ที่นี่ก็ต้องพิจารณา กันให้ดี ถ้าเกิดว่าเป็นเส้นทางที่พระนางเดินผ่านมาก็อาจเป็นไปได้ ผ่านมาทางฝ่าย เวียงแหง บางกอกอาจพุดไม่จริง

ข้อต่อไปจะเสนอฐานของเมืองปายในอาณาบริเวณลุ่มน้ำปายและน้ำแม่ช่องสอน คิดถันเดิมแม่ช่องสอนไป เพราะว่าเป็นที่ติดต่อกัน และแม่ช่องสอนก็เป็นแม่น้ำสาขาของปาย ที่สำคัญนั้นไปทางลุ่มแม่น้ำสาละวิน ฐานของเมืองปาย ถ้าพูดเป็น Concept ในรายละเอียดไปเลยว่ามันมีอะไรบ้าง

อันดับแรกก็เป็น เมืองของชุมชนเกษตรกรรม ในอาณาบริเวณลุ่มน้ำรัฐเมืองแม่ส่องสอนของรัฐไทยที่นิยมก่อตั้งที่นี่การก่อตั้งชุมชนมันก็มีจาริตรความเชื่อ คล้ายๆกันไปของกลุ่มนชาติไทย ตั้งแต่เวียดนาม จีน อัสสัม

ข้อที่สองเป็นเมืองในรอยต่อของ 3 รัฐ นี่หมายถึงปายในประวัติศาสตร์ 200- 300 ปีที่ผ่านมา ที่เราพอหาหลักฐานได้ 3 รัฐใหญ่คือ รัฐล้านนาหมายถึงเชียงใหม่ รัฐเมืองหนองอกไห未成 ที่นี่รัฐเมืองหนองอกไห未成คือเมืองในฝั่งของพม่า ตรงข้ามแม่ส่องสอนกับปาย นี่แหลกเดิมเมืองหนองอกไห未成เป็นเขตของรัฐเมืองนาย ต่อมาก็ถูกตัดออกมา และมีเจ้าฟ้าเมืองหนองอกไห未成 ที่นี่ราชกรทราบกันดี ถ้าถามคนผู้คนแก่ ว่าตัวเขามาจากไหน เขาอาจจะบอกว่าตัวเขามาจากเมืองหนองอกไห未成 กับ เมืองนาย ที่ถือว่าเป็นแหล่งกำเนิดของเข้า อีกแห่งหนึ่งคือ รัฐกันตารางดี อันนี้เป็นรัฐของกะเหรี่ยงแดงหรือกะเรนี ในสมัยของเจ้ากาวิโรรส ที่เมืองหนองอกไห未成มีเจ้าฟ้าที่มีชื่อเสียงมาก คือ เจ้าฟ้าโกหลาน ส่วนรัฐกะเรนี คือ ซ่อรอหอ ได้รับยกยศการราชสำนักอังวะ ให้เป็นซอห่วงก็คือตำแหน่งเจ้าฟ้า ทั้งเมืองหนองอกไห未成และเมืองกันตารางดี ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าฟ้าจากการราชสำนักอังวะ

ที่นี่ต่อไปก็พูดถึงว่า ไม่ได้พูดถึงเมืองปายในฐานะที่เป็นเมืองรอยต่อจริงๆ บุนยวน แม่ส่องสอน ปางมะผ้า ซึ่งในตอนนี้ไม่ถือว่าเป็นเมือง เป็นที่พักของพ่อค้า ที่ใช้คำว่าปาย นำหน้า เห็นได้ว่าช่วงนี้ทั้งปาย บุนยวน แม่ส่องสอน ตกอยู่ภายใต้การช่วงชิงทำศึกของ 3 รัฐนี้ ตลอดมา จากนั้นปายมีฐานะเป็นอะไรอีก

ปายมีฐานะเป็นเมืองทำเลการค้า แต่ปายไม่ได้เกี่ยวโดยตรง เมืองที่เกี่ยวโดยตรงคือเมืองแม่ส่องสอน แม่ส่องสอนจัดตั้งเป็นเมืองได้อย่างไร เดียนกีเคลยองสัย เป็นความนึกจารย์ของชาวไทยใหญ่ ที่ได้จัดตั้งเป็นเมือง แม่ส่องสอน ทั้งที่รับภูเขาเล็กนิดเดียว ถ้าเทียบกับเวียงแหงและปาย เพราะว่าที่แม่ส่องสอนเป็นที่เลือกค้าที่สำคัญ แล้วก็เกิดมาในช่วงอังกฤษเข้ามาตั้งบริษัท บริติชเบอร์ม่า ที่ทำการค้าไม่ และเป็นคนที่แนะนำเศรษฐกิจ การค้าไม่เข้าสู่ดินแดนนี้ อันนี้เป็นองค์ประกอบการค้าที่เพิ่มขึ้นจาก ปัจจัยของการทำงานอันเป็นทุกภูมิภาค การเกิดเมืองของชนชาติไทย จากนั้นปายมีฐานะเป็นอะไรอีก

ปายมีฐานะเป็นเมืองจัดตั้งขึ้นใหม่ ของรัฐล้านนาสามัญเข้าเจ็ดคน หลังยกเก็บผักใส่สำเก็บข้าใส่เมือง อยู่ร่วมสมัยเดียวกับการจัดตั้งไอลานาจะ ตั้งแต่เชียงแสน เชียงราย ฝางแล้วก็ปาย ที่นี่จะเห็นว่าเดียนเสนอฐานะต่างๆของเมืองปาย ว่ามีหลากหลายมาก เป็นการเสนออย่างรวดเร็ว แบบสรุปให้ฟัง เดียนคิดว่าควรมีข้อพิจารณาใหม่ๆ 2-3 ข้อด้วยกัน คือ เราควรพิจารณาให้ไทยใหญ่ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ของรัฐล้านนา คือเดิมเรามักถามว่าคุณโหยน คือใคร เรียกคนโหยนจะ ใกล้ชิดกัน ลื้อ ยอง ลำพูนที่ใกล้ชิดเชียงใหม่ แต่ไทยใหญ่เป็นเหมือนอีกพวกหนึ่ง ไม่พูดถึงพูดว่าเป็นเจียว พอศิกษาไปศึกษามากก็เห็นว่าไทยใหญ่เป็นกลุ่มที่ใหญ่มากในรัฐล้านนา จริงๆแล้วมันไม่ใช่ไทยใหญ่ในรัฐล้านแต่อยู่ตรงนี้แหละ อยู่ในรัฐล้านนา ถ้าเราอุปในประวัติศาสตร์จะจำได้ว่ามีรายสั่งราชวงศ์ไปกรองเมืองนาย จนกระทั่งก่อนเสียกรุงครั้งแรก ถ้าไม่มีเชื้อสายกีไปเชิญเจ้าฟ้าเมืองนาย มาปกครองเชียงใหม่ แล้วตำแหน่งต่างๆก็ไปอ่อนในพื้นเมืองเชียงใหม่ ก็จะมีตำแหน่งเจ้าฟ้า อยู่ ถ้าเราอ่านดีๆ ที่นี่เราควรพิจารณาใหม่ อีก แห่งนุ่มนิ่ง ถามว่าไทยใหญ่ที่นี่คิดว่าตัวเองเป็นใคร เคยค้นคว้ามา เขายังอุปในประวัติศาสตร์จะจำได้ว่ามีเชื้อสายกีไปเชิญเจ้าฟ้าเมืองนาย มาปกครองเชียงใหม่ แต่ชาวไทยใหญ่เขาจะนับถือผีที่เมืองใหม่ล้านนา อย่างเคยตามหนานปืน เจ้าบ้านเจ้าเมืองก็คือผี เวลาเข้าเจียนหนังสืออะไร ก็เขียนว่า ขอเมืองยวน ก็คือไทยใหญ่นั้นแหละ แต่อยู่เมืองยวน ในทางวิชาการเราลองพิจารณาว่าเรามีไทยใหญ่กี่กลุ่ม

ເຄພາະໄໝນ ທີ່ເຮົາຈາເຮີກວ່າ Siamese – Shan ປັກດີທາງວິຊາການຈະມີ Chinese- Shan ອ້ອງວ່າ Burmese-Shan ຖໍ່ໄລຍ່ງທີ່ອູ້ໃນພມ່ໄວ ໄກສະບຽນທີ່ອູ້ໃນຈິນ ແລ້ວເຮົານີ້ໄກຫຍຸ້ງທີ່ອູ້ໃນໄກຫຍຸ້ງໄວ ອູ້ທີ່ນີ້ນານຕັ້ງແຕ່ທີ່ຕັ້ງເມື່ອເຊີ່ງໃໝ່ນ່ວຍຄະສາມາຮົດຈະສົບກັນໄປ

แล้วอีกประการหนึ่ง ไทยใหญ่นี่จะมีบทบาทมาก ถ้าถามว่าทำไม่เป็นญี่ปุ่นใหญ่ ถ้าเป็นลือเป็นยองแล้วเราจะจะอยู่อย่างสงบ แต่ไทยใหญ่เขาก็อ้วตานเองเป็นชนชาติที่มีศักดิ์ศรี ในประวัติศาสตร์ ก็จะมีทั้งสงบ การต่อรอง ต่อต้านขัดขืน ในบางครั้ง อันนี้ก็เป็นรายละเอียดอีกอย่างหนึ่ง ที่นี่อีกอันหนึ่งที่อยากรสลองว่า แทนที่เราจะสนใจพระนาง สุพร摊กัลยา ข้ามไปสนใจคนอื่นอีกดีไหม ที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ มีใครอีกที่เป็นเหมือนตัวLink ได้ระหว่างไทยใหญ่ในไทย กับในรัฐด้าน อย่างเช่นว่า เจ้าคำข่ายน้อย เจ้าคำข่ายน้อยเป็นใคร เจ้า เป็นเจ้าฟ้าเมือง แสนหวีอีกองค์หนึ่ง ท่านก็ติดตามกองทัพสมัยบุเรนอง แล้วก็รับแพ็ตกลเป็นเซลล์ เป็นข้า ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดหญ้าให้ช้างกิน ต่อมานำเจ้าฯว่าสวัสดแห่งหนึ่งที่กรุงศรีเมหิน กวนไม่ใช่คนสามัญ ก็เริ่มนาราษฎรการในสมัยพระนเรศวร และเหตุที่พระนเรศวรมาลื้นพระชนม์ ความจริงไม่ได้ตั้งใจไปช่วยไทยใหญ่รับหารอกจะ แต่จะนำเจ้าฟ้าแสนหวีองค์นี้กลับไปครองเมืองแสนหวีอีกรัชชึ่งหนึ่ง นะจะลองสนใจองค์นี้บ้าง และอีกคนหนึ่งคือเจ้าฟ้าเมืองนาย ที่เป็นผู้ปกคล้องที่เชียงใหม่ ก่อนที่บุเรนองตะเบงหาเวตี เข้ามาโจมตี ที่นี่ทั้งนี้ก็จะมองท่านไม่ค่อยดี แต่นี่ก็ไม่รู้ว่าทำไม่เจ้าฟ้าเมืองนายถึงได้กล้ายเป็นผู้ตัดหนึ่งของพม่า คือพม่าเขานับถือผีเป็นเจ้าตี ของประเทศไทย นับถือผีนั้น 30 กว่าตน เจ้าฟ้าเมืองนายก็เป็นองค์หนึ่ง ที่นี่เจ้าฟ้าเมืองนายคงมีอะไรที่สำคัญที่ถูกบรรจุขึ้นทำเนียบผีตนหนึ่ง ในหมู่ผีเจ้านาย เรื่องนี้เราสนใจกว่าพระนางสุพร摊กัลยา นี่ก็เป็นเรื่องที่อยากนำเสนอ ไม่ทราบว่า กินเวลาไปเยือน ใหม่จะ

นี่ก็เป็นการศึกษาความหลากหลายของคำว่าเมือง คำว่าเมืองในทางภาษาศาสตร์ แบกลว่าแต่ละที่รำน และขยายความหมายให้ลุกอุกไปกว่าเป็น หน่วยการปกครอง คำว่าเมืองป้ายในสมัยนั้นอาจมีความหมายว่า แหล่งที่รำนเมืองป้าย ในสมัยนั้นอาจไม่ได้มีความหมาย หรือ ไม่ได้มีฐานทางการปกครอง หรือมีอำนาจอธิบดีอย่างใดอย่างหนึ่ง

หลักฐานที่แน่นอนถึงเมืองที่มีเจ้าฟ้าในบริเวณนี้คือที่ แม่ร่องสอน ที่ปายก็ไม่ได้ยิน คำว่าเจ้าฟ้าต้องสืบต่อมาเป็นราชวงศ์ เจ้าฟ้าที่แม่ร่องสอนมีแต่อาจไม่ทรงอำนาจเท่าเจ้าฟ้าในรัชกาล ที่นี่เราลองพูดถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของไทยใหญ่มีอะไรบ้าง คือ มีภาษา ระบบการเขียน ความเชื่อเรื่องทุนส่าง นี่ก็คือระบบบ้านเมือง แต่ที่คิดันเห็นคือ ระบบเมือง อันนี้เป็นภาพของคนไทยในจีน คิดันคิดว่าเราคงคุ้นเคยจะเรียกว่า จีน จริงๆแล้วในไทยนี่ก็มีพอสมควร อยากให้อ่านรู้สักค่อไป นี่เป็นภาพของการเดินทางของชาวไทยใหญ่ที่มี 2 เส้นทาง คือ ไปทางตะวันตก และลงใต้ถึงเมืองแม่ร่องสอน เมืองปะนี่จะ อันนี้ก็เป็นลักษณะของภูเขา ที่นี่เรามาพูดถึงความหมายของเมือง ที่จริงมันมีโนนทัศน์ 3 อย่างด้วยกันนะครับ คือเกี่ยวกับลักษณะภูเขา ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม และลักษณะความศักดิ์สิทธิ์ อย่างที่เราพูดว่าพื้นที่หัวเมืองเป็นพื้นที่ที่ศักดิ์สิทธิ์ อย่างคิดันเคยไปที่น้ำตก ดูว่าจะเข้าได้ไหม เป็นที่ต้นน้ำ พื้นที่ที่สูงและน้ำจะมีความศักดิ์สิทธิ์มากแต่เดิม จะเห็นว่าที่น้ำตก จะมีศาลเจ้าเมืองปาย มีวัดอยู่ด้วย นี่ก็ให้ดูภาพการจัดตั้งเมือง ทุกอย่างจะเกี่ยวกับเมืองเป็นศพที่ภาษาอังกฤษ ที่เป็นชุดคำที่เกี่ยวกับเมือง ก็จะช่วยให้เราเริ่มต้นเข้าใจมากขึ้น

เรายังไม่ได้พูดถึงไทยใหญ่อีกภาพหนึ่งเลย ก็อ ภาพของพ่อค้า ไทยใหญ่มือสักหนึ่งร้อยกว่าปีที่ผ่านมา ไทยใหญ่มีชื่อค้านพ่อค้า พ่อค้าวัวต่าง เส้นทางสาละวิน เป็นเส้นทางของการติดต่อที่สำคัญ นับตั้งแต่องคุณแนะนำเศรษฐกิจการทำไม้ และมาตั้งเมืองหลวง ที่เป็นเมืองท่าในอินเดีย คนไทยใหญ่ในจีนจำนวนมาก อพยพเพื่อลงมาทำมาหากิน จากหลักฐานบอกว่าจากเส้นทางลำนำปายไปสาละวิน พบรหมาน้ำเป็นระยะๆ จะมีคนขายของที่เป็นพ่อค้าชาวไทยใหญ่ทั้งหมด ในภาพนี้เป็นคนไทยใหญ่ทั้งหมด ดังนั้นก็ไม่ทราบว่าเรายังจำเรื่องนี้กันได้อยู่หรือเปล่า และพบลูกหลานของพ่อค้าวัวต่างและมีงานที่สำคัญที่กันค้าว่าเรื่องนี้ ของอาจารย์ชูสิทธิ์ และเป็นเรื่องที่คนที่นี่ คนเมืองปายไม่น่าลืมเรื่องนี้

นี่ก็เป็นชาวต่องสู่ ข้างบนนี้ก็คือพากะหรือปะดัง เมืองมะละหม่องอยู่ตรงนี้ นี่ก็คือรูปหònชุงที่ไหลไปตามน้ำ มองก็เข้ามาอยู่ที่นี่เยอะ นี่ก็เป็นรูปของเจ้าฟ้าแม่ส่องสอน ดูการแต่งตัวสีขาว ถ้าจะอนุรักษ์การแต่งกาย ใช้ภาพนี้ ก็จะช่วยได้มากเลยค่ะ ดูทรงผมของผู้หญิงสวยงาม และนี่ก็เป็นพิธีกรรมที่เราคุ้นกันอยู่ คิดว่าท่านนี้ก็คงมีรู้จักเป็นหมอนำมาย เป็นปู่เมืองของบ้านน้ำสู่ ที่นี่คิดว่าเราคงคุ้น ที่ไหลจะ เป็นหนองเจ้าเมืองที่ไหลจะ ใจตอนไม่ได้ ก็ไม่ใช่คนเมืองปาย ใจตอนได้มาเอา wang ภานนี้เป็นคนทรงแก่ชื่อยาช้อ แก่ตานอดอยู่ที่เมืองแม่ส่องสอน นี่ ก็เป็นเจ้าไถ เจ้าไถนาที่นี่บ้างไหลจะ ส่วนนี้ก็เป็นลุงตั้งเก ที่เป็นกวีที่มีชื่อเสียงของไทยใหญ่ ถ้าพูดถึงเจ้า ราควรให้ความสำคัญกันหน่อย และท่านเจ้า เป็นคนที่สืบทอดวัฒนธรรมของไทยใหญ่ ส่วนนี้ก็เป็นคนเมืองป่าน ที่สนับสนุนให้แต่งชุดไทยใหญ่วันเสาร์ นี่ก็จะสวยงาม แต่คนนี้ไม่ใช่คนไทยใหญ่นะจะ แต่ชื่อนอนไหลใหญ่มากเลย จะเดี่ยววันจะแค่นี้ มีเชยามากเลยค่ะ สุดท้ายฝากขอบอกว่างานวิจัยล่าสุด จบเรื่องตำนานดันกำเนิดของไทยใหญ่ไปแล้ว ก็อ คัมภีร์โบราณ ตอนนี้กำลังทำกฎหมายไทยใหญ่ ได้ปีหนึ่ง กรมมีข้อมูล เกี่ยวกับกฎหมายเจ้า หรือกฎหมายลายลักษณ์ขอให้แจ้งตัวยังจะ

อ. ดวงใจ: อย่างนี้ดีไหลจะ เราก็ร้อนมาก ไปพักกินข้าวกินน้ำสักครู่หนึ่ง เดียวกลับมาพิงคร.สันส์ จากเยอร์มน อาจารย์ศึกษาจากประวัติศาสตร์เมืองปายมาเจ้ารีก ให้เราไปพักกินน้ำกินท่า แล้วเดียวเรามานั่งคุยกัน มาแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน แล้วกลับมา ไปทานน้ำที่โรงอาหารก่อนให้เวลาพักสัก 15 นาที มีช่าวประชาสัมพันธ์นัดจะ วันที่ 6 กันยายน จะมีการประชุมเรื่อง ช่วง บ้าน ลาน เมือง ทำเมืองปายให้น่าอยู่ จัดโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

ดร.สันส์ เพนซ์

โปรแกรมจากนี้ไปขอเรียนเชิญ อ.ดร.สันส์ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2508 อาจารย์มีความเชี่ยวชาญเรื่องการอ่านเจ้ารีก ตำนานเกี่ยวกับล้านนา ขอเชิญค่ะ

ดร.สันส์ : วันนี้เราได้ยิน ก่อนประวัติศาสตร์ ที่มานั่งที่นี่คุณที่มานั่งอยู่ที่นี่ก่อนประวัติศาสตร์หลายพันปี เราคงได้ยินคนลัวๆ เราคงได้ยินแต่คนไทยใหญ่ หรือเจียว แต่คนท้องถิ่นที่อยู่ที่นี่นานมาแล้ว เรา扬尘ไม่ได้ยิน ก็อ คนไทย บังไม่มีครอพูดถึงคนไทยวน ผนจะพูดถึงคนไทยวน ผนอาศิลากเจ้ารีกมา 3 ชั้น ศิลากเจ้ารีกที่มีอายุประมาณ 500 กว่าปี ศิลากเจ้ารีก อันนี้เป็นเอกสารท้องถิ่น เป็นเอกสารที่ไม่มีเปลี่ยนแปลง เวลาไม่โกรณาคัดลอกไป ไม่มีอะไรที่เสียหาย เป็นสิ่งที่สำคัญ คุณแรกที่สร้างศิลากเจ้ารีกนี้เป็นคนที่สร้างพระพุทธรูปองค์นี้ เป็นคนที่สร้างศิลากเจ้ารีกในปี 2028 เราเรียกว่าศิลากเจ้ารีกมาจากวัดหลวง แต่เราไม่ทราบว่ามาจากไหน เพราะว่าปัจจุบันนี้พระพุทธรูปองค์นี้

อยู่ที่วัดหลวง แต่ไม่ได้สนใจว่ามาจากวัดหลวง มาจากครอบครัวปีบินไป แต่มาจากไหน ไม่ทราบ ทุกอย่างที่ผมจะอธิบายนี้ คุณจะเห็นและซื้อได้เป็นสิ่งที่คุณหาซื้อได้ เป็นเล่มที่ 11ของข้อมูลอาจารย์หลักฐาน ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพราะฉะนั้นใครไม่อยากฟัง ฟังไม่ชัดก็ไม่เป็นไร หละปีนี้หาซื้อได้ แล้วก็เห็นชัดกว่าด้วย คนที่เขียนเรื่องนี้จะรับ มีสองเรื่อง อันแรกเป็นหลักฐาน ที่ใช้เฉพาะในสมัยโบราณ ในสมัยนี้เขาไม่ใช้แล้ว คุณก็อ่านเองก็แล้วกัน ข้อที่สองที่เขียนนี้เป็นบทที่เริ่มตัวย และในนี้บอกว่าในปีที่ประกรภูนั้น เขาเขียนเล็กๆน้อย สรุปว่า ผู้อ่านให้ฟังเลย.. ในปีป้าไส เดือนเจ็ด ให้เดือนแปด ออกคำหนึ่ง วันพุธ ใช้ว่าวันป้าไส... เจ้าพระศีริราชสังยมฯ ให้หล่อพระพุทธรูปนั้นไว้แล้ว เรายังว่าเป็นวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2028 หล่อพระพุทธรูปองค์นี้ เวลาเมื่อไร พระพุทธรูปองค์นี้มีความสำคัญกับเรา เพราะเราถือว่าพระพุทธรูปเป็นของที่นี่แท้ อันนี้เราเรียกว่าพระพุทธรูปขัตสามาธิเพชร สังคายนะสัน.. เป็นรูปเราเรียกว่า สีราชาภิกุ อันนี้แสดงว่ามาจากเชียงใหม่ แสดงว่าสมัยนั้นคนที่อยู่ในที่นี่เป็นคนไทย

ต่อไปจะแนะนำศิลารักษ์ ห่างจากพระพุทธรูปองค์นี้ไม่เกิน 5 เมตร เป็นลักษณะศิลารักษ์แบบนี้ ข้างล่างขาดหายไป สมัยก่อนยังมีศิลารักษ์ข้างล่างสุด ตรงนี้ ยังมีอยู่นึงอยู่ที่กรมศิลปากรที่กรุงเทพ เขียนขึ้นในสมัยของรัชกาลที่ 1 หรือ 2 ศิลารักษ์หลักนี้ข้างล่างสุดหายไปแล้ว เดียวนี้ที่เหลืออยู่เป็นเศษหลักข้างบน เดิมอยู่ที่วัดหลวง ที่หลังกีบ้ายไปที่โรงเรียน 22 ประชาชนนุเคราะห์ อยู่ทางโน้น ศิลารักษ์หลักนี้เรารู้ว่ามานานมาก นั่นมาจากคำกล่าวแห่งนี้ ผู้โน้น ไม่ใช่มาจากการบูรณะของเรา ศิลารักษ์หลักสำคัญอย่างนี้มาจากฝีมือโน้น เราไม่รู้ว่าทำไว้ตั้งนาน เราทำเป็นสวนเล่น .. ขายของ เดียวนี้ก็พังไปแล้ว วัดนี้แต่ก่อนต้องเป็นวัดที่สำคัญมาก มีเจดีย์ มีวิหาร มีอุโบสถ พระธาตุ กัลปนาหളายชื่น ที่วัดนี้ก็หายไป เก็บจะไม่เห็นอะไรแล้ว เหลือแต่ศิลารักษ์หลักนี้ ศิลารักษ์หลักนี้ มีประมาณ 5 ห้าส่วน ผุ้แบ่งออกเป็น 5 บท ในศิลารักษ์ไม่ได้เห็นเป็นบท เขียนดicitต่อ กันไม่ได้แยกออก ผุ้แบ่งออกเป็นบทๆ บทที่หนึ่ง กล่าวถึงการสร้างวิหารและการสร้างพระพุทธรูปของเจ้าอรามชื่อศรีเกิด วัดนี้ชื่อศรีเกิด แล้วก็บอกว่าในปีนั้น ซึ่งตรงกับ เมษายน พ.ศ. 2035 ศิลารักษ์บอกว่ามีนากระ สร้างมหาเจดีย์และมหาวิหาร มหา 3 นีศรีพญา.... สร้างวิหาร ฟังชื่อเรารู้ว่าเป็นมหากระชั้นผู้ใหญ่ ไม่ใช่เป็นเจ้าอาวาส อันนี้เป็น..... เป็นมหากระชั้นผู้ใหญ่ สร้างมหาเจดีย์ มหาวิหารในอารามศรีเกิดนี้

เมื่อเสร็จแล้วก็ขออัญเชิญไปถวายพระ..... พระ..... คือ พระยาแก้วและพระราชนารดา สองคนนี้ มีชื่อประกูรด้วยในจารึกสมัยโบราณ พระยาแก้วและพระราชนารดา ต่อไปท่านก็จากสองพระองค์ สร้าง ผูก อุโบสถ แห่งน้ำเทวเจ้า ผูกอุโบสถแห่งน้ำเทวเจ้าหมายความว่า ขอที่ดินเพื่อสร้างอุโบสถ ในสมัยนั้นเราต้องเข้าใจว่าการสร้างอุโบสถเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เป็นสิ่งเก็บจะที่สำคัญกว่าสมัยนี้ เพราะว่าสร้างวัดและสร้างวิหาร อันนี้ ชื่อที่ดินได้จากธรรมมิกราชา หรือพระเจ้าแผ่นดิน แต่อุโบสถนี้มันชื่อไม่ได้ เพราะว่าอุโบสถนี้แปลว่า แยกออกจากพระเจ้าแผ่นดิน แยกออกจากแผ่นดิน อยู่นอกจากแผ่นดิน หมายความว่าพระเจ้าแผ่นดินต้องอนุญาตให้แยกออกจากแผ่นดิน แยกออกจากเมืองแล้วขึ้นกับศาสนาโดยตรง เรื่องนี้เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ที่ดินในสมัยก่อน เป็นของกษัตริย์ กษัตริย์เป็นเจ้าของแผ่นดิน ที่ดินทั้งหมดนี้ เราอยู่ในเมืองนี้ ตั้งแต่เบศภูเขาโน่นลึกลงไปนี้ เน... อันหมุดนี้คือหนึ่งเมือง ข้ามภูเขาไปเป็นอีกเมืองหนึ่ง อีกที่หนึ่ง ที่ดินทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับพระเจ้าแผ่นดิน ศิลารักษ์นี้แสดงว่าเวลาอุทกิจที่ดินจากพระเจ้าแผ่นดิน เพื่อสร้างอุโบสถ ท่านต้องแยกจากสมบัติของท่าน แยกออกเป็นสมบัติต่างหากขึ้นกับศาสนา อันนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ สมัยกรุงเทพเมื่อ 500 กว่าปี

ในศิลารีกนี้เรามีน้ำเสียง นี่ชื่อที่สูงมาก สร้างวิหาร อุโบสถ แล้วก็ต่อไปท่านก็อธิบายว่าในครั้งเป็นข้าวัด อันนี้จะเห็นว่าเป็นจำนวนข้าวัด คนนี้ทำงานกับอุโบสถ คนนี้ทำงานกับเจดีย์ คนนี้ทำงานกับวิหาร แล้วก็อิกกฤษหนึ่งทำงานกับมหาเถรที่อยู่ในวัด สุดท้ายเป็นพระยา แม่ทัพ ทหารชั้นผู้ใหญ่ ข้างล่างเป็นคำเตือนสำหรับประชาชน พุดถึงประชาชน หนึ่ง คนที่ไม่ยอมทำตามพระเจ้าแผ่นดิน ให้ตกนรก ให้ชิบหาย และคนที่ทำตามนี้ให้เจริญพร แล้วอันนี้ก็จะศิลารีก เสียดายที่เราไม่มีหมวดทุกอย่างของศิลารีก ในศิลารีกเราเห็นว่า ในปีนั้นที่มีศิลารีกทางโน้นมีพระพุทธรูป อันนี้เป็นไทยของเรา พุทธไทยวน เป็นเอกสารด้วย มีคำสั่งของ....มหาเถรชั้นผู้ใหญ่

อันต่อไปอันสุดท้าย ผู้จะแนะนำพระพุทธรูปองค์นี้ เราเพิ่งเจอมี 4 - 5 เดือนที่แล้ว อยู่ที่วัดหนองแแปล ที่อยู่ทางเหนือของเรา ตอนแรกเราไม่รู้ว่าองค์นี้มีศิลารีก มีคนผู้หนึ่งที่นี่นำเราให้ไปดู แล้วก็เห็นว่า อาจมีศิลารีก .... เอาเม็ดมาบุกdin แล้วก็มี ก็มีศิลารีกออกมานะ เราก็ใช้เวลาอยู่ 2-3 วัน ค่อยๆ เอาออก สิ่งที่ออกมาน่าได้นั้น เป็นสิ่งที่ไม่เสียใจ เป็นสิ่งที่สำคัญมาก .... ในปี พ.ศ. 2044 ผู้จะอ่านให้ฟัง ในปีล่วงเล้า.. จุลศักราช 863 เจ้าเมืองปาย ศรีศรัทธมมาจินดา สร้างรูปพระพุทธเป็นเจ้าตนนี้ มีน้ำหนัก 45,000 ปอนด์ ในเดือน 7 ประดิษฐานไว้ในอุโบสถ วัดคอนมูล เมืองปายแล

ผู้จะอธิบายนิดหน่อย มีหลายศัพท์ในนั้นที่น่าสนใจกับคนสมัยปัจจุบันในเมืองปาย ในปี.... จุลศักราช 863 อันนี้เป็นวิธีสะกดของคนสมัยโบราณ แปลว่าวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2045 ในปีนั้น เจ้าเมืองปาย คนนั้นมีสองชื่อ มีเจ้าเมืองและก็ปาย เจ้าเมืองแปลว่าผู้ว่าราชการในสมัยนั้น แล้วก็มีคำว่า พาย ออกเสียงเหมือนกับสมัยนี้ ออกเสียงป ไม่ใช่พ ศัพท์คำนี้มีสองความหมายแล้ว เจ้าเมืองปายแล้วก็ชื่อของท่าน ศรีศรัทธมมาจินดา อันนี้ไม่ใช่เป็นคนธรรมชาติ ไม่ใช่ข้าราชการแก้ว คนนี้เข้าชื่อศรีศรัทธมมาจินดาเข้าต้องเป็นผู้ใหญ่มาก มาจากในเมืองหรือจากเป็นชื่อของศาสนา ก็ได้ แต่ว่าเป็นชื่อที่ใหญ่มาก ศรีศรัทธมมาจินดา สร้างรูปพระพุทธเป็นเจ้าตนนี้ มีน้ำหนัก 45,000 ปอนด์ มันประมาณ 45-50 กิโล สร้างในเดือน 7 แล้วก็ประดิษฐานไว้ในอุโบสถ วัดคอนมูล อันนี้แสดงว่าวัดคอนมูล ไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน แต่เรารู้ว่ามีอุโบสถด้วย เรารู้ว่าเมืองปายมีอุโบสถ อันนี้เราไม่รู้ว่าวัดคอนมูลอยู่ที่ไหน แต่เรารู้ว่ามีอุโบสถด้วย แล้วก็บอกว่า เมืองปายอิกครั้งหนึ่ง เรามีคำว่า เมืองปายมีสองครั้ง เนื่องเหมือนกันคือ พาย สรุปทั้งหมดนี้เนี่ยเป็นที่อยู่รอบฐานข้างล่าง เราได้ข้อมูลที่แน่ของประวัติศาสตร์ของเมืองปาย เป็นพุทธเดร瓦ท คนที่อยู่ที่นั้น เป็นไทยวน ผู้ที่เป็นข้าหลวง ท่านผู้ใหญ่ มีชื่อนามสกุลของท่าน ชั้นผู้ใหญ่มาก แล้วก็อุโบสถผสมบอกแล้ว ทั้งหมดนี้เมืองใหญ่ในสมัยนั้นของเรา เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ทั้งหมดนี้ห่างกันไม่ถึง 25 ปี สามชั้นนี้ อันนี้เป็นสิ่งที่แสดงว่าไทยวนอยู่ที่นั่นนานนานแล้ว ไม่พุดถึง กะเหรี่ยง ไม่พุดถึงชาวลัวด้วย ปกติศิลารีกที่พุดมาจากศูนย์กลางลัวด้วย ที่นี่พุดถึงเฉพาะคนไทย แล้วถ้าเราเห็นอันนี้ เรื่องกับเมืองน้อย เมืองนี้กับเมืองน้อย ที่อยู่ห่าง 25 กิโล ของเรานี้ ซึ่งก็เป็นเมืองที่สำคัญมาก ถูกแบ่งเขตจากเชียงใหม่ไปเมืองน้อย เมืองน้อยจากปาย 25 กิโลนั้น ไม่ใช่ห่างจากเชียงใหม่ ขึ้นภูเขาแล้วก็ลง เขาที่ต้องหาทางไป ไม่เหมือนที่เราขับรถทางสมัยนี้ มันอาจเป็นทาง 3-5 วันก็ไม่เป็นไร แต่เขาที่เดินทาง เราซึ่งไม่รู้ว่าศิลารีกนี้กับเมืองน้อยร่วมเป็นสมัยเดียวกัน เราซึ่งไม่รู้ว่ามันเกี่ยวกันกับอะไรหรือไม่เกี่ยวกับอะไร แต่เรารู้ว่าในสมัยนั้น 100-200 ปี เมืองปายเป็นเมืองของไทยวนอย่างแน่ แล้วก็ผู้คนจะแค่นี้ก่อน

ยอดเทปวันที่ 27 สิงหาคม 2549

โดย นุชนภก ชุมดี

รองศาสตราจารย์ ดร. นาฏสุда ภูมิจำนำงค์

๐. นางสุดา สวัสดิ์คู่ผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านนະ ค่ะ กู้ี้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งค่ะ ที่ได้มาร่วมคุยกันใน
ประเด็นของตัวทรัพยากรธรรมชาตินะ อย่างที่ ถ้าเพื่อมีการนำเสนองครั้งนี้ มีข้อมูลอะไรที่ทางพี่น้องประชาชน
ที่อยู่ที่ป่า ทราบอยู่แล้วข้อมูลไม่ตรงกันก็ขอให้ช่วยนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องด้วยนะค่ะ

ก่อนอื่น เรายังที่จะทราบกันก่อนว่า ถ้าผู้เรียนพูดถึงตัวของทรัพยากรป่าไม้ เราจะถือว่าตัวทรัพยากรป่าไม้เป็นทรัพยากรที่สามารถที่จะทดแทนได้นะคะ ในความหมายก็คือว่า ถ้าผู้เรียนมีวิธีการใช้อุปกรณ์ในการจัดการที่ดี เรายังรู้ว่าเราสามารถจะมีทรัพยากรป่าไม้ใช้ได้อย่างยั่งยืนนะคะ

สิ่งที่เรารอ yak จะฝากไว้เป็นคำาณ เพราะเราทราบอยู่แล้วว่า ตัวทรัพยากรป้าไม่มีคุณค่าทางศิลป์ กับเรื่องของการรักษาระบบเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศไทยนั้น แล้วเราเกี่ยวข้องกันอยู่แล้วว่า ป้าไม่เป็นแหล่งกำเนิดของทรัพยากรน้ำซึ่งเราถือว่าตัวทรัพยากรน้ำของเปรี้ยวน้ำมีอันกับสายโลหิต หรือเป็นตัวทรัพยากรที่สามารถจะช่วยให้ประชาชนของเรารู้สึกดีๆ ก็ตาม เราเกี่ยงดองพึงพาตัวทรัพยากรน้ำ เพราะจะน้ำจะมีประโยชน์หรือจะมีโทษ ก็ขึ้นอยู่กับในตัวของทรัพยากรป้าไม้ เพราะเราถือว่าทรัพยากรป้าไม่เป็นต้นกำเนิดแหล่งน้ำที่สำคัญ สิ่งที่จะฝากไว้เป็นคำาณคือว่า ป้าไม่เกิดขึ้นได้อย่างไร ระยะเวลามานานเท่าไรถึงจะเกิดเป็นป้าไม้ได้ ระยะเวลามากนักหรือว่าความยาวนานมากน้อยขนาดไหนที่เรามีการใช้ทรัพยากรป้าไม้ หรือว่าที่เราตัด ทรัพยากรป้าไม้ออกไป สิ่งที่เราต้องการจะให้เกิดเป็นประเดิมคำาณก็คือว่าโดยภาพรวมป้าไม่มีประโยชน์อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับตัวอ่อนป่วยของเรา เพราะจะน้ำ บางครั้งเราอาจจะรู้สึกเองว่า พอเราพูดรื่องของคนโดยที่คนไม่ได้เชื่อมโยงกับตัวทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งในความเป็นจริงเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง ที่ถูกต้อง เราอาจต้องมองในภาพรวมก่อนว่า ตัวทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นคินหรือเป็นน้ำ ทั้ง 3 ตัวทรัพยากรเกือบทุนหรือว่าอีกสามวัตต์ความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทยเราได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในท้องที่อ่อนป่วย เราเกี่ยวข้องกันอยู่แล้วที่กำเนิดน้ำที่สำคัญคือป่าต้นน้ำ ลำธารต่างๆ ถ้าเพื่อเราต้องการที่จะให้การท่องเที่ยวของเรามีการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อย่างหนึ่งจะประเดิมสำคัญที่เราทำลังจะมอง นอกเหนือไปจากวัฒนธรรมที่มนุษย์เป็นผู้สร้างให้ เรายังคงที่จะรักประโยชน์ของตัวทรัพยากรธรรมชาติ ที่ธรรมชาติหรือสภาพภูมิประเทศต่างๆ ของประเทศไทยของเราเองเป็นตัวที่จะเก็บหอนุให้

อย่างภาพที่เราเห็นอยู่นี้ เราต้องตั้งคำถามแล้วว่า ต้นไม้มันจะมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร ก็เหมือนกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ต้นไม้ ก็ต้องการอาหารเหมือนกัน ต้นไม้ก็ต้องการน้ำ และในขณะเดียวกันต้นไม้ก็สามารถปกปักษ์เรื่องของการพังทลาย ของดิน เรื่องของการอำนวยน้ำให้กับคนในอาเภอปายสามารถที่จะมีน้ำใช้ตลอดชั่วหลาบาน ถ้าจัง ถ้าเพื่อเรา ตัดไม้ทำลายป่าออกไปค่อนข้างมาก สิ่งที่จะเกิดขึ้น คือภัยพิบัติต่างๆ ที่กำลังจะตามมาในอนาคต

ในภาพของที่น้ำแสดงให้เห็น ต้องการที่จะบอกกับพวกราว่าการกระจายตัวของไม้สัก ซึ่งเราจัดว่าเป็นไม้เศรษฐกิจ ที่มีคุณค่าที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย มีการกระจายตัวอยู่ที่ไหนบ้าง เราจะเห็นว่า ไม้สักมีการกระจายตัวตั้งแต่ทางประเทศอินเดีย มาที่พม่า และสินสุดที่ประเทศไทย เพราะขณะนี้ไม้สักซึ่งเราจัดว่าเป็นไม้ที่มีค่าทางด้านเศรษฐกิจและมีคุณค่ามหาศาล โดยเฉพาะเรื่องทางด้านเศรษฐกิจ ก็มีการกระจายตัวอยู่ใน 3 ประเทศที่ค่อนข้างที่จะกว้างใหญ่

ภาพที่เห็นนั่นจะ ก็คือ ภาพของนื้อของไม้สักที่เราอาจจะมองไม่เห็นชัด ถ้าเพื่อเราจะนำไม้สักไปใช้ประโยชน์ ต่างๆ ภาพที่เราเห็นนี่ย ก็คือ วงปีไม้สักแต่ละวงปี ก็คือ จากบริเวณจุดนี้มาถึงจุดนี้เราจะก็จะเรียกเป็น 1 วงปีไม้ แล้ว อย่างในกรณีของไม้สัก ก็จะมีความชัดเจน... (เสียงหายไป) สิ่งที่นำเสนอบนภาพ ก็คือ ขนาดความกว้างของวงปีไม้สัก สิ่งที่นำมาเสนอให้เห็นเพื่อต้องการที่จะให้เรียนรู้กัน ไปพร้อมๆ กันว่า เนื้อไม้ที่สร้างขึ้นมา 1 ปี เตาสร้างขึ้นมา มีขนาด 1 มิลลิเมตร-2 มิลลิเมตร เท่านั้นเองนั่น เพราะฉะนั้นถ้าเราจะดูถึงระยะเวลาของการใช้ เรายังจะรู้ว่า ต้นไม้หนึ่งต้น กว่าเราจะเอาไปใช้ประโยชน์ได้นี่ เขาจะต้องใช้เวลา กว่าไม่ต่ำกว่า 50-60 ปี เราจึงจะได้เนื้อไม้ที่มีคุณภาพดีอกมา เพราะฉะนั้นมันก็จะต้องเป็นสิ่งซึ่งเราจะนำมาไตร่ตรอง เพราะการที่เราจะนำเนื้อไม้มาใช้ประโยชน์ เรายังจะคำนึงถึงระยะเวลาจากต้นไม้ที่เขาจะสามารถขึ้นมาทดแทนได้ ภาพที่นำเสนอ ก็คือ ภาพของต้นสัก ซึ่งเราอาจจะรู้ว่าองค์ประกอบภายในเนื้อไม้สักมีอะไรอยู่บ้าง

ที่นี่ก็กลับมาถึงเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้เรามีการพูดกันวันนี้ ก็คือ การทำป่าไม้ในอดีต มันอาจจะไม่ใช่ เคลพะเจาะงที่อำเภอปายอย่างเดียวนะจะ เพราว่าในภาพรวมที่... เพราะฉะนั้นข้อมูลที่จะมีการพูดคุยกันในวันนี้ ซึ่ง เป็นข้อมูลจากในอดีตถ่วงหนึ่งซึ่งรวมถึงการรวมรวมมาจากเอกสารต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมอุทยาน สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ก็คือ กรมป่าไม้เก่าที่นั่นเอง เรา ก็จะรู้ว่า ถ้าเกิดเราพูดถึงล้านนาซึ่งรวมชั้นป่าประมาณ 7-8 จังหวัดในบริเวณเขตภาคเหนือของประเทศไทยของเรา พื้นที่ทั้งหมดก็คือมากกว่า 63 % ที่เป็นพื้นที่ที่ป่าคุณด้วยป่า夷 ทั้งหมด แล้วเรา ก็จะพบว่าในแต่ละพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่เชียงใหม่ ไม่ว่าจะเป็นลำปาง แม่ฮ่องสอน หรือว่าลำพูน พระยา ก็จะมีพื้นที่ป่าไม้ที่ป่าคุณพื้นที่ของประเทศไทยค่อนข้างที่จะเป็นบริเวณกว้าง

แผนที่ที่ให้เห็น อาจจะเห็นไม่ค่อยชัดเจนเท่าไรนะจะ แต่ยากจะให้แสดงถึงภาพรวม แสดงพื้นที่ป่าไม้ ในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย พื้นที่ป่าไม้ที่ป่าคุณบริเวณภาคเหนือของประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะมีไม้สัก เป็นไม้เดิมที่สุด มีพื้นที่ที่ค่อนข้างกว้างขวางมากด้วยแต่จังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศไทย หรือติดต่อกับประเทศไทยมา แล้วก็ครอบคลุมมาจนถึงจังหวัดน่านแล้วก็ ไล่ลงไปทางบริเวณจังหวัดแพร่ที่อยู่ทางด้านล่าง

อย่างที่เรียนให้ทราบแล้วว่า ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เราจัดว่าเป็นทรัพยากรที่ทดแทนได้ และคุณค่าของป่าไม้มีคุณค่ามหาศาลมากกว่าทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว ที่เราค่อนข้างที่จะพูดประเด็นไปในอดีตเลี้ยงเป็นส่วนใหญ่

ในสไตล์ต่อๆไป เราจะเห็นว่าเรามองคุณค่าป้าไม้ด้านเดียวเท่านั้นเอง ก็คือทางด้านเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราเลือบบริบทของป้าไม้ เราเลือกหน้าที่ของป้าไม้ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่เลือกอำนวยให้กับพื้นที่ต่างๆ บนพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นที่แผ่นดินไทยหรือพื้นที่อื่นๆ ตรงนั้นจะมีความสำคัญมากในเชิงของตัวระบบเศรษฐกิจ

(ตัวหนังสืออาจเยอะไปบิดนึงน้ำ) แต่จะสรุปภาพรวมให้ฟังได้ว่าถ้าเพื่อเราสืบสานข้อมูลในอดีตที่ความสามารถได้มาจากการจดบันทึกต่างๆ เราจะพบว่า ข้อมูลที่ความสามารถที่จะตามได้เกี่ยวกับเรื่องของการทำไม้ ก็ตั้งแต่พ.ศ. 2374 ซึ่งอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 3 ในสมัยนั้นก็ได้ก่อตัวไว้ว่า เจ้าหลวงพุทธวงศ์เป็นเจ้าผู้ปักธงครั้งใหม่แล้วให้เจ้าแก้วเมืองมหาจัชชางและรวบรวมชาวไถตั้งบ้านเรือนให้เป็นหลักแหล่งขึ้นมา แล้วก็จากนั้น ในปีพ.ศ. 2417 เจ้าหลวงอินทิชยานนท์ซึ่งเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ยกบ้านเมืองแม่ช่องสอนให้มีฐานะเป็นเมือง และได้ให้คนໄຕคนหนึ่งที่ชื่อ ชานกะเล เป็นเจ้าเมืองคนแรก ในช่วงปี 2443 รัฐบาลเมืองสยาม ในความหมายที่ชื่อรัฐบาลเมืองสยามก็หมายถึง กรุงเทพในปัจจุบัน รวมเมืองแม่ช่องสอน เมืองทุ่นยวม เมืองแม่สะเรียงเมืองปาย เข้าเป็นหน่วยงานเดียวกัน เรียกว่าเชียงใหม่ต่อวันตก แล้วได้รับสถาปนาเป็นจังหวัดเมื่อปี พ.ศ. 2496 แล้วก็เป็นเมืองเนื่องมาจากการขยายตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราจะได้เห็นนะครับว่า กิจการที่สำคัญที่สุดในด้านเศรษฐกิจ ณ ขณะนั้นคือเรื่องการทำไม้ในภาคเหนือนั่นเอง

ในแผนที่ก็แสดงให้เห็นถึงอาณาเขตของตัวจังหวัดแม่ช่องสอน ว่าเรามีพื้นที่ที่ชื่อ โยงกับประเทศไทยมา ซึ่งมีที่มาที่ไปในเรื่องของการค้าทางด้านไม้ และก็เรื่องของชาติตะวันตก ที่เข้ามายอิทธิพลเกี่ยวกับเรื่องการทำไม้ในประเทศไทยทางภาคเหนือ

ถ้าเพื่อเราจะแยกกิจการหรือว่าขั้นตอนการทำไม้ เราอาจจะพอยแยกได้ออกมา ก็คือ ยุคที่เราอาจจะเรียกว่า ยุคก่อนการจัดตั้งกรุงป้าไม้ ก็อาจเป็นอยู่ในช่วงสักประมาณปี พ.ศ. 2439

ในสไตล์สรุปให้เห็นว่า เราจะมีขั้นตอนอย่างไรบ้างอย่างที่ที่เราเขียนไว้ในภาพนน ครก็แล้วแต่ที่มีความประสงค์ ทำไม้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขาก็มีการแยกออกมานเป็น 2 ส่วน ก็คือ เป็นการขอทำไม้สักโดยเฉพาะหรือการทำไม้ชนิดอื่นโดยที่ไม่รวมไม้สักไปด้วย ซึ่งเขาจะเรียกว่าเป็นการทำไม้กระยาลัย เพราะฉะนั้นในอดีตหรือว่าก่อนที่เราจะปิดทำการสักปี 2439 ก็จะมีขั้นตอนอยู่อย่างๆ ก็คือ พื้นที่ทั้งหมดจะเจ้านายฝ่ายเหนือเป็นเจ้าของป้าทั้งหมด เพราะฉะนั้นเมื่อไก่คืนที่มีผู้ประสงค์จะขอทำป้าไม้ ก็จะมีขั้นตอนอยู่อย่างๆ ก็คือ พื้นที่ทั้งหมดจะเจ้านายฝ่ายเหนือเป็นเจ้าของป้าทั้งหมด เพราะฉะนั้นเมื่อไก่คืนที่มีผู้ประสงค์จะขอทำป้าไม้ เขายังมีการจ่ายเงินตามจำนวนด้วยไม่ที่ฟันลงมา ที่เราเรียกว่าค่าตอบแทน ซึ่งเงินส่วนนี้เราจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกจะจ่ายให้เจ้าของป้า ส่วนที่สองจะจ่ายให้กับพนักงาน ผู้ปืนปืนไปเก็บค่าตอบแทน ก็คือ พนักงานที่ออกไปคุ้มครองด้านไม้ต้น ไหนบ้างที่ลูกฟันลง และส่วนที่สามก็คือรายให้กับเจ้าผู้ปักธงครั้งนั้นๆ เพราะฉะนั้นเงินทั้ง 3 ส่วนมีการจัดสรรอยู่ใน 3 ส่วน แต่ส่วนใหญ่จะตกอยู่กับเจ้านายฝ่ายเหนือ ผู้ที่เป็นเจ้าของป้า

แล้วในส่วนที่สองที่มีการเข้ามาของรัฐ โดยที่ในปีพ.ศ. 2372 ทรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 ในช่วงนั้นก็มีการส่งบุนจาริญรักษณะและได้รับการสถาปนาเป็นเจ้าภัยไม้ขอนสัก ในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2372 ก็เริ่มมีการเข้ามาของชาติตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาติอังกฤษที่เข้ามายอิทธิพลตั้งแต่ทางอินเดียแล้วเข้ามาที่พม่าจนถึงประเทศไทย

ในลำดับต่อไปมีการพูดถึงเรื่องของผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เข้ามานีบทบาทเกี่ยวกับการทำไม้ແລ້ວมีการปรับปรุง เรื่องของกฎหมายต่างๆที่เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2416 สมัยเจ้าอินทิวิชยานท์ เจ้าครองนครเชียงใหม่ ก็ได้มีการน้อมหมาย ได้รับมอบหมายท้าวurenทรราชเสนีย์ ซึ่งเป็นข้าหลวงประจำนครเชียงใหม่ซึ่นมาดูแล เกี่ยวกับกิจการทำป่าไม้ และหลังจากนั้นมีการปรับปรุงวิธีการตัดไม้และเก็บค่าตอบไม้ โดยผู้ขออนุญาตทำไม้ต้อง ได้รับใบอนุญาตที่มีตราของเจ้าผู้ครองนครประทับเป็นสำคัญ ตรงนี้จะชี้ให้เห็นว่า ก่อนที่จะมีการจัดตั้งกรมป่าไม้ ซึ่งเราถือว่าเป็นการรวมอำนาจการจัดสรรทรัพยากร มีความเป็นนาเป็นไปอย่างไร มีทั้งประโยชน์กับคนที่อยู่ในพื้นที่ และหลังจากนั้นอาจจะเป็นข้อเสียกับคนที่อยู่ในพื้นที่ เราถึงจะเห็นว่าในช่วงต้นๆ ไม่ค่อยมีความชัดเจนว่า ควรบ้างที่เข้ามากของการทำไม้และควรบ้างที่ได้รับอนุญาตให้ทำไม้ เขาไปทำไม้ในพื้นที่ที่ถูกต้องหรือเปล่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำไม้นะคะ ในช่วงเบื้องต้นก็จะมีการขัดแย้งอยู่ตลอดเวลา จนมามีการตรา จนมาถึงการออกใบอนุญาต ที่มีการตราประทับของผู้ครองนครเป็นสำคัญเพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่าเขาได้รับอนุญาตให้ทำไม้ในพื้นที่นี้ (รายละเอียดนี้ไม่เป็นironic เพราะว่าค่อนข้างที่จะใส่ไว้จะพอสมควร ถ้าผิดว่าใช้การ PowerPoint การนำเสนอครั้งนี้ก็ขอcopy ได้ที่อาจารย์รศมี เพราะว่าจะsaveอยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์)

อย่างจะสรุปให้เห็นว่า อย่างที่เรียนให้ทราบนะคะว่า ความขัดแย้งจะมาเรื่อยๆ แล้วเราจะจะเห็นได้ว่าเรื่องของการทำไม้กลายเป็นเศรษฐกิจที่สำคัญมากในช่วงอดีต เพราะว่าเราใช้จากตัวทรัพยากรธรรมชาติจริงๆ ที่เรามีอยู่ในพื้นที่ เพราะฉะนั้นหลังจากนั้นในช่วงของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ในปี พ.ศ. 2417 พระองค์โปรดเกล้าให้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ขึ้นมา 2 ฉบับ ก็คือฉบับแรกเป็นฉบับรักษาเมือง ให้สัญญา ผู้รักษาเมืองหรือเจ้าผู้ครองครองคราระทำกับชาวต่างชาติต้องได้รับสัตยาบันจากเมืองสยามก่อนถึงจะมีผลบังคับใช้ได้ เราถึงจะเห็นได้ว่ามีขั้นตอนเพิ่มมากขึ้น

ส่วนที่สองเป็นพระราชโองการเกี่ยวกับภาษีไม้สักและไม้กระยาเลย อย่างที่เรียนให้ทราบในความหมายของไม้กระยาเลย คือไม้ชนิดอื่นๆที่ไม่ใช่ไม้สักอาจจะเป็นไม้แดง ไม้ตะเกียน ไม้มะค่า อะไรก็แล้วแต่เราถึงจะจัดอยู่ในกลุ่มนี้ของไม้กระยาโดย เพื่อที่จะให้การเก็บภาษีไม้เป็นไปตามระเบียบและมาตรฐานเดียวกัน จนมาถึงปี 2429 ก็จะมีบริษัทบอมเบย์ เบลอมาร์ จำกัดมีการจัดส่งกำลังพลเข้ามาศึกษาเรื่องของป่าไม้ทางภาคเหนือในประเทศไทย ซึ่งบริษัทนี้เป็นบริษัทของอังกฤษที่เข้ามาจากการประทุมมาร่วมกับสยาม ซึ่งในขณะนั้นเองเรื่องของการมีอำนาจของชาติ ตะวันตกนี้เข้ามาทางถนนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ค่อนข้างเยอะมากขึ้น แล้วก็เป็นเรื่องที่เกิดความวิตกกังวลกับประเทศไทยหรือว่าสยาม โดยภาพรวมในขณะนั้น ว่าเราจะมีข้อพิพาทเกิดขึ้นเรื่องระหว่างการค้าไม้ สiamเองก็ต้องระมัดระวังเกี่ยวกับการเข้ามาทำป่าไม้ของชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาติตะวันตก

ตรงนี้อย่างจะซึ่งให้เห็นอีกนิดหนึ่งนะคะว่า คือ นอกเหนือจากที่เราทำไม้กันค่อนข้างมากในบริเวณภูเขาล้านนา ทั้งหมด นอกเหนือจากนั้นแล้วในแต่ละเขตหรือในแต่ละจังหวัดที่เราเรียกว่าราชบัณฑิตล้านนา ก็ต้องมีการส่งส่วย ให้กับสยาม ซึ่งในขณะนั้นจะต้องส่งส่วยให้เข้าในเขตของกรุงเทพ เพราะฉะนั้นทำให้เราเห็นค่อนข้างชัดเจนว่า อะไรบ้างที่เป็นของที่มีค่าในขณะนั้นหรือสิ่งซึ่งสามารถที่จะทดแทนกันมูลค่าต่างๆ ได้ เราถึงจะเห็นว่ามีการส่งไม้สักเข้ามาค่อนข้างเยอะมาก เพื่อที่จะเป็นเครื่องราชบรรณาการหรือว่าส่วยในอดีต

ตัดตอนแล้วจะพบว่า อย่างที่เราทราบมาแล้วว่าเรื่องของการทำป้าไม้สัก โดยที่มีการบันทึกข้อมูลไว้เป็นหลักฐานอาจเริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 อย่างที่เรียนให้ทราบมาแล้วว่าก่อนหน้านี้มีการทำป้าไม้มานแล้ว โดยที่พื้นที่ป้าไม้ทั้งหมดเป็นของเจ้าผู้ครองกรุงฝ่ายเหนือ ไม่ว่าจะจะมีอำนาจหรือความสามารถครอบคลุมพื้นที่ได้มากน้อยเท่าไหร ก็สามารถที่จะทำป้าไม้สักได้ตามอำเภอใจ แล้วหลังจากนั้นก็คือ เริ่มต้นเข้ามาสมัยรัชกาลที่ 3 ก็จะมีขั้นตอนต่างๆ เพิ่มเติมมากขึ้น ในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็จะมีการตราพระราชบัญญัติต่างๆ มีการเรียกเก็บภาษีต่างๆ เพิ่มเติมมากขึ้น และก็ พอกماจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 เช่นเดียวกัน ก็คือในปี พ.ศ. 2439 กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ในขณะนั้นเป็นเสนอตีกระบรรณาดไทย ได้ทูลเกล้าถวายความคิดเห็นและได้รับพระบรมราชโองการ ราชานุญาตให้สร้างหอป้าไม้ที่มีความรู้เข้ามาจัดการเรื่องป้าไม้ในบ้านเรา เราจะเห็นว่า อดีตอธิบดีกรมป้าไม้ซึ่งเมื่อเที่ยบท่าปัจจุบันอย่างน้อยที่สุดของประเทศไทย 3 คน ไม่ใช่คนไทยเลย แต่เป็นชาติต่างประเทศทั้ง 3 คน เพราะฉะนั้นสิ่งซึ่งเขามีการเสนอแนะหรือว่าสิ่งที่เป็นสภาพลักษณ์ในอดีตนถึงปัจจุบัน เราค่อนข้างที่จะคล้อยตาม ในเรื่องการจัดการป้าไม้ในชิงตะวันตกค่อนข้างมาก เพราะฉะนั้นคนที่เข้ามาดูแลคนแรก ก็คือ MR. S.A Salade ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ป้าไม้ของกรมป้าไม้ในประเทศไทย จากรัฐบาลอินเดีย

ณ ขณะนั้นก็ได้รับการเชิญตัวให้เข้ามาในประเทศไทย ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ดูแลพื้นที่ป้าไม้ในไม่ช้า ณ ขณะนั้นก็คือในปี พ.ศ. 2439 MR. S.A Salade ได้มีการสรุปข้อมูลต่างๆ โดยที่ความสามารถแยกออกมาได้เป็น 5 ข้อใหญ่ๆ

คือข้อแรก MR. S.A Salade ได้เสนอว่าวิธีการจัดการป้าไม้ในพม่าที่แล้วมาที่เขาเข้าไปมีประสบการณ์อยู่ด้วย ก็คือ อะไรขึ้นมาบ้าง

ข้อที่สอง การน้อมร่ายภูริบังหลวงในวงการป้าไม้ อย่างที่เรียนให้ทราบในเบื้องต้นนะว่า ภาพที่เขามองอยู่ ก็คือว่าในพื้นที่ป้าไม้ทั้งหมดเป็นพื้นที่ของเจ้าชายฝ่ายเหนือ แล้วใครก็ได้ที่จะเข้ามาขอทำป้าไม้ ก็ต้องขออนุญาตเจ้าชายฝ่ายเหนือ และเรื่องของการจัดสรรผลประโยชน์ต่างๆ ก็จะตกอยู่กับเจ้าชายฝ่ายเหนือ และคนที่จะเข้าไปดูแลว่าต้นไม้ โคนต้นไปกี่ต้น เพราะฉะนั้นผลประโยชน์ต่างๆ จะไม่ได้ส่งกลับมาที่เมืองสยาม อันนี้คือการที่เข้าพูดถึงเรื่องของการน้อมร่ายภูริบังหลวงในวงการของป้าไม้

ข้อที่สามการทำป้าไม้ทั้งหมดให้เป็นของรัฐบาล นี่คือ ถือเป็นจุดเริ่มต้นว่าหลังจากที่มีการสรุปเรื่องทั้งหมดต่างๆ นี้แล้ว สิ่งที่เราได้กลับคืนมา คือมีการตั้งกรมป้าไม้ขึ้นมาครั้งแรกของประเทศไทย

และข้อที่สี่ คือการจัดตั้งกรมป้าไม้เพื่อรับหน้าที่ดูแล การจัดการป้าไม้ ก็คือ พอ MR. S.A Salade ให้ข้อเสนอการทำป้าไม้ว่า การทำป้าไม้ทั้งหมดควรที่จะอยู่ที่ในอำนาจของรัฐ สิ่งที่เขานำเสนอต่อไป ก็คือว่า หลังจากอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐแล้วนี่ ควรที่จะมีกรมป้าไม้เข้ามาดูแล ทรัพยากรป้าไม้ทั้งหมดของประเทศไทย

และข้อที่ 5 ก็คือ การให้สัมปทาน คือการทำป้าไม้นั้นเอง โดยจะเป็นวิธีให้ และมีการเก็บภาษีและค่าตอบไม้ หลังจากนั้นก็มีพระราชหัตถเลขาฉบับวันที่ 62/385 ลงวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2439 ก็เห็นชอบด้วยที่จะให้

กระทรวงมหาดไทยใช้รายงานจากของ MR. S.A Salade ว่าข้อมูลทุกอย่างลูกต้อง แล้วก็มีการจัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้นมา

แล้วก็กรมป่าไม้ครั้งแรกไม่ได้อยู่ที่กรุงเทพ กรมป่าไม้ครั้งแรกที่จัดตั้งขึ้นมาแล้วนี้อยู่ที่นครเชียงใหม่ ก็คือในช่วงแรกๆ อย่างที่เรียนให้ทราบนะครับว่า พื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดอยู่ในบึงตันเป็นของเจ้าผู้ครองนครฝ่ายเหนือทั้งหมด เพราะฉะนั้นก่อนที่จะสามารถเอาพื้นที่ทั้งหมดเอ岀เข้ามาอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาล โดยที่กรมป่าไม้เป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้คุ้มครองและรักษาธรรมชาติ ที่มีการเจรจากันอยู่นานพอสมควรประมาณ 2-3 ปี เป็นผลให้เจ้านายฝ่ายเหนือทั้งหมดยอมที่จะให้สิทธิ์กับเรื่องไม้กับรัฐบาล

(อาจารย์รัศมีนอกร่วมกับอีก 5 นาที) ก็โดยภาพรวมอย่างที่เรียนให้ทราบว่า หลังจากนั้น เรา ก็มีการปรับเปลี่ยนตัวบทกฎหมายต่างๆ แล้วก็ อย่างน้อยที่สุดคือ มีชาวต่างชาติอีก 2 คนเข้ามารับผิดชอบเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมของประเทศไทย ก็ผ่านไปเลียบจะ

นอกเหนือจากที่เรียนให้ทราบแล้วว่า มีบริษัทบอมเบย์ เบอร์มา ยังมีบริษัทอื่นๆ โดยที่ถ้าเป็นบริษัทของชาวต่างชาติอาจจะเป็น บริษัทบริติช บอร์เนีย บริษัทสยามฟอร์เรส และยังมีบริษัทอื่นๆ อีกที่คนไทยเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เพื่อที่จะเข้ามาขอสัมปทานทำป่าไม้โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคเหนือ

ในสไตล์ที่นำเสนอด้วยเพื่อที่จะชี้ให้เห็นประเดิมเท่านั้นเอง ว่าเราทำป่าไม้ออกไปมากน้อยขนาดไหน เราจะพบว่าจำนวนเป็นหมื่นๆ ตันในเรื่องของการทำไม้สักออกไปอย่างเดียว ตรงนี้ก็ผ่านไปเลียบจะ ในสไตล์ตรงนี้ก็เพื่อจะสรุปให้เห็นว่า คือนอกเหนือจากที่เราเสียพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการทำสัมปทานป่าไม้ เรา มีแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นมาในปี พ.ศ. 2503 ซึ่งถือว่าเป็นแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรกของไทย เราจะเห็นว่าพื้นที่ป่าไม้ของเรานำไปเพื่อประโยชน์อื่นๆ นอกเหนือไปจากการทำสัมปทานป่าไม้ เราใช้พื้นที่ไปเพื่อสร้างถนน เราใช้พื้นที่เพื่อสร้างหน่วยราชการต่างๆ เราใช้ไปเพื่อเปลี่ยนจากพื้นที่ป่าให้ไปสู่พืชเศรษฐกิจต่างๆ มันก็เลยเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่เข้ามาทำให้พื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทยเราลดน้อยลงไปค่อนข้างมาก

หลังจากที่เราใช้กรมป่าไม้ออยู่ที่นครเชียงใหม่ประมาณ 15 ปี ก็ขยายกรมป่าไม้ออยู่ที่กรุงเทพฯ ณ ปัจจุบันนี้ หลังจากนั้นมีการร่างกฎหมายต่างๆ ออกรามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของพระราชบัญญัติอุทบานแห่งชาติ ซึ่งร่างขึ้นมาปี 2504 เรื่องของพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า ร่างขึ้นมาเมื่อปี 2503 เรื่องของพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติต่างๆ ร่างขึ้นมาหลังจากที่โยกข้ายกกรมป่าไม้ไปอยู่ที่กรุงเทพฯ

ตาม พ.ศ. ที่ list มาในสไตล์นี้จะ ก็เป็น การพัฒนาหรือการมีนโยบายต่างๆ เกี่ยวกับป่าไม้ของประเทศไทย สิ่งที่อยากรู้ให้เรามองนิดหนึ่ง ก็คือว่าในปี พ.ศ. 2532 ถ้าผู้เรายังจำเหตุการณ์ได้ เราจะรู้ว่าในปีนั้น กรมป่าไม้ ณ ขณะนั้น ที่รับผิดชอบพื้นที่ป่าทั้งหมด ประกาศปิดป่าบกทั้งหมด ก็คือยกเลิกสัมปทานทั้งหมดที่มีการอนุญาติออกไปแล้ว เพราะเนื่องจากว่าเราเกิดภัยพิบัติที่ค่อนข้างจะรุนแรงมาก ที่บ้านกระถุน อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช ณ ขณะนั้นกับอำเภอปายเมื่อปีที่แล้ว กับพื้นที่ที่อุตรดิตถ์ หรือว่าพื้นที่อื่นๆ ที่เราจะมีปัญหาที่ใกล้เคียงกัน เป็นปัญหาที่ค่อนข้างที่จะซ้ำซาก ก็จะมีภัยพิบัติอย่างนี้เกิดขึ้นมาเรื่อยๆ และเมื่อปี พ.ศ. 2532 เรา

ประกาศยกเลิกสัมปทานป่าไม้บกทั้งหมด แต่เขายังไม่ได้ยกเลิกป่าชายเลน แต่หลังจากนั้นอีก 10 ปี ก็มีการประกาศยกเลิกป่าชายเลน หรือปิดสัมปทานป่าไม้ทั้งหมด เนื่องจากว่าสิ่งที่มันตามมา กับอุทกภัย คือ ทั้งดินเนิน คลื่น และทุกสิ่งต่างๆ ที่มา กับต้นไม้ เรา ก็จะรู้ว่ามีการลักลอบตัดไม้ หรือการทำลายพื้นที่ป่าไม้ด้านบน ค่อนข้างมาก

แผนที่ที่นำเสนอด้วยในสไลด์ด้านบน ก็คือที่เราพิจารณาเป็น block ๆ ก็คือเบ็ดของการทำสัมปทานป่าไม้ทั้งหมดในบริเวณภาคเหนือ จนมาถึง ใน block นี้จะมี คือ เขตของจังหวัดแม่ส่องสอน รูปที่นำเสนอ ก็คือ ในอดีต เรา ก็รู้ว่า เรื่องของการที่จะทำไม้ เขาจะมีวิธีการล่องน้ำลงมา ก็คือการใช้ช้างลาภจากพื้นที่บนภูเขาด้านบน แล้วมีการล่องลง ลำน้ำมา อายุ ในการผลิตป่าไม้ทั้งหมดในพื้นที่แม่ส่องสอนจะลงสู่ลำน้ำปายแล้วออกไปสู่แม่น้ำสาละวิน เขาจะไม่มี การล่องไปสู่แม่น้ำเจ้าพระยา แต่เป็นเชียงใหม่ด้านล่าง เช่น ลำปาง ฉะเชิงเทรา ปีง วัง ยม น่าน แล้วก็ลงสู่เจ้าพระยา ก็คือเป็นรูปของการทำไม้ในอดีต

(ชี้รูปประกอบ) ตอบไม่ที่เราเห็น จะเจอกำไรที่ทำเงินได้ที่อำเภอเมือง บ้านน้ำกัดจังหวัดแม่ส่องสอน ลักษณะต้องไม่ตัดในอดีต จะค่อนข้างสูง เพราะจะใช้ช้าง เพื่อตัดไม้ เรา ก็จะเห็นว่า มีปริมาณมหาศาลขนาดใหญ่ที่เรามีการตัดไม้สักออกมานอกพื้นที่แล้ว ก็กำลังที่จะลำเลียงส่งออกนอกราชอาณาจักร แต่เดี๋ยวนี้ ก็มีชาวไทยที่เข้ามานี้เป็นคนรับจ้างเกี่ยวกับการทำไม้ พื้นที่ตรงนี้ก็คือพื้นที่ท่อนชุดทั้งหมด

โดยสรุปaley ละกันนะครับ ขณะนี้ถ้าเราเปรียบพื้นที่ป่าไม้ การจัดทำแผนที่พื้นที่ป่าไม้กับน้ำแร่ของประเทศไทย เราจัดทำเมื่อปี พ.ศ. 2503 ณ ขณะนั้นพื้นที่ป่าไม้ของเรามีอยู่ประมาณ 53% ของพื้นที่ประเทศไทย แต่ ณ ขณะนี้ ที่อ พ.ศ. 2549 เรายังคงมีพื้นที่ป่าไม้ ที่ทางกรมอุทยานมีการบันทึกไว้ว่าเหลือประมาณ 23% ก็เลือยกากจะเน้นการเข้าร่วม ประชุมครั้งนี้ด้วยกันนะว่า เราเองต้องมีความตระหนักรู้ด้วยตัวทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของป่าไม้ และเรื่องทรัพยากรน้ำ เพราะป่าไม้และน้ำจะอยู่คู่กันตลอด ถ้าเพื่อมีอะไรก็ตามเรามีการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ก่อนข้างมาก น้ำจากการที่เราสามารถจะใช้ประโยชน์จากเขาได้ เขายังมีภัยมหันต์ ไม่มีตัวอะไรที่จะคุ้มชั่นน้ำ หรือไม่มีตัวอะไรเลยที่จะช่วยชลตัวของน้ำ แล้วมันก็จะมีปัญหา กับเราในอนาคตค่ะ ขอบคุณค่ะ
(เสียงปรบมือ)

อ.รัศมี : ขอบคุณค่ะ และขอโทษที่เร่งเวลา เพราะจะริงๆแล้วอย่างจะมีเวลา ในการอภิปรายและคุยซักถาม สิ่งที่ อาจารย์น้ำภูสุดามาให้ความรู้หรือว่ามาแลกเปลี่ยน ก็อย่างจะขอให้พื้นท้องแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับป่าไม้มี มากมายมหาศาล แล้วอาจารย์ก็พยานสารุปให้อยู่ในกรอบเวลาที่ค่อนข้างภายใน 10 นาที และพูดเร็วเหมือนจะรวด อาจารย์ก็อย่างจะมอบอะไรให้เรื่องของอดีตงานถึงปัจจุบัน แต่สิ่งที่เราเห็นกันอยู่ในปัจจุบันจากแง่มุมใน ประวัติศาสตร์ และชี้ให้เห็นว่าการตัดไม้เพื่อในเชิงเศรษฐกิจนั้นมีมาตั้งแต่รัตนโกสินทร์ตอนต้นแล้ว แล้วก็เป็น ส่วนหนึ่งที่มาเกี่ยวกับเรื่องของที่ป่ายหรือแม่ส่องสอนก็ตรง ที่ว่าแม่ส่องสอนส่งส่วนของป่าไม้เข้าไปในเมือง เชียงใหม่ เพราะฉะนั้นในหลายๆ ส่วนที่เรามอง ความสัมพันธ์ของเรา ของอำเภอป้ายและแม่ส่องสอนนั่น เรามอง เลพบะพื้นที่ท้องถิ่นไม่ได้ เรา ก็ต้องจำเป็นที่จะเข้าใจว่า แล้วอะไร ภายนอก ปัจจัยภายนอก ตรงไหนที่ทำให้เกิด บ้านเมืองป่าย อายุ ในการผลิตเมื่อครู่ ภาพที่อาจารย์น้ำภูสุดามาให้เห็นว่า คนไทยรับจ้างตัดไม้ ตรงนี้ก็จะบอกเรา

ว่า อ้อ ทำไนชุนชนของเราลึงมีคนໄต เป็นพื้นของของเราหรือเปล่า อาจจะเป็นบรรพบุรุษของเราที่เข้ามาตัดໄน ໃในช่วงนั้น

เมื่อวาน อาจารย์เพนซ์ บอกเรื่องที่มีคนขานเข้ามาอยู่ในช่วงของล้านนา แต่พอมารู้สัตตันโภสินทร์มีคนໄตามตัดไม้ มันก็จะบอกเราลึงว่าคนที่เราอยู่ในปัจจุบันนี้ มีความหลากหลายเหลือเกิน มันเข้ามาแต่ละช่วง และพวกเราจะมีประวัติศาสตร์ของเราเองตามแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นต้องขอขอบคุณอาจารย์นาฏสุดามากๆ ไม่ทราบว่า เราจะทำอย่างนี้นะจะ ว่าจะเชิญอาจารย์ลงลักษณ์มาพูด คุยก่อน เตรียมแล้วเราจะเปิดเวทีคุยกัน มีการซักถามคุยกัน นิดหนึ่งถ้าเรามีเวลา ถ้าเราไม่มีเวลา เราจะพักท่านอาหารว่าง หลังจากอาหารว่างอิหม่ามสมชายมาพูด แล้วเราจะจัดสรุปคุยกัน เป็นเวลาช่วงเย็น เพราะฉะนั้นคิดพื้นขอเลื่อนเวลาเลยนะจะ ขอเรียนเชิญพันเอกหญิง พศ. นงลักษณ์ ลีมนศิริ อาจารย์เป็นนักประวัติศาสตร์อู่ กองวชาประวัติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นครนายก อาจารย์ก็มาเล่าสู่กันฟังถึงสังคมมหาเอเชียบูรพา อาจารย์เป็นผู้ที่สนใจเกี่ยวกับเรื่องของญี่ปุ่น และอาจารย์ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เรื่องนี้นานนาน เพราะฉะนั้นในส่วนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน อาจารย์ก็มาเล่าให้เราฟังว่าแม่ฮ่องสอนและปายได้รับผลกระทบหรือมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาหนึ่งไปบ้าง ขอเรียนเชิญค่ะ...

ขออนุญาตเล่าความลับในระหว่างที่เราอฟังนะจะจริงๆแล้วอาจารย์ลงลักษณ์เรียนจบจากญี่ปุ่นแลยนะจะ ปกติเราเห็นคนที่ศึกษาเรื่องของสังคมมหาเอเชียบูรพาบางที่ใช้เอกสารจากตะวันตกบ้านนั้นจะพยายามไม่ค่อยรู้ว่าในแต่ละของญี่ปุ่นเนี่ย บางที่เราเก็บข้อมูลในแต่ละสังคมโลกครึ่งที่2 บุญของญี่ปุ่นทำไม่ค่อยร้ายจังเลยแต่เวลาเมื่อวานรองผู้ว่าก็พูดถึง โ哥โนบิริกันอังศุมาลินอะ ไรยังเงี่ยนจะแหม่เกิดตำนาน แต่อาจารย์จะจากญี่ปุ่นรู้ภาษาญี่ปุ่นอ่านเอกสารญี่ปุ่นแล้วก็ทำกิจกรรมจากแต่ละของญี่ปุ่นบ้างว่าคิดยังไงกับการทำสังคมในครึ่งนี้เพาะฉะนั้นพากเราได้ฟังก็ถือว่าเป็นของพิเศษสุดนะจะพยายามว่าหาฟังไม่ค่อยได้เรามักจะได้ยินฟังบวกกับว่าญี่ปุ่นนี่ร้ายจริงๆนะจะ ขอเรียนเชิญอาจารย์เลยค่ะ

อ.นงลักษณ์: สวัสดีท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาแล้วก็ท่านผู้ฟังทุกท่านนะจะคือฟังจากอาจารย์แนะนำตนเองแล้วรู้สึกว่ากลัวว่าท่านผู้เข้ามาฟังจะผิดหวังนะจะแต่ร่วมแต่ยังไงก็จะพยายามนะจะพยายามว่าโดยส่วนตัวก็พยายามมองในแต่ละสารของญี่ปุ่นให้มากที่สุดส่วนมากเรื่องสังคมโลกครึ่งที่สองนี่ยังไม่รู้ผ่านเอกสารของไทยหรือไม่ก็เอกสารของชาติตะวันตกซึ่งเป็นเอกสารของฝ่ายตรงกันข้ามกับญี่ปุ่นนะจะ ตรงนี้วันนี้จะตัวหัวเรื่องที่จะต้องรับผิดชอบที่จะต้องพูดก็คือว่าเรื่องเมืองปายอีกหนึ่งรอยต่อเมืองทางเอเชียบูรพาเนี่ยนะจะ อยากจะออกตัวนิดหนึ่งนะจะตอนที่อาจารย์รัศมีติดค่อไปให้ม้าพูดก็ปฏิเสธไปว่าไม่ค่อยรู้เรื่องเมืองปายเท่าไหร่กับภาพรวมของแม่ฮ่องสอน เพราะฉะนั้นวันนี้คิดว่าอาจจะเป็นวิทยากรท่านเดียวที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องเมืองปายค่อนข้างน้อยนะจะ ว่าเนื่องจากว่าทำงานวิจัยเรื่องสังคมโลกครึ่งที่สองเพาะฉะนั้นประเด็นหลักที่จะพูดในวันนี้ก็คือว่าอย่างจะซึ่งให้เห็นว่าในช่วงของสังคมโลกครึ่งที่สองนี่ยังปายอยู่ดุจไหหนของสังคมแล้วก็มีความสำคัญยังไงในช่วงของสังคมซึ่งจริงๆสังคมใช้เวลาประมาณ 3 ปี 8 เดือนหรือประมาณ 4 ปีนะจะ ใน 4 ปี ปานนีความสำคัญในช่วงหลังๆ เพาะฉะนั้นถึงแม่ว่าจะไม่มีความรู้เรื่องเมืองปายโดยตรงนะจะแต่ร่วมพยายามให้เห็นภาพรวมของสังคมโลกครึ่งที่สอง แล้วก็อย่างเมื่อกี้ที่อาจารย์รัศมีพูดว่าเรื่องของเหตุการณ์กับสถานที่หรือว่าบ้านเมืองเนี่ยมันไม่สามารถที่จะอยู่ได้ด้วยลำพังของปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งนะจะมีปัจจัยภายนอกเข้ามาระบุริมด้วยเสมอเพาะฉะนั้นอย่างจะเริ่มต้นด้วยการคุยกันเรื่องของสังคมโลกครึ่งที่สองสักนิดหนึ่งนะจะโดยที่อย่างจะให้คุกภาพนะจะเข้าใจว่า

ทุกท่านทราบดีนะครับว่าของของสังคมรัฐโอลิมปิกที่สองพ่อเราพูดปั้บปั่นนี้ ส่วนมากเราจะรู้กันเฉพาะในช่วงที่ญี่ปุ่นเข้ามาบุกไทยใช่เมื่อจะเพาะปลูกน้ำที่ญี่ปุ่นเข้ามาบุกไทยคือปี 1940 นะครับประมาณปลายเดือนธันวา เฟระจะน้ำหนึ่งเหตุการณ์ส่วนใหญ่คนก็จะพูดถึงเหตุการณ์ทางภาคใต้ของไทยเพราจะว่าญี่ปุ่นบุกไทยครั้งแรกญี่ปุ่นบุกทางภาคใต้จะจะเด็กก็บางส่วนก็เป็นบริเวณนีนจะ(ซีพาร์ประกอบ)เพราจะว่าญี่ปุ่นจะได้ส่งกำลังเข้าไปทางตอนใต้ทางภาคใต้จะมาเดชิย สิงคโปร์แล้วกำลังอีกส่วนหนึ่งก็จะเข้าทาง(ขอโทษนะครับคือไม่ค่อยคุ้นกับเครื่องตรงนี้แล้ว พี่น้ำถึงเมื่อเข้าไม่ได่องจะจะ) เพราจะน้ำหนึ่งจะเข้ามาทางด้านนีนจะทางด้านของเขมร ที่นี่ทางตอนเหนือในระยะแรกของสังคมรัฐโอลิมปิกไม่ค่อยได้บานบาน ไม่ค่อยมีคนพูดถึง

ที่นี่ก็เลยจะเล่าถึงบทบาทสังคมรัฐโอลิมปิกที่สอง หรือภาพเหตุการณ์ของสังคมรัฐโอลิมปิกที่สองออกเป็น 3 ส่วน ช่วงแรก กือ ช่วงที่ญี่ปุ่นบุกไทย และช่วงที่สองคือช่วงกำลังของญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในไทย แล้วส่างไปยังพม่า ส่งไปยัง นาเลชิย สิงคโปร์ และช่วงที่ 3 เป็นช่วงที่ญี่ปุ่นเริ่มพ่ายแพ้แล้ว และเมื่อญี่ปุ่นเริ่มพ่ายแพ้ ก็จะตอนกำลังกลับมาอยู่ที่ไทย เพราจะน้ำหนึ่งสามส่วนดินแดนจะเรียนให้ทราบว่า ปายหรือแม่ฮ่องสอนโดยรวมน้ำหนึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องในตอน ไหน ดังนั้นเมื่อญี่ปุ่นเข้ามาช่วงแรกปี 1940 กองกำลังส่วนใหญ่ยังคงรุ่งเทพ จะอยู่ที่รุ่งเทพ และจากรุ่งเทพก็ ส่งผ่านไปยังทางกาญจนบุรี จากราชภูมิบุรีก็เข้าไปยังพม่า และอีกส่วนหนึ่งก็จะเข้ามาทางเชียงใหม่ เข้าใจว่าหลาย ท่านคงจะเคยได้ยินวัดหมื่น房ที่เชียงใหม่ ซึ่งกองกำลังช่วงแรกจะมาอยู่เชียงใหม่ ลำปางในช่วงระยะแรก และ จากเชียงใหม่ ลำปาง ก็เข้าสู่พม่าทางตอนเหนือ นะจะอันนี้คือช่วงแรก และพอเข้าสู่พม่า ประมาณปี 1942 เข้า ไปสู่พม่า เมื่อกองกำลังของญี่ปุ่นสามารถยึดพม่าได้ในระยะเวลาสั้นๆ เพราตอนแรกกำลังศึกหิมและกำลังยัง เป็นกำลังที่มีศักยภาพมากเลย ที่นี่พอยึดพม่าได้ปีกองกำลังเคลื่อนเข้าไปในอินเดีย ซึ่งหลายท่านคงเคยได้ยิน แคว้นอัสสัมซึ่งเป็นแคว้นที่อยู่ทางตอนใต้ของอินเดีย ตรงนี้มีแม่น้ำเป็นอะไรที่สำคัญมากที่สุด เพราจะว่ากองกำลังของ ญี่ปุ่นบอกว่า กองกำลังของตนเองยึดพม่าได้แล้ว เพราจะน้ำหนึ่งพม่าที่ตอนนี้เป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ ญี่ปุ่นก็ออก ดีใจอาชนาชาติจะวันตกได้ เพราจะน้ำหนึ่งต่อไปจึงรุกคืบเข้าไปในอินเดีย ซึ่งอินเดียตอนนี้เป็นเมืองขึ้นของ อังกฤษด้วยเหมือนกัน เพราจะน้ำหนึ่งถ้าสามมติว่าญี่ปุ่นสามารถยึดครองอินเดียได้อย่างรวดเร็วเนี่ยเหมือนกับพม่า เพราจะน้ำหนึ่งชัยชนะจะอยู่ในกำมือญี่ปุ่น ญี่ปุ่นคาดหวังไว้อย่างนั้น ที่นี่กองกำลังที่ move เคลื่อนที่เข้าไปจากพม่า เข้าในตอนใต้ของอินเดีย มันมียุทธศาสตร์อย่างหนึ่ง ไม่ทราบว่าผู้เข้าร่วมสัมมนาเคยได้ยินหรือเปล่า ที่ว่า yuth ศาสตร์อินพาว หรืออินปาวที่เราพูดกันทั่วๆ ไป ซึ่งยุทธศาสตร์ตรงนี้ถือเป็นจุดแตกหักทำให้ญี่ปุ่นต้องกลับนามอง ย้อนว่าดำเนินสถานการณ์ หรือว่าดำเนินยุทธศาสตร์พิดพาด เพราบันไม่เป็นไปตามคาดหวัง ไม่เป็นอย่างที่ ญี่ปุ่นเข้ามายึดพม่าในระยะเวลาอันรวดเร็ว พอยู่ญี่ปุ่นเข้าไปทางตอนใต้ของพม่า กะจะจะยึดครองแคว้นอัสสัม ทางตอนใต้ให้ได้ทั้งหมด ที่เรียกว่ายุทธศาสตร์อินพาว ปรากฏว่าญี่ปุ่นลูกกองกำลังของอังกฤษกับอินเดียร่วมกัน ตีโต้กองกำลังของญี่ปุ่นอยู่ร่นลงมา ในเวลานี้ถือว่าเป็นช่วงของจุดเริ่มต้นของความพ่ายแพ้ของญี่ปุ่นในการสู้ รบบนแผ่นดิน คือประมาณปี 1942 คือปี 1942 ญี่ปุ่นเริ่มที่จะถอยร่นลงมา แล้ว ขอโทษค่ขอแก้ปีพ.ศ. ว่าปี 1944 เพราจะน้ำหนึ่งถ้าท่านคุณจะ สงกรานต์โอลิมปิกสัมภาระปี 1945 ในปี 1944 ญี่ปุ่นอยู่ร่นจากอินพาวลงมา แล้วเส้นทางที่ ถอยร่นลงมา (ขออภัยนิดหนึ่งจะ...) แล้วเส้นทางที่ถอยร่นลงมา แล้วการกลับมากลับมาจากตรงไหน (ซีพาร์ประกอบ) แผนที่นี่ ตรงลูกศรที่เห็น คือช่วงแรกที่ส่งกองกำลังเข้าไป อันนี้คือเส้นทางจาก ไทย.... อันนี้คือ ช่วงแรกของการส่งกำลังเข้าไปช่วงแรกในพม่า เพราจะน้ำหนึ่งถ้ามองจะเห็นว่าเส้นทางความเกี่ยวข้องของ แม่ฮ่องสอนจะเกี่ยวข้องตอนส่งกองกำลังจากข้างล่างเข้ามา แต่ว่าตรงนี้ก็ไม่มากเท่าไหร่ ที่นี่ต่อมา พอยู่ร่นกลับ เข้ามา มันมีเส้นทางอันหนึ่ง คือเส้นทางที่ว่าหลายท่านคงรู้จักท่านพันโท...พันโทเชิดชาญ ไม่ทราบว่า...คือท่านอยู่ที่

บุนยวน พันโทเชิดชาย ชมธัชนีนะกะ ท่านทำพิพิธภัณฑ์ที่บุนยวน ดิฉันเคยมีโอกาสศึกษาท่านและเคยพบท่านที่วัดหนึ่งแห่งประกอบกับตัวเองเคยอ่านเอกสารญี่ปุ่น เข้าพูดถึงการอยู่ร่วงกลับมาของกองกำลังญี่ปุ่นจากอินพาว เข้ามายังบ้านนี้ แล้วก็เข้ามาทางแม่น้ำ่องสอน ไว้อ่ายาชเด่น ภาษาญี่ปุ่นเมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้วนี่ เขายังคง เส้นทางอันนั้นน่า เขายังคงเส้นทาง โครงการศึกษาฯ ที่เรียกว่าเส้นทาง โครงการศึกษาฯ นี่ เนื่องจากว่า เมื่อกี้ที่ ดิฉันเรียนที่ประชุมไปแล้วว่า ปีที่เขาถอนกำลังกลับมาเนื่องด้วยความท้าทายของสงคราม คือ ปี 1944 เพราะฉะนั้นในตอน นั้นกองกำลังของญี่ปุ่นบอนช้านาก คือหมายความว่าเห็นด้วยหน่อย ทหารญี่ปุ่นเห็นด้วยหน่อยแล้วเผลอกลับติดอย กลับมาเนี่ยสภาพของทหารอยู่ในสภาพที่สะบักสะบอมมาก เพราะฉะนั้นมีอยู่ร่นเข้ามานี่ ยารักษาระบบ สถานที่ การถูกป่วยค่อนข้างมาก เพราะฉะนั้นทหารญี่ปุ่นตายในเส้นทางที่ถูกกลับมาเป็นจำนวนมาก เพราะฉะนั้น เส้นทางที่พูดนี้...เส้นทางที่พูดนี้เข้ามาทางแม่น้ำ่องสอน เข้ามายังบ้านนี่ ไม่แน่ใจ แต่ที่ชัดเจนที่เจอกันแล้ว ก็อ บุนยวน เพราะดิฉันฟังจากอาจารย์รัศมี ดิฉันไม่เคยลงพื้นที่ แต่อาจารย์รัศมีเล่าให้ฟังว่า ชาวบ้านก็พูดถึงเรื่องตรงนี้ ด้วย แล้วก็มีโครงการศึกษาที่เจอด้วยเหมือนกัน เพราะฉะนั้นความเกี่ยวข้องระหว่างแม่น้ำ่องสอน โดยรวมกับ สงครามโลกครั้งที่ 2 เนี่ย มันเป็นภาพที่ไม่ค่อยมีให้พูดถึงนะกะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาของนักวิชาการ นักวิชาการส่วนใหญ่แล้วนี่มีพูดถึงสงครามมหาเอเชียบูรพา ส่วนมากทุกคนจะพูดถึงกรณีที่ราชอาณาจักร ญี่ปุ่น นำ ภัย ถ้ามองในลักษณะความเป็นธรรม คือถ้าเรามองญี่ปุ่นเข้ามาลุกแคร่ง ราชอาณาจักรญี่ปุ่นสร้างเส้นทาง รถไฟที่เมืองกาญจน์ แล้วมีการใช้กำลังพลมากมายเพียงใด มีการทารุณกรรมยังไง ราชอาณาจักรญี่ปุ่นเป็น ความภาคภูมิใจของคนไทย แต่ถ้าทางสังเกตเราจะไม่ค่อยพูดถึงในตอนสุดท้ายที่เป็นภาพที่เป็นอีกภาพหนึ่งของ กองกำลังญี่ปุ่น ดิฉันพูดในที่นี้ ไม่ได้หมายความว่ามาเรียกร้องให้ทุกท่านเห็นใจหรือ...ให้ความสงสารกับกอง กำลังญี่ปุ่น แต่ดิฉันจะชี้ให้เห็นว่าช่วงของสงครามทุกชาติหรือไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำ จะมีสองส่วน เท่านั้น คือส่วนที่รับประทานน้ำและส่วนที่เสียประทานน้ำ ส่วนที่เป็นความสุขและส่วนที่เป็นความทุกข์ ที่นี่ส่วนที่ เป็นความทุกข์ของกองกำลังญี่ปุ่น เอօญญาอยู่ที่แม่น้ำ่องสอนเสียเป็นส่วนใหญ่ แล้วบางส่วนของอยู่ที่เชียงใหม่ บ้าง เพราะฉะนั้นสำหรับตรงนี้ ดิฉันจะเน้นให้เห็นว่าถ้าสมนดิบว่ามีแม่น้ำ่องสอนประชาน ไม่ว่าจะเป็นที่บุนยวน ไม่ว่าจะป้ายหรือที่อื่นๆ ที่สามารถที่จะบอกถึงทางประวัติศาสตร์ หรือที่เรียกว่าประวัติศาสตร์นักเดา มีการ รวบรวม ตรงนี้จะทำให้คุณค่าของภูมิภาคหรือคุณค่า ของประเทศไทย ของชนชั้นของเรา มีความสำคัญทาง ประวัติศาสตร์ ซึ่งจะเกิดความภูมิใจหรือไม่ภูมิใจก็ตาม แต่ว่าส่วนหนึ่งมันเข้ามายังบ้านเรา เกี่ยวข้องกับภาระของ ประวัติศาสตร์ใหญ่ คือความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับไทย ที่นี่ตรงนี้ดิฉันเองพยายาม Check ป้ายว่ามาเกี่ยวข้อง มากน้อยมั้ย อันนี้เป็นแผนที่ (ชี้ภาพประกอบ) เป็นแผนที่ที่ไม่เห็นชัด เห็นเฉพาะโดยรวมที่ลูกศรซึ่ง เกี่ยวน่า แม่น้ำ่องสอน เพราะฉะนั้นกองกำลังที่ส่งมานะกะ จากตรงนี้คือเชียงใหม่ ตรงนี้คือเชียงใหม่ชัดเจนเลยว่า การส่ง กองกำลังออกไป และว่าหากกลับมา ก็กลับมาในเส้นทางเดิม

อิก้อนหนึ่งที่ดิฉันอยากรู้พูดถึง คือ การสร้างเส้นทางจากเชียงใหม่มาที่แม่น้ำง่อน ปฐม世上 ไม่ได้นะคะว่า กอง กำลังญี่ปุ่นแม้ว่าจะสร้างเพื่อให้เป็นประโยชน์กับกองกำลังของตนเองเพื่อไปพม่า แต่ในช่วงหลังเรารู้ได้ใช้ ประโยชน์ในส่วนนั้นด้วย เพราะฉะนั้นประเด็นแรกก็เลือกจากจะเรียนที่ประชุมว่ามีความชัดเจนทั้งในส่วน เอกสาร ไทยแล้วก็เอกสารญี่ปุ่นว่า แม่น้ำง่อนเข้ามายังบ้านเราเป็นจุดหนึ่งในประวัติศาสตร์ สงครามมหาเอเชียบูรพา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปลายสงครามที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ ดิฉันขอเรียนโดยกลับไปอีกเรื่องหนึ่งว่า ตัวเองมีประสบการณ์ในการ ทำวิจัยชิ้นหนึ่ง เป็นการวิจัยรวบรวมงานค้นคว้าของนักวิชาการไทย ญี่ปุ่น และก็ฟรังเศษที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์

ของไทยกับอุปัปนสมัยสังคมโลกครั้งที่ 2 ดิฉันรวบรวมหนังสือที่เป็นการค้นคว้าของนักวิชาการชาติต่างๆ ทั้ง 3 ชาตินี้จะรู้ยกกว่าเล่นของไทยมีประมาณกว่า 70 เล่ม ของฝรั่งหรือตะวันตกทั้งหมดนี่จะประมาณ 40 กว่าเล่น แล้วของญี่ปุ่นมีประมาณ 50 กว่าเล่นรวมกับประมาณ 200 เล่ม รู้ยกกว่าเล่นจะประมาณ 40 กว่าไม่มีครุดถึงในส่วนนี้เลย ดิฉันก็พยายามลองสุ่มหาเอกสารจากแผนที่บ้าง จากการพูดคุยกับประชาชนบ้าง เพราะจะนี้เห็นชัดเจนว่า จุดตรงนี้มันหายไปในประวัติศาสตร์ไม่ค่อยมีคนพูดถึง ก็เลยพยายามอกรถล่า มันน่าจะมีการทำ oral history หรือมีการทำประวัติศาสตร์ในเชิงบอกเล่าในแต่ละจุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อห้องสอน อันนี้ก็อย่างจะเสนอไว้

ที่นี่ต่อมาพยายามหาจากเอกสารของญี่ปุ่นในเรื่องแผนที่ เพื่อไข่โดยคิดว่าที่กรุงเทพมหานครนี้พิมพ์ภาษาญี่ปุ่นฉบับหนึ่งออกมานะจะ ไม่ทราบว่ามีมาจากเชียงใหม่บ้างหรือเปล่า เพื่อญี่ปุ่นนั้นสือพิมพ์ฉบับหนึ่งซึ่งหันหนังสือพิมพ์ Voice mail ซึ่งเป็นภาษาอังกฤษนะจะ แต่ว่าเป็นหนังสือพิมพ์ภาษาญี่ปุ่น ในหนังสือพิมพ์ Voice mail เป็นอะไรที่น่าสนใจในเชิงประวัติศาสตร์ที่เขาไปสัมภาษณ์คนญี่ปุ่น อย่าสับสนนะจะ ไปสัมภาษณ์คนญี่ปุ่นที่มีชีวิตอยู่ในประเทศไทยในช่วงสังคมโลกครั้งที่ 2 แล้วเขาก็พิมพ์นั้นจะติดต่อกันรวมทั้งหมดเกือบ 30 คน ดิฉันก็พยายามอ่านดู ใน 30 คนโดยคิดว่ามีอยู่ 2 คนตอนนี้ยังอ่านไม่หมดจะ ตอนนี้อ่านไปประมาณ 12-13 คน มีอยู่ 2 คน ที่พูดถึงแม่ห้องสอน คนหนึ่งน้องชายของเขามีพื้นที่ที่แม่ห้องสอน แล้วพอสังคมโลกสิ้นสุดลง เขายังกลับมาหา คนญี่ปุ่นเนียก็เป็นพุทธนะจะ คงเหมือนคนบ้านเรา เพราะจะนี้ถ้ารู้ว่าญาติไปตายในต่างแดน ถ้ามีโอกาสก็อย่างจะเอาโโครักระดูกกลับบ้าน นึกออกนี้จะ เพราะจะนี้ถ้ากลับบ้านไม่ได้ อย่างน้อยก็ขอให้ได้กลับมาทำบุญ ดิฉันก็อ่านสัมภาษณ์คนนี้เป็นผู้หญิง น้องชายเขามาเลี้ยงชีวิต เขายังกลับมาทำ อันนี้ก็เป็นด้าวอย่างอันหนึ่งว่าในส่วนของการ oral history ก็ประวัติศาสตร์เชิงบอกเล่า น่าจะต้องมีการทำไว้ไม่กี่วันนันมันก็ยังสูญหาย

อันที่สองนี่จะ คุณที่สอง ดิฉันไม่ทราบว่า ไม่แน่ใจว่า... เพื่อไข่สามารถ scan ได้(ชี้รูปประกอบ) ท่านผู้นี้จะ ขอโทษนะจะ ที่เอารูปท่านมาแสดงโดยไม่ได้ขออนุญาตท่านนะจะ แต่ว่าท่านซึ่งเริ่ญ นะจะ ท่านอยู่ที่บุญยวนแล้วท่านพูดถึงเรื่องของพ่อแม่ที่ญี่ปุ่น ถึงแม้จะ ไม่ใช่แม่ห้องสอนทั้งหมด แต่จุดเด็กๆ ที่บุญยวน ดิฉันคิดว่าจากจุดเด็กๆ ตรงนี้ ถ้าไครสนใจกีสำนารถศึกษาต่อหรือหาข้อมูลต่อในเชิงลึก หรือเชิงกว้างได้ ท่านเล่าถึงการที่พ่อแม่ญี่ปุ่นมาอยู่ที่บุญยวน ว่าเป็นยังไง มีการดำเนินชีวิตยังไง แล้วก็มีคนตายมากน้อยก็แค่ไหน (ชี้แผนที่ประกอบ) อันนี้เป็นแผนที่ ที่ท่านที่ได้บอกเล่าและเป็นแผนที่ ตรงนี้นี่จะ อันนี้ก็อ บุญยวน บริเวณทั้งหมดที่เป็นจุดๆ ก็อยู่แม่ห้องสอน ที่นี่เท่าที่ดู ถ้าไม่มีอะไรพิเศษตรงนี้ที่ Mark ไว้ ก็อ ปาย เพราะจะนี้เส้นที่เป็นจุดๆ ทั้งหมด ก็อยู่เส้นที่มีความเกี่ยวโยงระหว่างแม่ห้องสอนกับสังคมโลกครั้งที่ 2 ซึ่งดิฉันคิดว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากที่ว่า บุญยวนหรือคนในปัจจุบันจะทำอะไร ในส่วนของตัวเองแล้วเชื่อมต่อกับบุญยวนซึ่งทำไปแล้วในระดับหนึ่ง นะจะ ในส่วนของพื้นที่อื่นๆ ทำรวมกันมันจะ ได้ภาพประวัติศาสตร์อีกภาพหนึ่งซึ่งแบบจะ ไม่มีคนพูดถึง ยกเว้นในส่วนที่ เป็นประวัติศาสตร์บอกเล่าท่านนั้น ก็เลยอย่างจะ มาล่าสู่กันฟังนะจะ ดิฉันมองก็มีโอกาสได้ทำงานในเชิงเริ่มดันจากประวัติศาสตร์บอกเล่า และจากประวัติศาสตร์บอกเล่าถ่ายเป็นหนังสือประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจเล่มหนึ่ง

เมื่อประมาณ 20 ปีมาแล้ว เริ่มต้นทำงานที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ก็เป็นส่วนเล็กๆ ส่วนหนึ่งของกองวิชาประวัติศาสตร์ได้ทำงานเรื่องสังคมโลกครั้งที่ 2 กับนักเรียน ก็เริ่มต้นจากการสัมภาษณ์ เริ่มต้นอย่างนี้แหลกๆ กะ ออกไปสัมภาษณ์ชาวบ้านพอยานเก็บข้อมูลไว้ จากจุดเริ่มต้นเราตามเอกสารประวัติศาสตร์ เราเจอข้อมูล ญี่ปุ่น ต้องการใช้้นครนายกเนี่ยเป็นฐานทัพสุดท้ายที่ต่อสู้กับพันธมิตร เพราะจะนี้กองกำลังต่างๆ ไม่ว่าจะด้วยมาจาก

พน่า ถอยมาจากมาเลเซียจะไปรวมกันที่กรุงเทพฯ ที่ดิลันเอดาเล่ให้ฟังนะครับ เพราะว่าจะโง่ให้เห็นว่า ถ้าการเริ่มต้นจากประวัติศาสตร์บอกเล่า ทำนักวิชาการอาจจะมองว่าไม่เห็นน่าสนใจเลย มันจะจริงไม่จริงไม่รู้ แต่ว่าจากตัวอย่างตรงนี้จะชี้ให้เห็นว่าพอเริ่มต้นจากประวัติศาสตร์บอกแล้วตามcheckด้วยประวัติศาสตร์ ตามcheck ด้วยเอกสารซึ่งเป็นเอกสารทางราชการ มันจะเป็นอะไรที่สนุกมากเลย แล้วถ้ามีโอกาสเผยแพร่ว่าโชคดีพอรู้ภาษาญี่ปุ่นได้บ้าง เพราะฉะนั้นยิ่งcheckทึ่งหมวดด้วยแล้ว มันจะเห็นภาพรวมที่เป็นความรู้ในเชิงประวัติศาสตร์ได้อย่างชัดเจน

เอกสารชนิดนี้มาจากการสัมภาษณ์ ตามด้วยเอกสารราชการของไทยแล้วก็ตาม ไปcheckที่เอกสารญี่ปุ่น ดิลันไม่ได้ทำคนเดียวนะครับ เป็นตัวเล็กๆ คนหนึ่งเท่านั้นที่ช่วยงานของกองวิชาประวัติศาสตร์ทั้งหมด แต่ความที่ตัวเองเข้าไปอยู่ตรงนี้ แล้วมองเห็นว่าคุณค่าของการเริ่มต้นจาก การสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลเล็กๆ ก็จะฝากที่ประชุมไว้ว่า เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะนำมาซึ่งความรู้ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนนະຄะ ก็เลยฝากตรงนี้ไว้ ที่นี่พออันนี้เป็นตัวอย่างที่จะฝากเอาไว้ อีกอันหนึ่งก็คือว่าตัวอย่างนี้ที่ทำ 20 ปีที่แล้ว ตอนทำเนียบสนุกมาก ไปตรงไหนดูเหมือนว่าจะมีข้อมูลไปหมด สัมภาษณ์ไคร ไครก็รู้เรื่องนะครับ ยังมีคนตอนนั้น 20 ปีก่อนที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ไม่เกิน 70 ปี รู้เรื่องแล้ว แล้วให้ข้อมูลละเอียดมากเลย เพราะฉะนั้นก็เลยเป็นผลงานของกองวิชาของโรงเรียน ที่นี่เมื่อซักต้นปีมาแล้ว เออ ปลายปีที่แล้วความที่สนใจญี่ปุ่นหลัง เออ ตอนปลายสองครึ่งแล้วก็สึกว่าไม่มีคนพูดถึงประกอบกับน่า่าน Voice mail อ่าน Voice mail ก็มีการพูดถึงแม่ของสอน แล้วก็พูดถึงบางบัวทอง สองจุดนี่ดิลันสนใจนะครับ แม่ของสอนอยู่ไก๊ก วันนี้มาเมื่อคืนลงจากเครื่อง 5 ทุ่ม วันนี้เดินทาง 3 ชั่วโมง เพราะฉะนั้นถ้าจะค้นเนียกคงจะไม่สะดวก ก็เลยยังไม่เริ่มต้น ก็เลยเริ่มต้นที่บางบัวทอง บางบัวทองเป็นอีกหนึ่งที่นันทบุรี แต่จุดสำคัญของบางบัวทองนี่ยังเป็นค่ายที่เขาอาคนญี่ปุ่นที่เป็นพลเรือนไปกักขังไว้ ขณะที่กรุงเทพฯเป็นค่ายที่กักขังทหารญี่ปุ่น เพราะฉะนั้นพันธมิตรจะแบ่งญี่ปุ่นออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นทหารกีเอาระหว่างกรุงเทพฯและดิลันหนึ่งเป็นญี่ปุ่นที่เป็นพลเรือนกีเอ้าไปไว้ค่ายบางบัวทอง ที่นี่ตรงนี้ที่อาณาเล่าถึงจะไม่เกี่ยวข้องกับปานะนะครับ แต่ว่าสิ่งที่จะได้คือวิธีการแล้วก็ข้อผิดพลาดที่ตนเองเจอ ที่นี่ที่บางบัวทองทำมา สนใจเมื่อปลายปี แล้วทำเมื่อต้นปีถึงที่ตอกใจก็คือว่าแทนจะไม่มีคนรู้เรื่องเลย อย่าว่าแต่คุณนันทบุรีเลยนะครับ คนที่บางบัวทองไปสัมภาษณ์เขาเนี่ย เขายัง...บรรยายจะต่างจากเมื่อ 20 ปีที่ตนเองช่วยทำเรื่องกรุงเทพฯ คงจะไม่ค่อยรู้แล้วแม่กระพั่งคนแก่ๆ ...ก็เป็นโชคดีอีกนะครับก็ไปเจอนั้งสือเล่นนี่นะครับ หนังสือเล่นนี่น่าสนใจมาก เป็นหนังสือภาษาญี่ปุ่น ตอนนี้มีแปลเป็นภาษาไทยแล้ว ผู้เขียนใส่เสื้อสีดำสามแวร์เป็นคนญี่ปุ่น ชื่อมาซาโอะเช็ตท่านาเยม่าที่ชียังใหม่ด้วย และดิลันเข้าใจว่าท่านเคยมาที่ญี่ปุ่นบ้าง ท่านผู้นี้เคยไปมีชีวิตอยู่ที่ค่ายบางบัวทองเมื่อตอนไปเรียนชั้นประถม ที่ดิลันอาจบังบัวทองมาเล่าที่นี่ เพราะจะบอกว่า ถ้าจะทำอะไรก็ต้องบังบัวทอง โลกครั้งที่ 2 ดิลันมองเห็นว่าแม่ของสอน ไม่ว่าจะป้ายหรือไม่ว่าอะไรก็ตาม แม่ของสอนทั้งหมดมีความสำคัญกับสังคมมหาเอเชียบูรพา เพราะฉะนั้นถ้าพึ่งเวลาให้เน้นนานไป ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะสูญหายไป อันนี้เป็นข้อมูลนึงที่ขาดหายากในเรื่องของบางบัวทอง ดิลันก็เลยพยายามจะฝึกษาแม่ของสอนนะครับ ชาปาย ว่าถ้ามีโอกาสรู้จักผู้แพ้ผู้เก่ง ท่านควรจะเก็บข้อมูลตรงนี้ แล้วรีบเก็บไว้นะครับ ดิลันเดินทางไปที่บางบัวทองวันหนึ่งสัมภาษณ์คนได้ไม่กี่คน ขนาดเขานะนำไปอีกคนหนึ่ง พอก็ไปแล้วเขาก็บอกว่าท่านเพิ่งเสียไป หรืออะไรอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเราเก็บจะพลาด ข้อมูลต่างๆ มันก็จะเปา มันก็ไม่แน่น เพราะฉะนั้นถ้าข้อมูลสัมภาษณ์ไม่แน่นนี่การที่จะตามไปขังข้อมูลเอกสารนี่ มันก็จะยังยากขึ้น ยากขึ้น ตรงนี้เป็นอะไรที่อยากรู้ ก็ต้องฟัง ความสำคัญคือว่าการนักอ่านเล่าข้อมูลทางประวัติศาสตร์ไม่ใช่สิ่งสำคัญ ที่นี่สำคัญรับป่าย ดิลันไม่มีข้อมูลชัดเจน แต่ว่าเส้นทางเมื่อเช้านั่งรถมา ตรงนี้เป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่มี

ความสำคัญว่าคนญี่ปุ่นหรือท่านญี่ปุ่นได้เข้ามาช่วยสร้าง “ไม่ใช่ใช้คำว่าช่วยสร้าง แต่สร้างเพื่อลำเลียงทหารของตนเองทั้งในตอนที่จะเข้าไปในพม่า ห้ามเมื่อถูกกลับมาจากพม่า ที่นี่สิ่งที่สำคัญที่อยาจะเล่าอีกอันหนึ่ง เรื่องโครงกระดูกศีขวนะคะ เพอญี่ปุ่นตัวเลขอันหนึ่งอยาจะอ่านให้ฟัง อันนี้เป็นตัวเลขที่เจอในเอกสารของไทย เขาเล่าให้ฟังนะคะ อ่านแล้วก็รู้สึกว่าส่งความไม่ไว้ชาติใหม่ ความสูญเสีย ความพลัดพราก และชีวิตที่สูญเสีย มันแยกกันไม่ได้นะคะ คิดันไปเจอบันทึก ของทหารญี่ปุ่นเขาเล่า เล่าถึงเหตุการณ์ที่อินพาวแล้วเกี่ยวข้องกับถนนเส้นโครงกระดูกศีขวนะคะที่ทหารญี่ปุ่นมาตายมากๆที่แม่ส่องสอนเขาบอกว่าบันทึกของทหารเก่าญี่ปุ่นในเหตุการณ์ของอินพาว เล่าว่าการต่อสู้ในอินพาวเป็นภาระที่หนักมาก เนื่องจากกำลังพลประสบความเหนื่อยล้าจากการบูรณาการอันหนัก แล้ว ระยะเวลาประมาณ 30 เดือนของต่อสู้อย่างคุ้เดือดของทหารทั้งสองฝ่าย ส่งผลให้ทثارญี่ปุ่นจำนวน... ตกใจมากเลยนะคะ จำนวน 303,501 คนต้องสูญเสียไป เหลือเพียงครึ่งต่อครึ่งนะคะ เหลือเพียง 185,149 คน ตัวเลขละเอียดมากเลยนะคะ ส่วนที่เหลือนะคะต้องอพยพเข้ามายังตอนเหนือของไทย และทางกาญจนบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางตอนเหนือ ความอ่อนล้าของห้ามทางทหารที่ตราตรึงรากกับสังคมทำให้กำลังคนที่เหลือในสุดท้ายเหลือเพียงไม่ถึงห้าหมื่นคน รวมแล้วทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นจึงไม่แปลกใจเลยว่าทำไม่เส้นทางที่กองกำลังทหารญี่ปุ่นดอยมา มีคนตายมาก เขายังสามารถที่จะฟัง ไม่มีโลง เพราะฉะนั้นมันก็กระดูกคนนะคะอยู่ตามที่ต่างๆ กจะเห็นจำนวนมาก เพราะฉะนั้นตรงนี้เป็นอะไรที่น่าสนใจ

อีกอันหนึ่งก็คือว่า เมื่อกองกำลังที่ยังมีชีวิตอยู่ ทราบมีข่าวว่าเข้าไปรวมอยู่ที่ไหน ส่วนหนึ่งในระยะแรกเนี่ยอยู่ที่แม่ส่องสอนระยะสั้นๆ แล้วหลังจากนั้นถูกส่งไปอยู่ที่เชียงใหม่แล้วก็ถ้าปาง พอสกรามสิ้นสุดคนพากนี้ หรือทหารพากนี้ถูกปลดอาไว เมื่อปลดอาไวแล้วก็จะพยายามส่งกลับไปที่กรุงเทพฯ เพราะฉะนั้นในท้ายที่สุดสังคมนี้ ที่สิ้นสุดลงโดยที่เราทราบกันดีว่าญี่ปุ่นพ่ายแพ้ ก็คงอยากรึว่าหากว่างานไว้ตรงนี้ เพื่ออาจจะอยากรีบกลับมาหรือแม่กระทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล อย่างที่เรียนว่าคิดันไม่ค่อยมีความรู้ในเรื่อง ไม่ค่อยมีความรู้ในพื้นที่เท่าไหร่ เพื่อว่าอาจจะมีบางท่านที่เสนอข้อมูลมาแล้วก็เป็นประโยชน์กับเราที่ที่เข้าร่วมสัมมนานี้ เพราะฉะนั้นอยาจะทิ้งไว้ตรงนี้ว่า ท่านคงเห็นแล้วว่าแม่ส่องสอนเป็นจุดสำคัญในประวัติศาสตร์สังคมมหาเอเชียบูรพาเพียงแต่ว่าไม่มีนักประวัติศาสตร์หรือนักวิชาการเข้ามาเล่นตรงนี้ รวมทั้ง ยังไม่มีคนห้องถินที่รวมกลุ่มกันหรือหนึ่งกันเพื่อที่จะทำงานให้มีความสำคัญแล้วก็เป็นภาพที่ชัดเจนต่อไป ก็อยาจะจบแค่ตรงนี้ก่อนนะคะ
(เสียงปรบมือ)

อ.รัศมี: ขอขอบพระคุณอาจารย์นงลักษณ์ เป็นอย่างมากเลยนะคะ คือฟังแล้วก็รู้สึกสนุกแล้วก็รู้สึกว่าได้ความรู้ใหม่แบบเยอะมากเลย แล้วเวลาเรามองญี่ปุ่น บางครั้งเรามองภาพตอนที่มีการบุก มีการสู้รบ การยกกำลังพลแต่เราไม่เคยส่วนหนึ่งที่จะต้องรับภาระที่ต้องรับภาระที่เราต้องรับ แต่เราต้องรับภาระที่เราต้องรับ แต่เราไม่เคยนึกเลยว่าตอนนี้เป็นเรื่องของการถูกกำลังที่ทหารญี่ปุ่นเริ่มเสียกระบวนการ ตรงนี้เป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะสำคัญ นำมาเสนอ จริงๆ แล้วนี่เรามีการถ่ายทอดการกระจายเสียงแห่งประเทศไทยในแม่ส่องสอนที่มีประสบการณ์โดยเฉพาะอาชีวศึกษาและศึกษาในตอนแรกนะ คิดันคิดว่ามันถึงเวลาแล้วว่าพี่น้องต้องออกจากบ้านแล้วล่ะจะโดยเฉพาะอยู่ที่นี่ประสบการณ์ตรงนี้ เราอยาจะให้แม่ส่องสอนไม่ว่าจะเป็นเรื่องการตัดไม้ หรือสังคม โลกครั้งที่ 2 เราอยาจะบอกให้ชาวโลก ไม่ใช่เฉพาะชาวแม่ส่องสอนหรือคนในประเทศไทย เราอยาจะบอกให้ชาวโลกรู้ว่าคน

ในป้าย วัฒนธรรมเรายังแล้ว วัฒนธรรมเรากำลังลุ่มสลายแล้ว มาช่วยกันหน่อยค่ะ มาช่วยกันอยู่ในเวทีตรงนี้ มาช่วยกันคิดว่าเราจะทำอย่างไรกันดี กับอนาคตของเรา อาจารย์ยังลักษณ์พูดอันหนึ่งรู้สึกกินใจมากและรู้สึกกลัว เมื่อวานนี้อาจารย์ขึ้นมาพูดถึงและคิดถึงก็พูดถึงว่าหลักฐานทางโบราณคดีในสมัยล้านนา ในสมัยหลาย ๆ สมัย ชาวกัดโบราณหรือว่าที่อยู่อาศัยของพากเราโบราณนี่ มันถูกทำลายไปโดยอาจจะรื้มรังไม่รู้มั่ง ธรรมชาติมั่งชาติที่เหลืออยู่ วัดต่างๆ ที่ถูกขุดจนพรุนไปหมด พระพิมพ์พระอะไร์ต่างๆ ถ้าพากเรารอยากจะศึกษานะ ไปอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ คนเมืองป้ายไม่รู้ดีตัวเองเลย น้องๆ ทึ้งหลาย บอกทำไม่พากหนูไม่รู้เลย อันนั้น คือชาติที่เป็นวัตถุนุส蚌ที่ถูกทำลายอย่างย่อยยับแล้ว เป็นผู้หญิงก็เหมือนถูกบ่อมีนแบบซ้ำชาติ ต้องขอใช้คำแรงแบบนี้นะครับ แต่สิ่งที่อาจารย์ยังลักษณ์พูด มันเป็นสิ่งที่น่ากลัว ถ้าบุคคลในประวัติศาสตร์ที่อยู่ในเหตุการณ์สังหารไม่โลกครั้งที่ 2 ที่อยู่ในป้ายของเรา ตอนนี้จะพยายามช่วยเหลือให้รับรู้จากอาจารย์ อาชญากรรมเท่าไหร่จะถ้ายังมีชีวิตอยู่

๐. นางลักษณ์ กีสังคราม สิ้นสุดลงในปี 1945

อ.รัศมี: คงอายุประมาณ 70-80 ได้ถ้าเป็นเด็กก็อายุประมาณเท่านี้ ความทรงจำตรงนี้หายไปก็คือหมดเลยนะจะ เพราะจะนั่นถ้าอุ้ยของเรา ถ้าใครมีปู่าตاتาย อุ้ยของพวกราก่อนล่าให้ฟังตอนอุ้ยเป็นเด็กเนี่ยไปเล่นกับทหารญี่ปุ่นไปช่วยพยาบาล หรือให้ยาหรือถูกญี่ปุ่นทำร้ายหรืออะไรก็แล้วแต่ อะไรเป็นอะไร เราไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไรบ้าง เรานำช่วยกันรวบรวมประวัติศาสตร์นี้ไว้ก่อนที่จะหายไปเลย ถ้าอุ้ยไปกับหมวดแล้วเนี่ย เราชอบหรือคิดว่าจะให้คนอื่นมาสร้างประวัติศาสตร์ของเราวง พวกราอยู่ในสถานภาพตอนนี้เป็นสิ่งที่เราทำกันเองได้เลย เพราะจะนั่น อย่างจะขอให้ พี่น้องใจรักก็แล้วแต่ที่ฟังรายการวิทยุของลุงอ้ออยู่ วิทยุชุมชนตรงนี้อยู่ช่วยกันอุ่นใจ ช่วยบ่ายเบื้องหน้าที่เราจะลดความคิดว่าปะยะจะไปทางไหนกันในอนาคต เราจะทำอย่างไรต่อไปนะจะ ออกมานุยกัน แล้วสนทนากัน ดีใจนะจะที่มีเยาวชน มีพี่น้องหลายคนที่มา มีพี่ๆ มีพ่อหลวงแม่หลวงจากหลายหมู่บ้านที่ยังมา เพราะจะนั่น ทุกข้ากอกทุกคำบลกรุณาช่วยให้อุ่นใจ อาจารย์นงลักษณ์เองเป็นคนอื่น แต่เรารู้เห็นเราทำลังเสียความรู้สึกนี้ เพราะจะนั่นตอนนี้มีเวลาอยู่นิดนึง สักประมาณ 50 นาที เราอยากรียกันน้ำย่อยหน่อนะจะก่อนพักเบรกกินกาแฟ ก่อน แล้วเสร็จแล้วได้สักคำถามหนึ่ง พอกินกาแฟเสร็จ ช่วงบ่ายก็จะสนุกไปอีกแบบหนึ่ง ก็คือว่าเรื่องของอิหม่า� สมชาย เรื่องของมุสลิม ขอเรียนเชิญเลยค่ะที่ในโทรศัพท์ได้นะจะ ช่วยบอกซื้อด้วยนะจะ ตอนนี้เราทำลังอัด เทปอยู่ตอนหลังๆ ถ้าใครอยากรับฟังจากเทปที่เราอัดก็ได้นะจะ

อ.รณี เลิศเลื่อมใส: สวัสดีค่ะ คุณคร.รนี เลิศเลื่อมใส เมื่อฟังที่อาจารย์พูดก็คิดว่า อย่างจะเพิ่มเติม อย่างจะเสนออ...(เสียงอื้ออื้) คุณอย่างจะเสนอเรื่องเส้นทางการเดินทางของคนไทยใหญ่นี่ เป็นเรื่องที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง เพราะว่าตามที่เรารับทราบ ไทยใหญ่จะรักษากิจกรรมของคนตั้งแต่อินเดียจนถึงจีนนะครับ...(เสียงอื้ออื้) และเมื่อเราพูดถึงประวัติศาสตร์ไทยใหญ่ แล้วที่บอกว่าเมืองเจ้าไทใหญ่คามกองหัวพม่าโขมตี... (เสียงอื้ออื้) จะเห็นได้ว่ามันมีเส้นทางที่นำสันใจจากแม่น้ำสองฝั่งสู่ไทยใหญ่ในรัฐฉาน ... (เสียงอื้ออื้) อันนี้นี่จะเห็นได้ว่ากลไกเป็นทำเนียบไทยใหญ่ในเมืองไทย จะเห็นได้ว่ามีทุ่งกุลาในเมืองไทยใหญ่ก็เดินทางไปถึงที่นั่นไปจนถึงเชิงสะพานใหญ่เดินทาง กิจกรรมของชาวทั่วโลกเช่นนี้เป็นข้อมูลที่อย่างจะพูดถึง และอีกอย่างอย่างจะเสนอให้อาจารย์ศึกษาเส้นทางเดินทัวร์ของสมเด็จพระนเรศวรที่เกี่ยวข้องกับชาญเดนเชียงใหม่ รัฐฉาน เพราะจะทำให้เราได้รับความกระจุ่มกระจุ่นเรื่องของพระนเรศวรและกัมพูชา หรือพระนเรศวรที่ท่านรักไทยใหญ่นำกันนี่ เป็นอย่างไรนะครับ

อ.รัศมี: ไม่ทราบมิพ็นน้องชาวป้ายอยากรที่จะแบบบัวเพิ่มเติมอะไรหรือว่ามีคำถามอะไร อีกสักคำตามก็ได้ค่ะ แล้วเดี๋ยวเราจะพักทานกาแฟก่อน เชิญแม่หลวงเลยค่ะ

แม่หลวงจะไม่: สวัสดีค่ะ ดิฉันนางละไม ก็เมื่อวานนี้พูด...ขอพูดเกี่ยวกับสังคมญี่ปุ่นนะครับ ตามยุคปี พ.ศ. 2465 ก็ทันสังคมญี่ปุ่น สมัยนั้นคุณแม่ปู่ย่าตายาย พ่อแม่ของแม่จะเอาแม่ไปช่วยไว้ค่ะ กล่าวว่าท่านญี่ปุ่นจะจี๊เอามะไป ข้อมูลยังไม่ได้ถามมากค่ะ เพียงแต่ท่านเล่าให้ฟังเท่านั้น ขอบคุณค่ะ

อ.ดวงใจ: ขอเสริมข้อมูลอาจารย์นิดนึงนะครับ ดวงใจ หล่อฐานวัฒนธรรมทำวิจัยที่ป้ายเรื่องการท่องเที่ยว แต่ในขณะนี้ได้พูดคุยกับหลายๆ ท่านนะครับ แล้วเราภารกิจที่ข้อมูลนิดนึงเกี่ยวกับป้ายที่ท่านเจ้าอาวาสวัดกลางท่านบอกถึงพื้นที่ป่าขาม ข้างหลังวัดเนี่ยคือที่เขาฝังศพญี่ปุ่น ทหารที่ล้มตาย แล้วได้คุยกับภรรยาท่านนั้น อดีตภรรยาท่านปฎิเวช ท่านก็ให้ข้อมูล ซึ่งท่านก็อายุ 77 แล้วนะครับ ท่านบอกว่า 20 ปีก่อนมีภูษานิธิของญี่ปุ่นที่มาด้านหน้า ไม่ทราบว่าโครงกระดูก สีขาวหรือเปล่า มาหากระดูกอัฐของทหารญี่ปุ่นที่ป้ายแล้วก็ทำพิธีให้สมถกิรติ แล้วทันทีนอกจากานี้ยังมีผู้ใหญ่อีกหลายท่านยังมีความจำคิมากๆ และยังเล่าเรื่องได้ อันนี้เรารู้ดีว่าลูกหลวงปานน่าจะช่วยได้ดีเลยนะครับและที่นี่เรียน เสริมอาจารย์อีกอันนึง คือเป็นคนที่สนใจ และเคยสัมภาษณ์คนที่เป็นลูกของทหารญี่ปุ่นที่หนีกลับ คือส่งกลับ คือห้ามมีคนที่กลับไปส่วนหนึ่ง กลับไปที่โน่นใช้ชีวิตยังไงนะครับ จะเห็นได้ว่าคนที่มีชีวิตอดกลับไป เขาอยู่อย่าง สังคมที่อันอยามาก จะไปอยู่ในทุบเขาระลึก ไม่ติดต่อกับโลกภายนอก ลูกก็บอกว่าพ่ออยามาก ที่อยู่ในสังคม แล้วเพื่อนตายหมด ส่วนตัวเองอดกลับมา เพราะว่าคนญี่ปุ่นสมัยนั้น จักรพรรดิ ชาตินิยมมาก ถ้าเกิดแพ้ในการสู้ กว้านห้องตายเสียดีกว่า คนจำนวนมากที่กว้านห้องแล้วกระโดดลงแม่น้ำสึมิคิะ เมื่อันกับแม่น้ำเจ้าพระยาบ้านเรา สึมิคิะคือแม่น้ำหลัก จะเห็นว่าแม่น้ำกล้ายเป็นสีเลือดในช่วงปลายสังคม ถ้าไปอ่านที่พิพิธภัณฑ์ญี่ปุ่นนะครับ เอกสารภาษาญี่ปุ่น เรียนถึงคนญี่ปุ่นที่หลงเหลืออยู่ที่ญี่ปุ่น แล้วแต่จะแต่ตอนนี้เสียชีวิตแล้ว เรื่องราวลูก ก็เปิดเผยก็คือ ว่าเขาได้เรียนเรื่องราวของเขางลงกระบอกไม้ไฟ บอกลูก อาจารย์คงจะทราบเรื่องนี้เพียงแต่ย่าบอก ให้คนในบ้านนะครับ แล้วบอกลูกหลวง เขายังแต่งงานกับ ไม่แน่ใจว่าแต่งงานกับไทยใหญ่ และเสียชีวิตไปแล้ว บอกลูก ว่ากระบอกไม้ไฟนื้อย่างเปิด พ่อตายเมื่อไร ค่อยเปิด

แล้วตอนที่เมื่อ 20 ปีก่อนที่มีการค้นหาท่านญี่ปุ่นหลงเหลือที่ไหนบ้าง เขายังไม่บอกเขาไม่ใช่คนญี่ปุ่น จนกระทั่ง เปิดกระบอกไม้ไฟ ถึงรู้ว่าเขาเป็นคนญี่ปุ่น คือลูกหลวงครอบครัวนี้ แต่เขาไม่ให้เปิดเผย เพราะอันอยามากที่ตัวเองนี้ ขาดแคลนและยังหลงเหลืออยู่ที่นี่ เขายังเล่นกับเขาไม่ใช่คนญี่ปุ่น ไม่เคยยอมรับทั้งๆ ที่คนรอบข้างบอกว่านี่แหละคนญี่ปุ่นๆ แต่เขาไม่ใช่ เขายังเป็นคนที่นี่ อันนี้เป็นภาพของคนญี่ปุ่นที่เขาอุด เป็นชีวิตหลังรอดจากสังคมที่เขาอยู่ใน สังคมญี่ปุ่นที่อ้าย อดสู ซึ่งตอนนั้นมาตัวตายแยกมาก แม่แต่นายพลจะต่างๆ คุณยายที่ไปสัมภาษณ์ที่อยู่ญี่ปุ่น คืออยู่ญี่ปุ่นนาน ไปอยู่บ้านคุณยายคนนี้ เขายังบอกว่า เล่าเป็นความรู้นิดนึงก็แล้วกันตอนช่วงที่เกิดสังคมโลก ตอนนั้นคุณยายบอกว่า พ้อเพี้ยงกรรมนายทพใหญ่ทั้งครอบครัว ใส่ชุดขาวมัดมือมัดเท้า แล้วเอาผ้ามัดปากด้วย แล้วทุกคนก็กว้านห้องทำสารทีรี คือ หมุนແล็กทีเดียวตายเลย ไม่มีการร้องไม่มีการดิน ยังนี้คือการตายหน្ស การฆ่าตัวตายหน្សของไม่เชิงนักบรา แต่เป็นผู้นำ นายพลในสมัยนั้น อันนี้คือความเป็นชาตินิยมที่สูงมาก แล้วก็อันนี้คือภาพสั้นๆ ที่มีความรู้ ขอบคุณค่ะ

(สีลมปรบมือ)

๐. งบลักษณ์: ขอบคุณอาจารย์ดวงใจมากค่ะ ที่ช่วยกรุณาเสริม (เสียงอุ๊ป)

ขอบคุณนะที่ให้ข้อมูลเพิ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของ ดิจันไม่ทราบซึ่งของท่านที่สองที่ใส่เสื้อสีเหลือง และท่านแรกเกี่ยวกับเรื่องว่าคุณยายจะไร้เลาให้ฟังแล้วบังรู้สึกว่ามันน่าจะต้องรีบทำแล้วล่ะค่ะ ในส่วนของการพูดคุยและเรื่องชีวิตความผิดหวังของทหารญูปุนที่อยู่ที่นี่ ความเจ็บปวดจะไม่ค่อยมีใครพูดถึง แล้วถ้าเราทำนายอาจารย์ ตรงนี้มันจะได้ภาพอะไรอีกภาพหนึ่งของประวัติศาสตร์

ในเรื่องที่อาจารย์คงใจพูดว่าท่านรู้ปั้นที่พ่ายแพ้แล้วก็หนีอะไรเนี่ยเป็นความอันตราย จริงๆแล้วชีวิตท่านในช่วงนั้นเป็นชีวิตที่เข้มข้นมากนนนน เพราะว่าผู้แพ้พ่ายไม่ได้มีความถูกต้อง ยังไงไม่ได้รับการสรรเสริญ ถึงแม้ว่าจะปักป้องประเทศไทยเป็นระยะเวลานาน แต่ในท้ายที่สุดตัวเองแพ้เนี่ย จริงๆมีประวัติศาสตร์อะไรตรงนี้เยอะเพราะฉะนั้นถ้าเรามีภัยณ์ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องในตอนสุดท้ายของชีวิตเขา แต่ถ้าเขาให้ข้อมูลไว้อันหนึ่งสามารถที่จะตามต่อไปได้ถือหากลายเรื่อง ดิฉันอย่างไร โยงในเรื่องของประวัติศาสตร์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มันสามารถที่จะโยงได้ในเรื่องของสถานที่ด้วย อย่างเมื่อกี้พูดถึงเรื่องที่ฝังศพ ดิฉันไปที่บ้านบัวทอง ที่บอกว่าต้องรีบทำ เพราะว่าที่บ้านบัวทองแบบจะไม่มีเหลืออะไรเลย เหลืออยู่อย่างเดียว คือแท่งคัน้ำในถ่ายแล้วแท่งคัน้ำแค่หลือ 4 แท่งก็แล้วเหลืออยู่แท่งค์เดียว เนี่ยที่รับปากกับอาจารย์รัศมีมากินดีมากที่จะมาพูด จริงๆ อาจจะไม่ใช่เรื่องปาฏิหาริย์แต่ว่าเป็นวิธีการและสิ่งที่ท่านในชุมชนควรรีบทำ ไม่จันไม่ใช่เฉพาะการบอนกอกเล่า แต่สถานที่สิ่งที่เกี่ยวข้องถึงแม้ว่านจะยังคงมีอยู่ แต่เราไม่รู้เรื่อง ก็มีค่าเท่ากับสูญ ก็ขอบคุณทั้ง 3 ท่านที่กรุณาให้ข้อมูลเพิ่มเติม และให้ความคิด ขอบคุณท่านผู้เข้าร่วมฟัง ขอบคุณอาจารย์รัศมีที่เชิญมา ขอบคุณค่ะ

อ.รัศมี: เดี๋ยวก่อนที่เราจะพัก เราจะมีเวลาพักถึงประมาณ 9 โมงห้าสิบ แล้วเดี๋ยวเรากลับมาที่นี่ อยากรจะบอกพี่น้องที่ยังไม่ได้มา พิจารณาการวิทยุ ตอนนี้กำลังเข้มข้นและตื่นเต้น ถ้าท่านอยู่บ้านก็เชิญเลยนะครับ ก็ขอเชิญเลยนะครับแล้วบ่ายนี้เราจะคุยกันต่อ ขอให้ก้าวตามตอนเราพักประมาณ 15 นาที อ้อ นี่ 10 โมงแล้วขอภัยนะครับ คืออยู่ที่ป้ายนี้เวลาบ้านไม่นาน อยากรจะอยู่ที่นี่นานๆเริ่มรักเมืองปายขึ้นแล้ว เรายาขามให้คนที่มาเริ่มรักเมืองปายมากๆ เพราะฉะนั้นพี่น้องต้องรักบ้านเราเยอะๆ นะครับ ตอนนี้สิบโมงสามสิบห้า เจอกันอีกที 10 โมง ห้าสิบค่ะ ทานเร็วนิดนึงเราจะได้มาฟังร้องสนุกกันต่อ จะได้คุยกันนานๆ ขอบคุณค่ะ

(พักรับประทานอาหารว่าง)

อ.รัศมี : เราจะได้มีเวลาคุยกันให้นานกว่านี้ ทั้งจะคุยในส่วนของอาจารย์นาฏศิลป์ อ.นงลักษณ์ ลิ่มพิริ ที่พูดถึง ผลงานโอลิมปิกครั้งที่สอง ครั้งนี้จะพูดถึงประวัติศาสตร์ ชุมชนมุสลิมในเมืองปาย ไม่รู้ว่าคนที่นี่รู้ว่าพื้นท้องมุสลิมที่อยู่ ในเมืองปายเนี่ยมาตั้งแต่เมื่อไร เล็กว่าพื้นท้องมุสลิมมาอยู่ที่นี่ได้อย่างไร และพื้นท้องเราน่าจะได้รับการยกย่อง เป็น ตัวอย่างของพื้นที่ที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ของพื้นท้องหลายเชื้อชาติหลายศาสนาและหลายวัฒนธรรม เพราะจะนั่นอย่างจะให้โดยเฉพาะเยาวชนที่เป็นนักเรียนมัธยมหรือว่าคนที่เรียนในวิทยาลัยชุมชนซึ่งส่วนหนึ่ง เรียนเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น จริงๆ แล้วว่าไ้อีกความหลากหลายตรงนี้ คือ เสน่ห์ที่สุดของเมืองปาย ให้เราฟังเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนของเมืองปาย เชิญอิหม่านสมชายเลยกะ...

อิหม่าม สมชาย บุญกร

สำหรับผู้ที่เข้ามาร่วมฟัง เราย่างหอดสดไปแล้วเมื่อเช้าที่ผ่านมา เราจะถ่ายทอดสดกันอีกรึช่วงบ่ายที่กระจายไปทั่วอำเภอปาย เราอยากให้คนเมืองปายหรือคนที่อื่นที่มาอยู่เมืองปายช่วยกันตั้งคำตามว่าอะไรคือเสน่ห์ของเมืองปาย นาที่นี่เราจะบอกคนอื่นได้อย่างไร อยากให้อิหม่ามเล่าซักนิดนึง

อิหม่าม : ขอบคุณครับ เรียนท่านผู้อ้วนโซโลสแล้วก็ผู้มีเกียรติทุกท่าน เมื่อวานผมได้มานั่งฟังบรรยายในห้องประชุมนี้ เกิดความรู้สึกว่าเรานั้นยังใหม่นักสำหรับอิ่มเอมาก ใหม่มากเสียงของเราไม่สามารถมาจับคุยตรงนี้ เพราะอาจารย์แต่ละท่านนั้นเขามีการศึกษาและหาข้อมูลอะไรไว้ที่เจาะลึก รู้ความเป็นมาความเป็นไปมากจากกระถั่งเกิด คำสอนนี้มาว่า เอ๊ะ เราอยู่ที่นี่นานนาน หรือว่าพื้นที่ที่เป็นคนป้ายเดินๆ จริงๆ ตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายนั้น เราได้มีจิตสำนึกหรือความรู้สึกของความเป็นคนเมืองปายแล้วหรือยัง หรือมากน้อยแค่ไหน บางครั้งเมื่อเราคิดแล้วเราซึ้งนี้ ความรู้สึก ต้องตั้งคำถามจากตัวของเรา ใจนี้ไปนั้นเราต้องตัดสินใจแล้วว่าเราซึ้งเป็นคนเมืองปายจะอยู่หรือไม่ หรือตระหนั่งที่เราไม่พอพยพไปอยู่ที่อื่น ยังมีอะไรที่มีค่าอยู่ ความเป็นเมืองปายหรือคนปายยังมีค่าอยู่นั้น หากตอบให้ได้ว่า ความเป็นปายนั้นคืออะไร

ผมในส่วนนี้ก็จะคุยกับส่วนของพื้นที่นองนุสลิมซึ่งจริงๆ ไม่ใช่ปายแต่ก็ 50 กว่าปีมาแล้ว(ปลายมีวนเทป) ..ได้ยินประจำเลยทุกปี แล้วรุ่นเรานี่ถ้าดูแล้วเราเก่งไม่ได้ไปหรือว่าด้อยไปกว่าเด็กรุ่นใหม่รุ่นนี้เท่าไหร่ ซึ่งขณะนี้เราเก่งต้องเรียนอะไรมากจากอาจารย์ตามไม่ทันเข้า เพราะเขากำจัดคลาดอย่างที่เรานึกไม่ถึง เพราะฉะนั้นเราอยู่ดูถูกอะไรที่เป็นบรรพบุรุษของเรารather เป็นของเดิมๆแล้ว น่าจะช่วยกันคิดและช่วยกันรักษา ตอนนี้ค่อนข้างรับกระแสอะไรใหม่ๆ มากกินไปหรือเรารاحจะตามเขามาไม่ทันก็ได้ ตอนนี้เราค่อนข้างรับอะไรไม่มาก ไม่มากกินไป แต่อาจมาใช้ให้เป็นประโยชน์จริงๆ อย่างจะเห็นตรงนั้น

ในฐานะ ถึงแม้ว่าเราจะเป็นนุสลิม เรายังคงรักเดียว ผมมีห้าคนพื้นท้องแล้ว ห้าห้าคนพื้นท้องหลังจากนั้นเราเก็บมาทำงานหลังจากเรียนหนังสือจบแล้ว ทำมาหากินที่นี่แล้วก็อยู่แบบเรียบง่าย พื้นท้องบางคนอาจบอกว่าบ้านโกรวยอย่างนั้นอย่างนี้ มีลูกกี่คนก็ได้ ทำอะไรมีได้ เพราะผมมีลูกค้าของหลายคน ที่บอกโกหกทำอย่างไรก็ได้ ใจงอกใจก็ได้ แต่คุณดูแล้วบางครั้งเราทำอะไรมันอ่อนกว่าที่เขาทำ การเลี้ยงลูกก็ การมีวิถีชีวิตประจำวันก็ได้ เราอยู่ค่อนข้างเรียนร่ายอันนี้ คือวิถีชีวิตของนุสลิมที่เป็นอยู่นั่นคือ ส่วนใหญ่นะครับ ส่วนใหญ่นะครับส่วนใหญ่ ตอนหลังก็มีพื้นท้องที่อพยพมาจากต่างถิ่น ต่างจังหวัดค่อนข้างมากขึ้น จากครอบครัวเรา 1 ครอบครัวนั้น เรามีลูกห้าคนก็มีอยู่ที่นี่ ห้าห้าคนพื้นท้องที่ปาย และทุกคนก็รักปาย อย่างแม่บ้านผม ทุกคนรู้จัก เจ้ยุพิน เขาไม่เคยบอกว่าที่ไหนก็ไม่เหมือนที่ปาย เขายังอยู่ตรงนี้รักตรงนี้ครับ อันนี้คือที่เราเป็นอยู่ ปัจจุบันนี้ข้าราชการจัดการจัดการกันไปคนอื่นก็อพยพมาอยู่ อันนั้นก็อยากจะขอฝากกับพื้นท้องที่หลงเสน่ห์อิ่มเอมากปายแล้วอพยพมาอยู่ที่นี่นั้น อย่างจะฝากท่านสักหนึ่งว่าให้ท่านช่วยวิเคราะห์ความเป็นปายให้มันชัดเจน แล้วก็ช่วยกระตุ้นกลับมาอีกที่พื้นท้องอิ่มเอมากปายให้เขาได้มีความสำนึกรักในอิ่มเอมาก ปายซึ่งก็หนึ่ง แล้วผลประโยชน์ทั้งหมดก็คือความรักในปาย ความรักในปายนั้นความเป็นปายมีเสน่ห์ที่ตรงที่หลักหลาด เรา มีทั้งพุทธศาสนา คริสต์ศาสนา นุสลิม มีทั้งชาเราเผ่าต่างๆ นับถือศาสนา นับถืออะไรที่มันหลักหลาด แต่ในความหลักหลาดทั้งหมดที่เราอยู่ร่วมกันมานั้นเราไม่มีความแตกแยก มีความกลมเกลียว มีความผสมกลมกลืน

บางที่เข้าทำบัณฑิต ใช้น้ำมันจาง เอามาให้เขากับอกอันนี้ไม่ใช่น้ำมันหมูนจะ ทานได้อันนี้คือสภาพที่เราอยู่ร่วมกัน มาเดินๆ และสิ่งเหล่านี้ก็เริ่มจากหายไปในปัจจุบัน สมัยก่อนตอนเช้าที่เราเข้าตลาด เราจะรู้จักกันหมวด อิมและ แจ่มใส มีคนแปลงหน้า เดินตลาดตอนเช้า ลักษณะนี้มีพฤติกรรมแปลงๆ เราจะบอกต่อๆ กัน คือยังเกิดอะไร กอยดูนะคนนี้ แต่ปัจจุบันนี้แม้แต่ตลาดเองก็จะจัดกระจากรถลายเป็นตลาดหลายารูปแบบ ตลาดเช้า ตลาดสาย ตลาดบ่ายตลาดเย็นและตลาดพุธ ตลาดจันทร์ ต่อไปคงมีตลาดอังการ ตลาดพุธ พฤหัส เสาร์ อาทิตย์ คงมีหมวดทุกวัน เดียวโน้นถ้าเราเข้าไปตลาดไหหนสักแห่ง แทนจะไม่เจอ อันนี้คือความเปลี่ยนแปลง อันนี้คือความแตกต่าง แล้วก็ เด็กเขายังน้อยรุ่นเดียวนี้มีความหลากหลาย คงมีแต่เพื่อน้องนุสกินที่ซึ่งเห็นความชัดเจน แตกต่าง แต่ความแตกต่าง ตรงนี้ไม่ใช่ความแยกแยก ยังมีความสมานฉันท์กันเดิม ปลูกฝังกับลูกหลาน คนนี้เป็นใคร พี่ป้าน่าาาตามลำดับ ชั้นหนึ่งเดิม แต่เราต้องยอมรับความหลากหลาย เราไม่ทิ้งลูกไทยให้ญี่ปุ่นเท็จ ไทยกลาง รามลูกจิ่นครึ่งไทย อะไรต่างๆ มากมายก็มีความหลากหลาย อย่างพวกรากเป็นลูกครึ่ง เป็นเศษเป็นเสี้ยว ครึ่งหนึ่งเป็นจีน เชื้อสาย บรรพบุรุษเราเรียกว่า ไทยของ ไทยกลางเรียกไทยล้ำพูน ทางทวดเป็นคนของ ในรายการเมื่อวานนี้ได้ยิน คนของ เป็นเชื้อชาติอะไร เชื้อสายอินเดียผสมด้วยตอนนี้จะสายเลือด ไหหนนี้เราเก็บก้อนนุ่ยที่มีสิทธิเท่าเทียมกัน เราไม่ คุณค่าเท่าเทียมกับผู้อื่นด้วย ที่เท่าเทียมกันค่าต่างๆ จะเกิดขึ้นได้มีอะไรรู้คุณค่า ค่าของเรารองและค่าของคนอื่นๆ ด้วย คุณค่านี้ไม่ได้อยู่ที่ความแตกต่างของเชื้อชาติผิวพรรณ หรือภาษา สมัยนี้เป็นเด็กที่บ้านค้าขายก็จะมีชาว夷ฯ แต่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เชื้อเชื้อ เวลาเขางามาซื้อของ เขางามนานอนที่บ้านเรากินข้าว อยู่ด้วย 2 วัน หรือ 3 วัน แล้วแต่ ขายของไปก็มันเหมือนพี่น้อง เรายังคงมาหาอาหารที่บ้านเราระบุรี มีเกลือ มีถั่วน้ำ อยู่แบบง่ายๆ มีปลา กึ่งอะไรมีบ้าง นี้คือวิธีชีวิตเดิมของป้ายที่เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยรู้ ไม่เคยสัมผัส และนึกภาพไม่ออก ส่วนใหญ่เรารู้ดี ภาษาไทยให้ญี่ปุ่นแม้กระทั่งอย่างคุณพ่อเขา ตอนที่เขามาอยู่เมืองไทยเข้าพูดภาษาไทย ถ้าเข้าพูดภาษาจีน ป้านนี้ผิด พูดภาษาจีนได้คล่อง เขาไม่ยอมพูด เขาจะฝึกพูดภาษาไทย แต่ภาษาไทยของเขางามเป็นไทยให้ญี่ปุ่น คำ เมืองเป็นไทยบ้าน เรียกคนเมืองว่าบ้าน เรียกคนแรกกว่ากลาง เรียกแรกคนจีนว่าแคน อะไรมีภานนี้ ครับ ก็ สำเนียงพูด ถ้าไรมากอยู่สัมภัยก่อนก็เพียง ใจมีลูกหลานที่นี่แต่เป็นคนมาจากที่อื่นๆ ก็ตามก็เพียงสำเนียงไทยให้ญี่ นะครับเวลาลักษณะ ไปบ้าน พี่น้องก็จะล้อ หรือศัพท์บางคำ เราจะเป็นภาษาไทยให้ญี่

อ.รัศมี: มีคนกระซิบให้กันว่า ตอนที่อิหม่านเข้ามาเมื่อ 50 ปีที่แล้ว ครอบครัวก็ไม่กี่ครอบครัวอยู่ในส่วนไหนของเมืองปาย ในปัจจุบันชุมชนมุสลิมกระจายอยู่ต่างประเทศกันบ้าง

อิหม่าม: แต่เดิมเราอุ่นชั้นชั้นส่งความ หรือต้องร้านพรทิพย์ปัจจุบัน รุ่นหลังหรือรุ่นก่อนก็หมดไปแล้ว ล้มหายตายจากไป หมดไป version หนึ่งแล้วก็คือรุ่นพม ครอบครัวแรกในส่วนของมุสลิม บ้านทรงไทยใหญ่ หลังคาทรงชั้นๆ ข้างหน้าร้านเป็นกระหลองซอย หน้าร้านดีนๆ ไม่เล็กมาก สำหรับขายของ สมัยก่อน ไม่รู้ว่าเรียกอะไร ก็จะใช้ทับศัพท์ อนันยังลำบาก ไฟฟ้ายังไม่มี ถ้าเป็นฤดูนี้หน้าฝนกลางถนนก็เดินไม่ได้ บนรั้วเดิน กลางถนนเป็นโคลนดินเป็นโคลน เป็นหลุน จากหมู่บ้านป่าขามเข้าขังเป็นธรรมชาตินากร วัวควายจากบ้านป่าขาม ต้อนวัวควายเดินผ่าน

ตอนนี้ชัยสังคرام ผ่านโรงพยาบาลก็จะไปเลือง เป็นภาพที่เราเห็นเป็นประจำ ประมาณปี 2500 ไฟฟ้าก็มี เริ่มนี่ไฟฟ้า นายอำเภอคำริ สมัยนั้นของพล.ป. มีความคิดอย่างไรไม่ทราบ เหมา พัฒนามีอยู่ แรกพากันไปเที่ยวที่บ้านพักของพล จะมีบ้านอยู่ สามหลัง เป็นอะไรที่ทันสมัยมาก นำป้ายสมัยก่อนก็จะใส่มาก ในน้ำปายมีดอกหิน เวลาเด่นน้ำก็จะขับมาแล้วอาไปกินกัน เล่นน้ำปาย ดอกหินเขียวเรียก อ่องลอด จับตัวน้ำมานกินกัน ลูกหลานกี้ช่วยไปตามผู้ปกครองว่าอ่องลอดคืออะไร แล้วบ้านพักของพลเป็นที่ท่องเที่ยวของคนสมัยก่อน อยู่ทางเวียงเหนือ ไฟฟ้าใช้เครื่องปั่นวันละ สี่ชั่วโมง จากนั้นค่อยขยายมาสี่หุ่นถึงห้าหุ่น แล้วก็ เที่ยวน กันหลายปีกว่าจะมีไฟฟ้าใช้ทั้งคืน หกโมงเช้า ถ้าไฟฟ้าจะมา เราจะได้ยินเสียง อยู่ตรงไหน ได้ยิน พอกหิ่งเย็น แล้วก็ตรงกันก็สนุกสนานกันแล้วผู้ชายเด่นไม่โง่งาก ผู้หญิงเด่นกลาง เพราะเตี้ยกว่า ที่ผู้ชายได้ กือ อาจารย์วิญญูล ตอนนั้นเรามีความรู้สึกว่าเป็นคริสต์ เป็นพุทธ หรืออะไร ลือกันแขกกินน้ำมันงา กลางคืนน้ำมันหมู อะไรแต่ก็ไม่มีอะไรที่เป็นความแบ่งแยก

อ.รัศมี: ตอนที่มาปายอิหม่ามเล่าให้ฟังว่า 50 ปีที่แล้ว อิหม่ามมาเปลกระยะ ตอนอื่นมาทางรถบ้าง เดินทางมาบ้าง แต่อิหม่ามมาเครื่องบินนะยะ ทำไม่ถึงมาทางเครื่องบินล่ะยะ ตอนนั้นเขาทำ姓名บินแล้วหรือยะ แล้วก็ทำไม่ตอนนั้นคุณพ่อถึงอย่างมาปายล่ะยะ ปายเนี่ยในความรับรู้ของชุมชนมุสลิมเป็นยังไงบ้างยะ ถึงอย่างข้างมาที่นี่แล้ว เป็นครอบครัวเดียวในขณะนั้น

อิหม่าม: ที่มาอยู่นี่ คงต้องย้อนกลับไปนิดนึงนะครับว่าคนจีนในแหลมใหญ่นาน มีการเดินเท้าค้าขายกับประเทศไทย มีการเดินทางไปมา ผ่านทางเชียงตุง ทางแม่สาย ผ่านทางพม่าเข้ามาระจัดกระจาดกระจาดค่อนข้างเยอะ นี่ก็จะจัดกระจาดกระจาดกันไป บางส่วนอยู่ในเชียงใหม่ แม่สาย เชียงราย อำเภอฝางตามแนวชายแดนจะอยู่กัน ถ้าใครซ่อนตัวในหุบเข้าไป มันยังมีกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาค้าขายอยู่ที่นี่ อยู่ตรงนี้ทำธุรกิจได้ น่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการค้า เข้ากันตรงนี้ได้ ค้าขายกับชาวเขา เมื่อคุยกับท่านอาจารย์ทองอินทร์ ปี 96(2496) ร้านผอมยังไม่เปิดเลย ร้านบุญคร ผอมมา 97 (2497) เพิ่มมาเปิดหลังจากคุณแม่มา แต่คุณพ่อค้าขายอยู่เดิมบ้างแล้ว ค้าขายส่วนใหญ่กับชาวเขา สมัยก่อนค้าขายกับชาวเขาสมัยก่อนค้าขายฝั่นกัน ฝั่นมันไม่ใช่เรื่องร้ายแรงอะไร ก็ชาวเขาปลูกฝัน มีการซื้อขายไปทำยา แล้วก็มีการซื้อขายเครื่องอุปโภค บริโภค ที่มาจากเชียงใหม่ สมัยแรกๆ ขึ้นไปค้าขายบันดอย ใช้ม้าต่าง อย่างวัวต่างที่ดูในภาพ ผอมก็เคยเห็น สมัยก่อนรับจ้างต่างของจากในปาย แล้วไปพักวัวที่เมืองแสสะ เป็นโถงกว้างๆ เรียก atan ตาหิน เขาจะพักวัวต่างที่ตรงนี้ วัวเข้ายังเคลื่อนเสือคานจากตรงนี้ คุณแม่ให้เขารีบไป แต่เขายังรอวันเดือนยัง วันเดือนของเข้า วัวก็ถูกเสือคานไปกิน ก็กลับมา คุณแม่ยังล้อว่าให้รีบไปก็ไม่ไป เป็นการกำหนดของพระผู้เป็นเจ้า การเดินทางสมัยก่อนหน้าฝนจากวัวต่างก็ใช้คนรับจ้างหานของจากเชียงใหม่ คนหนึ่งหานของได้ 20-40 กิโลกรัม ใช้ไม่ไ่เป็นไม้คานใหญ่ๆ เป็นเพียง 2 ข้าง จันกระทั้งแพงสุดก่อนจะเลิกกันไปตกอยู่ที่ประมาณ 4 บาท อย่างคนหานได้ 25 กิโล(กรัม) ก็จะได้ห้าบาท ก็จะต้องไป ไปรับขององที่เชียงใหม่ จนนั่งรถมาลงที่แม่น้ำลักษ ใช้วัวเดินทาง 3 วัน 3 คืน ได้ค่าจ้าง 50 บาทนานๆ มีสักคนกิโล เขาก็อยู่กันได้ เพราะข้าวสารถั่ง 7-8 บาท

อ.รัศมี : สินค้าคืออะไรยะ

อิหม่าม : ก็สินค้าอุปโภค บริโภคทุกอย่าง แต่ไม่มีสิ่งของที่มีเพื่อ ปัจจุบันนี้เราเก็บปวดหัวเต็ลอดยี่ห้อมีกี่สี กี่กลิ่น นี่คือความเปลี่ยนแปลงที่ไม่น่าจะเป็นไป ถ้าเราจะอยู่ชื้อตาม จริงๆ แล้วเป็นห่วง ไม่อยากให้ลูกหลาน ปัจจุบันเรารู้สึกอยากรู้สึก อยากรู้สึก อยากให้เราเป็นเรามีจุดเด่นที่ชัดเจนตามที่พระองค์ท่าน และในหลวง เศรษฐกิจพอเพียง ชีวิตเรางามๆ เดิมๆ นั่นแหล่ะ ไม่อยากจะพูดมากไป เพราะค่อนข้างจะสวนกระแสกับทุนนิยม

อ.รัศมี : ในตอนนั้นของอิหม่ามคนเขามาเที่ยวปายประมาณ 50 ปีมาแล้ว การเดินทางของเมืองปายในฐานะเมืองท่องเที่ยว แล้วอยากรู้ว่าที่ขึ้นมาจากไหน พล. อันนี้ก็เลยสงสัยนะครับว่า จอมพล พ. นี้ เขาเกี่ยวข้องอะไรตอนอิหม่าม เด็กๆ เขายังไม่รู้ว่าอะไรเกี่ยวกับจอมพล พ. บ้าง ซึ่งในตอนนั้นอิหม่ามเป็นเด็ก

อิหม่าม : คือในรายละเอียดคงทราบอะไรไม่ได้มาก ก็ได้ยินจากพ่อ กันว่า ถ้าจอมพล พ. ไม่ลงไปเสียก่อน ปายอาจจะเจริญกว่านี้ ในความรู้สึก เขาอาจจะชอบใจอะไรตรงนี้ เป็นที่พักผ่อน เขายังไง โครงการทำอะไรให้ดี ทำถนน แต่เพ้ออุ่นว่า ก็จะงักไปเสียก่อน อันนี้ เท่าที่ทราบสมัยก่อน เป็นพักชอนท่องไพรล่าสัตว์ มีเฉพาะกลุ่มนี้เท่านั้นเอง ก่อนนี้มีเยอะมาก แต่ก่อนเคยมีการท้าชาการสัตว์ เป็นอาชีพของคนเชื้อญวนาน มีความรู้สึกเกี่ยวกับยาจีนอะไรมากนี่ เป็นนักท่องเที่ยวในลักษณะนั้น แต่นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ผู้อยู่ไกด์ Guest house ดวงนี้ตั้งแต่อาจารย์ดวงจันทร์ ยังเป็นครู อาจารย์ปัทุมเป็นคุณครู เป็น Guest house รุ่นแรกๆ พากผู้ร่วมงานอยู่นานๆ นอนอ่านหนังสือบ้าง Trekking บ้าง แล้วมีกระแสร่ว่า พากผู้ร่วมงานปาย เพราะว่ามาสูบยา สูบอะไร ผิดๆ แล้วไม่ใช่จุดขายของปาย รุ่นหลังๆ ก็เริ่มขึ้นไปบ้านชาวเขาไปจนกระทั่งมีการพัฒนาขึ้นมา ให้พากไกด์ขึ้นไปติดต่อบ้านชาวเขาจริงๆ จัดให้ เป็นที่พัก และไปเดินป่า ซึ่งเราฟังเสียงคนข้างนอกแต่ที่ผ่านมาสัมผัสจริงๆ ไม่ใช่ตรงนี้ จะมีบ้างบ้างคนบางส่วน ไม่ใช่ตัวหลัก อันนี้แต่เดิมเป็นจุดเริ่มต้นเก๊สต์เฮาส์ที่ปาย ช่วงหลังที่เจอนักท่องเที่ยวจริงๆ จำนวนมากที่เข้าบ้าน ก็จะเช่น บ้านครึ่งชั้นเทศาลา เช่นชั่งปีใหม่ ต้นปี หรือเทศาลาอะไรมากเป็นเทศาลาของคนไทย พูดว่า เมื่อไหร่พากนี้จะไปลักกี้ ผู้ร่วงก็จะหนีออกไปข้างนอก เขาจะกลับเข้ามาใหม่ เขายังไม่ชอบ

อ. รัศมี: ในช่วงสมัยก่อนที่มุสลิมเข้ามา ขออนุญาตกลับมาถึงเรื่องชุมชนมุสลิม เล่าให้ฟังว่าสมัยก่อน เรียนหนังสือซึ่ง ไม่คือทราบว่ามีสิ่ดิเพิ่ม มีเรื่องอยู่ตรงไหนของเมือง แล้วปฏิบัติการกิจอย่างไร

อิหม่าม: ศาสนาริจิก้าย้ายไปจากการคำนินชีวิตความรู้ในด้านศาสนา หายไปจากสังคมอย่างหมดตอนเป็นเด็ก ตามเชียงใหม่ยังไม่มีมัสยิด ยังไม่มีการเรียนการสอน ก็ต้องส่งไปเรียนกรุงเทพ แต่รุ่นเรามีลูก เอื้อจะทำยังไงให้ลูกเรามีชีวิตเรียนร่าย เป็นความสำเร็จที่แท้จริง มีความสุข ที่แท้จริง คิดกันแล้วก็ แสวงหา จนกระทั่งเราเกิดใจอกับกลุ่มอีกกลุ่มหนึ่งเรียกว่า กลุ่มของ(...) แต่ปัจจุบันลูกสร้างภาพให้เป็น ผู้ก่อการร้ายแบบนั้น ลักษณะของคนที่แต่งกายแบบอิสลามจริงๆ เป็นชุดขาว โพกสะลับบัน ซึ่งถือว่าเป็นชุดที่มีเกียรติ ลูกสร้างภาพเป็นแบบบิน Laden เป็นหัวหน้าผู้ก่อการร้าย ใครก็ตามที่จะอยู่ในศาสนาที่แท้จริง สมัยลูกเข้าโรงเรียน จะเอาลูกเข้าโรงเรียนที่เชียงใหม่ พื้นท้องอยู่เดิมๆ จะเห็นว่าเราเปลี่ยนแปลง หลังจากนั้นจุดเปลี่ยนมากๆ ที่ ละนิด ผ่านมาได้รู้ว่าไปสอนหนังสือ เขาจะเริ่มใส่ชุดขาว จนถึงจุดเปลี่ยนแปลงที่หักเห พอกันจากป. 6 เอาลูกออกมานาจากการศึกษา

...

นี่เป็นกระแส มาช่วยสร้างเมืองปาย อยากให้ทุกคนมีจิตสำลึตรองนี้ร่วมกัน คนพื้นบ้านเราไม่มีความสามารถตรงนี้ ไม่สามารถสร้างปายให้มันเป็นเอกลักษณ์ของเรารอง มันเหมือนพัทยา ภูเก็ตเป็นอย่างมาก แต่ตรงนี้มีไม่

เหมือนตรงโน้น แต่วันใดที่ตรงนี้เหมือนตรงโน้น สักวันเราคงไปที่อื่น อาจจะไปดอยจิกจ่องไม่รู้ล่าสักวัน อาจจะรออาศัยพื้นของปาย เรามาประชุมหลายครั้งแล้ว ต้องพื้นของที่อื่นล่าครั้น ช่วยปลูกกระแลเข็นมา

อันหนึ่งฝากริดหนึ่ง เข้าใจว่าวันนี้มีพื้นของมาจาก อบต. ต่างๆ จากเทศบาลก็คือ ไร่ลาดหลาภู ฝากริดนึงว่าอย่างพวกราชวามุสลิมมาอยู่ปาย 50 กว่าปี จนถึง ปัจจุบันนี้เรารับความอบอุ่นจากพื้นของเดิมจากส่วนราชการต่างๆ ทั้งจากส่วนปกครอง ฝ่ายทหาร ฝ่ายตำรวจทุกฝ่ายไม่เคยมีอดีตกับเรา ไม่เคยมีปัญหากับเรา บางครั้งชาวบ้านมีปัญหาที่ไม่เข้าใจ ยังช่วยเคลียร์ให้เราอีก เราไปถ่ายทำบัตรประชาชน จะปิดหน้าปีตัวเรา อำนวยความสะดวกให้ทุกอย่าง ผู้หญิงเราผู้ชายจับไม่ได้ เรายังให้สามีเขาช่วยจับให้ ไปปัจจุบันพิมพ์ลายนิวมือ คนที่ปิดหน้าไปถ่ายบัตรประชาชนก็ให้ผู้หญิงไปถ่ายให้ ผู้ชายออกไป อันนี้เป็นความเกื้อกูล เป็นความอบอุ่น ความเป็นเพื่อน น้อง ตลอดมาและป้ายก็เป็นรูจัดกันทักษะกันแบบนั้น คนก็มีหลากหลายรูปแบบ บางคนก็เป็น คนเมืองเรียกปากหวานกันสัม (เปรี้ยว) มันหลากหลายแต่เรารู้เท่าเรารู้ เราเก็บหมุดปัญหา อีกอันหนึ่งที่เป็นปัญหา คือ ปายราชถูกแบ่งถูกแยกซึ่งกันตามกฎหมายสมัยใหม่ ชุมชนแบ่งเป็น อบต. ผู้คนร่วมคิดเมื่อเกิดปัญหา เรื่องของเทศบาล แล้วพอจะเอาไปทิ้งกับกว่าของอบต.นี่ อบต. นั่น อย่าง หนองกระทิงก็เหมือนกัน ตอนหลังทำอะไรมีไม่ได้ เพราะเป็นของอบต.

จริงๆ แล้ว ในเขตเทศบาลเป็นหน้าตาของอำเภอปาย เมื่อก่อนเรามีเมียก เราอยู่แม่รี เราช่วยตัวเอง ความจริงเราเก็บป้าย ตรงนี้เรารายกจะขอ นี้ไม่อยากให้มีความรู้สึกนี้เกิดขึ้น

สมัยก่อนเรารักษาอยู่ในเวียงໄຕ เวียงเหนือ นานั่นชอน้ำเนี่ยง คุยกับคุณมาเดียวอันนั้นมีไหม ต่อรองกัน แต่ปัจจุบันเราทำแบบนั้นไม่ได้ อย่างกันโลก แล้วเกิดโรค ปัจจุบันเราทิ้งความเป็นตัวเรา จริงๆ

อ. รัศมี : ขอบคุณค่ะ เชิญเลยค่ะ

ปรีyaกมล น้อยกร : อยากรู้ว่าอาจารย์รัศมีทำความเข้าใจ

เด็กวันนี้ได้ประโยชน์อะไร ทำไมจะต้องศึกษาเกี่ยวกับโบราณคดี เคยแลกเปลี่ยนกับนุสลิม เป็นความสนใจส่วนตัว แล้วผู้ใหญ่จะได้ประโยชน์ยังมองภาพไม่ออก ทำไมต้องขุดคุย ทำไม่ต้องศึกษาหลาภยวิชา

อ.รัศมี : คุณปรีyaกมล เป็นคนที่ทำงานมานานปี ปีก่อน เพื่อศึกษาเรื่องทักษะให้กับความเข้มแข็งให้กับเด็ก

จริงๆ แล้ว วันนี้ท่านเห็นเรื่องราวที่ร้อยมา 2 วัน ตัวเองเป็นครู นักถึงมากๆ ก็คือ นักเรียน ทำไม่หนูต้องมาฟัง พофังฯไป แล้วนักเรียนรู้สึกว่า มัน มีความรู้สึกตระหนักรถึงความเปลี่ยนแปลง แต่ไม่เคยมองเห็น ว่ามันมีคืออย่างไร แต่ไม่สามารถทำให้เห็นชีวิตของคน ทำให้รู้สึกว่า ทำอย่างไรทำให้ พนว่า น่าแปลกใจที่คนมาท่องเที่ยวเยอะมาก รู้สึกส่วน ไม่มีคนรับรู้ มีเรื่องของโบราณคดี คนในสมัยก่อน มีโครงสร้าง เรากลับเห็นแล้ว จากไม้รู้จะไร้เลย ปีก่อนนี้ เวียงเหนือ ชุมชนร่วมมือกัน ประวัติศาสตร์ของปาย เรื่องเหล่านี้มีประโยชน์กับเรามาก อันนี้ส่วนหนึ่ง หายใจให้ตัวเองเข้าใจปายจึงจัดอันนี้

ส่วนเรื่องที่สอง ถ้าเราไม่เข้าใจที่มาของเราเอง เรา กระแสโลกากิวัตน์ การศึกษาของค่าในรูปแบบต่อเนื่อง มีทั้ง พิธีกรรมเรื่องพุทธ เรื่องของผี อะไรย้อนกลับไปตั้งไกล โดยพื้นของเรา เราบันถือพิมາก่อน ทั้งพื้นของก่อนบันถือ คริสต์ นับถือพิมาก่อน

เพราะฉะนั้น ถึงนี้เรายังจะบอกว่า สิ่งนี้มันจำเป็น ขออนุญาตจากก่อนดีกว่า ช่วงบ่ายจะมีความเข้มข้นมากขึ้น จะขอ ความกรุณาให้กลับมาตอน ตอนนี้เที่ยง20 แล้วจะขอเชิญอาจารย์ทองอินทร์ แล่นเจ้ง ทีมวิจัยของอาจารย์สาวิตอร ..

ตอบแทนโดย สิริวรรณ ลิรานนิชย

ผู้ดำเนินรายการ (อาจารย์รัศมี ชูทรงเดช) ..... ป้ายจากภาพและแผนที่ เราเกิดวิทยากรที่ทำงานอยู่ใน โครงการวิจัยต่างๆ คือในเครือข่ายวิจัยและพัฒนา ระบบการตัดสินใจ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งได้รับการ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย โครงการนี้มีจุดประสงค์คือสร้างฐานข้อมูลเพื่อใช้ทั้งชุมชน และหน่วยงานราชการ ภาครัฐหรือว่าเอกชน สามารถใช้ข้อมูลตรงนี้ในการตัดสินใจในการพัฒนา และในการ จัดการการทำอย่างไรต่อไป โดยใช้ฐานข้อมูลนี้ที่เป็นประโยชน์ต่อทุกคนและนัก

ผศ. ดร. สาวิต มีชัย

สำหรับเรื่องนี้เราจะมีภาพและแผนที่ ที่แสดงให้เห็นว่า เรายุดถึงการเปลี่ยนแปลงยะเยะ ไปหมด วันนี้เราจะเห็น การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ท่านผู้นำเสนอบิทยากรในวันนี้จริงๆมีหลายท่าน เป็นที่นิ่งๆเลย แต่ว่าผู้นำเสนอนั้น ในวันนี้คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาวิทย์ มีชัย จากสถาบันวิจัยและการฝึกอบรมการเกษตรล้ำป่าง จาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้ำป่างนั่นเอง อาจารย์จะนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องของ การมองการเปลี่ยนแปลง ของป้ายจากภาพและแผนที่ ขอเรียนเชิญค่ะ

สาวิต: ครับสวัสดีครับผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน ผมก็จะใช้เวลาไม่นานก็จะพูดจบก็คง เป็นส่วนเสริมเรื่องของเสนอที่ของเมืองปายที่เราเคยกันไปเมื่อวาน ส่วนของที่ผมจะมาพูดนี้ก็จะทำให้ทุกท่านได้มองเห็นว่า ป้ายมันมีการเปลี่ยนแปลง ในลักษณะของเชิงพื้นที่ไปอย่างไร เมื่อยี่สิบกว่าปีที่แล้ว เมื่อเทียบกับปัจจุบัน บางที่แล้วภาพแผนที่อาจบอกอะไรเราได้ ผมขอเริ่มด้านเลยแล้วกัน หัวข้อนี้คือการมองการเปลี่ยนแปลงป้ายจากภาพและแผนที่ เริ่มด้านคือว่า อ.ปาย เราเก็บข้อมูลในเขตตัวอ.เมืองของจังหวัดแม่ฮ่องสอน และมีข้อมูลของอำเภอที่ติดกัน ชายแดน ไปทางพม่า เพื่อนบ้านเรามาแล้วก็ติดทางปางมะผ้า ตัวของอ.ปายเอง มีลักษณะเป็นรูป ข้างบนค่อนข้างแคบและตรงกว้างที่อยู่ด้านหลังก็จะมาติดทางเชียงใหม่ เพราะฉะนั้นวัฒธรรมต่างๆและการเปลี่ยนแปลง เชิงพื้นที่ การเคลื่อนย้ายประชากรมีความสัมพันธ์ทั้งเกิดขึ้นภายในและภายนอก จากการอพยพเคลื่อนย้ายผู้คน

อันแรกสุดเลยคือจากภาพถ่ายดาวเทียม เมื่อปี 2548 ดูถึงสองเรื่อง คือ เรื่องของพื้นที่ป่าไม้ และพื้นที่ทางด้าน เกษตรกรรม เราจะเห็นว่าในคุณภาพ ตรงพื้นที่สีแดงที่ท่านเห็นเป็นป่าไม้ ป่าไม้ที่ออกป่าไม้ที่ลงสีแดงจะเป็น ลักษณะของป่าดินเผา หรือ ป่าดงดิบ หรือไม้ก็พากป่าสัน ถ้าเกิดว่าเป็นสีฟ้าที่กระจายอยู่บริเวณนี้ ก็คือ พื้นที่ทำ

การเกย์ต่อกรรม แล้วก็ที่มันอยู่ปีนกระจุกและมีการแตกแขนงเป็นกิ่งก้านสาขา ลักษณะอย่างนี้เป็นลักษณะของพื้นที่รำ เพราะจะนั่นที่อยู่สูงๆเป็นสีแดงๆ คือภูเขาหนึ่งของ เมื่อ 2548 มีการกระจายตัวของพื้นที่ทางเกย์ต่อกรรมอยู่บนภูเขา และมีที่รำอุ่นที่เรากำลังอยู่ติดน้ำปายอยู่บริเวณนี้ อันนี้เมื่อมาดูพืชที่สอง คือ พืชทั่วๆไปที่เราปลูกในถุงแล้วนั่นเอง จะเห็นว่า สีแดงเริ่มนัดดน้อยลงจากเดิม เดิมมีสีฟ้าขาวๆนี้ เท่านั้นในพื้นที่ทำการเกย์ตระแล้วก็ส่วนใหญ่จะเป็นสีแดง .... พอมานเข้าสู่ถุงแล้วพื้นที่สีแดงมันลดลง อันนี้ไม่ได้เป็นการตัดไม้ทำลายป่าเยอะแต่มันเป็นภาพของไม้ผลัดใบ เมื่อไม้ผลัดใบ มีใบเขียวใหม่ ภาพดาวเทียมที่รับได้มันจะไม่สะท้อนในลักษณะของป่าดิบ夷าที่เราลงสีแดงไว ซึ่งเราจะเห็นมีลักษณะของการทำเกย์ต่อที่มีการขยายตัวขึ้น แล้วก็สีออกม่วงๆ ในนี้อาจจะไม่ค่อยเห็น แต่เป็นภาพที่ออกจากโน้ตบุ๊กจะเห็นชัด จะเห็นการผสมของสีฟ้าและสีแดง อันนี้คือพื้นที่ป่าผลัดใบ

เราลองมาดูรายละเอียดเพื่อให้เห็นความชัดเจน เนื่องจากมันจะได้แยกชัดเจน สีเขียวๆ ที่เราเห็นคือ ป้าดิน夷ฯ จะเห็นว่าชุมชนที่อยู่ ก็คงยังทำการเกษตรอยู่ที่เก่า แล้วก็กระจายตัวของป้าไม้พลัดใบ จะเป็นไปตามบริเวณร่อง夷ฯ หรือร่องน้ำ ส่วนที่สูงยังเป็นป้าดิน夷ฯ อีก นี่คือ 2548 ใช้ดาวเทียม Land Step จับถูก การตั้งถิ่นฐานของชุมชน ตัวอย่าง จุดแดงๆ ที่ท่านเห็นเป็นภาพของหมู่บ้าน เป็นที่นาสังเกต คุ้มครอง หมู่บ้านก็จะตั้งอยู่ตามพื้นที่ หรือ ตามแหล่งน้ำ นี่คือการกระจายตัว การกระจุกตัวก็จะอยู่บริเวณที่ระบุลุ่ม

และเมื่อเราย้ายลีกเข้าไปอีกให้มันมองให้ละเอียดมากขึ้น จะเห็นว่าจุดยังเหมือนเดิม แค่เพียงเราขยายภาพ ส่วนใหญ่แล้วก็คือภูเขาที่เราเห็น เราจะเห็นว่าในช่วงที่ฝนกำลังมา อากาศมันค่อนข้างอบอ้าว เนื่องจากว่าเราจะกำลังอยู่ในหุบเขา ซึ่งสภาพอากาศตอนไม่ต่างจากคนอยู่ในอำเภอเมืองแม่ส่องสองตอน เท่าได เพราะว่าเป็นสภาพของที่ลุ่นที่อยู่บริเวณเชิงเขา อันนี้คือตัวที่ว่าการอำเภอเมืองปาย พื้นที่อันนี้ก็คือหมู่บ้าน อันนี้พ่อเราลงมาขาย เรายาภาพปี 2544 ถอยหลังเข้าไปอีกตอนนี้ 2549 เราลองมาดูกว่าพื้นที่ของชุมชนตรงนี้มันมีการขยายตัวอย่างไร

เรามาดูว่าพื้นที่ของชุมชนว่ามีการขยายตัวออกไปอย่างไร มันก็คงให้รายละเอียด แต่ดูที่กองไม่เห็น ผู้จะเข้าไปเลี้ยงแล้วกัน.....ก็คือ มันจะเป็นภาพของบ้านแต่ละหลัง ภาพถ่ายดาวเทียม spot 5 ในปี 2549 ภาพในที่นี่ก็จะให้รายละเอียดที่ตั้งของชุมชนได้ จะเอาไปคุยกับการขยายของชุมชนเมื่อง ที่พวกร่านจะได้เห็นต่อไปนะครับ พอเราเอาร่วมเข้ามา ปี 2544 เอกภาพมาทับช้อนกัน จะเห็นว่า อันนี้คือปี 49 แล้วเอารปี 44 เข้ามาช้อน จะเห็นว่าตัวของบ้านกำลังป่วย ที่ผมไล่มาตั้งแต่อันนี้คือเส้นทางที่มาทำก่อป่วย วิ่งมาจากจังหวัดเชียงใหม่

เอกสารมาทับช้อนจะเห็นว่า อันนี้คือปี 2549 จะเห็นว่าปี 2544 มาช้อนในแต่ละชื่อหนูบ้านของอ.ปาย อันนี้คือเส้นทางที่มาจากเชียงใหม่ วิ่งมาแล้วก็เลี้ยวโค้งตรงที่ปั้มนำ้มัน ปตท. อยู่แล้วก็มาเลี้ยวเข้าตัวอำเภอ แล้วก็ออกไป

ตามสื้อนี้ สื้อนี้ก็ไปแม่ช่องสอน จะเห็นได้ว่าปี 2544 บ้านเรือนจะอยู่กรุงเทพและอยู่บุรีรัมย์ที่รับกลุ่มท่านนี้ แม่น้ำปายก้อยู่ตรงนั้นที่ท่านเห็น

พอดอยภัยหลังไปในปี 2524 มันเป็นภาพขาวดำ จะเห็นว่าชุมชนเมืองมีแค่นี้เอง หมายถึง ว่ามีบ้านเรือนอยู่แค่นี้เอง ถนนขับผ่านมาก็ยังเป็นป่า เป็นเขา ทุ่งนาอยู่เลย เส้นนี้ก็ออกไปแม่ส่องสอนอย่างเก่า ถ้าเรามองในปี 2549 ท่านจะเห็นว่าบริเวณบ้านเรือนขยายตัวขึ้นไปมากเลย และวันจากนี้บริเวณที่ร้านค้าที่เป็นทุ่งนา ก็จะมีหลังคากันคนอยู่ด้วย อันนี้ต้นปี 49 นี้เอง

จะนั่น มันมีข้อที่เรามองไม่เห็นบางอย่าง แล้วก็ขอบเขตของตัวอำเภอเมืองมัน ได้มีการขยายเพิ่มขึ้น แต่การขยายขยายเพิ่มขึ้น ถ้าดูจากในจังหวัดไม่ชัด ผนวกสู่รูปเล็กๆแล้วกันมันมีการขยาย 2 แนวทาง กือ ก่อนเข้าอ.ปาย และทางซึ่งตะวันออก มันมีการขยายไปทางนั้น แต่ที่อื่นทำไม่ขยายไป ผนวกรอบ ไม่ทราบ เป็นเรื่องที่ให้พวกร่าน ต้องไปหาคำตอบต่อ ก็แล้วกัน อันนี้เป็น 2524 นะครับ

ที่รับกลุ่มตอนนน ถ้าเรามาดู ก็จะเป็นบ้านต่างๆ อันนี้ บ้านตลาดเกี๊ดศิ้น บ้านเวียงเหนืออยู่ทางนี้ การกระจุกตัวของหมู่บ้านเท่านี้คือของแต่ละบ้าน สรุปได้ว่าของเขตของบ้าน ยังคงค่อนข้างจะคงที่ในปี 2522-2544 มี 2549 ที่เริ่มผิดแปลงไป คือ บ้านคนไปอยู่ในนา คือ รุกล้าเขตที่เป็นอาหารของพากท่าน ก็คือ การปลูกข้าว่นเอง และเขตของการขยายตัวไปสู่พื้นที่สูง มีค่อนข้างจะน้อย ที่นี่เมื่อเรา来看มาทับซ้อนกับอดีตจะเห็นว่ามีอยู่นิดเดียวอย่างที่บ้านแม่น้ำจรong ปี 2544 เขาจะอยู่ในบริเวณนี้

ปี 2524 จะมีชุมชนค่อนข้างน้อยมากเลย อันนี้บ้านเวียงเหนือเป็นอย่างนี้ อยู่บริเวณชุมชน ก็จะอยู่ที่นี่ ข้างนอก ก็จะเป็นนาทึบบันได แต่พอขึ้นไปปี 2524 จะเห็นว่าบ้านเวียงเหนือ บ้านเดียวกันนี้ บ้านคนมีค่อนข้างน้อย นาเก็ เป็นนาเหมือนเดิม เพราะจะนั่งสรุปได้ว่า มีบ้านมากขึ้น หลังคาบ้านมากขึ้นในบริเวณเขตที่ยังคงเป็นหมู่บ้าน นาเก็ยังอยู่ ยังคงไม่มีการรกรากล้ามากเท่าไหร่ในปี 2544

อันนี้พอดีสานามบิน เดือนทางนี้จะครับที่เราเห็นเดือนยาวๆนี้ ก็ออกໄไปแม่ส่องสอน อันนี้คือภาพ 2544 พอนาคต
ภาพปี 2524 มีแต่สานามบิน ไม่มีอะไรเลย ทางนี้ก็เป็นป่า ป่าสื่อมโทรนอะไรพากนี้จะครับ เพราะว่าต้นไม้
ค่อนข้างน้อย สรุปในเรื่องของการมองเชิงพื้นที่ โดยจะเวลาช่วง 2522- 2544 ก็ยังคงกว่าปี แรกมองเห็นได้ว่า
คนมาอยู่ป่ายะอ่อนขึ้น ปัญหาสิ่งหนึ่งก็คือว่า ทางชุมชนป้ายมีความคิดในการกำหนดขอบเขตของเมือง ขอบเขต
ของพื้นที่เกษตรกรรม ขอบเขตป่าไม้ อะไรต่างๆ อย่างชัดเจนหรือยัง เพราะถ้ายังไม่กำหนดขอบเขต เราจะเห็น
ว่าในปี 2549 ซึ่งเป็นภาพแรกๆ เนี่ย เริ่มนิรบ้านเข้าไปอยู่ในเขตของนา ตลอดจนถึงระบบต่างๆ เพราะว่าเมื่อมี
ชุมชน คนมาอยู่กันมากขึ้น เรื่องของ ระบบสาธารณูปโภคก็จะมีการจัดการกันเป็นอย่างไร ครับก็ต้องนี้ก็คงทิ้ง
เป็นเรื่องของชุมชนที่ต้องเป็นคนจัดการต่อ ที่นี่ก็มีภาพที่พอดีไปกันมา มีอาจารย์カラวะที่ไปกันมา แหล่งที่เป็น
แหล่งท่องเที่ยวถ้าๆ อันนี้คือเดจิวัดหลวง ผู้จะขอไปเร็วๆ นะครับเพื่อจะได้มีโอกาส ได้มองเห็นอะไรยะ
ได้คุยกันอีก อันนี้คือพระพุทธธรูปยืนที่วัดหลวง รายละเอียดพากนี้ผมคิดว่าพากเราคงทราบเป็นอย่างดี อันนี้เป็น
ที่ท่องเที่ยวที่ชาติ่งประเทศไทยมาเที่ยว อันนี้ของเวียงหนึ่ง ภาพวาดที่วัดโปง พระพุทธธรูปที่วัดหัวนา ต.เวียง
ได้ อันนี้ก็เป็นเครื่องบิน นาโกต้า เครื่องบินใบพัดรุ่นแรกๆ ที่ใช้การเดินทางติดต่อสื่อสารของแม่ส่องสอนกับ

เชียงใหม่ ต่อไปก็เป็นภาพที่เราเก็บรวบรวมไว้ ตอนที่ ทหารญี่ปุ่นที่เข้ามาในเขตแม่น้ำส่องสอน สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มองเห็นภาพของการรักษาพยาบาล การตาย ภาพรถถังที่บุนยามกีมีนะครับ ภาพของวัวต่าง

การค้าขาย ส่วนเรื่องการค้าขายกับทหาร บางที่แล้วการศึกษาประวัติศาสตร์ถ้าเราศึกษาทุกแห่งทุกมุม มันอาจจะบ่งบอกถึงอนาคตบางอย่างได้ ก็จะมีเท่านี้ในส่วนของผม...

ผู้ดำเนินรายการ: ขอบคุณค่ะ เรายังคงมีเวลาและ ไม่ทราบว่ามีใครอยากจะซักถามอาจารย์ในเรื่องของภาพและแผนที่บ้าง ไหนจะ เซี่ยวกะ เซี่ยวนี่ไม่โทรศัพท์เลยค่ะ

นักศึกษา มช.(น้องสุวิชชา): ก็อย่างเมื่อกี้ที่ให้มองเห็นแผนที่ที่มีการขยายตัวของบ้าน ซึ่งในความคิดรู้สึกว่าไม่ว่าที่ไหนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงด้านเวลาแล้วย่อมมีการขยายตัวของประชากร ซึ่งจำนวนบ้านก็จะเพิ่มขึ้น ซึ่งอย่างที่รู้ว่าในบริบทของพื้นที่เมืองปาย มีปัจจัยอะไรที่ทำให้เกิดการกระจายตัวอย่างรวดเร็วอย่างที่นำเสนอให้ดู ก็อเป็นไปได้ไหมว่า อย่างที่ให้ดูตรงช่วงที่เป็นสนานบิน ตรงนั้นก็มีบ้านขยายตัว ก็อย่างรู้ว่าการเพิ่มขึ้นของประชากรแล้วยังมีปัจจัยอื่นอีก ไหม

อ.สาวิต: ตรงนี้คงต้องมีการศึกษาในรายละเอียดอีกต่อไป แต่จากการที่ได้มีการสำรวจมากว้างๆ เราต้องคุ้มครองการเกิดการตายของประชากรเมืองปาย ซึ่งไม่เยอะ ก็เป็นเรื่องปกติ มีอันหนึ่งที่เราตามค่อนข้างยากมาก อาจารย์คร. ธรรม ทำอยู่กับบ้านประชากรศึกษา ก็คือเรื่องของการอพยพเข้าออก การอพยพเข้าออกจะต่างกันที่อื่น ที่อยู่ติดชายแดน เพราะที่อยู่ติดชายแดนจะมีเรื่องของการลี้ภัยสังคม ปัจจุบันก็มีเรื่องของพม่า ภาคล้านชานกู้ม น้อย อะไรมากนั้น ที่นี่เรื่องของเมืองปาย เรื่องของการอพยพคนเข้าออกคงต้องตรวจเช็คดู รายละเอียดตรงนี้ ผมขออภัยด้วยว่า ยังไม่มีข้อมูลนั้น แต่ที่เห็นๆ ก็คือ บ้านหลังค่าครองนี้ มันบอกทางเชิงกายภาพ ว่าหลังคากันมันเยอะขึ้น ที่นี่คุณที่อยู่ก็ต้องจากอัตราความเสี่ยงลดลง หรือ การอพยพเข้ามา อันนี้ก็คงไม่ยกนัก ถ้าเราดูจากทะเบียนรายภูร์ที่อยู่ที่นี่

ผู้ดำเนินรายการ: ความจริงคุณที่จะตอบคำถามตรงนี้ได้ ก็คือ คนที่อยู่ในแต่ละบ้าน ว่าคนที่มานั้นเป็นลูกหลานบ้านเรา และมาสร้างบ้านใหม่ หรือเป็นคนที่อื่นเข้ามา เดี๋ยวเราลองໄວ่คุยกันต่อ ขอบคุณอาจารย์สาวิตย์มากเลยค่ะ ขอแสดงความนับถือ

ลำดับต่อไป ก็ขอเรียนเชิญอาจารย์ทองอินทร์ แฉมแจ้ง ซึ่งอาจารย์ก็เป็นประธานชุมชนข้าราชการบำนาญ แล้วก็เป็นอดีตลูกจ้างประจำที่อำเภอปาย และก็เป็นประธานชุมชนผู้ป่วยบัตรฟรีประจำปาย อาจารย์จะมาพูดเรื่องปาย มองขอนปายจากอดีต มาสู่ปัจจุบัน และความฝันในอนาคตของเมืองนี้จะเป็นเชิญ

อ.ทองอินทร์: ก่อนอื่นก็ต้องขอกราบ鞠躬อาจารย์คร. รัศมี ที่ให้โอกาสได้มานั่งบนเวทีนี้เป็นเวลาประมาณ 15 นาที จริงๆ พอมาดูภาพที่ร่วมกันที่มีความสวยงามตั้งแต่เมื่อวานตอนบ่าย แต่รู้สึกว่าประชากรที่นั่งฟังที่นี่ ให้ห่วงเหงาไป ก็เลยยกยอดหแทรกตอนเข้ามันก็ไม่สนใจ แต่เมื่อวานตอนที่ท่านพ้นจากที่นี่ ได้พูดเรื่องสังคมมหาเอเชียบูรพา อยากจะแทรกบอกว่า เสนอต่องานนี้เหลือเกิน แต่เวลาไม่จำกด นับว่าถือเป็นโอกาสที่ได้มาพบปะกับคนอ.

ป้ายบางส่วน นอกนั้นจะเป็นต่างอื่น และถึงแม้ว่าจะเป็นคนต่างดิน ถ้าเป็นชาวพุทธแล้ว อธิษฐานท่านต้อง เกี่ยวข้องกับอ.ป้ายແน่อนอน สืบเนื่องจากที่ผ่านได้มีโอกาสเข้าร่วมเสวนาสืบค้นประวัติเมื่อส่องสอน ที่โรงเรียนอินพีเรียล เมื่อวันที่ 1-2 ก.ค. ที่ผ่านมา โดยที่ทางคณาจารย์ไม่รู้จักผู้ ผู้เป็นคนที่เก็บตัวเงินๆ เมื่อถึงโอกาส ถึงเวลา ก็ อยากแสดงทัศนะความเห็น ก็อย่างพูดสามส่วน

ส่วนแรกก็กระบวนการอบรมฯ.ดร.รัศมี นักทั้งหลายแหล่ นักวิจัย นักศึกษา นักเรียน ผู้เป็นนักวิจัยอีกคน หนึ่งเหมือนกัน แต่ผู้ไม่ได้วิจัยข้างนอก แต่พยาบาลวิจัยภายในตัวของมาเป็นเวลาสิบกว่าปี ทำอย่างไรจะลบชื่อ ของเสนอห์ของป้ายในอดีตเสีย ให้มันเป็นปัจจุบัน ความจริงถ้าวิเคราะห์ตามความเป็นจริงแล้ว ในอดีตที่อ.ป้ายไม่มีเสนอห์หรือครับ ไม่มีใครยกมา แต่ว่ามันมีปัจจัยหลายๆอย่าง ในระยะหลังนี้ เมื่อ 20-30 ปีให้หลัง มันมี ประชารากรจากหัวโลกาลั่น ให้โลหะมา ก็ทำให้ปัจจุบันป้ายมีเสนอห์เหลือเกิน แต่ก็ไม่แน่มื่อถึงจุดอิ่มตัวแล้ว น้ำปาย น้ำห้วยหลังลงมาท่วมทัน จนกระทั่งไม่มีที่อยู่ที่ทำกิน ก็อพยพออกไปที่ไกลฯ อันนี้เป็นวัฏจักร เป็นกฎธรรมชาติ ของโลก ของธรรมชาติ

ส่วนที่สอง ผู้ขอพูดว่าความเจริญทางด้านวัฒนธรรมจะสานทางกับความเจริญทางด้านจิตใจ อันนี้คงไม่มีใครปฏิเสธว่า อ.ป้ายตั้งแต่ผู้นำความได้ ผู้มาอยู่ที่อ.ป้าย ในช่วงที่สังคมมหาเชียงบูรพาเกิดพอเดียว แต่ไม่รู้ว่า ตัวเองมาจากไหน แต่จำความได้จากคุณแม่คุณพ่อเล่าให้ฟังบ้าง นักศึกษาเพิ่มเติมตอนหลังน้ำ อายุประมาณหกเศษ ตอนที่สังคมกำลังพัฒนาอยู่ สมครามโภคกริ่งที่สอง เริ่มต้นปี 2483 ปีนี้เป็นปีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง เปลี่ยนแปลงทั้งศักราช ปีใหม่จากวันที่ 1 เมษายน มาเป็นวันที่ 1 มกราคม ตั้งแต่ปี 2483 เปลี่ยนทั้งพจนานุกรม การสะกดการันต์จะ ไร้เปลี่ยนแปลง ไปเยอฯ เพระจะนั่นคนรุ่นก่อนกว่าจะปรับตัวให้ มาเขียนพ.ศ. อย่างถูกต้อง เมื่อก่อนใช้พ.ศ. ๙ เปลี่ยนเป็นพ.ศ. หลาๆ อย่างดี ดีที่สุด แต่ผู้นำเปลี่ยนตอนช่วงที่ลู่ปุ่นเจอ ยุทธศาสตร์ เอื้อมพานา เอื้อมพานา ใจพม่า และ อินเดีย ตีข้อนกับ ออกมา พอดีปี 2487 กระจัดกระจิกกันไปกีม แลกกัน คนในห้องคุ้นเคยด้วยอาชอาช ไร้ป้ายไปแลกของกัน ของที่มีค่าของญี่ปุ่น ไปรับจ้างทหารญี่ปุ่น คนไทย ที่ไว้เนื้อเชื่อใจ ก็แต่งตั้งให้เป็นกุลี กุลีโตกุลพ่อของท่านอาจารย์ ปุ่ม เจ้าของคลานนี้ก็ไป หลายอย่างครับ

เมื่อแตกกระจักรราชาไปแล้ว ไม่ทราบข้อมูลแน่ชัด ที่อาจารย์เมื่อเข้าพูดว่า ไม่แน่ใจว่าจะมาเมืองปายหรือไม่ จริงๆแล้วมาครับ มาทางขุนยวม มาทางอ.ป้ายແน่อนอน แน่นอน เพราะอะไร ก็ผูกล้าเย็นนั้นว่า สมัยที่ผู้เรียนป. 1 ป. 2 ผู้เดินทางไปเรียนที่จังหวัด ตามคุณตาไปจังหวัด เพระคุณตาเกิดคิดความ ก็เดินทางไปที่โน่น อาศัยทางเดินคดเคี้ยวไปมา ก็เห็นสะพานที่ลู่ปุ่นรอรถ จากอังกฤษที่ไปยังจากพม่า อยู่กับลับมา แล้วมีอยู่หลายจุดที่เห็น ถ้าไปคนเดียวไม่ก้าวเดิน ในสมัยนั้นทางเปลี่ยว ต้นไม้ร่วงรืนเหลือเกิน ที่นี่หลังจากนั้นมีอยู่ปุ่นถอยกับ ทหารไทยก็เข้ามา พอทหารไทยเข้ามา ก็เหมือนผู้ร้ายตาย ตำรวจออก ทหารไทยเข้ามา ก็มีอนุสรณ์ที่อ.ปาย คนที่นามสกุล แสงอุทัย แสงอุทัย เป็นลูกของทหารก่อ คนหนึ่งก็เดินตามถนน อีกคนเป็นพ่อค้าอยู่ตลาดสด ที่หมู่ 8 คุณอรุณ แสงอุทัย อาจจะเป็นทายาทของคร. หยุด แสงอุทัย นักกฎหมายมีอยู่หนึ่งของเมืองไทยเหมือนกัน ไม่แน่

และหลังจากนั้นต่อมา พอจะจำได้เป็นช่วงๆ เพราะจำภาพไม่มีไฟฟ้าใช้ ค่าน้ำต่างคนก็อยู่อย่างสงบ วิทยุก็ไม่มี ฟัง วิทยุนี้จะต้องใช้ถ่าน ไม่รู้ก็ถ้อน คราวมีวิทยุนี้ร่าเรว ไปแอบฟังกัน สมัยนั้นก็ที่หินเสียง เอาหินเสียงไปปิด กิจการ เก็บสถาปัตย์ได้จากผู้ฟัง จะได้ฟังใช้ว่าจะย่างๆ พิษภัยจากสังคมมันยังติดตรงใจ ของคนในอ.ปาย พอได้ชิน

เสียงเครื่องบินมาตอนค่ำคืน ไครจุดไฟอยู่กึ่ดต้องรีบปิด รีบดับไฟกลัวเหลือเกิน พอทำท่าจะมาโผล ก็ต้องวิงเข้าห้อง ปี 87 88 ผู้ดูแลได้ถูกกว่างเข้าห้องอยู่ ห้องบนภายนอก ข้างๆจะเป็นต้นโกสน ต้นสักประดิษฐ์ไว้ อยู่ทางใต้ต้นขันนุนพลาังไว้ ตามลานบ้าน ยังหาดกล้าหอบเสียงมาตลอด 87 88 89 จนถึงปี 90 91 พօเครื่องบินบินมาทีละ 4-5 ลำ ต้องหลบไปก่อน กลางคืนรีบดับไฟ ยกมือไหว้ ขอช่วยปกป้องคุ้มครองรักษา ขอให้เคลือคลาดใจให้นักบินบินอย่าง平安 ถ้าจะทิ้งไปทิ้งที่อื่นเดอะ มันก็เคลือคลาดจริงๆ เจ้าพ่อคำแหง เจ้าเมืองปายเนอะที่นั่งของเจ้าพ่อคำแหงก็อยู่ลุ่ม ที่นี่ด้วย ไม่รู้จะพึ่งจะไรมันเป็นความเชื่อ ความเชื่อสงบเป็นความสุขของคนเมืองปายในอดีตริฐา มันไม่มีจ่าวสารข่าวร้ายอะไรเข้ามา มันมีแต่เรื่องดีๆ พอทางข้าวเย็นเสร็จแล้ว ได้ยินเสียงน้องตีหมาก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 นัดประชุม เสียงทางป่าขาม มันจำแนกเสียงได้ว่าผู้นำหมู่บ้านไหนให้สัญญาณ ก็จะไปประชุมโดยพร้อมเพียง ไม่มีการฝ่าประชุม ประชุมกันโดยพร้อมเพียง มีความสามัคคีกัน อันนี้ก็เริ่มน้ำดื่มใกล้ปัจจุบันเข้ามาแล้ว เป็นวิธีชีวิตของคนอ.ปาย ในยุคเริ่มต้นตั้งแต่ปี 2490 มาจนในปี 2500 คนส่วนใหญ่นั่งอยู่บนที่นี่

ในยุคหนึ่งคนเข้าวัดไปปฏิบัติธรรมถือศีลพังชธรรมยะ คนนอนวัดยะ คนไถทองอุปถักร่วมกัน พ่อศีล แม่ศีล มีวัดไถทองนอนจำศีล จำวัดในช่วงเข้าพรรษามากเป็นพิเศษ คนเมืองน้อยหน่อย เพราะคนเมืองจะทำมาหากินกัน ผู้จำได้ว่าอยู่ตอน ป. 3 ป.4 ในตลาดสดอ.ปาย เนื้อหมูตัวหนึ่งเวลาขายมา พ่อค้าจะเป่าเขาวัววัวความให้กันมาซื้อ กันกระทั่งเนื่องมันเหม็น กว่าจะหมดได้ 3-5 วัน ยิ่งสัตตัวเป็นๆ อายุกัน เยียด ไม่มีขาย ถ้ามีก็คนเมืองแพร่ร่วมกัน อายุบ้านผู้คนเมืองไปขาย คนไทยใหญ่หรือไม่ก็คนที่นี่เข้า เขาเก็บไว้ อี๊ งดแล้ว ทำอะไรรอมนาบกรรม เขายังไม่ทำ เขายังไม่ซื้อ เรื่องของศีล ศีล 5 เบgnan ถือกันมาก เขายื่อฟื้อเพื่อแผ่ต่อ กัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มาโดยลำดับ แล้วต่อมาพ.ศ. 2500 "ไฟฟ้าเริ่มมี โรงไฟฟ้าแบบใช้หมุน ใช้น้ำมัน โดยคุณพ่อของอาจารย์สมพร มาตั้งที่ข้างวัดกลาง ออกร้านละสี่เวลา หกโมงเย็นถึงสี่ทุ่ม ถ้าปิดก็มีด หน้าฝนตอนใหญ่ รังสีyanan ที่ไม่มีซื้อ คนไทยใหญ่กว่า กองสตางค์ กองสิตา ถ้าตามตรอกซอยขายว่า กองน้อย ถ้าหน้าเก็บเกี่ยว มันจะเป็นหลุมเป็นบ่อ รอยย้ำ รอยวารอยความวัวสมัยนี้จะเริ่มจากวัวต่าง

ถ้าหน้าเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว เขายังใช้วัวต่างชนข้าว วัวต่างเป็นผุ่งเลย วัวต่างในฝูงจะมีวันนำอยู่สองตัว วันนี้เท่าที่กัวะเพื่อน เอาแ渭นตาใส่ให้มัน เอาท่าทางมาใส่ข้างบน ท่ามกลางมันจะมีเสียงคนตรี ดัง โป๊ปปังๆ อีกเล็กๆ ก็คุก อุคุกโลคัก.... สนุกมากๆ พอมาถึงบ้านถึงยุงถึงฉาง เทข้าวที่อยู่หลังวัวเอาใส่ในครุ เสร็จแล้วอาภาพนน เอากระบุง ตักขึ้นใส่ในยุง กว่ามันจะเสร็จขึ้นตอน แต่เมื่อสักครู่ แต่พื้นของชาวบ้านก็ช่วยกัน หลังจากปี 2500 เข้ามาเปลี่ยนแปลงไปหลายอย่าง ไฟฟ้าเข้ามา จอมพลป. เข้ามา มาทางแม่น้ำเรียง ขับรถเข้ามา คนที่เดินทางจากปายไปแม่น้ำส่องสอนหลัง 2500 ไม่มีโอกาส ได้ขึ้นไปที่ท่ามะแกง นอกรากเดินเท้าท่าน้ำ แต่พื้นที่ราฐฯเป็นครูเมื่อ 2507 ผู้คนขึ้นท่ามะแกง เดินถึงปาย เดินทางจากแม่น้ำยัง เดินขึ้นดอยที่ท่ามะแกงมาถึงปาย ทำสถิติอาจจะเป็นคนเดียวที่ได้ จำกแม่น้ำยัง มารายงานตัวเป็นครุวันที่ 16 มิถุนายน 2507 มาถึงที่นี่บ่ายสาม อาบน้ำเสร็จ เอาหนังสือถือไปประยงานตัว เดินมันໄวกว่ารถอิกทางราบทากีเดินวิ่งบ้าง หอบข้าว สะพายแล่ง กระบอกน้ำ ถ้าเจอที่มีดๆ คนเดียว กลัวเจอผีกลัวเสือกีวิ่ง บางที่เจอปีเสือ เห็นรอดเท้าหนี กลัวขอบคุณ คุณพระคุณเจ้า ช่วยที่เดอะ จอมพลป. เข้ามาสร้างบ้านพักจอมพล มีโรงไฟฟ้า ตัดถนน ท่ามะแกงข้างบนลงไปข้าล่างตรงที่รอยต่อ 3 แยก จำกดอยท่ามะแกงลงมาบรรจบที่เส้นทางเดียวกัน สวยงามมาก สถาปัตย์ที่มีดี ขอให้รถจีปัง จีนลงได้ เพราะมันชั้นมาก

จากนั้นมาความเป็นอยู่ชีวิตของคนอ.ปายก็เป็นอย่างสงบสุข นานๆจะเห็นฝรั่งเข้ามายืนหนึ่ง พอดีเห็นฝรั่งวิ่งหนีกลัวไม่กล้าพูด ต่อมามีเมื่อวันในป้ายจน ปวศ. จนครู จนอะไรมาก ผู้จงคุณออกอังกฤษ เป็นนักเรียนทุนไปเรียนที่แม่ส่องสอน ต่อไปเรียนที่กรุงเทพ เล่าอดีตที่ผ่านมากับปัจจุบัน สมัยนั้นเดินทางจากปายไปเชียงใหม่ 4 คืน 5 วัน เรียนหนังสือที่แม่ส่องสอน กี 4 คืน 5 วัน เดินเท้า แต่ไม่ระบะหลังกีได้นั่งรถปั๊กัง ติดหล่มกีต้องเดิน เขาชวนหิน กีไม่เข็น จนมีคำพูดที่พูดเล่นกันว่า เวลา คุณลุงนักธุรกิจเข้าไปซื้อของที่เชียงใหม่ ไปรถปั๊กัง พอกลับเข้ามารถกีติดหล่ม คุณลุงกีเอาเป็นข้าวสารมัดติดเอว ลุงกีเดินมา พอรถมาคันหนึ่ง ลุงกีบอกลุงบ่ไป ลุงฟั่ง..(รีบ) ลุงรีบไป กีรถมันช้ำ ช้ำกว่าเดิน บางที่สองสามวันกว่าจะถึง เดินยังถึงก่อน เมื่อเดินทางไปเรียนหนังสือ ปีหนึ่งกีเห็นบ้านที่หนึ่ง ปี 2503 ออกจากบ้าน 2503 ทางรถที่ถ้ำบุนตาลยังไม่มี ต้องไปทางลี้ทางลำพูน อาศัยว่านั่งรถไปคลอด อุโมงค์ถ้ำบุนตาลไป ถึงมีกำกัล่าวว่าถ้ำไม่แน่จริงไม่ลอดค์ถ้ำบุนตาลมา

อันนั้นคืออดีตที่เปลี่ยนมาเรื่อยๆ ที่นี่พอยบานมา ต่อมามีคนที่เรียนครู รับราชการ ฝรั่งเข้ามายือยากจะลองความรู้ บ้าง เมื่อเราพูดแนะนำเขาได้ บ้านเมืองเรากีเปลี่ยน วิธีชีวิตเปลี่ยน คนที่ไม่ชอบกินปู ปลา กบ หอย อะไรต่างๆ กีเริ่มกิน แล้วคนมาอยู่กันเยอะๆ เมื่อคนมาอยู่กันเยอะๆ อาหารการกินเริ่มฝีดเคียงกีจำเป็นต้องกิน แต่ก่อนว่าเมื่องคนໄຕ ต่อมากินเหมือนกันหมด ดูไม่ออกว่าเป็นคนชาติไหน แต่ไหหน กินเหมือนกันหมด

อันนี้มาถึงปัจจุบัน ที่นี่ต่อไปในอนาคตที่เราจะแก้ไข เพราะเป็นวิทยากรแทรกเท่านั้นเอง วิธีแก้ไขมันมีอยู่สามส่วน พยายามจะให้ผู้หลักผู้ใหญ่ทั้งทางมราวาสและทางศาสนาได้รับฟัง ถึงแม้จะไม่รับฟังก็ขอให้ไปขยายต่อ ขยายความคิดต่อๆกันไป ถ้าจะให้มีเมืองปาย เสน่ห์ของปายให้คงทนอยู่ตลอดไปได้นั้น

ประการที่หนึ่ง ผู้หลักผู้ใหญ่ นโยบายของชาติบ้านเมือง ขอเปลี่ยนทัศนคติเปลี่ยนเจตคติ เปลี่ยนความคิด เปลี่ยนอุดมการณ์ที่ว่า อยู่ดีกินดี อย่าไปเน้นอยู่ดีกินดี เพราะนโยบายที่ว่าอยู่ดีกินดี ทำให้บังคับอยู่ดีจนล้นฟ้า ดึงช้ำ ลูกช้ำylan กินไม่หมด มีปัญหางานลึ้งทุกวันนี้ เอาแค่น นโยบายขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงองค์นี้ เศรษฐกิจพอเพียง อันนี้กีถือว่าเป็นหัวใจเศรษฐีแล้ว หัวใจเศรษฐี (**พึงไม่ออกเป็นคำบาลี**) ..... ถึงพร้อมด้วยความ ..... ได้มาแล้วกีเก็บรักษา กัลยานมิตร คบคุณดีเป็นมิตร ..... ตัวนี้แหลกครับอยู่อย่างพอเพียง เลี้ยงชีพอย่างเพียงพอ ในหลวงของเราเน้นคำสอนของพระพุทธเจ้า ถ้าเราอยู่อย่างเพียงพอ ไม่โกรก ไม่เห็นแก่กินไม่อะไรเนี่ย ผนว่าบ้านเมืองของเราจะสงบร่มเย็น อันนี้เรื่องของผู้ใหญ่

เรามาพูดถึงผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว สถาบันการศึกษา การเป็นเยี่ยงอย่าง กลุ่มตຽกุลธิดาทั้งหลาย อย่างที่ได้สนใจกับอิหม่านสมชายเมื่อกีที่กินข้าว จุดหักเหที่ทำให้เกิดมรสุม.ปาย เพราะอยากให้ลูกหลานเป็นคนดี ถ้าผู้ใหญ่ในบ้านในเมือง เป็นตัวอย่างที่ดี อย่างที่ผู้ว่าพูดเมื่อวาน ผู้จงคุณทั้งหลายก็ต้องรับฟังกัน เก็บไปคิดถือครับ ถ้าคนที่คิดได้คิดเป็น ต้องแก้ไขแล้ว สงสารบ้านเมืองของเรามันจะล่มจมในเร็วๆนี้ อันนี้เป็นเรื่องของผู้ใหญ่ในบ้านในเมือง รวมทั้งสถาบันสงฆ์องค์เจ้าไม่ได้เน้นเฉพาะปฏิบัติ ต้องปฏิบัติด้วย ศีลลีอ 227 ข้อ ..... จะเอาอะไรมากสอนลูกสอนหลานได้ ถ้าหากว่าท่านมองถึงตรงนี้ได้ เพราะท่านเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของคนทั่วไป ถ้าท่านทำได้รับรองคนจะเข้าวัดปฏิบัติธรรม เข้าวัดถือศีลฟังธรรมกัน ทุกวันนี้เรามีคำสอนในใจว่า เข้าวัดด้วยหัวใจเราบ้าง ส่วนที่สองเมื่อกีผู้ใหญ่ ส่วนที่สองพระสงฆ์องค์เจ้า ส่วนที่สามคือ ตัว

เรา ตัวเราจะทำให้มีเมืองป่ายมีเสน่ห์อย่างยิ่งขวานาน ได้อ่าย่างไรนั้น ผนวจามเป็นที่สุดนะ ที่เราต้องชักชวนลูกหลวง เรา ตัวเรา เราอ่าย่าไปเลือกวัดเดียวกัน วัดนั้นพระไม่ดี พระปฏิบัติไม่ดี เราอ่ายาเออเป็นอย่าง นั้นเป็นตัวบุคคล ตัวเรานี้แหละสำคัญที่สุด ถ้าเราอยู่ในศิลปินธรรม แค่ศิล 5 ขอให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์ พ่อเราเข้าวัดแล้ว เสน่ห์ที่จะดึงดูดชาวต่างชาติได้ คือ ภาษา วัฒนธรรมที่เรานมอยู่ อย่างผนวเป็นคนยวน คนโยนก อย่างผนวจะพูดไถก็ได้ เข้าวัด ผนวจะนำอาราธนาศิล อาราธนาธรรมได้ เสร็จแล้วก็ขอมาได้ เอาตัวอย่าง..... .... (ภาษาทางธรรมะ พังไม่ออก)

แต่สุดท้ายนี้ อาจารย์ดร. รัศมี มองหน้ามองแล้วมองอีก เพราะกินเวลาท่านนานเยอะ แต่มีอะไรเพิ่มเติม สิ่งที่คุณอ. ป้ายประสนอยู่ทุกวันนี้จากปีที่แล้ว ก็จากน้ำท่วมใหญ่ปีที่แล้ว จากภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นปีที่แล้ววันที่ 13 ส.ค. - 28 ก.ย. หลังจากน้ำท่วมผนวอยู่คุณเดียว ที่นอนที่กินไม่ไฟฟ้าใช้ที่บ้าน แต่ผนวก็แต่งกลอนออกแบบได้

เข้าสิบสามสิบหกมหาวิหาร	ธรรมชาติพิโรมนุษยา
สร้างบ้านเรือนกีดขวางทางท่ารา	แห่งว่างป่าต้นน้ำที่ไม่มีพอ
เพื่อผลประโยชน์ของคนเองและพวกพื้น	เป็นเวลาหลายปีมีปีถูกต่อ
ป่าบุนนาคหลงคงแต่ต่อ	เพียงเพื่อขอมาเชิญรับตักแตง
สามสิบสองปีชาปายอยู่อย่างผาสุก	จนลืมทุกที่จากอุทกภัยอย่างใหญ่หลวง
กล้ายเป็นเมืองท่องเที่ยวร้างร่วน	แสนโซซิชั่งทั่วไปในราคี
ทั้งชาวไทยชาวเทศนานมีขาด	เลยประมาทใกล้ชาราเว่สุขชี
ต่างแก่งแย่งชือหาราคาดี	ช่วยให้คนในพื้นที่มีเงินตรา
จากปลายสี่เจ็ดถึงสี่แปดนี้	มักรจะมีภัยพิบัติเกิดล้วนหน้า
ทั้งอุทกภัยอัคคีภัยทั่วโลกฯ	เป็นมหาวิสาหกัญใหญ่หลวงจริง
สถาบันใหญ่เป็นพระมนุษย์สร้าง	พระหาทางอาชนาทุกๆสิ่ง
ใช้ปัญญาคิดค้นไปไม่หยุดนิ่ง	ต่างแย่งชิงความเกรียงไกรในแต่ละวัน
จนลืมนึกถึงหลักธรรม-ธรรมชาติ	ที่นักประชัญศาสตร์ดังทั่วทั้งสิ้น
สอนให้เป็นผู้พอยู่และพอกิน	และให้pinพันหน้ามาพึ่งกัน
ถ้าขี้ดหลักไม่เป็นผู้เบียดเบี้ยนตน	ไม่เป็นคนเบียดเบี้ยนผู้อื่นสิ้น
โลกคงมีแต่ความชั่นชีวัลย์	ทุกสิ่งสรรพของเราแท้ค่าวันตาย

ขอบคุณครับ

วิทยากร นี่แหล่ะจะ ตัวจริงเสียงจริงของเมืองปาย อยู่ที่อาจารย์และทุกคนที่อยู่เมืองปาย ขอบคุณอาจารย์ และทุกคนที่ ต้องขอ ให้อาจารย์ ความจริงอย่างเชิญพ่ออุ้ยแม่อุ้ยหลายคนมากช่วยกรุณาชี้นำมาเล่าอดีต โดยเฉพาะ นี่พูดกันมากก็ประทับใจกันมาก คิดว่าทุกคนคงจะประทับใจในแบบเดียวกัน รายการต่อไปก็จะเป็น การเสวนาในช่วงสุดท้ายในเรื่องของการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวของปายภายใต้กระแสโลกกวิทัศน์ จะนำเสนอโดย อาจารย์ดวงใจ หล่อธนวัณชัย และหลังจากนี้เราก็จะมาคุยกันในเรื่องนี้นะครับ ขอเรียนเชิญอาจารย์ดวงใจ เลยครับ

อ. ดวงใจ หล่อชันนวนิชย์

อ.ดวงใจ: ทราบสวัสดิ์ผู้เข้าร่วมสัมมนาแล้วก็อาจารย์ที่นั่งอยู่ในที่นี่หลายท่าน ดวงใจ ขอเรียกตัวเองว่า ดวงใจนนนน ดวงใจ ได้มามาปายปีที่แล้วเมื่อเดือนเมษายน ผู้ใหญ่ที่นั่งที่นี่หลายท่านแล้วก็อยู่ที่บ้านที่ไม่ได้มารือยกว่า ท่านที่ได้ให้ความรู้แก่กันที่ไม่รู้จักป้ายเลย แต่อย่างจะรู้จักนนน เป็นนักเรียนคนหนึ่ง แล้ววันนี้ก็ได้ใจ กิดว่าเรา ได้รับสิ่งดีๆ อะไรห่วงที่เรารออยู่ที่นี่ด้วยความรักความอบอุ่นนนน ถึงแม้ว่าเราจะไม่ใช่คนที่นี่ก็ตาม สิ่งที่ทำวันนี้หรือ ต่อจากนี้ไป กิดว่าอย่างจะตอบแทนบุญคุณ แล้วก็วันนี้ก็ได้ใจที่มี น้องๆ ก็ศึกษา แล้วก็พี่ๆ ที่เรียนวิทยาลัยชุมชน แล้วก็จากทั้งหลายทั่วทุกตำบลลรอนนอกในอ.ปายที่มาฟัง กิดว่าวันนี้คงพูดได้ไม่ครอบคลุมทั้งหมดที่อยู่มา 8 เดือน ที่บ้านจำนวนจริงๆ 6 เดือนเต็มนนน บันน่าเปลกมากเลยที่อ.ทองอินทร์ได้พูดถึงว่าอดีตชาติ ของคนที่ นั่งตรงนี้มันคงต้องมีอะไรที่ให้เราเจอกันก่อน เพราะว่ารู้จักแม่ส่องสอนเมื่อ 8 ปีที่แล้ว ตอนนั้นหน้าฝนมา แม่ส่องสอน ตอนนั้นก็มีคนอยากรีบมาทำวิจัยเรื่องการท่องเที่ยว เราก็ไม่รู้จัก แล้วก็ใหม่นำกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่เราก็อย่างจะตอบคำถาม ถึงแม้ว่าคำถามนี้จะใช้เวลา 9 ปีเต็ม ว่ามันเกิดอะไรขึ้นกับชุมชนไทยหลายแห่งที่ เมื่อมีการท่องเที่ยวแล้วมันจะไม่ยั่งยืนเลยที่เจอยู่ แล้วการท่องเที่ยวมันใช่คำตอบหรือไม่ ที่ให้คนไม่มีที่อยู่ แล้ว ต้องเปลี่ยนต้องขายที่แล้วออกจากบ้านของตนเองไป แล้วก็ไปเป็นแรงงาน อันนี้มันมีงานวิจัยมากมาก ขอให้ ภาพรวมก่อนนนน ก่อนมาถึงปาย การท่องเที่ยวมันเปิด เราส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวมา 50 กว่าปีแล้ว ถ้า นับเป็นอายุคนก็เกือบเกี้ยวนะแล้วนะ 50 ปีนี้มีแต่สิ่งไม่ดี ไม่งามเกิดขึ้น ในประเทศไทย เราไม่ได้พยายามทุ่มเท รัฐ เดย แต่เราคิดว่าวิธีคิดบางอย่างที่ปลูกฝังมาตลอดเวลาว่า มีการท่องเที่ยว พอยเป็นเมืองท่องเที่ยวแล้ว ชาวบ้าน จะต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเราจะพูดตรงนี้ก่อนว่า วิธีคิดตรงนี้มันไม่ใช่ แล้วจะใช้กับปายได้ไหม แล้วที่มาอยู่ปานนนน ที่นี่คือสถานที่อย่างก่อนเข้ามา ว่าอื๊.. ที่นี่จะ ใจๆ ก็มองว่านักท่องเที่ยวไม่มีเงิน ฝรั่งต้องที่ยวราคากู กู กู กัน ซึ่งคนกู กันที่แตกต่างจากเมืองอื่น อย่างภาครถทางมีมีการท่องเที่ยวเข้าไป อีกไม่นาน ค่าครองชีพจะขึ้นเร็วมาก ปายไม่ใช่สิ่งที่มีการท่องเที่ยวจะ มีตั้งแต่ปี 2524 ที่ฝรั่งเข้ามาในช่วงนั้น เพราะฉะนั้นในช่วงนั้นที่จะพูด เราจะพูดถึงอดีตของปาย ที่ท่านอ.ทองอินทร์ พูดตั้งแต่เช้า ตั้งแต่เมื่อวานให้ ความรู้กับวิทยากร แล้วก็ผู้พูดทั้งหมดมีความสุข ที่ให้ความรู้เมื่อเช้านี้ ที่พูดถึงแก่ความเป็นมนุษย์ อ.ทองอินทร์ ก็พูดถึงแก่นของการมีศาสนานพุทธ ส่องศาสตร์รวมกันแล้วเราน่าจะได้แบ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวในที่นี่ด้วยนนน

เรื่องที่จะพูดในวันนี้ แน่นอนจะพูดถึงภาพรวมของการท่องเที่ยวที่ในเมืองไทย และมันเข้ามาในจังหวัด แม่ส่องสอน อ.เมืองแม่ส่องสอน และมาปาย แล้วคนปายป้าจุบันนี้อยู่ในช่วงไหนนน คนที่เข้าร่วมอ.ดวงใจ จะมาทำท่องเที่ยวที่ปาย อุปกรณ์รุ่งเทพกลับไปที่ก็มีคนพูดว่า ปายเนี่ย บูมมากเลยนะ คนฝรั่งก็มาที่ยว คนไทยก็ มาที่ยวเยอะนะ เอ๊.. มันมีอะไรน่าที่ยว เราก็ไม่ตอบ ก็ไม่เป็นไร ตามว่าคนท่องถูกนี่เนี่ย เขาจัดการการท่องเที่ยว อย่างไร คนก็อย่างรู้ เราก็ไม่ตอบ เพราะเราก็ไม่แน่ใจว่าเรารู้ถูกไหม คนที่นี่ เขาน่าจะรู้ดีกว่าเราเยอะมาก จะขอ พูดในสิ่งที่ในเวลา 30 นาที ที่มีอยู่ ถ้ามีอะไรเพิ่มเติมขอให้ความรู้แก่วิทยากรและผู้ฟังที่อยู่ในที่นี่ด้วยนนน

ก่อนอื่น ก่อนจะพูดถึงเรื่องปาย ความจริงไม่ยกจะพูดรึว่าเรื่องปายสักเท่าไหร่ ทุกคนรู้หมด เมื่อเรามาพร้าวห้าว หมายส่วนนนน ทุกคนคงรู้จักปายดีกว่าวิทยากรด้วยซ้ำๆไป แต่เราจะมองว่ามันเกิดอะไรขึ้นในปาย อย่างกับข้าง

นอกป้าย คือ นอกอำเภอป้าย นอกจังหวัดแม่ส่องสอน นอกประเทศไทยว่ามันเกิดอะไรขึ้น คือ ทัวโลกมันเกิดอะไรขึ้น

จริงๆแล้วโจทย์มันตั้งเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ โซ่.. มันใหญ่มาก โลกาภิวัตน์ คือ โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ง่ายๆ คือใช้คำพห้อบ่นนี้แล้วกัน จริงๆแล้วมันเปลี่ยนแปลงมาตลอด แต่มันจะกระทบเราเมื่อไหร่ และกระทบ ใหรบ้า จริงๆแล้วการเปลี่ยนแปลงที่ปัจมีอยู่ตลอดเลย ตั้งแต่ก่อนการท่องเที่ยวด้วยช้าไป เมื่อวานท่านผู้ว่า บอกว่าอยาให้เราใส่ชุดเดื้อผ้าที่แสดงออกถึงความเป็นชนเผ่าในกะ จะเรียนอย่างนี้ในกะ ป้ายเนี่ยในกะ ท่านอดีตกำนัน ปฏิภาณ ท่านให้ความรู้แก่ทวยการศึกษา เมื่อสมัย 2500 ประมาณนั้น คนไทยก้าวผ่านทางนี้ จนได้ตั้งแต่เด็กๆ เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู ต้องออกไปนกหมูบ้าน ถวายทางจะไปเวียงเหนือ ทางนี้จะมีหมูบ้าน เลพะเดี้ยงสัตว์ เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู ต้องออกไปนกหมูบ้าน ถวายทางจะไปเวียงเหนือ ทางนี้จะมีหมูบ้าน เฉพาะเดี้ยงสัตว์ เลี้ยงไก่ คนไทยจะไม่ฆ่าสัตว์ อายุที่สักครู่. ทองอินทร์ก็พุดถึง ที่ให้ภาพของคนป้ายในอดีต 40-50 ปีมานี้เอง ทำให้ทวยการพูดเท่าไหร่ก็ไม่ละอียดเท่ากับที่อาจารย์บรรยาย ท่านก็บอกว่า ทหารไทยเข้ามา ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองให้ตัดความพยายาม เปลี่ยนชุด ไม่ใช่เปลี่ยนชุด ให้นักเรียนใส่ชุดนักเรียนไปโรงเรียน ซึ่ง ผู้ใหญ่ที่นั่งอยู่ที่นี่ก็อยู่ในช่วงยุคนั้นด้วย ก็ไม่ยากจะไป หนีโรงเรียนเข้าวัดไปเลยไปเรียนธรรมะกับพระ เราจะเห็นว่าช่วงนั้น วัดกับชาวบ้านใกล้กันมาก แล้วอาจารย์ก็พูดว่าครั้ทชาของคนกับศาสนาพุทธที่ป้ายหล่อหยอด คนมาตลอด แล้วที่นั่งอยู่ ณ ที่นี่ หลายๆ ท่านนะกะ ที่เป็นข้าราชการ ครุนาแล้ว 4 ปีก็มี แล้วก็ลูกหลวงคนไทย จริงๆ ถ้านับไปจริงๆ ก็มีมา 4-5 ชั่วอายุคนแล้ว ที่มีลูกหลวงต่อไปอีกนະกะ เราคิดว่าที่นี่มีประวัติศาสตร์ ท่องถินที่นานใจมาก ถ้าตามบอกรว่าคือ การทำที่ยวมีเป็นเดียวจน แต่ถ้าอรัมภบท ปัจมีการเปลี่ยนแปลงไม่ เคลพะการท่องเที่ยวท่านนั้นแหละ และน้อยนารีรูมันเปลี่ยน เปลี่ยนแล้วก็ทำให้ชาติพันธุ์ชาวเขา เพ่าต่างๆเป็นคนไทย จะเรียนภาษาไทย แล้วพอการท่องเที่ยวเข้ามานแล้วจะให้เราใส่ชุดประจำชาตินะกะ ทุกอย่างมันมาจาก สำนึก แล้วคุณก็ตัดสำนึกเขาไป แล้ววันหนึ่งพอมีการทำที่ยว แล้วให้เขามีสำนึก เราลองมาคิดดูซิว่า เราจะทำเพื่ออะไร ถ้ามันมาจากเพื่อรักษาสั่ง รายการจะทำให้มัน แต่ถ้ามันมาจากใจข้างใน ใจข้างในที่เรารู้มิใช่ ในความเป็นเรานะกะ เราซึ่งหลายท่านพูดไปแล้วว่าความเป็นเรามันสำคัญมาก ให้จะนานอกเราไม่ได้ เราจะทำด้วยความมั่นใจว่าเราเป็นอย่างนั้นเราเป็นอย่างนี้ จะแต่งชุดอย่างนี้ อันนี้แหละคือคำตอน ไม่ใช่มีคนนานอกว่า เราจะต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ อันนี้ไม่ได้บอกว่าต้องแข็งขึ้นเลย แต่คิดว่าเราเคยมีสำนึกแล้วหายไป แต่วันหนึ่งมีสำนึกเพื่อว่ามีการท่องเที่ยว มันใช่หรือเปล่า อันนี้นะกะคือการเปลี่ยนแปลง

แล้วก็เรื่องการศึกษา เราจะพบว่าการศึกษาของเด็กที่นี่ คือ พ่อแม่ผู้ใหญ่ที่นี่รักลูกหลวงนະกะ จากการสัมภาษณ์ หลายๆคน รักลูกหลวงป้าย ถึงแม่ไม่ใช่ลูกหลวงของตนเอง อยากให้เรียนจบแล้วมีงานทำ กลับมาอยู่กับพ่อแม่ มากยู๊กับท่องถิน มาช่วยท่องถิน ก็จะมีผู้ใหญ่แบบนี้จริงๆกะ น่ารักมากนະกะ อันนี้คือกลุ่มนี่ ตามว่าผู้ใหญ่ กลุ่มนี้อาชญาท่าไหร่ 40 ปีนไป ถ้าเราถามว่าคนป้ายเป็นอย่างไร เราตอบภาพรวมไม่ได้ เพราะว่าคนป้ายหลังๆ ก็มี การเปลี่ยนวิธีคิด เดี่ยวนี้ฟุงเฟือ ผู้ใหญ่หลายคนบอกว่าเดี่ยวนี้นั่น เด็กไปเชียงใหม่ ไปอาชัตธรรมนานอกคน ข้างในให้กินเหล้า สูบบุหรี่ ผู้หญิงก็ตอบกัน นักเรียนผู้หญิงชื่นมันใช่ไหม เราต้องมาคิดนະกะ ว่าเยาวชนรุ่นใหม่ มันใช่ไหม กับป้าย ที่ผู้ใหญ่เขาอยาให้เป็น แล้วเราจะเป็นอย่างใหม่ อันนี้คือสังคมป้ายโดยภาพรวมนະกะ

แล้วก่อนจะเข้าสู่การท่องเที่ยวต้องเรียนนิดนึงคือว่า ประชากรป้ายในทะเบียนประมาณ 28,000 คน แล้วในเขต เทศบาลที่เรานั่งอยู่นี่ประมาณมันแค่ 4 พันคน อันนี้อาจบวกคลับพันสองพัน เพราะมีคนอื่นที่เข้ามาแล้วไม่มี

จะเป็นบ้านก็มีด้วย เพราะจะนั่นคน สี่พันคน กับครอบครัวอีก 7 พันกว่าครัวเรือน ที่ทำเกษตร เราเป็นคนแค่ หินมือเดียวเท่านั้นที่ทำธุรกิจการท่องเที่ยว หรือ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยตรงและโดยอ้อม เราหินมือเดียว เท่านั้น แล้วจะเรียกร้องเอาโน้นเอานี่ เอาโน้นเอานี่โดยที่มองคนรอบๆทำเกษตร ที่ได้รับรายได้น้อยกว่าเรามาก เราจะเอาอะไรมาเกียกว่ากันอีกหรือ

ท่องเที่ยวจากการที่ค้นพบ เดียวจะสรุป การท่องเที่ยวของป้าย 30 ปี สร้างเศรษฐกิจให้คนป่วยจริงหรือเปล่า แล้ว คนป่วย คนป่วยคือคนท้องถิ่นแล้วกัน ซึ่งคนท้องถิ่นอาจเป็นคนที่เข้ามาช่วง 40 ปี หรือมาอยู่จากต่างที่ และมีการ ไหลเวียนกันอยู่ตลอดเวลา มาอยู่ที่นี่แล้วมีสำนัก มีความรู้สึกถึงความคิดร่วมมือร่วมใจกัน อันนี้เราคิดว่าคือคน ป่วยนั้ ใช้ชีวิต คือ อยู่ร่วมกันได้ ไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่กันและกัน อย่างที่อาจารย์พุดอยู่อย่างสงบสุข ไม่มีเรื่อง ไม่มีรา ตรงนี้มันหล่อหลอมให้คนป่วยรักความเงียบเหงื่อเกิน เสียงอะไรดังนี้ไม่ได้ รู้สึกมันทำลาย โสดประสาทเหลือเกิน เอาหละ ตรงนี้คือภาพรวมของคนป่วยที่เห็น ที่เห็นจากที่เราดู เก็บข้อมูล แล้วก็จากที่ เราสังเกตด้วยว่าเป็นยังไง

ที่นี่ก่อนที่จะพุดถึงป้าย โอดี ป้ายก็เป็นส่วนหนึ่งของอ.ป้าย ที่นี่จะพุดถึงการศึกษาป้าย แบ่งการท่องเที่ยวเป็น 3 ยุคด้วยกัน จากที่ยังยืน ของผู้ศึกษาเป็นอย่างไร ไปสู่การ ไม่ยั่งยืนนั่นจะ ธุรกิจชุมชนอย่างที่บอกนั่น สมัยก่อน ลูกหลวงที่นั่งอยู่อาชุดกีฬา 18 เกิดมาที่เมืองนน ตอนเข้ามาปี 2528 ที่วิ่งผ่านเข้ามาป้าย ถนน ที่พุดคุยกับผู้ใหญ่หลายคนว่ามันคือการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่ง มันทำให้คนเดินทางเข้ามายังขึ้น คนเข้ามาใหม่ใช้แค่ตัว ถนนอย่างเดียว มันมีวิธีคิด ความคิด ความมุ่งหมายที่จะมาทำมาหากิน ลักษณะเดียวกัน ลักษณะเดียวกัน ไม่ใช่แค่ตัว ถนนอย่างเดียว แต่เราเรียกว่าอย่างสงบสุขเรื่อยมา เป็นระยะเวลาหนึ่งนั่น การท่องเที่ยว ตามว่าในช่วงปี 2528 แม่ส่องสอน เป็น อย่างไร เศรษฐกิจประเทศไทยในตอนนั้นไม่ดีเลยนะ ตอนนั้นจนมหาลัยใหม่ๆ ไม่รู้จะทำอะไรเมื่อกัน งาน ในกรุงเทพ คุณตกลงกันเยอะมาก ดังนั้นก็เห็นแล้วว่าพอเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลก็ส่งเสริมการท่องเที่ยว มี Visit Thailand Year ๆ ซึ่งส่งเสริมให้คนมาเที่ยว แล้วแม่ส่องสอนก็มีกะหรี่ยองคงฯ นีอะ ไรหลายอย่าง มีร่วมชนเผ่า เกิดขึ้นในตอนนั้น ตอนนั้นป้าย ยังเป็นทางผ่านอยู่เลยนะ คนที่ผ่านไป เป็นหมู่บ้านที่ไม่มีโครงสร้าง ไม่เป็น ทางผ่านของการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวก็เดินทางไปแม่ส่องสอน ไปค้าขายที่แม่ส่องสอน ป้ายเป็นทางผ่าน แต่ ว่าในยุคนี้ เราต้องเข้าใจนิดนึงว่าป้ายกับเชียงใหม่ จริงๆผู้รู้นั่งอยู่ที่นี่หลายคน ทำธุรกิจ เราพูดล้านๆ แล้วกัน เป็นความรู้ให้กับเด็กที่นั่งอยู่ที่นี่ ในสมัยนั้นอย่างน้อย 30 ปี 20-30 ปีก่อน ยังมีฝัน ยังมีความเชื่อ วิธีชีวิตที่ยังไม่ได้ ปูรูดแต่ง เป็นวิธีชีวิตดั้งเดิม แล้วฟรั่งพวนก็เป็นพวกที่มาจากการท่องเที่ยวที่พัฒนาไปแล้ว หากจะที่มันเป็น ธรรมชาติ อยากสัมผัสในแบบที่ไม่มีในประเทศไทย มันก็เริ่มเข้ามา เพราะจะนั่นเออเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็น ประเทศในแถบนี้จะ ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีไทย พม่า ลาว เวียดนาม อินเดีย ปากีสถาน อินโดเนเซีย นักท่องเที่ยวก็เริ่มเข้ามาท่องเที่ยวเมื่อ 40 ปีนี้เอง ก็เข้ามาที่เชียงใหม่ ประกอบกับ นโยบายไทยงานรับ นักท่องเที่ยว จริงๆแล้วนโยบายมีมานานแล้ว แต่เริ่มมาส่งเสริมการท่องเที่ยว ทาง ภาคเหนือ เชียงใหม่ แม่ส่องสอน ก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีบัวทอง กะหรี่ยองคงฯ แล้วก็มีเมืองสามหมอก อันนี้ เป็นจุดขายของนโยบายรัฐในตอนนั้น ตอนนั้นป้าย ไม่ยู่ในสายตา ป้ายเป็นแค่ทางผ่าน กิจกรรมในตอนนั้นก็ คือ ช้างล่องแพ ทั้งในลำแพแม่ส่องสอน แล้วก็ป้ายก็มีด้วย สำหรับเด็กที่ชังเกิดไม่ทันนั่นจะ แล้วอันนี้คือ เรา เห็นภาพแรกก็รู้ว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวในยุคนี้ ภาพตรงกลางคือมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของ แม่ส่องสอน

สมัยโน้น ไกรบอกว่ามาแม่ช่องสอน นึกไม่ออกเลยว่าพิจจะเป็นอย่างไร แต่ถ้าเราได้ดูตามคนที่อยู่ในยุคหนึ่ง เกิดทันอายุ 40 ปีขึ้นไป เขาจะเป็นคนที่ได้ลืมรสนิยมความยากการเดินทางทุกอย่าง มันคือ ความอดทน ตรงนี้ แหลกกะ มันคือ กำลังสำคัญของคนที่ป้าย เดียวจะบอกต่อไปนะครับ

ที่นี่มาดูภาพตัดตอน เรื่องนิดนึงนะครับ แม่ช่องสอนเริ่มปี 28 ตอนนั้นก็บูมมาเรื่อยๆ ป้ายก็ยังเป็นทางผ่านอยู่ แต่ว่า การท่องเที่ยวแม่ช่องสอนแตกต่างจากปัจจุบัน ตรงที่ว่า แม่ช่องสอน เกิดจากนโยบายรัฐที่พุ่งเข้าไปที่ชาวบ้านไทยใหญ่ ที่เป็นใบคงตึงอยู่ หลายๆท่านคงเคยเห็นภาพ ในอำเภอแม่ช่องสอน เคยได้ยินแต่คนไทยใหญ่ ว่าแม่ช่องสอนมันเล็ก เสียงสงบ มีใบคงตึงนนี้ พอการท่องเที่ยวพุ่งเข้าไปปีน มาก็เริ่สร์ตนาดใหญ่ มาทั้งสายการบิน รถ ถนน จำพวกแม่สะเรียงแม่ช่องสอน การเดินทางก็สะดวกเนอะ คนไทยใหญ่ที่อ่อนแอกแม่ช่องสอน มันก็ปรับตัวไม่ทัน ไม่มีเวลาปรับตัวเลยนะ มาถึงเริ่สร์ตก็มารู้สึกร้อนแรงโน้นครั้งนี้ มาสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ขึ้น และเป็นอย่างไรจะ อันนี้เราดูจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนะครับ นอกจากนั้นมันก็โต โต อย่างต่อเนื่อง คนก็ไปคุยของแบลกใหม่ เพราะเราขายของแบลกใหม่นี่ ตามว่าันนั้นใช่ของเราหรือเปล่า กะหรือยังคงยาว นี่เป็นคำานะครับ ไว้ตอบกันเอง ก็แล้วกัน พอเวลาผ่านไป แม่ช่องสอนโตเต็มที่ปี 40 ช่วง 37 38 39 ทั่วไปดังมากๆ ป้ายก็บูมพร้อมกันด้วยทั่วไป เห็นภาพจากแม่ช่องสอนก่อนนะครับ พูดเร็วไปไหมครับ เพราะอยู่ตรงนี้ไม่รู้ เพราะเสียงมันก็มองไม่เห็นเดียวยกมือคำานะครับ

ที่นี่แม่ช่องสอน ภาพที่เห็นคือ ปฏิมากรรมชิ้นใหญ่ หลังจากที่มีการกระจายอำนาจแล้ว ทางเทศบาลก็สร้าง อาคารของตนเอง อบจ.ก็สร้างอาคารของตนเอง อบต.ก็สร้างอาคารของตนเอง ตามว่าการท่องเที่ยวของ แม่ช่องสอน อันนี้คงไม่ใช่ สาเหตุหนึ่งนะครับ จริงๆแล้วนี่ย การท่องเที่ยวแม่ช่องสอน เริ่มจากเริ่สร์ตนาดใหญ่ โรงแรม ทั่วจากเชียงใหม่เข้าไป แล้วก็คนจากข้างนอกเข้าไปที่เดียวเลย เพราะนโยบายรัฐมาแล้วนะครับ แล้วก็ อิกนากามาที่เข้าไปทำธุรกิจการค้าที่นั่น โดยที่คนท่องถิ่นยังไม่ทันตั้งตัวอะไรเลย แล้วตรงนั้นนักท่องเที่ยวที่เป็น กลุ่ปทั่วที่ซื้อทั่วมาที่ 30 คน 20 คน มาเป็นคันรถ ไม่เหมือนกับปัจจุบันนะ เพราะว่าที่นั่นเป็นเครื่องบินมา บ้าง นั่งเครื่องบินมา เพราะว่ามีเงินจ่ายค่าเครื่องบินก็มาเที่ยว แล้วตรงนี้ก็ทำให้แม่ช่องสอน บวกกับการ ประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐ ก็เป็นที่รู้จัก ใครก็อยากรู้จัก ตอนนั้นนี่ย มันก็โตเรื่อยๆ ใจจะรู้การท่องเที่ยว มันอนิจจ พอมันขึ้นแล้วมันก็ลง เชื่อไหมครับว่า พอไปคุยกันปี 42 43 เกษท์ເຫສົ່ມຍັກ່ອນນີ້ไม่มีแล้ว เกษท์ເຫສົ່ມຍັກ່อ่อนน้อยมาก รอบหน้องของคำ ตอนนີ້ก็เปลี่ยนไป ขายที่บ้าน ให้คนอื่นเข้ามา แล้วนโยบายรัฐจริงๆแล้ว ขอเรียนตามตรงว่า รัฐ ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น มีบทบาทมากๆ ที่ทำให้การท่องเที่ยวอุ่นหรือไป เรากันเล็กๆ พลัง มันไม่พอหรอกนะ เราต้องร่วมใจกัน แล้วก็ผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้ใหญ่ ต้องเข้าใจนะครับว่า เราจะทำการท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งเพื่อครับ อันนີ້เป็นคำานะครับ

แม่ช่องสอนเดิมโตได้ระดับหนึ่ง พอปี 42 คนเริ่มลดลงแล้ว ขณะที่ป้ายเริ่มโต มันจะเป็นอย่างนี้กะ มันก็ยัง ลูกค้ากันไปมา นักท่องเที่ยว แล้วก็อีย่างหนึ่ง การที่เมืองมันเปลี่ยนขนาดนี้ กิดดูซิว่า อาคารขนาดใหญ่ของ เทศบาลเป็นคนสร้างเองเนอะ แล้วก็พยายามสร้างเมืองแม่ช่องสอน ต้นไม้ก็ตัด รอบหน้องของคำก็ตัดซะ แล้ว อนุสาวรีย์เนี่ย..... มันก็หายไป ทุกอย่างทำอย่างนี้มันเพื่ออะไร แล้วสุดท้ายตอนนີ້ สามสี่ปีที่ผ่านมา นักท่องเที่ยวหนักมาก น้อยลงเรื่อยๆ ที่ผ่านมาหน้าหน้าก็แทบจะไม่มี แล้วเป็นอย่างไร เกษท์ເຫສົ່ມຍັກ່ โรงแรม ก็

ร่างนักท่องเที่ยว อันนี้ก็เลยต้องหาที่ลงทุนใหม่ ที่การอ่ายเทของคน คือการหาที่ลงทุนใหม่ ป้ายเป็นที่ห้อมหวานมาก โครงการก่อขากมาป้าย เพราะว่าสื่อ ก็ตั้งแต่ปี 40 นะ ท่องเที่ยวที่แม่ฮ่องสอนแล้วป้ายก็เป็นที่รู้จัก โครงการ ก่อขากมาป้ายใช่ไหมคะ อันนี้ก็อ ถ้าลอด ขอผ่านไปนะคะ

คราวนี้พูดถึงป้ายบ้าง เมื่อกี้บอกไปแล้วว่าประชากรในเขตเทศบาล 4 พันคน แล้วรอบนอก อีกสองหมื่นกว่าคน ทำเกษตรเป็นส่วนใหญ่นะคะ อาชีพของคนที่นี่ เรายังชีวิตกับการปลูกกระเทียมมาราษฎร์ พลเอก ชาติชาย ตั้งแต่ปี 28 แล้วกัน อาจก่อนหน้านี้อีกนิดนึงนะคะ ตอนนั้นเราปลูกกระเทียม เป็นพานิชย์ จริงๆแล้วเราเก็บกิน กระเทียมอยู่แล้ว กระเทียม ถัวเหลือง เป็นของที่เราใช้ แล้วเราเก็บปลูกเพื่อพาณิชย์ ที่นี่คนป้ายกับกระเทียมมา 20 กว่าปีแล้ว ปลูกกันมาอย่างนี้ แล้ววันเดือนดี โอกาสวิถี FTA เข้ามา เอากระเทียมจีนเข้ามา เราเก็บแล้ว ลดการปลูกกระเทียมไปครึ่งหนึ่ง ชาวบ้านก็ไปหาว่าจะปลูกอะไร อย่าไปปลูกมันเลย ขายที่เสียดีกว่า เพราะจะน้ำอันนี้ก็ เป็นทางออกอีกอันหนึ่ง แล้วถามว่าขายที่ ทุกคนบอกเพื่อความอยู่รอด เพื่อความอยู่รอดทั้งนั้นเลย ที่นี่เมื่อขายที่แล้ว มันจะเกิดอะไรขึ้น แล้วดีกว่าเราค่อยพูดในตอนสุดท้ายแล้วกัน

ที่นี่เนี่ย อันนี้ก็แค่คนส่วนใหญ่ของที่นี่ ที่ปลูกกระเทียมแล้วขายไม่ได้ ก็ไม่คิดจะปลูก หรือทำอะไรต่อไป ในขณะที่คนหยิบมือหนึ่ง ที่อยู่ในเขตเทศบาล ที่เป็น.. ต้องเรียนอย่างนี้นะคะว่า ไม่ใช่ สี่พันคน ที่เป็นผู้ประกอบการ แต่เป็นคนแค่ประมาณ ไม่น่าจะถึงพันคนด้วยซ้ำๆไป ที่ทำธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมนะคะ อันนี้ก็เสนอเป็นภาพรวมแล้วกัน

ในช่วงที่ผ่านมา ป้ายมีการพัฒนาหลายอย่าง ว่ามีลินค้าโอทอป อะไรมากมาย จริงๆไม่อยากบอกว่า การที่พุทธศาสนาเนี่ยนะคะ .. พากเราคนนอกเข้ามายังช่วงหน้าฝนด้วยก็เลยไม่ได้เห็นชีวิตการท่องเที่ยวจริงๆ ว่าหน้าหนาวเป็นอย่างไร ช่วงนี้ปีนี้ช่วงที่ผู้เช่าผู้แก่เจ้าศีล อยู่ดักกันเยอะ แล้วถ้าเราได้มานำดูงานประเพณีที่นี่ เราจะเห็นว่า โหน.. คนที่นี่ครบทราพุทธจังเลย คนรุ่น 50 ปีขึ้นไป ไม่ใช่เด็กนະ เด็กนี่น้อยมาก เด็กแพะอุ้ย คุณยายไปส่ง เป็นภาพที่ประทับใจ ภาพข้างล่างนี้ก็อธิบายของคนรุ่นนี้ป้าย ที่มันหายไปกันแน่น้ำ อันนี้ ก็อ ว่า ธุรกิจเกตส์เฮาส์ รีสอร์ต ตัวเลข 70 แห่งนี้ก็อ ตัวเลขที่มีการจดทะเบียนในหน่วยงานราชการ อีกเอกสารไว้ แต่ความจริงมันมี ร้อยกว่าแห่งด้วยซ้ำๆไป แล้วก็ไม่ได้รับใบอนุญาต ส่วนใหญ่ แล้วที่เหลือก็จะมีธุรกิจอีกมากมายที่เห็นอยู่ ไม่ว่าจะเป็น ธุรกิจทัวร์ป่า อาหาร เช่าจักรยาน ร้านเข้ามอเตอร์ไซด์ ร้านขายของ โรงเรียนสอนทำอาหาร หมวดเวลาแล้ว หรือคง อาจารย์คะ

อันนี้ก็อ นักท่องเที่ยวป้าย จริงๆมีเรื่องเยอะะ ไม่ต้องพูดถึง พากเรา รู้ว่ามีกลุ่มใหม่บ้าง นี่ก็อ ธุรกิจช่วงแรกของชุมชนเป็นแบบนี้ก็คือว่า มาพักกับชาวบ้าน มาเดินป่า เกสท์เฮาส์ที่มีการจดทะเบียนเป็นแห่งแรกก็อ ดวงเกสท์ เฮาส์ จริงๆ แล้วมีขาราชการในเขตเทศบาลเป็นคนที่ริเริ่มทำธุรกิจ ก็อ แบงบ้านไว้พัก โอมสเตย์ ก็ิดชิ้นตั้งแต่ปี 24 แล้ว ไม่ใช่ว่ารัฐบาลประกาศเมื่อปี 2540 เขาเปิดมาตั้งนานแล้วนะ โอมสเตย์ แล้วเขามีการกำหนดวิธีของเขาว่า คุณมาที่นี่คุณต้องเคารพสถานที่อย่างไรบ้าง แต่เมื่อธนาคารเข้ามาตั้งแต่ปี 34 เป็นต้นมา ธนาคารเข้ามานั่นริบมี การเปลี่ยนแปลงในป้าย ซื้อที่เก็บไว้แล้วก็เกิดชิ้นในป้าย อันนี้ก็อ ดีที่มันหมดไป นึกออกใหม่ มนต์โร แทนติกมากเลย แล้วมันก็หายไปกับสายน้ำ ช่วงเวลาพริบตาเท่านั้นเอง ก็ให้ร้ายมากสำหรับที่นี่ใช่ไหมคะ นี่ก็อ เกรสต์ เฮาส์ที่อยู่ริมป่าขามคะ เรายังก็แอบถ่ายมา ฝรั่ง มาพักที่ป้าย 100 -400 เต็มที่ คนไทยพัก พันถึง สี่พัน

คนไทยมีพฤติกรรมการเที่ยวที่ไม่แล้วก็มา มีพฤติกรรมอิคิวแบบหนึ่ง ชอบความสวยงาม เพราะจะนั่งท่องเที่ยว เป็นผู้กำหนดผู้ประกอบการ แต่สมัยแรกๆ ผู้ประกอบการยุคแรกๆ เมื่อปี 24 จนกระทั่งถึงปี 34 ยังไม่มี ผู้ประกอบการในปัจจุบันเลย มาก่อนอาชัย ขอพึงพาอาชัยกัน เรื่องเงินก็แค่ยี่สิบบาท เขาเกือบ yok กัน ได้ทันนี่ คนที่นี่มีความ เอื้อเฟื้อเพื่อแผ่นดินอย่างที่อาจารย์พูดไปแล้ว ไม่เฉพาะนักท่องเที่ยว ก่อนหน้านี้ที่ดินเขาให้กันเล่นนะครับ คนก็ เอื้อเฟื้อเพื่อแผ่นดินอย่างที่ไม่มีบ้านก็ให้บ้านพัก อันนี้คือภาพของคนสามยก่อน แล้วก็ยังทำงานในปัจจุบันนี้ แล้วเขาก็มี ความรักกับธรรมชาติ รู้ว่า Fraser มา ก็แบ่งให้พัก มีท่านี่ก็แบ่งไว้ เขายังคงใช้เวลาให้ยี่สิบบาท เขายกน้อยก็ประทับใจ เกิดเป็นความสัมพันธ์เป็นพื่อนกัน แล้วก็สนิทกันจนถึงปัจจุบันนี้

แต่ในช่วงระหว่างที่นักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามานะรื่อยๆ จนถึง 40 กีบังไม่น่ามาก หลายคนบอกยังไม่น่ามาก แล้วก็มีเกสต์เฮาส์ไม่มีกี่แห่ง เริ่มแครวินน้ำปายโน่น แต่ก่อนปี 40 ไม่กี่ปีเอง มันยังเป็นเพิงอยู่เลย เออ...เหรอคะ เราเก็บถ่านแล้วยังไงต่อ เขาเก็บกวนว่านั่นเป็นที่ทึ่งยะ แต่พอเมืองเข้ามานอกกว่าที่นั่นทำ เกสต์เฮาส์ได้ ก็เลยทำเกสต์เฮาส์ค่ะ ทำแบบเป็นที่พัก เขาเก็บเพิ่มนิดกอนอกกว่าเป็นที่ทึ่งยะ มีคนมาอยู่กันม่องคนละแบบใช่ไหมคะ

ที่นี่เมื่อป้ายเป็นที่รู้จัก ฝรั่งบอกปากต่อปากก็เป็นที่รู้จักดี แล้วคนก็เข้ามา เข้ามาด้วย คนประกอบการก็เข้ามา เออ..ที่ตรงนั้นก็คืนนี้ นำทำธุรกิจอะไรเลย มาทำรืออยๆ ทำให้คนป่วย เริ่มที่จะรู้แล้วนะว่าป่วยมีเส้นที่ จริงๆแล้ว ป่วยมีเส้นหามากจากตัวเรา คนเข้ามาทำเยอะแยะ เข้ามาทำธุรกิจเราก็อยากทำบ้าง เพราะฉะนั้นรุ่นที่สอง ที่เป็น ธุรกิจชุมชนก็จะเริ่มปี 44 ที่เริ่มนั้นเองๆเลย ที่มีคนห้องถิน ที่มีที่กีมาทำ แล้วมันก็เริ่มไปครอบคลุม ไป เวียงหนึ้ง ตามว่าธุรกิจตอนนี้มีสารพัดเลย มีสัก มีบาร์เบียร์ สารพัดอย่าง แล้วที่อยู่ในเวปไซด์ จริงๆแล้วในเวปไซด์มีลูกหลวงเมืองปาย ทำด้วยนะกะ paitown.com เพิ่งจะรู้ ขอบคุณมากกะ เราไม่ใช่ลูกหลวงที่นี่ แต่เรา ก็ โผล่ด้วยมูลตรงนั้นมาได้ค่ะ เราเห็นว่าคนที่นี่พยายามปรับตัว ปรับตัวกับธุรกิจธุรกิจสอร์ตขนาดใหญ่ เราไม่ได้ หมายความว่า คือยังไงนะกะ คือการที่ธุรกิจใหญ่ๆ เข้ามาเนี่ย ทุกคนก็ลงทุน ในเงินผลประโยชน์ต้องแทนก็เป็น เรื่องธรรมชาติของการลงทุน แต่มันมีข้อต่างตรงที่ว่า ก่อนหน้านั้น ก่อนปี 44 ชาวบ้านจัดการเองได้ เวลาเราเข้าไป ทำวิจัย ไปคุยกับการจัดการของคนแต่ละกลุ่ม คนแต่ละกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นไกด์ เป็นลูกหลวง สารพัดเลยกะ ชาวบ้านจริงๆที่ทำเกษตรแล้วมาทำท่องเที่ยว เขาเปลี่ยนไปอย่างไร ไม่ต้องไปบอกเขาทำโน่นทำนี่เลยกะ เขายัง แต่ขอให้เจ้าหน้าที่ ผู้ใหญ่บ้านเมือง เปิดโอกาส ให้เขาได้ทำธุรกิจ เชื่อไหมคะ ธุรกิจชุมชนคืนจะร้อย คืนจะสี่ ร้อย เดือนที่แล้วกะ แต่ว่าอีกไม่นาน ก็มีคนนานอกกว่า เก็บปีละหมื่น 5 ปี จ่ายห้าหมื่น คำานวนแล้วคระอยู่ได้หละ ถ้าคุณคิดว่าอยากรู้ว่าอยากรู้ว่าคนที่นี่มีอาชีพ อยากรู้ว่าลูกหลวงกลับมาอยู่บ้าน ไม่อยากให้ไปทำงานข้างนอก เราคิดว่าก่อน ปี 40 มันประสบความสำเร็จเรื่องการท่องเที่ยว ถึงแม้มันจะมีปัญหาเรื่องการลักตัดไม้ไผ่ อันนั้นมันไม่มีการ จัดการ ต้องตั้งสำนักอีกอันหนึ่ง มันแยกเป็นกลุ่มๆ นะกะ แต่พอหลังจากนี้ 44 45 เมื่อปีมันหอบหวนขนาด นี้ คนก็ทยอยเข้ามา เข้ามา คนป่วยก็หายที่ หายที่ บอกว่าจริงๆแล้ว เราไม่ได้บอกว่าห้ามขาย เพราะขายยากกันมัน จำเป็นจริงๆ อย่างส่งลูกเรียนสูงๆ ลูกก็เข้าไปทำงานอยู่บริษัท เป็นพนักงานข้างนอก ใช้ไหมคะ แม่เมียที่คิดเป็น ทองอยู่ที่นี่ แต่ต้องการเงินตอนนี้ก็ขาย ในตัวเทศบาลเปลี่ยนคนอยู่ตลอดเวลา เราจะไม่เห็นคนเดิมๆแล้วกะ แต่ เป็นคนที่เข้ามาเมื่อ 40 ปี แล้วมีสำนึก ว่าเราเป็นคนเมืองปานะ อยากรู้ว่าโน่นทำนี่ให้กับห้องถิน ก็จะเป็นคนอีก กลุ่มหนึ่ง เพราะฉะนั้นขอความกรุณาเดชะกะ ไม่รู้จะร่วมกันอย่างไรแล้วนะกะว่า เราคิดว่าจัดทำที่ตรงนี้มีหลาย ครั้งมากเลยที่พุดถึงการท่องเที่ยวที่ไม่มีมีผลประโยชน์ มีความขัดแย้ง แต่เรามองอย่างที่ว่า คนข้างนอกอีก หนอยกเป็นคนข้างในได้ เราจะช่วยกันซื้อขาย เราจะช่วยกันซื้อขายได้ อย่างที่กันอย่างไร ที่สำคัญกว่า

เชื่อไหมคะว่า ถ้าคุณใช้ทรัพยากรที่นี่มากๆ น้ำมีปัญหา ลดลงเรื่อยๆ จากปี 35 ปี 45 แห่งขอด หน้าร้อนถ้าคุณมาหน้าร้อน คุณจะไม่อยากมาเที่ยวปาย เพราะเราต้องสูบนำ้ จากแม่น้ำปายแยกตามบ้าน นอกจากที่ไหนมีบ่อน้ำก็สูบ มันก็จะสะอาดหน่อย ต้นทุนการใช้ชีวิตคนปายนี่สูงนะกะ อยู่กรุงเทพ กินน้ำประปาที่ดี อยู่ที่นี่บางคนต้องซื้อน้ำดื่มกิน อ่างน้ำก็จะแล้วสุดท้าย การท่องเที่ยวมันเพื่อใคร แล้วถ้าเราจ่ายที่ไม่ได้แนะนำว่าอยาให้ขายที่นี่กะ แต่ขายที่ขายให้ใคร แล้วมาทำอะไร แล้วถ้าเกิดว่าเสนอห์ของปาย แล้วคนปายหายกันหมด คนที่มีสำนักรักปายหายไปกันหมดเลย เพราะเดียงมันดัง จันทารัฐกิจที่ไม่เดือดร้อน อู้ร่วมกันได้ อ่างน้ำมันน่าจะทำให้ปายยังยืนในอนาคตนะกะ อันนี้ก็ขอสรุปแก่นี้ อาจจะไม่ครอบคลุมหลายประเด็น แต่ถ้าเกิดมีคำถามก็ยินดีกะ จริงๆ แล้วก็มีอีกมากมายนะกะ อันนี้ภาพสุดท้าย ขอโทษที่บอกว่าอนุรักษ์ภัณฑ์ธรรม พุดไม่รู้ก็ร้อยรอบแล้ว พัฒนาอนุรักษ์ ทำอย่างโน่นทำอย่างนี้ แต่ผู้บริหารเอาทางครื่องมาเต้นในวัด เวลาเมืองบุญงานประเพลิง นั่นบุกต้องใหม่ ขอความกรุณาเก็บไปคิดนิดนึงนะกะ ถ้าท่านบอกว่าเป็นความต้องการของชาวบ้าน ต้องถามว่าเป็นชาวบ้านที่ไหน จำเป็นใหม่ ที่บาลีนนะกะ เขาจะมีการแสดงของบาลีที่วัด ข้างหลังเป็นวัด แต่เมืองไทยข้างหลังเป็นวัด ข้างหนานี่เดินทางเครื่อง นุ่งโป๊ะ ห่มน้อย แล้วคิดคูแล้วกัน แล้ว..... ไปแอบตามซอกตามมุม ตะโภนก็ไม่ได้ยินเสียง เราจะทำอย่างไรกะ ถ้าไม่ร่วมกัน อันนี้ก็คือรีสอร์ตที่มีอยู่ อันนี้ชาวบ้านเริ่มรับอนุก ตลาดเจ็ดตันที่เริ่มทำธุรกิจของตนเอง อันนี้มันเป็นพาเรียสอร์ตกับการปรับตัว ให้มีน้ำแร่ก็ดึงน้ำแร่ สปา จะบอกให้ว่าสปาน้ำร้อน ไม่รู้ว่าโนบายของรัฐนั้นลูกต้องหรือไม่ เราชงมองญี่ปุ่นอย่างเดียวไม่ได้ ญี่ปุ่นมันเป็นเกาะ ทึ้งเกาะมันมีแต่น้ำพุร้อน บ้านเรามีน้ำพุร้อนนับจุดได้เลย แล้วเรามาฟื้นธรรมชาติ มันจะส่งเสริมได้ใหม่ ทำห้องเที่ยวบ้าน ต้องพอเพียง อย่างญี่ปุ่น เขาอยู่ได้มาหลายปี ปีหนึ่งกำไรมาก็ทำบ้านอีกหลัง ปีหนึ่งกำไรมาก็ทำบ้านอีกหลังหนึ่ง เรียนรู้กันไปเรื่อยๆ ไม่ใช่ว่ามีเงินมากก่อนหนึ่ง แล้วก็ถูกลงทุน ไม่มีเงินก็ซื้อ ไม่มีเงินก็โอนดีที่ขึ้นหยอด อันนี้มันคือภาพที่เห็น ป้ายแต่ก่อนมีชื่อว่าเมืองจ่าไช แต่ตอนนี้ก็มีเมืองปราบเซียน คือคนที่ทำธุรกิจได้ต้องเป็นเซียนจริงๆ ก็อยู่รอดได้ เพราะว่ามีธุรกิจที่มาแล้วไป มาแล้วไป บ่อymาก อย่างที่อยู่ด้วยกันนานกับคนที่นี่ ก็คิดว่าเราต้องอยู่ร่วมกันนะกะ

สุดท้ายคือ สนานบิน หลายคนกีขานรับกับสนานบิน แต่คิดนักคิดว่า คิดนักไม่ได้ต่อต้านเลขะ คิดนักคิดว่าดีนะถ้าจะได้สนานบินมาแล้วจะได้คนเง็บคนป่วยออกไปด้วย นี่เป็นผลพลอยได้ แล้วจะมีคนเง็บคนป่วยที่มีเงินจ่ายค่าเครื่องบินหรือเปล่า สำหรับชาวลีซอ ชาวเขาที่นี่นั้น ก็ไม่รู้เหมือนกัน สนานบินนี่นะกะ จริงๆแล้วการทำประชาพิจารณ์ ไม่ใช่แค่คุยกันกับกลุ่มเล็กๆ ไม่กี่คน แล้วก็ນอกกว่ามีการบวกเป็นแพ็คเกจกับรีสอร์ตอย่างนี้ เราคิดว่าคนที่ทำธุรกิจมาก่อนแล้วนี่เขาจะทำอย่างไร อย่างเพิ่งจะล่าใจนะกะ แม่ห้องสอนเคยมีอย่างนี้มาแล้ว กับการที่เข้าถึงทุกอย่างอย่างจำกัด 15 ปีเท่านั้นแหล่ะกะ วงจรชีวิตการท่องเที่ยวแม่ห้องสอน มันค่อยๆลง แล้วก็เต็มไปด้วยอาคารบูรณะแนวภูมายานุรักษ์ ตามว่าถ้าเราจะมีอย่างนี้เราจะทำอย่างไร ในเมื่อความเงียบสงบ ก็จะวิธีของเรา ในเมืองเล็กๆแห่งนี้ พบว่ามีสื่อภาษาอังกฤษ สื่อท้องถิ่น ภาษาอังกฤษ ภาษาไทยอยู่ในฉบับเดียวกัน แล้วก็มีลูกหลวงปะของเราทำเวปไซด์ paitown.com แล้วก็มีวิทยุชุมชน วิทยุท้องถิ่นด้วย ก็คิดว่าภาพรวมๆ ก็เป็นแบบนี้นะกะ

อีกอย่างหนึ่งมีคนถามว่า อาจารย์ 7-11 มันมาแล้วนี่ย มันคือใหม่นะ ลองไปคิดดู ถ้าเราไม่ได้ทำร้านค้าเล็กๆ เรา ก็ไม่กระทบ คนไทยก็ชอบเข้าห้องแอร์ แต่ถ้าสมมติว่าร้านค้าแบบเครื่องข่ายอย่างนี้มายอะๆ แล้วนี่ เราจะหาคน

ป้ายไม่เจอเดยันจะ จจะตามประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะไปตามที่ไหนหละ พนักงาน 7-11 ก็ไม่รู้ใครจ้างมา จ้างมาทำงาน จะไปหาคนท้องถิ่น เพื่อบอกเล่าประวัติศาสตร์ เมื่อนอกบ้านที่นั่งอยู่ในวันนี้มันไม่มี เราต้องคิดไก่ๆ กดข้าวๆ เนื่องกับคุณลุงคนหนึ่ง เขายอกว่า ถ้าจะทำธุรกิจ ลุงจะทำแบบว่า กินแค่ก้อย แล้วกินนานๆ ไม่ใช่กินเท่าไปปัง แล้วกินเป็นเดียว หัวแม่ปึงนะจะ เราเก็บเวลาเมียร์ปรัชญาในการทำธุรกิจของเขาก่อน แล้วเราช่วยให้ธุรกิจของเขาก็ไม่ใช่แค่ขายเดียวจะ ลูกหลวงเขาได้อ่ายุ่งที่นี่ ไม่ต้องออกไปทำงานข้างนอก ให้เขากู้ที่นี่ไม่ต้องเป็นภาระข้างนอก อ่ายุ่งกับพ่อแม่เราเก็บเวลาสร้างฐานมั่นคงได้ เพราะฉะนั้นคิดหลายอย่าง ไม่ใช่เฉพาะการท่องเที่ยว อย่างเดียวจะ เพราะเวลาามาศึกษางานก็อาจไม่ครอบคลุมนะจะ ถ้าผู้ฟังมีคำถามอะไร หรือมีอะไรเพิ่มเติม ก็ยินดีรับฟัง ขอบคุณมากจะ

ผู้ดำเนินรายการ:ขอบคุณอ.ดวงใจมากันจะ ฟ้าฝนเป็นใจ ทำให้เรามีสามารถจะออกแบบที่ประชุมแล้วก็คุยกันต่อนะจะ ถ้าหากว่ามีท่านไหนที่ต้องการเสวนารือแสดงความคิดเห็น หรือถามคำถามอาจารย์ดวงใจ ตื่นเด่นมากกับสิ่งที่อาจารย์กำลังทำวิจัย เช่นว่าอาจารย์ทำให้เราเห็นภาพรวมของสถานการณ์ปัจจุบัน แต่อย่างไรก็แล้วแต่ เรามองเห็นสถานการณ์ปัจจุบัน ก็อย่างให้ทุกคนมองในแบบที่มันมีความหวัง เราย่าไปมองว่าทุกอย่าง มันดูดีไปหมด จริงๆแล้วมันก็มีจุดที่ดีบ้าง ขอเปิดเวทีตรงนี้เลยจะ เพื่อมีการที่อยากรู้ถอดแผนอาจารย์ จริงๆแล้ว ตอนนี้เป็นช่วงที่เราต้องพัฒนาภาพ แต่ฝนตก ไม่ทราบว่าเราอยู่กันต่อให้จบเลยแล้วก่ออย่างภาพแฟล์ก์จบเลย จะตามความเห็นนิดนึง เชิญเลยจะ กรุณาเชิญที่ไม่โทรศัพท์เลยจะ ขอทีมงานช่วยเปิดไฟหน่อยจะ

ผู้อำนวยการสภាពัฒนธรรม จ. แม่ฮ่องสอน: เรียนท่านวิทยากรทุกท่าน และผู้มีเกียรติทุกท่าน ก็ขออนุญาตแสดงความคิดเห็น จริงๆแล้วคนแม่ฮ่องสอนน่าจะทำอะไร เพราะทุกวันนี้เราสำนึกล้วว่าอย่างจะจะคนที่อื่น อย่างอ.รัศมี อ.ดวงใจ ยังห่วงใยแม่ฮ่องสอน มาช่วยบ้านช่วยเมืองที่ปาย ที่นี่คนแม่ฮ่องสอนจะไม่คิดอะไรบ้าง หรือ ในมุมมองของตัวสำนักงานไม่ใช่ตัวผู้เฒ่าจะ นี้ทั้งคณะน้องๆ ที่ๆ ที่มีงาน มีความคิดเห็นตรงกันว่า จริงๆแล้วคนแม่ฮ่องสอน น่าจะดีนั้นมากกว่า ทำอะไรเพื่อบ้านเพื่อเมืองบ้าง โดยเฉพาะความคิด แต่เดิมเราคิดว่า วัฒนธรรมประเพณีเป็นสิ่งที่เชย ถ้าสามัญ อาชญา แต่ปรากฏว่าจริงๆแล้ว สิ่งที่เราคิดว่าเชย ถ้าสามัญ กลับกลายเป็นสิ่งมีค่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามานั้นแม่ฮ่องสอน จริงๆแล้วเขาก็มาจากชาติ มันมี UNESCO ของเรามัน CNASCO C ตัวแรกคือ Culture ที่เขาก็มาจากแม่ฮ่องสอน เพราะว่าเป็นหนึ่งเดียวในประเทศไทย ที่เข้าไปจังหวัดอื่นในภาคเหนือจะเป็นล้านนาหมุดเลย ถ้ามาแม่ฮ่องสอนจะเป็นคนไทยใหญ่ ซึ่งมันแตกต่างจากจังหวัดอื่นที่อยู่ในภาคเหนือ C ตัวแรกคือ Culture ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว N คือ Nature คือธรรมชาติ ป่าเขาลำเนาไฟร ซึ่งมันเป็นสิ่งที่น่าจะไปเพลิดเพลิน ที่ร้านมันเป็นสิ่งเชย ไร่ค่า แต่จริงๆแล้วเป็นสิ่งที่มีค่า เพราะผู้คนโดยทั่วไปเจอนักท่องเที่ยวอิสราเอล อิสราเอล เขาจะเกล้าที่ห้าร อายุ 18-21 ปี เกล้าที่ห้าร 3 ปี ทั้งชายและหญิง ที่บ้านการบี้ยนมาเป็นจำนวนมากฯ ละ 5-6 คัน พอกเกล้าที่ห้าร เสร็จเขาจะมี pocket money ให้มาที่ยวได้ เขาก็อกว่าในประเทศไทยนะ You I อย่างได้จังหวัดเดียว ที่ยกไปไว้ที่อิสราเอล เพราะประเทศไทยเป็นทะเลทรายหมด เขายากได้จังหวัดแม่ฮ่องสอน A คือ Adventure ถ้าวิ่งผ่านทางเหนือทางใต้ก็แล้วแต่ สายใต้ ทางสายแม่สะเรียง วิ่งผ่านโถงที่หอการค้าจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้เกียรติบัตร ถ้ามาทางปาย 245 กิโลเมตร ประมาณผ่านสองพันกว่าโถง ที่นับใหม่นะ 2,028 หมู่ไม่แน่ใจ สิ่งนี้แหลกคือเป็นสิ่งที่ได้ร่วมผลภัย กันที่บ้านรุ่มแม่ฮ่องสอนแล้ว เขายังคุยแล้วคุยอีกคุยไม่คิก แต่ว่าในเมื่อผลภัยแล้ว อุบัติเหตุนานๆจะมีที่ อย่างกับคนขับรถของธนาคารกรุงศรีที่มารอดครั่วตกเขาตาย ถ้าเป็นทางสะดวกๆอย่างจังหวัดอื่น เขายังมีอุบัติเหตุเยอะ ของเรามีมี Safety ความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

ของนักท่องเที่ยวที่มาแม่ส่องสอน ไม่ต้องกลัวว่าจะลูกคริจ์ไปปล้น นิคือ S Safety C Clean ความสะอาด ความสะอาดเราเป็น Top 10 ของประเทศ ขยายของเราไม่ล้านบ้านล้านเมือง ถ้าเทียบกับจังหวัดใกล้เคียง อย่าง เชียงใหม่ เป็นต้น ตัวสุดท้ายคือ Ozone ยกเว้นตอนหน้าร้อนที่มีหมอกควัน อันนี้คือ CNASCO C-Culture N-Nature A-Adventure S-Safety O-Ozone ตรงนี้อยากรู้ว่าเรามีความภูมิใจในความเป็นบ้านนอกฯ ของเรา แล้ว อีกอย่างหนึ่งส่วนใหญ่ ที่จริงคนเรามี 3 ประเภท ประเภทที่หนึ่ง คือ คิดว่าตนเองต้องต่อสู้ด้วยค่า เนื่องจาก ทั่วๆ ไป ที่ไปลูกเขลาหลอก แสดงความเป็นคนง่าย เนื่องจาก เนื่องจาก เนื่องจาก คนประเภทนี้น่าสงสาร

ประเภทที่สอง อย่างพากเราฯ ที่มาในวันนี้เป็นคนประเภทที่สองหมดเลย คือ คิดว่าเรา้มีค่า คนอื่นก็มี ค่า อยากให้มีอะไรๆ ประเภทนี้ ประเภทที่สาม เป็นประเภทที่น่ารังเกียจ คือ คิดว่าตนเองมีค่า คนอื่นไม่มีค่าเลย พากนี้ทำตัวน่ารังเกียจ เหมือนพากนักการเมือง พระชั้นผู้ใหญ่ ที่คิดว่าตัวเองมีค่า ดีมากเลิศมากฯ ตัวเองมีค่าคน อื่นไม่มีค่า ประเภทนี้เป็นประเภทที่น่ารังเกียจ อยากรู้ว่าประเภทที่สองกันยะๆ ที่นี่คุย คือ อยากรู้ว่า รายการภูมิใจในความเป็นบ้านนอกของเรา แต่ทุกที่เรามองที่ความแตกต่างของเราว่าเป็นคนต่างด้วยค่า ถ้า ไปเชียงใหม่ ก็มองว่าเขาระบุกกว่าเรา การคุกคักเป็นอย่างนี้ อย่างฝรั่งก็คุกคักเชียวกว่าเป็นบ้านเรือน ป่าถื่น เอเชียก็เหมือนกัน ญี่ปุ่นก็คุกคักไทย ไทยก็คุกคักลาว เนมร พม่า แม้แต่ประเทศไทยก็เหมือนกัน คนกรุงเทพ ก็คุ คุกคักทางเหนือว่าลาวเหนือ อีสานก็ว่าลาว คุกคักภาคใต้กว่าหัวดอ อันนี้คือการคุกคัก การยอมรับก็อยากขึ้นไปที่ นักวิจัยของเรา อย่าง อ.รศ.ดร. ธรรมชาติ หลาภยต่อหลาภยท่าน ที่ทำงานเพื่อบ้านเพื่อเมือง ผลงานวิจัยดีๆ มีอะ เรายังไม่เคยรู้เลย เราไปสนใจงานฝรั่งที่เข้ามาทำวิจัย ทั้งๆ ที่พื้นฐานทางวัฒนธรรมต่างกัน เนื่องจากฝรั่งที่เข้ามามี.... 90.24 เนามีแม่บ้านเป็นคนไทย แล้วเขายากศึกษาวิธีวิถีคนไทย อย่างนี้น่าสนใจ แต่บางที่ฝรั่งที่เข้ามาร่วมใน เมืองไทย คิดแต่เรื่องเงิน มาทำวิจัยอะไรต่ออะไร แต่ผลงานของนักวิจัยของไทยเราขึ้นอยู่บนที่ ผู้ดู น้ำพุดหาย พุดมาก อย่างจะปลูกจิตสำนึกของคนแม่ส่องสอน โดยเฉพาะ อ.ปาย เราเป็นเมืองเก่าเหมือนกัน เป็น เมืองหน้าด่านของเชียงใหม่ ติดฝางคือ อ.ปาย ตรงกลางอ.บุญยาว สายใต้คือเมืองยวน ที่ว่าเมืองยวนสะริง นี่คือ ความเป็นมาของแม่ส่องสอน แต่ยากจะพูดคุยกับคนเมืองปายได้สำหรับนักท่องเที่ยว ความเป็นคน ค่าของความ เป็นบ้านเป็นเมืองของเรา จริงๆ เราไม่คุณค่า พอๆ กับเชียงใหม่เหมือนกัน ครับ ผมขอจบเพียงเท่านี้ครับ

ผู้ดำเนินรายการ: ขอบคุณค่ะ

อารีย์: ครับขออนุญาตอีกรอบหนึ่งนะครับ ผม อารีย์ เจตนา คำรังเลิศ มาเห็นเดินครับในฐานะนักศึกษา ตัวแทนนักเรียนและคนป้ายด้วย ตัวผมเองเกิดที่ป้ายและเรียนที่ป้าย ตลอดระยะเวลาสองวัน ที่เราฟังกันมาตั้งแต่ ต้น ที่ท่านผู้ว่าดิเรกพุดถึงเรื่องบ้านพักของพส ท่านสมชาย บุญกร อิหม่าม พุดถึงเรื่องของบ้านพักของพส เช่นกัน แล้วก็ท่านอ.ทองอินทร์ ซึ่งสิ่งที่เป็นประวัติศาสตร์เชื่อมสังคมชาวปายไป ปัจจุบันเป็นที่ทึ่งขยะ ในเมืองอ.ทอง อินทร์ บอกว่าปายไม่เคยมีอะไรเลย แล้วมาฟังข้อมูลจากท่าน อ. คงใจ พุดถึงการพัฒนา โลกาภิวัตน์ เปรียบเทียบกับแม่ส่องสอน ซึ่งกล่าวจะเหมือนแม่ส่องสอน ปายอาจจะไม่เหลืออะไร ในส่วนบ้านพักของจอมพล ที่ท่านสมชายพูดไว้ไม่สามารถหลัง ในสามหลังนี้ ถ้าศึกษาให้ดีๆ ในสมัยสังคมมหาอิฐบูรพา ที่ท่านพัฒนาท่าน ว่าไง จะเชื่อมโยงกันหมวด ตอนนี้พยาบาลตัดต่ออยู่นั้นนะครับ ด้วยความรู้น้อยของครับ พยาบาลจะทำสิ่งนี้ให้เป็น ประวัติศาสตร์ขึ้น ผมมีข้อเสนอโดยส่วนตัวว่า ตรงจุดนี้สามหลัง พยาบาลจะฟื้นให้ใหม่ ซึ่งมันเป็นร่องรอย ประวัติศาสตร์หลายอย่าง ไม่ว่าเรื่องยาเสพติด เรื่องสังคมโลก เรื่องเส้นทางทหารเดินทางไปกลับ อะไรได้ ทุกอย่าง ผมคุ้มแล้วมันเชื่อมโยงกันหมวด จะเหลืออยู่เพียงแต่เดินตรงนี้ จะเป็นเวทีที่จะสร้างรอยประวัติศาสตร์

วันนี้ ให้เป็นความยั่งยืน ให้สมกับ ๕ จุดประสงค์ที่มีอยู่ ผนคอมพูดประสงค์ ๕ ข้อ ที่ว่าด้วยความยั่งยืน ความยั่งยืน นั้นมันต้องมีพื้นที่ก่อน พื้นที่ตรงนี้เป็นร่องรอยประวัติศาสตร์ ถ้าเราดูคิดๆ ศึกษาให้ดีๆ เมื่อคืนนี้ผมไปศึกษา งานวิจัยของ อ.อุดม ซึ่งเป็นเล่มอยู่ในครัวบ้าน อ.ดวงใจก็มี อาจารย์หลายท่านก็เคยศึกษามา ผนคอมพูดแล้วมันเชื่อมโยง กัน ก็พยากรณ์มาพังข้อมูลวันนี้

ในสิ่งที่เราทำมาสองวันนี้ สิ่งที่เราพอจะทำได้ เป็นรูปธรรมที่ยั่งยืน ผนวประวัติศาสตร์ทั้งสามยุค คือยุคก่อน ที่เราหาได้ นักวิจัยทำได้ อาจจะเอาไว้หลังหนึ่ง ในความคิดของผู้ที่อยู่ตรงนี้ ยุคของยวนที่เหลือร่องรอยของ ศิลารากี ใบส่วนของแม่มี ที่อยู่รายภูรปะชา แล้วก็วัดอิกสองวัด อันนี้ก็เป็นหลักฐานที่เป็นจริงได้ ส่วนที่สาม คือ ร่องรอยของทรงคราม โภคที่จะเกิดขึ้นใหม่ ของท่านอาจารย์ที่ว่าไว้ ถ้าศึกษาดีๆ ส่วนนี้จะมีความยั่งยืนมากกว่า การที่จะรองรับการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ถึงแม่ล้มไปรบประวัติศาสตร์นั้นไม่มีล้มหรอกครับ อันนี้ก็อ ผนคิดว่านั้นจะเป็นมรรคเป็นผล เป็นรูปธรรมที่ไปข้างหน้า อันนี้ก็ขึ้นอยู่กับหลายๆ คน แล้วก็ผลงานวิจัย ทั้งนี้ผน ขอขอบคุณ อ.ดร.ธันส์ มา不堪ะครับ ผนจะติดตามร่องรอยประวัติศาสตร์ ที่บ้านผน คือ แม่มี ที่ผนอยู่ เคยมีคนจะ มาทำวิจัยประวัติศาสตร์ที่ท่านอาจารย์พูดไว้ เป็นศิลารากี ผนเองก็ไม่รู้ ก็เป็นเหมือนอย่างที่ท่านผู้ว่าพูดไว้ว่า ผนเพิ่งจะมาสว่างวันนี้ ว่ามันเป็นประวัติศาสตร์จริงๆ ตรงนี้ผนคงทึ่งประเด็นให้ทกท่านคิดร่วมกัน ติดตาม ผลักดัน โดยเฉพาะท่านผู้หลักผู้ใหญ่ที่มีอยู่ ใน การผลักดันตัวนี้ให้เป็นรูปธรรม แล้วสองวันนี้ของเราก็จะเป็น เวทีที่ไปสู่วัตถุประสงค์ที่ยั่งยืนด้วยครับ ขอบคุณครับ

อ.ดวงใจ: ขอบคุณมากค่ะ พี่อารีย์ พี่อารีย์ เป็นโภมกประจำคำบลแม่ ผู้ดีมาก เวลาไม่งานต่างๆ ของดำเนิน จริงๆ แล้ว ป้ายเนี้ยมาไกลงนานะคะ กับการท่องเที่ยว อยู่ๆ นานอกให้การท่องเที่ยวล้มไปเลย มันเป็นไปไม่ได้นะคะ เพราะว่าชีวิตของคนที่นี่ ไม่รู้กรือครอบครัว อยู่ได้ด้วยธุรกิจการท่องเที่ยว เพียงแต่ว่าการท่องเที่ยวในวันนี้มัน ไม่ใช่คำตอน ลองมองรอบๆ ๗ พันกว่าครื่องครัวเป็นเกณฑ์ พวกเรายู่อย่างพอดีของอยู่อย่างมีความสุข พวก เราเกือบจะได้ผู้ประกอบการก็อยู่ได้ ถ้าเกิดทุกพื้นที่ขยายกันหมด แล้วเป็นบ้านหย่อนๆ แล้วมันจะสายได้อย่างไร จริงๆ แล้วทุกคนเป็นองค์ประกอบสำคัญของที่นี่หมดเลย มีคนเคยชอบถามว่า การท่องเที่ยวปัจจุบันจะยั่งยืนหรือ เปป่า ตอบไม่ได้จริงๆ ถึงแม่จะรู้การเปลี่ยนแปลงของมัน ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับคน วิธี คิดในการดำเนินชีวิตของคน วิธีคิดในการทำธุรกิจ ถ้าเราคิดว่าเราจะอยู่ร่วมกัน แล้วก็อยากจะกอบโกย ขอให้ กรุณาคิดนิดนึง ทึ่งตัวผู้วิจัยด้วย เข้ามานะแล้วทำอะไรให้เข้าบ้านหรือเปล่า เขาในที่นี่คือ คนท้องถิ่น ถ้ามีคำถามนี้ อยู่ในใจตลอดเวลาแล้วนี่ เราจะจะอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุข

ก็อีกอย่างหนึ่งที่ต้องเรียนนิดนึงว่า อาจารย์ท่านเมื่อกี้เป็น ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมของแม่ช่องสอน ท่านพูดถึง การจัดการ เรามีหลักสูตรการสอนการท่องเที่ยว ในกรุงเทพ ในมหาวิทยาลัย และในราชภัฏหลายแห่งนະคะ หลักสูตรส่วนมากจะแปลนจากฝรั่ง แล้วก็บอกว่าการท่องเที่ยวที่มีการจัดการเป็นระบบ มีอาชีพจะต้องมี ๑ ๒ ๓ ๔ แต่จริงๆ แล้วการท่องเที่ยวเป็นเรื่องของคน และคนที่อยู่ในปัจจุบัน ที่ทำธุรกิจการท่องเที่ยว มา ๒๐ กว่าปีนี่ หรือจาก ลูกหานมาทำเกสต์เฮาส์ ให้นักท่องเที่ยวมาพักอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ก็ยังมีคนมาเรื่อยๆ เขาไม่ได้เรียนการ ท่องเที่ยวเลย เขายังไม่รู้ภาษาอังกฤษด้วย แต่เขาเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เรียนรู้ภาษาอังกฤษจากนักท่องเที่ยว เปิดดิกก์ แล้วก็ฝึกฝนพูดคุยกันไป อันนี้คือการเรียนรู้แบบชาวบ้าน แล้วก็สะสม คือมีความมานะ จริงๆ นະคะ คนที่นี่ คนอายุ ๕๐ ขึ้นไป ประมาณ ๕๐ ขึ้นไป มีความอดทนมากกับสภาพชีวิตที่มันคงจะพอกควร แต่เราเป็น

คุณกรุงเทพ ไม่เคยเห็น แต่พอได้ฟังแล้วเนี่ย แต่ว่ามีคุณป้าหลายคนบอกว่า โอ้ช.. อาจารย์มันสนุกมากเลย สนุกเหลือเกิน เวลา มีงานนุสูงงานอะไร ก็จะเดินกันไปวัด เช่น ใหม่จะ ว่านักวิจัยสนุก กับการท่องเที่ยว คือ ได้ฟังชาวบ้านพูดถึงอดีต เขาจะพูดด้วยรอยยิ้ม ว่าเวลาไปวัดเขา ก็จะเดินกันไป ถนนก็ไม่ค่อยดี ก็จะเดินเกาะกลุ่มกันไป หรือเป็นงานภาคฤดูร้อนออกพรรษา ที่มีความสำคัญมากเลย แต่เราがらงจะทำให้เป็นงานวัดทั่วๆไป ที่ไม่มีเอกลักษณ์ของชาวไทยให้หายไปเลย ไม่เชื่อ ถ้าลองมาดูอีกไม่กี่เดือน เขาจะมีงานภาคฤดูร้อน ถ้าจะมาดูแนะนำให้ไปดู ดำเนินรอบนอก ที่มีชาวบ้านชาวรามกลุ่มอย่างหนึ่งนี้呀แน่น เขาบังนีประเพณีเล็กๆ ประเพณีไม่ต้องใหญ่ ให้มันเป็นอย่างที่มันเป็น อันนี้จะต้องเรียนนิดนึงว่ามองแหล่งท่องเที่ยวมาก่อนนะมาก ทั้งไทย ทั้งญี่ปุ่น และอีกที่อื่นด้วย ที่พามา ก็ไปมาแล้ว ก็ไปดู ก็อยากรู้ว่า ทำอะไร การท่องเที่ยวของไทย มีวัฒนธรรมที่ขึ้นแล้วมันก็คง แล้ว มันก็ไม่ขึ้นอีก แล้วนั้นลงจริงนะมัน ไม่ขึ้นอีก แล้วเป็นไปจะ คนที่อยู่เนี่ย เรานำไปกล่าวมาแล้วนะครับ กับการท่องเที่ยว เกือบ 30 ปีนะ นับจากนี้ไปเราจะอธิบายกันนานแค่ไหน กับการท่องเที่ยว อันนี้คือคำตอบของหลายๆคน

มีข้อเสนออย่างหนึ่งค่ะ นอกจากอยู่ร่วมกันอย่างไม่เบียดบังกันแล้ว เราคิดว่าสิ่งที่น่าจะรู้จากคน 50 ขึ้นไป ผู้เฒ่าผู้แก่ที่นับวันก็จะหมด หมดไปนานๆ เขาอยู่อย่างพอดีเพียง สัมผัสได้เลยก็แล้วก็อื้อเพื่อกัน คุณป้าคนหนึ่งขายน้ำเงี้ยว 10 บาท ป้าขายได้หรือ เยอะเดียวกันเลยนะ 10 บาท เห็นใจลูกหลาน ถ้าซื้อของแพงพ่อแม่เขาเกิดครัวจน จะมีคนอย่างนี้อยู่ในเมืองเล็กๆ ที่มันมีป้านการท่องเที่ยวเต็มไปหมด จะมีคนอย่างนี้ที่มีน้อยหล่อหลอมให้มันมีเสน่ห์ ถ้าเราเข้าไปในเมืองที่มี กาแฟลักษณะ 50 บาท อาหารจานละ 80 บาท เพราะเรายากคนข้างนอกนี่ ไม่ได้ขายคนท้องถิ่น ก็ใช่ อันนี้เข้าใจ เพราะการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เป็นอันดับหนึ่ง เพราะว่าต้นทุนมันสูง ต้องซื้อที่ อันนี้เข้าใจคง แล้วก็มีลูกหลานหลายๆคนรุ่น 40 ปี เขายังคงกว่าเราจะทำให้ถึงที่สุด เขายังไม่ขายกิจการถึงแม้ว่าจะได้กำไรงาม ไม่ได้กำไรงาม เรายากให้กำลังใจคนกลุ่มนี้ มันจะมีใหม่หนอ ที่อยู่หนีสุด ไกลสุด ที่มีคนเข้าสามารถจัดการ แล้วที่อื่นเข้ามาดู ว่าเราทำได้ ทรัพยากรนี่ก็สำคัญ เรื่องน้ำ เรื่องมะลิ สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวผู้ประกอบการทำได้นะคะ จริงๆเรารู้กันอยู่แล้ว ถ้าถามว่าทำอะไรให้ห้องอินหรือยัง กลับไปคุยกิจของท่านว่าท่านทึ้งน้ำเสียงลงแม่น้ำหรือเปล่า ขยาย มีคุณป้าบอกว่า ขยายสัด เศษอาหาร จากร้านอาหารเขาไม่ได้ทิ้ง มีร่องรอยแม่นาดึง บนไปให้หมูกิน แล้วหมูมันก็จริงๆเติบโตดีมาก การจัดการแบบนี้มันอื้อ กันไป เราต้องจัดการกันเอง ถ้าเราจะพึงผู้ใหญ่อย่างเดียว เขายังคงงานเยอะ แล้วก็คงช่วยอะไรได้ไม่หมด ปัญหามันจะเหลือเกิน แล้วคนมันหลากหลายความคิด แล้วคนมันก็มีความโง่เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นคิดว่าเราคงต้องช่วยกัน สิ่งเดียว ในเมืองป้ายที่เราหาเจอกการจัดการ อันนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งที่จะบอกคนในหลายๆที่ ไม่ใช่แค่คนเมืองป้าย บอกคนเมืองป้าย คนกรุงเทพ บอกลูกศิษย์ แล้วก็จะบอกกับต่างประเทศ ไม่ใช่บอกให้เขามาดู เหมือนเราเป็นตึกตาอย่างนั้น ไม่ใช่นะคะ บอกให้รู้ว่าเราเก็บไว้ใช้การจัดการแบบพูด แบบความเชื่ออิสลาม

ต้องเรียนนิคนึงว่าป้าย nokjagak ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในเรื่องของการท่องเที่ยวแล้ว เป็นลิขสิทธิ์ของกนเมือง ได้ เลยกะ จริงๆนะกะ แต่ก่อนเข้ามาใหม่ๆ ไม่รู้มีคำตามหรือเปล่า พูดอะเกินไป ... เข้ามาเรียนรู้ชีวิตของคนที่นี่ อย่างพอเพียง แต่ก่อนกินกาแฟต้องນบก็ไว้เลยกะ กินกาแฟ 90-100 บาท ธรรมดามาก แพงก็แพงแต่ตอนนี้ไม่ กินเลย ไม่กินสักอย่าง กลับจากป้ายแล้วไม่กินสักอย่าง อย่าหวังเลยว่าพวกนี้จะได้เงินจากคิดถัน เพราะว่าเรา รู้แล้วว่าของดีไม่จำเป็นต้องแพง มันต้องหรา เราสนใจแต่เปลือก แต่เราไม่สนใจแก่นของคน เพราะฉะนั้น คน นักท่องเที่ยวไทย ที่ไม่ได้รู้จักป้าย รู้จักแต่เปลือก รู้จักแต่ห้องฟ้า สายลม แสงแดด แล้วก็กลับไป แต่ไม่รู้จัก คน เพราะว่าเขาไม่รู้ว่าใครเป็นใคร ทึ่งๆที่ตรงนี้มีอาหารพื้นเมือง ขนมพื้นเมือง แล้วมีคนก่ออาหาวยคน จริงๆ

แล้วตอนหลังอยากรสลอง ให้ผู้สนใจสนับสนุนการวิจัย ถ้าหาสารในงานวิจัยที่ทางความรู้ท้องถิ่น มีผู้รู้เช่นมากในที่นี่ แล้วเขาก็พยายามให้ความรู้แก่ลูกหลวงของชาต่อไป เราเชื่ออย่างนั้นจริงๆนะครับ แต่ทั้งนี้ทั้งนี้เราต้องช่วยกันระหว่างคนข้างนอกแล้วก็คนข้างใน จริงๆแล้ว ป้ายโฉคดีที่มีคนข้างนอกเข้ามาทำธุรกิจแล้วเขามีสำนักดีหลายคน ก็ไม่ทราบว่ามีคำรามไหมคะ วิทยากรเย่งพูดหมดเลย เชิญค่ะ

มังกร: ครับ ทราบเรียนผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน พม มังกร รู้ประโภชน์ศิลป์ ก็เป็นคนอ.ปาย ก่อนอื่นขอ apologia กรณของคุณอาจารย์ทุกท่านจาก 4-5 สถาบัน โดยเฉพาะอ.ดร.รัศมี จาภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร แล้วก็อีกหลายๆท่าน ที่ได้จัดเวลาที่นี่ ในสองวันนี้ ก็นับว่าเป็นประโภชน์ต่อชาวปาย เป็นอย่างยิ่ง พมคิดว่าอย่างให้มีการกิจอย่างต่อเนื่อง ทำอย่างไรก็สุดแล้วแต่ ที่ท่านอาจารย์ไปศึกษา ค้นคว้า แล้วก็ อาจจะกลับมานำเสนอว่า ประวัติศาสตร์ของอ.ปาย เป็นอย่างนี้นั่น แล้วก็โบราณคดีของอ.ปาย ที่มีอยู่เป็นอย่างนี้นั่น ถ้าได้ความรู้เรื่องนี้แล้ว เอกกลับมานำออกพากเราหน่อยก็จะเป็นเรื่องดีนะครับ อืม..ที่อาจารย์ พูดถึงเรื่องของ โลกภิวัตน์ มันเป็นช่วงอายุประมาณ ช่วงอายุพมเนี่ย ประมาณ 50 ปีนี่ เท่าที่พมจำความได้ เมื่อพมเป็นเด็กๆ น้ำมันลิตรละบาท ปัจจุบันลิตรละ 30 บาท ตอนที่พมซื้อมอเตอร์ไซด์ปั้นๆได้ครั้งแรก ตอนนั้นรับราชการอยู่ แม่ช่องสอน ตอนนั้นเบนซินลิตรละ 2.50 ปัจจุบันลิตรละ 30 บาท นี่คือความเปลี่ยนแปลงในช่วง 50 ปี ถ้าถามว่า ทำอย่างไรที่จะจัดการการท่องเที่ยวของอ.ปาย ให้มีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำได้ไม่ยากครับ ขึ้นอยู่กับคนอ.ปาย ไม่ใช่คนที่อื่นจะมาทำ ทำอะไรมากันอ.ปาย หน้าที่ของคนอ.ปายจะต้องทำอะไรมากันครับ รักษาวัฒนธรรม ประเพณี ของห้องถิ่นของเราไว้เท่านั้นเอง รักษาอาวี ประเพณีออกพรรษาทุกวันนี้ ที่จัดประเพณี ปอยภาคหุ่่ มันไม่ใช่ แล้ว มันเป็นมหกรรมงานบันเทิง มันไม่ใช่ประเพณีภาคหุ่่แล้ว ประเพณีภาคหุ่่ เขาไม่สามารถกล่าว ใบตองดึง เอาดอกไม้เอาอะไรมากข่าย เอาสิ่งที่จำเป็นในการไปวัด ทำบ้านมาอยู่ไปวัด แต่ปรากฏว่าเดียวันนี้มันไม่ใช่ มันเป็น ลานเบียร์ น้ำกรรมบันเทิง มีเวทีหลากหลาย แต่เขาคิดว่าคงจะใช้แล้ว แต่จริงๆแล้วมันไม่ใช่ มันกลายเป็นการสร้างวัฒนธรรมใหม่

ข้อนี้ที่อ.ปาย ถ้าเปรียบเทียบกับอ.เมืองแม่ช่องสอน ถนนสายหลักสำคัญมีอยู่ สอง สาย คือ ถนนสิงหนาดบารุง กับ ถนนขุนลุงประพาส ถนนขุนลุงประพาส พม ไม่นับรวมตั้งแต่ลงไปหาศาลากลางน้ำ นับเฉพาะตัวเมืองอยู่ จะไม่มีร้านอาหารที่เล่นดนตรีสดๆ แต่ตรงกันข้ามกับที่อ.ปายเรา มีร้านอาหารที่เปิด ขออนุญาตถูกต้องด้วยครับ ไปว่าอะไรเราไม่ได้ พมเป็นคนต่อต้านและต่อว่ามากที่สุด จนกระทั่งเจ้าของร้านเข้าหากะจะไม่ชอบพมแล้ว ไม่รู้ เขาจะแก้ลังผูมเมื่อไหร่ไม่รู้ แต่พมเป็นคนต่อต้านมากที่สุด ว่าไม่ควรจะอนุญาตให้เปิด ซึ่งมันเป็นอำนาจของผู้ว่าฯ ราชการจังหวัด ร้านอาหาร ที่เล่นดนตรีมากกว่าลีชินชีนไป ไม่ว่าจะชินเดียว สองชินกีตาน พมไม่อายกให้มีเลย คือต้องมีมาตรฐานเดียว ไม่ใช่ double standard ปรากฏว่าที่ตอนที่พมไปมา เมื่อวานนี้กำลังจะเปิดที่ตอนนี้ ใช้ สองคราม เรียกว่า Lip Music ทางหน้าบ้านพมมีสามร้านครับ ตามว่าแล้วมันเป็นยังไง合法 พมนอนไม่ได้เลย พม ต้องบ่นพมต้องร้องเรียน ถ้าเกิดวัฒนธรรมอย่างนี้ อิกหน่อยไม่มีแล้วนักท่องเที่ยว ถ้ามีอ.ไหร่มันยังไม่เป็นความเป็นป้ายอย่างดังเดิม เมื่อไหร่มันมีอย่างนั้นก็ต้องชี้นั่น นั่นก็เป็นบาร์เบียร์ แบบซอยนานา แบบตอนลอดเคราะห์ เชียงใหม่ เป็นไปหมดนะครับ ตั้งแต่โรงแรนคชาารเดิมถึงโรงแรนแม่ปิงอิมพิเรียล ซอยนานา เหมือนกันที่ กรุงเทพ ประเทศไทย คุณผู้หญิงก็มานั่งใส่สัน្តิฯ เปิดเพลงเสียงดังๆ พมคิดว่าถ้ามีอย่างนั้นมากๆ แน่นอน ก็ไม่ กลับ การท่องเที่ยวของปายรับรองขาดหายไปแน่ๆ ก็จะเหลือแต่พวกผู้รั่ง กุญช์ ที่มาแล้วนอนตามฟุตบาท

ประเพณีของบ้านเรามีมากนัย เมื่อวานผ่านเขียนจดใส่กระดาษแล้วพับๆ ไว้ แต่วันนี้ผ่านไม่ได้อีก ความจริงผ่านอย่างพุคหลายเรื่องน่าครับ อายุยังตัวอย่าง เลี้ยงเมือง เรามีศาลเจ้าเมือง เจ้าเมืองในที่นี้เป็นจิตวิญญาณ เป็นที่เคารพรัก แต่คนรุ่นใหม่ เด็กรุ่นใหม่เดียวนี้ ข้างหลังผ่านแอบนี้ ไม่ได้มองอะไร แต่ว่าตรงนั้นมันคือจิตวิญญาณ เป็นสิ่งที่เราต้องไปเคารพนุชชา มันเหมือนกับเรื่องตำนานข้าว การที่จะเริ่มปลูกข้าวมันมีกระบวนการของมัน มากมาย ตั้งแต่คัดสรรพันธุ์ข้าว การห่วนนา ใช้แรงงานความ พ่อเสร็จสืบมันมีพิธี ขอมาความ ก่อนที่จะเอาไปเข้าป่า กีดกันแล้วแต่

อีกอันหนึ่งครับสำหรับการท่องเที่ยว ไม่ว่าเป็นการท่องเที่ยว หรือว่าเป็นคนพื้นบ้านก็ตาม คนที่อาศัยอยู่ที่นี่ คือ สาธารณูปโภคพื้นฐาน อ.ปาย เราไม่ได้เลย อันที่หนึ่งเขาคือกำลังปรับปรุงอยู่ คือ ไฟฟ้า ไม่ใช่เดียวคัน มันดับนานดับทั้งวัน คนที่นี่อาศัยเก็บกุกริกข์แข็งทั้งหลา ไอศครีมละลายไปหมดเลยนะครับ ไฟฟ้า จำเป็น จะต้องแก้ไข ตอนนี้ก็กำลังแก้ไขเท่าที่ทราบมาหาผู้รับจ้างไม่ได้ แล้วการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคฯ ดำเนินการเอง อันที่สอง คือ น้ำประปา น้ำประปา อ.ปาย วันนี้เยี่ยมมาก ใช้ทำอย่างอื่นไม่ได้เลยนะครับ ได้แต่นองคูเท่านั้น ล้างถ้วย ล้างจาน ซักผ้าสีขาว มันเป็นข้าวมองๆ ไปเลยครับ ไม่ว่าจะใช้ผงซักฟอกดีๆ ที่เขาโฆษณา มันก็ไม่ขาว เพราะฉะนั้น ผุบออกแล้วว่าเทcnical อย่างไร ไม่ยอมโอนไปให้เขา อ้างโน่นอ้างนี่ ผุบคิดว่ากวน มีอะไรที่อยู่เบื้องหลังนิดๆ ที่เขาไม่บอกจะโอน เป็นเรื่องการหาผลประโยชน์เล็กๆ น้อยๆ จากการซ้อม การซื้อขายอุปกรณ์ มากกว่านะ ผุบคิดอย่างนั้น ผุบออกตรงๆ ไปเลย ไม่รู้ว่าใครอยู่ที่นี่ อย่างจะให้เขารับทราบไว้ด้วย ตอนนี้เรานี่ก็ ไม่สะอาด เมื่อก่อนตอนนี้ในเขตชุมชนเราไม่ดี ตอนนี้ตอนนี้จากป้ายไปเชียงใหม่ไม่ดี ถ้าพอเข้าเขต เชียงใหม่ที่กิ่วโคหมาไปโน่นนี่ดี ถ้าเมื่อไหร่ท่านจะกลับบ้าน แล้วนั่งรถเข้าไปอย่างนี้ แสดงว่านั่นเขตปาย ครับ ถ้าเมื่อไหร่ท่านนั่งนั่งๆ แล้วก็เปลว่าเขตเชียงใหม่แล้ว แบ่งกันตรงนั้นนะครับ

คือตอนนี้ไม่ดี ไฟฟ้าก็ไม่ดี น้ำประปา ก็ไม่ดี โทรศัพท์ บางครั้งโทรศัพท์ก็ไม่ดี อันนี้โทรศัพท์ เราไม่รู้เทคนิค เขา มองไม่เห็น ตอนนี้ ในอ.ปายเอง ในตัวอ.เมือง ชุมชนเขตเทศบาล ก็ยังไม่ดี ติดกันร้านลาบมอนคร ไปจนถึง สุดเขตสามบินสุดเขตไม่ดี ของบ้านไม่ได้หรอกรับ เพราจะอะไร เพราเมื่อก่อนมันมี Lobby gist ท่านนี่ไป Lobby งบประมาณ จากรถส่งเสริมการปกครอง มา 19 ล้าน เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ในเขตเทศบาลคำนับปาย ปรากฏว่าเมื่อได้มาบริษัท เขาคือรับเหมา ก็เป็นธรรมดากอง Lobby gist ปรากฏว่าบริษัทเขาไม่ได้ทำเอง ก็มี บริษัทของคุณ วุฒิสมานาชิกแม่ส่องสอน วันชัย ธนาวงศ์ ก็มาช่วย ช่วยเสริมแล้วปรากฏว่าเป็นอย่างไรครับ ทำไม่ดี ทำไม่ดี ก็โคนปรับ คือ กรรมการไม่รับ ผู้จัดการคนอื่นเป็นคนนั้น เป็นคนนั้น ไม่ดี ก็จำเป็นต้องอาชญากรรมมา คาดทับ เพื่อแก้ปัญหาไม่ให้เห็นสิ่งที่ไม่ดี เอาสิ่งแผลกปลอมอีกอันหนึ่งมาคาดทับ Lobby gist ท่านนี่ไม่สามารถไปติดต่อเขาได้ เพราเขาถูกปรับ เขาเสียเงินเยอะ เพราจะนั้น ตอนที่จะทำต่อไปไม่มีงบครับ ต้องร้องเพลงรอไปอีกนาน

ครับ อันนี้ผ่านอย่างกราบเรียนว่า ถ้าเราต้องการให้บ้านเมืองเรา มีการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ไม่ต้องทำอะไรมากครับ ตอนนี้มีอยู่ทำให้มันสะอาด ทุกวันนี้มันมีการก่อสร้างเยอะมาก ลาดคันไปลาดคันมา เป็นฝุ่นเต็มไปหมด ดันเดื่อนป้ายเดื่อนเทศบาลต้องไปล้างเป็นอย่างนั้น แล้วก็แก้ปัญหานี้ไม่ได้ ความจริงผ่านมีเรื่องอย่างกราบเรียน ต่อที่ประชุมนี้อีกมากมาย แต่คิดว่าผ่านให้เวลา漫นาน ก็กราบขอบคุณครับ

อ.ดวงใจ: เมื่อสักครู่มีผู้ที่ยกมือยื่น เซิญเลยกะ อ.มังกร เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ที่นี่ เป็นคนที่กล้าหาญ พูดแทนประชาชนที่ป้าย

ปริยากรณ์: กะ สวัสดีอีกรอบหนึ่ง เมื่อกี้ที่นั่งฟังที่พูดถึงการห้องเที่ยว อันนี้ไม่ใช่คำณะกะ อ.ดวงใจ แต่ว่าเป็นการสะท้อนความรู้สึกในฐานะที่เป็นคนมาอาศัยชุมชนป้ายอยู่เหมือนกัน คือว่า เราอาจไม่ใช่คนเมืองป้าย แต่ว่าส่วนใหญ่จะเป็นทางผ่านไปปางมะผ้า หรือ แม่ส่องสอน ที่นี่ที่เรามีความรู้สึกว่า การเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการห้องเที่ยวในเมืองป้าย เรายังคงความรู้สึกว่ามันเกิดจากการที่บุคคลภายนอก เข้ามาริบความเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการห้องเที่ยว มากกว่า คนภายนอกที่เข้ามายังมีประสบการณ์ห้องเที่ยว มีต้นทุนการทำธุรกิจห้องเที่ยว มากกว่าหรือเปล่า แล้วเรารู้สึกว่าถ้าเกิดวันนี้เงินลงทุนมากกว่า มันสำคัญที่สุดหรือเปล่า หรือว่าคนเมืองป้ายเองมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกัน ที่นี่เราเลยเกิดความรู้สึกว่า ถ้าเราสามารถรวมกลุ่มผู้ประกอบการให้มีการแลกเปลี่ยนและทำงานในเชิงห้องเที่ยว เมื่อกี้พูดถึงเรื่องห้องเที่ยวแล้วทำงานร่วมกันมันจะเกิดประโยชน์ และ ไปในแนวทางที่ลูกค้าต้องและพอเพียง มากกว่านี้หรือเปล่า เพราะว่าตอนนี้ผลประโยชน์จะได้รับ คือคนนอกแผ่นดินแต่ไม่ใช่คนเมืองป้ายแต่ไม่ใช่คนเมืองป้าย ตรงนี้ยังคิดไม่ออกเหมือนกันนะกะ ที่เลยะจะใช่เวทีแห่งนี้ ที่เปิดโอกาสให้พวกราชช่วยกัน ในฐานะที่เป็นคนเมืองป้าย แล้วคิดว่าจะโชคดีมากถ้ามีผู้ประกอบการเข้ามาริบ ไม่ค่อยเห็นเหมือนกัน อาจเป็นคนป้ายเองที่ต้องหาทางแก้โจทย์ตรงนี้ต่อไป ขอบคุณค่ะ

อ.ดวงใจ: มีท่านอีกใหม่กะ น้องๆเซิญกะ เมื่อกี้เราเต็มที่จะตามใช้ใหม่กะ เซิญกะ

สุพร (คณะกรรมการสิทธิฯ): ดิฉันสุพร ประชานนท์ มาจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คือว่าเราได้ลงทำงานที่อ.ป้าย มา 3 ปี ที่เข้ามานี้ป้ายแล้วก็เห็นการเปลี่ยนแปลงของป้าย แล้วเพิ่งมารู้จากอ.รัศมีนะ คือว่า อาจารย์ได้นำทำและสนใจเมืองนี้เหมือนกันแล้วก็จะศึกษาเมืองนี้ เพราะจะนั่นคนเมืองป้ายน่าจะมีความภูมิใจมากๆ ที่ครา ก็ให้ความสนใจ แล้วก็คิดที่จะช่วยคนป้ายนะกะ แต่ว่าดิฉันคิดว่าที่สำคัญที่สุด คือคนป้ายต้องช่วยคนเอง แล้วก็ร่วมกันเอง ซึ่งลิ่งเหล่านี้ใน 3 ปีที่ผ่านมา เราได้ทันพบว่าจะมีคนป้ายคิดจะช่วย จะรวมกลุ่มกันนั้น มันยังไม่ติด เพราะจะนั่นขอฝากตรงนี้ว่า ถ้าเพื่อเราร่วมพลังกันได้แล้ว เราคิดที่จะพัฒนาบ้านเรากันเอง อย่างที่ท่านอ.มังกร พูดขึ้นเมื่อกี้แล้วว่า เราจะต้องรักษาความเรียบไว้ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญ แล้วอย่างที่ที่ช่วยเตือนที่อย่าง ผังเมืองของจังหวัดแม่ส่องสอน ผังเมืองของจังหวัดแม่ส่องสอน วันนี้ สามารถท่านหนึ่งที่นั่งอยู่ ณ ที่นี่ ก็มาคิด คิดร่วมกับคนป้าย ว่าเราทำอย่างไร ผังเมืองถึงจะดีถึงจะสวยงาม แล้วถ้าเราทำเมืองของเราให้เหมือนกับดังเดิม คือ เป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์ และก็มีสถาปัตยกรรมของไทยอยู่ ซึ่งมันจะเป็นเสน่ห์ดึงดูดของนักท่องเที่ยวทั่วโลก ให้มาเที่ยวเมืองป้าย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ควรจะช่วยกันอนรุกษ์กันต่อไป โดยเฉพาะ น้องๆ รุ่นใหม่ที่มาในงานครั้งนี้ ดิฉันอยากระบุว่าต้องช่วยกันทุกคน สิ่งเหล่านี้มันจะช่วยให้เรา ให้มีองป้ายอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป วันหลังใครเขามาเมืองป้ายแล้ว แล้วเขามองเมืองป้ายว่า ป้ายก็เหมือนกับเมืองเชียงใหม่ เหมือนกับพัทยา เหมือนกับภูเก็ต เขาคงไม่มาเที่ยวป้ายอีก เราก็อยากรู้ว่าจะสุนใจคนป้าย ลูกขี้น้ำช่วยกันทำ ช่วยกันคิด การคิดการทำร่วมกันมันไม่เสียหาย โดยเฉพาะมีผู้ใหญ่หลายท่านที่นี่ที่เป็นกำลังให้ท่านอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นพ่อครุจันทร์ หรือว่า อ.ทองอินทร์ อ.มังกร ที่พูด แล้วก็ยังมีอีกหลายๆ ท่าน ที่เป็นพลังในการช่วยผลักดันในเรื่องนี้

เพียงแต่น้องต้องเข้ามาช่วยกันนะครับ เรายังคงมีการจัดการที่ดี ในการจัดการไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร บอต. หรือว่า เทคนิค ล้วนแล้วนี้ต้องมีจิตสำนึกรักในเรื่องของธรรมชาติ แล้วก็เรื่องของห้องถังของเรานะครับ การสร้างจิตสำนึก เป็นสิ่งสำคัญ เพราะฉะนั้นคณะกรรมการสิทธิฯ ก็ไม่ได้มีหน้าที่ที่จะพัฒนา แต่ว่าอย่างจะให้ทุกคนช่วยกัน ที่จะทำให้บ้านเมืองของเราดีขึ้น ขอฝากไว้แก่คุณ

อ.ดวงใจ: ขอบคุณมากครับ แล้ววันที่ 6 กันยายน อย่าลืมนะครับ งาน ช่วงบ้าน ล้านเมือง ทำเมืองปายให้น่า อยู่ ที่โรงเรียนปายแห่งนี้ คุณสุภา ก็จะมาร่วมกับกลุ่มตรงนี้ พากเราช่วยกันอิกครั้งหนึ่ง ขอเรียนเชิญท่านต่อไป คุณพัชรี กะ ขอเรียนเชิญ

พัชรี: สวัสดีครับที่จริงแล้วเป็นคนเชียงใหม่ อพยพไปอยู่ข้ามแม่น้ำยูที่นี่ประมาณ 6 ปีที่แล้ว มาทำธุรกิจ ที่นี่ ที่นี่พอมากรึแล้ว มีความรู้สึกว่าคงอยู่ไม่ได้ แต่พออยู่ไปนานๆ แล้วมีความรู้สึกว่าไม่อยากกลับไปเชียงใหม่ ถ้าไปก็ไปทั้งวันเดียว เรามาพุดกันได้สองวันแล้วนะครับ เดียวเนี่ยรู้แล้วว่า เสน่ห์ของเมืองปายที่แท้คืออะไร มีมากหมายหลายเรื่อง ในที่นี่ก็คงไม่ยากพูดถึงเสน่ห์เมืองปายอีกแล้ว เพราะว่ามีท่านผู้รู้ได้มาอยู่ที่นี่ แต่ว่าตรงนี้ อย่างจะนำเสนอความคิดของตัวเองว่าในเสน่ห์เมืองปาย เมืองปายนี้ประวัติศาสตร์ยาวนาน อย่างเรียกร้องให้ พากเราช่วยกันคิด ช่วยกันทำว่าเป็นไปได้ไหม ว่าเราอยู่มีสถานที่สักแห่งหนึ่ง เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนคนปาย ก็ได้ หรือว่าประวัติศาสตร์ของคนไทยใหญ่ที่ในปัจจุบัน แล้วแต่จะตั้งชื่อว่าอะไร ที่เป็นศูนย์ศึกษา ประวัติศาสตร์ของคนปาย คนไทยใหญ่ ที่ต่อเนื่องมาจากประวัติศาสตร์ล้านนา ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับ สมรภูมิโลกครั้งที่สอง เรื่องที่เราพูดมากันในวันนี้ที่เราน่าจะนำเสนอ ล้วนแล้วนี้ถ้าเราทำได้ จะเป็นการรำลึกถึง บทบาทของคนเช่ากันแก่ที่ผ่านมา บรรพบุรุษของคนปาย ในขณะเดียวกันเป็นคุณประโยชน์สำหรับเด็กรุ่นใหม่ ที่ได้เรียนรู้ศึกษาและคนที่เข้ามายืนยัน ตรงนี้เป็นที่รวมรวมเสน่ห์เมืองปายไว้ที่นี่

ที่นี่ต่อไปที่เราพูดกันว่า เราจะทำอย่างไรกับปายตอนนี้ เสน่ห์ตรงนี้ของปายแล้วมันสืบสานกันมาทุกวันของปาย ทุกวันนี้เปลี่ยนไปไม่ใช่เป็นแค่ของชุมชนเมืองปายทำมาหากิน มีวิถีชีวิตแบบคนทางด้านการเกษตรเท่านั้น แต่ ทุกวันนี้ปาย เป็นเมือง International เป็นเมืองที่ทั่วโลกรู้จัก เราปฏิเสธไม่ได้ เราไม่รู้จะทำอย่างไร เอาฟรังก์ออกไป เหรอ ไม่ให้มีการทำธุรกิจการท่องเที่ยว วันนี้ปายเดินทางมาไกลแล้ว แต่เมื่อวันนี้เรารู้สึกขึ้นมาว่าสิ่งใดกันแน่ที่ นักท่องเที่ยวไฟฝนหา ข้าพเจ้าได้พูดกับ ททท. ได้พูดกับหลายคนที่เป็นภาครัฐ บอกว่าเรามองปายมุ่งใหม่ได้ใหม่ เรามองปายอย่างเป็นเมือง International เราไม่สามารถจะไปหาเมืองท่องเที่ยวแบบปายในประเทศไทยได้ ไม่ใช่ ว่าเหมือนกับปักษ์ใต้ ที่ไปถึงลงไปคำดูเลย คำดูแร่ คุปการัง หรือว่าดูอะไร ก็อุดจากสภาพแวดล้อมแล้ว นักท่องเที่ยวปฏิเสธไม่ได้เลย แต่ว่าปายไม่ใช่ ปายเนี่ย คนที่เข้ามานี่น้ำตก มีภูเขา มีการเดินป่า มีชาวเขา แล้วก็ มีวิถีชีวิต คนที่ไปทางใต้ ไปภูเก็ต ทางเกาะ ไม่ได้ไปคุณวิถีชีวิตอะไร นอกจากไปอยู่กับสภาพแวดล้อมของที่นี่นั่น ที่ สวยงาม ปายไม่ใช่อย่างนั้น ปายมีอิสระนี่ที่เป็นที่เชิดหน้าชูตา เป็นที่ไฟฝนของนักท่องเที่ยว และคนต่างด้าวที่ หลังไหล่เข้ามา ฐานะจลาจลในล้าน บางคนลงทุนที่นี่เป็นร้อยล้านนะครับ

สิ่งหนึ่งที่ขาดระหนักและพูดกันตลอดเวลา ก็คือ เรื่องของประเพณี วัฒนธรรม ตรงนี้แหล่ะครับ นี่คือเสน่ห์ของ ปาย นี่คือเอกลักษณ์ของปาย แล้วเราเทียบค่าของปายเท่ากับเมืองๆ หนึ่ง ที่เป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียง ซึ่งเป็นเมือง หลวงเก่า ลงได้มาเมืองกาญจน์ มาสุโขทัย มาเชียงใหม่ ขึ้นปายแล้วลงไปลาว ไปกัมพูชา ปายเป็นหนึ่งใน

เส้นทางการเดินทางของนักท่องเที่ยว เพราะฉะนั้นเรามาพูดกันวันนี้ของการอบรมครุภัณฑ์ที่ทำนักท่องเที่ยวทุกท่านที่มาพำนักที่นี่ให้เราได้สำนึก ว่าความสำคัญของป้ายคืออะไร แต่เราจะทำอย่างไรต่อไป อย่างจะสามารถสักหน่อยว่า มองไปรอบๆ ห้อง คนที่มีกิจกรรม ก็จะผลักดันให้ป้ายเดินไปในทิศทางใด อยู่ที่ใด ใครใช้บ้างจะ ขอให้ยกมือหน่อย นอกจากนักศึกษา นักเรียน นักศึกษาบ้านนอกจากผู้สอนไว มีอยู่คนหนึ่งจะ ปรับมือให้หน่อยจะ สนใจ ขอปรบมือให้จะ ที่สามารถจะผลักดัน และเป็นกิจกรรม วงเล็บกิจกรรมของรัฐ อ.มังกร บ่นมาทุกงานที่ข้าพเจ้าเข้ามา อ.มังกร บ่นทุกครั้งว่า เขาเล่นคนตระกลางเมือง คนที่รับรู้เรารักหรือรู้ด้วยเห็นใจ อ.มังกรอย่างยิ่ง เพราะว่าข้าพเจ้ามาทำธุรกิจก็ ไม่ให้มีร้านอาหาร ไม่ให้มีคันทรี ที่เล่นคนตระเตรียมดังออกมาน้ำหนักมาก แต่ว่า อ.มังกร จะ คนที่อยู่ในที่ ประชุมที่ อ.มังกรเคยไปปูพืด ไม่สามารถจะไปช่วย อ.มังกร ได้มากกว่าความเห็นใจ แต่ว่าคนที่มีส่วนผลักดัน วันนี้ เวลาเดียวกันก็ร้องให้คนที่มีส่วนผลักดัน แต่ก็ไม่ได้ว่าเขาผิดนัดจะ แต่ว่าทักษณคติและมุ่งมองของ เราอาจแตกต่างกันออกไป

เพราะฉะนั้นวันนี้ เวลาเดียวกันก็ร้องให้คนที่มีส่วนผลักดัน ร่วมเป็นแกนนำ มันขาดไปนิดนึงจะ ข้าพเจ้าที่ อย่างจะเรียนไว เมื่อมันขาด เราไปบังคับเขามาก็ไม่ได เขาไม่อาจเป็นช่วงพิเศษ หรือเป็นช่วงตอนสำคัญ แต่ ว่าช่วงการดำเนินการต่อไป คนเหล่านี้ คนกลุ่มนี้ จะเป็นคนที่ผลักดันให้เกิดอะไร เราจะมีฟุตบาทสีลายต่อไป เราจะไม่มีอะไร อยู่ๆ มันก็มีไฟเขียวไฟแดงขึ้นออกมายังถนน อันนี้มันเป็นความจริงที่เข้ามา แต่ว่าเราเรียก มัน Approximate หรือเปล่า มันหมายความ สมดุลกับเมืองป้ายใหม่ เรามี 7-11 ตั้งขึ้นมา มันเป็น glossary ที่ พัฒนามาย ตีกัน ก็ชอบเข้ากัน หวานๆ ของข้าพเจ้าก็ชอบไป 7-11 ขอให้มันติดป้ายเล็กๆ ลงหน่อย ประมาณนี้ เราไม่รู้จะทำอย่างไร ว่าก็ตั้งหลายครั้ง น่องๆ เจ้าของ 7-11 อยู่ไหนเนี่ย ทำไม่เอาป้าย.... มันสร้างความรำคาญ ให้เราเลยๆ คนที่จะเข้ามานั่งกับว่าขอให้ 7-11 ปิดป้ายอย่างนั้นมา ขอโทยนนะครับ ผู้ไม่เห็นใจอนุญาตให้ ผู้ โคนชาวบ้านป้ายค่า ตายแน่ คุณเสนอแบบแปลนมาอย่างนี้ไม่ได้ครับ อาคารทางสีสว่างแบบนี้ไม่ได้ครับ ผู้เห็น ไม่ได้ครับ ประมาณนี้ เวลาเดียวกันก็ร้องให้ อย่างจะให้ผู้ดำเนินงาน ช่วยสรุปแล้วนำเสนอให้ทางผู้มี อำนาจในบ้านเมืองนี้ ได้سانต่อถึงเจตนา Ramen ของผู้เข้าร่วมเสวนาวันนี้ หนึ่งอย่างแล้วจะ

อันที่สอง ข้าพเจ้าเรียกร้องให้ว่าครั้งใด เมื่อใดก็ตามหากมีการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี ไม่ว่าจะเป็นเทศบาล หรือ ทางอำเภอ หรือ เรียกร้องให้ชุมชนเราเข้าไปร่วมแล้วเสนอความคิดเห็น เราจะต้องมีป้อยกลองหลวง เมื่อก็พ่อ คนหนึ่งเข้าพูดให้ฟังว่าป้อยกลองหลวง เราเว้นสักปีสองปีได้ไหม มันเปลืองสตางค์

อ.ดวงใจ: สรุปแล้วอาจต้องมีการสรุปอีกครั้งหนึ่งจะ

พัชรี: จะ เดี๋ยวก็จะจบแล้วจะ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ข้าพเจ้าเรียกร้องมีสองสามอย่าง ว่า พวกราไม่ดีนั่น เลย ถ้าเข้าได้ยินทางวิทยุนะ เขาย่าจะได้ยินอยู่ จะเห็นว่าเข้าถ่ายทอด เหลือกกลับมาหน่อย ทุกครั้งที่มีการ เสนอ ขอให้ส่งเข้าหน้าที่เข้ามา ร่วมหน่อยจะ ขอบคุณจะ

อ.ดวงใจ: ขอบคุณจะ คุณพัชรีอยู่ 6 ปี แต่เห็นจะไรหลายอย่าง ว่าเราควรทำอะไรจะ จริงๆแล้วที่ คุณพัชรีนำเสนอ น่าสนใจจะว่า ให้เราเขียนรายงานต่อผู้มีอำนาจ แต่จริงๆแล้วที่เราฟังตั้งแต่ช้าวันนี้ คือ เราต้องเปลี่ยนจากตัวเราเองด้วย ถ้าเราพึงผู้มีอำนาจ ผู้มีอำนาจเขามาไม่เห็นคนเลิกคนน้อยรอจะในสังคมไทย

เพราะฉะนั้นอย่าเพิ่งพึงโน้ม เรายังทำให้หายาททาง เรายังทำของเรารองด้วย ทั้งสองทางแล้ววันหนึ่งเราจะได้ร่วมมือกันหลายอย่าง อีกอย่างหนึ่งที่อยากจะเรียนคุณพัชรี ที่ว่าอย่างทำพิพิธภัณฑ์ หรือว่าศูนย์วัฒนธรรมของไทยใหญ่ หรือวัฒนธรรมของคนเมืองที่อยู่ที่นี่จะช่วย อันที่จริงความคิดนี้มีนานาน แล้วก็เกิดคำถามว่าทำไม่มันไม่เกิด ศูนย์วัฒนธรรมที่แม่สักสร้างขึ้น ที่ดีกว่าคงก็มี ศูนย์วัฒนธรรมที่จังหวัดมาตั้งเอาไว้ แต่มันก็ไม่สามารถดำเนินการได้ ต่อเนื่อง เพราะฉะนั้นถึงที่เราต้องทำความคู่กันไป อันนั้นมันมีแต่สถานที่ ไม่ได้มีเนื้อในนะ เพราะเนื้อในนั้นอยู่ตรงนี้ แล้วก็ความรู้ 2 วันเดือนๆ เราจะเป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต คือว่า เรารู้จักปาย ลูกหลวงก็รู้จักปาย สามารถบอกเล่าให้คนอื่นได้ เพราะฉะนั้นตรงนี้สำคัญ ความรู้ รู้จากเหنجของคนเองสำคัญแล้วก็บอกคนอื่น แล้วเชื่อให้แน่ใจว่าคนอื่นที่มา ถ้ามาแล้วไม่เห็นคนปาย เห็นแต่ 7-11 เห็นร้านเบเกอรี่ที่แห้งแล้ง ก็เหมือนกับเมืองท่องเที่ยวทั่วไป ที่มีแต่ความสะอาด แต่ไม่ได้มีตัวคน จะเป็นคนปายหรือเปล่าก็ไม่รู้นั่นนะ ลองคิดเอาเองว่าคนปายที่มีความเป็นปายเป็นอย่างไร เพราะว่ามีการผสมเยอะมาก ทางวัฒนธรรม ซึ่งสรุปไม่ได้จริงๆ มีคำถามอื่นอีก หรือ มีความเห็นอื่นอีกไหมคะ เชิญค่ะ

ดีเจวิทยุชุมชน (ลุงอ้อย): ครับ ขอสวัสดีพี่คร แล้วก็พี่ๆ น้องๆ ของเรานี่ ที่มาในวันนี้ เราได้มารุดคุยถึงเรื่องราวเสน่ห์ของปายในอดีต เราได้พูดถึงเรื่องราวนากมาย ของการท่องเที่ยวที่วิถี พี่น้องที่เข้ามาทำธุรกิจก็ได้ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความร่วมมือ แต่เสียอย่างเดียวที่ผู้นำไม่มา ไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร ต้องการปรารถนาเหลือเกินที่อยากให้ชุมชนเราเจริญ ตอนหาเสียง ค่อนข้างที่จะบอกผู้จัดทำเมืองปายให้เป็นเมืองสวรรค์ แต่ถึงวันนี้ไม่รู้ว่าสวรรค์ไปที่ไหน ตกสวรรค์หรือว่าตกอยู่ โถงมันยะอะโนะ ครับ ผู้นำของชุมชนที่ให้คำมั่นสัญญาแก่ชาวอ.ปาย แล้วก็นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในอ.ปาย เขาความปลดปล่อยให้เราฟัง พากเราใหม่ ไม่ว่าจะเป็นอ.รัฐมี ทางคณาจารย์ ไม่ว่าจะเป็นทางมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่เข้ามาให้ความรู้ พุดคุย เชิญชวน สิ่งที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง เรายังเมืองปายแต่คำพูดหรือเปล่า ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการก็ได้อย่าวย่องโน้นอย่างนี้เลยนะครับ วันนี้เราสนใจงานคริสต์มาสที่จะมาท่องเที่ยว ผู้คนมีความตื่นเต้น ประชานัชธรรมการท่องเที่ยว ไปไหนครับ ท่านนายไปไหนครับ อ้อ... ไปโรงพยาบาลเน้อ เป็นอะไรป่วยนะ ตรงนี้อยากให้เราเข้ามาให้มากกว่านี้ รู้สึกว่าบางครั้งการทำงานไปคนละที่สองที่ ตามที่ผู้คนได้อ่านแล้วก็ได้อ่านในสื่อสารมวลชนของพากเรา อย่างน้อยก็เป็นกระบวนการเสียง แล้วก็ได้รับข่าวสารต่างๆ นะครับ ตรงที่พอดี ไปถึงผู้ประกอบการนิดนึงบางท่าน บอกว่ารักเมืองปายเหลือเกิน อยากรักให้มีเมืองปายได้ดี บางครั้งท่านรักสถาบันคือว่ารักเมืองปายจริงๆ อยากรักให้ไว้ในครับ ถ้ารักเมืองปาย ผู้ประกอบการบางท่านลงทุนเป็นร้อยๆ ล้าน แต่ผู้คนไม่เคยเห็นผู้ประกอบการท่านใด ให้ทุนการศึกษาจากหน่วยงาน ในงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา ตรงนี้อยากระบุให้ส่งเสริมแล้วก็ให้น้องๆ เยาวชนของเรารักปักผูกจิตใจ สนับสนุน เรื่องการศึกษา และจิตใจ ไปควบคู่กัน จัดกิจกรรมให้กับน้องๆ เยาวชนของเรารักปักผูกจิตใจ ทุกคน ตรงนี้อยากรักให้ผู้ประกอบการต่างๆ ที่เข้ามาทำงานเพื่อจะเน้นให้ลูกหลวงเรารักษาไว้ ตั้นกล้าที่เราเคยปลูก เราอย่าตามความจริงๆทางวัตถุต่างๆ ขอฝากไว้ ผู้คนขอฝากไว้ตรงนี้ก่อนครับ ขอบคุณครับ

อ.ดวงใจ: เชิญพี่อารีย์ค่ะ

อารีย์: สวัสดีครับ ผู้อธิการ อารีย์ เจตน์ดำรงเลิศ ครับ ขอประชาสัมพันธ์นิดนึงต่อจากอ.ดวงใจ และท่านอ.สุภา ซึ่งเป็นกรรมการสิทธิ์ฯ ที่พูดถึงประเด็นร้อนๆ ของเมืองปายที่จะเกิดขึ้นก่อนหน้าทั่วเมืองและหลังหน้า

ท่าน อันนี้ขอฝากประชาสัมพันธ์นิดนึง เมื่อกี้ได้คุยกับท่านอ.สุภา ที่เป็นเลขานุคุมหอยิง อัมพร มีสุข วันนี้นั้น ครับมาด้วย เรามีเรื่องมากมากที่จะเก็บไว้ในวันที่ 6 นัดครับ ส่วนคำตามตรงนี้ก็ตรงเป็นเรื่องของทางนักศึกษา อย่างจะทราบว่าร่องรอยประวัติศาสตร์ ที่มีอยู่ เป็นวัฒนาการมาเก่าที่อยู่รอบเมือง เป็น เพราะเหตุใดถึงมีอยู่บนดอย เมื่อจะเป็นไฮไลต์ ที่เราไปคุยกับเพื่อน หรือ เพื่อนต่อเพื่อน

การหายร่องรอยวัฒนธรรมว่าป้ายเป็นอย่างนี้นั่น ซึ่งเป็นอดีตอยู่เมืองน้อยบ้าง ที่อาจารย์คุยกันวันก่อน อันนี้ ทำไม่มันถึงเลือกพื้นที่นี้เป็นวัตถุโบราณต่างๆ สมัยล้าว สมัยจะ ๔ อันนี้หนึ่ง อันที่สองคือ ทำไม่ถึงเมืองสาม เมือง ซึ่งนำสนใจนะครับ ที่เมืองเล็กๆ ถึงมี ๓ เมือง เราคงได้ความรู้ที่เพิ่มมากทั้ง ๓ วัน จากนักโบราณคดีที่กันมา เป็น สินฯ ปี 20 ปี น่าจะเป็นส่วนหนึ่งในการหายร่องรอยวัฒนธรรม ได้ติดตามและเป็นจุดหนึ่ง ขอผู้เกี่ยวข้อง ตอบด้วยครับ ตอบสั้นๆ ก็ได้ ๓ วันนี้นักศึกษาราชได้ตรงนั้นกลับไป ขอบคุณครับ

อ.ดวงใจ: พ่ออารีย์บอกว่าจะหายร่องรอยวัฒนธรรมตรงนี้นะครับ ตกลงแล้วเราจะหาให้ครับ และเมื่อกี้ บอกว่าไม่เอกสารท่องเที่ยวไป

อ.รัศมี; ขอบคุณญาตตอบสั้นๆ จะได้กระชับ แล้วมีเวลาคุยกันมากขึ้น ก็คือว่าโบราณสถานที่อยู่บนดอย นั้น แสดงให้เห็นถึง... จริงๆแล้วที่ที่คนโบราณตั้งหรือเลือกมาอยู่ ก็เหมือนกับที่คนปัจจุบันเลือกมาอยู่ค่ะ มัน เมื่อันกับการมองดูของชุมชน ที่คือ ทำเลที่ดี ว่าตรงไหน มันคือ อุํข้าวอุ່น້ា อุํข้าวอุ່น້ា มันประกอบด้วยอะไรบ้าง นะครับ ประกอบด้วยแม่น้ำ ป่าไม้ ก็คือทรัพยากร ก็คือมีความอุดมสมบูรณ์ ในแขวงของทั้งอุปโภคบริโภค เพาะผลน้ำป่า ก็คือเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งในแขวงของทรัพยากร แล้วก็เส้นทางสายน้ำ ก็คือเป็น เส้นทางคมนาคม เป็นเส้นทางเศรษฐกิจ เส้นทางค้าขายของพากเรา รวมทั้งวิถีชีวิตด้วย การเลือกตั้ง โบราณสถานอยู่บนดอยก็คือว่า เป็นเรื่องทั่วไปของคนที่อยู่บนที่สูง เพาะผลน้ำการอยู่บนที่สูง หรือว่าความเชื่อ เกี่ยวกับการสร้างพระราช หรือ การสร้างวัดที่อยู่บนดอย ก็เหมือนกับการสร้างอยู่ใกล้กับเขาพระสูเมรุ แล้วก็อีก อย่างหนึ่ง ชุมชนโบราณก็มักจะตั้งถิ่นฐานอยู่บนพื้นที่สูงแล้วมองไกลๆ เส้นทางแคลงป่าย ปางมะผ้า เวียงแหง หรือแม่่องสอน จะใช้ภูเขาเป็นเส้นทางคมนาคม แล้วในปัจจุบันก็มีการใช้อย่างน้อย ถึงแม้เราจะอยู่บนที่ราบ แต่ก็มีคนจากข้างบนมาอยู่ เพาะผลน้ำการเลือกสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เราเห็นตั้งแต่ในอดีตแล้วค่ะ ไม่ใช่เฉพาะ ก่อนหน้า หรือช่วงที่มีการสร้างวัด ก่อนหน้านั้นแล้วค่ะ ที่เรามีการนับถือผี ผีบรรพบุรุษ ผีฟ้า ก็จะมีการสร้างอยู่ บนดอย อยู่บนภูเขาสูง เช่น เราจะไปเจียนสีโบราณในประวัติศาสตร์จะอยู่บนดอยทั้งนั้นเลย

สอง ทำไม่ถึง ได้มีสามเมือง เอาให้กระชับนิดนึงค่ะ ๓ เมือง ก็คือว่า น่าจะเป็นเรื่องของการมีอย่างที่ราบ อย่างที่ราบ ในหุบเขา ที่อยู่ในพื้นที่ ป้ายเหมือนกับเป็นพื้นที่เล็กๆ แต่ป้ายก็มีพื้นที่ร่วมที่เป็นแผ่นๆ อยู่ เพาะผลน้ำ ลักษณะของการตั้งชุมชนหรือว่าเวียงในพื้นที่แคบๆ มันก็จะอยู่ในพื้นที่ร่วม เป็นเวียง ๓ เวียง จริงๆถ้าเราสำรวจ จริงๆ ปัญหาของป้ายก็คือว่า เราจะไม่ได้ทำการสำรวจอย่างละเอียดเลยนะครับ ที่เราเห็นว่าเป็นวัด เป็นเจดีย์ ๑ เจดีย์ นานับมี ๑ วัด ๒ วัด หรือจะ ๔ วัด แต่ที่จริงแล้ว มันอาจมีอะไรที่มากกว่านั้นเยอะ เรายังไม่ได้รีบต้น ศึกษา ก็ต้องสภาพวัฒนธรรมoba เก่า ได้ทำการศึกษาสำรวจไว้พอสมควรจากแต่ละตำบล ก็สำรวจกันไว้ แต่ว่าใน การสำรวจจริงๆ แล้วระบุขอบเขต ก็มีอีกเยอะที่เราจะพนในเมืองป้าย แต่เนื่องจากว่าเราซึ่งไม่ได้ทำเลย เท่าที่ เรารู้มากทั้งหมด เราจะพนว่าเราซึ่งต้องทำอะไรมีอีกเยอะเลย สำหรับการรื้อฟื้นประวัติศาสตร์เมืองป้าย

อ.ดวงใจ: ขอบคุณมากนะครับ เชิญท่านต่อไปนะครับ ขอเชิญพี่น้อย พี่น้อยเป็นผู้ประกอบการที่เข้ามาในช่วง 2-3 ปี ใช่ไหมครับ เดี๋ยวพี่น้อยแนะนำตัวเองแล้วกันนะครับ นี่เป็นเวทีแรกนะครับ ที่สามารถรู้จักชื่อผู้มีส่วนความคิดเห็น รู้สึกได้ใจจะ เป็นเหมือนหนึ่งเดียวกับหลายๆท่าน

พี่น้อย: ดิฉัน ปณิตา พลางกฎ ([ไม่แน่ใจ](#)) เป็น GM ของปาฏิหาริย์สอร์ท หรือสแกนดิเวียก่า ที่แม่นาเดิง ก็เป็นกาฝากของเมืองปาย จริงๆ ขออนุญาตเกริ่นนิดนึงว่าเป็น Consult ของรีสอร์ต อยู่กรุงเทพฯ ตลอดชีวิต หลังจากกลับมาจากเมืองนอก แต่ก็มาลงเสน่ห์เมืองปาย อาย่างที่ว่าคือ เมืองงาชา เข้ามาแล้วออกไม่ได้ แต่ก็เติมใจอยู่ครับ และที่สำคัญมากที่ป่วยที่นี่นะ จากที่มาเมืองปายที่ห้องโถ เจ้าพ่อเจ้าแม่ไว้วัฒนธรรมไทย ถ้าลูกหายจะขออยู่ที่ปาย แต่ไม่ขอตายที่ปาย เพราะมีลูกอยู่กรุงเทพ แค่นี้ก็เลยหายใจถูกวันนี้ อะไรที่ทำให้ปายได้ พี่น้อยยินดีค่ะ ยินดีที่จะช่วยอย่างเต็มที่ แต่บางครั้งอาจช่วยอะไรไม่ได้มาก เพราะว่าสุขภาพ แต่ตอนนี้ดีแล้ว ไปได้เลยครับ ตรงสแกนดิเวียก่า อันไหนที่ช่วยได้ก็ยินดี มาเจอกันนี้โดยบังเอิญ ปกติอาจารย์จะชุมนุมมากครับ เรียนท่าครับ ชุมนุมมากครับ เป็นยังไงครั้นนี้เป็นยังไงครั้นนี้เป็นยังไง เพิ่มมาเห็นอาจารย์วันนี้ก็ตกใจ หมกเม็ดไว้เยอะมาก ต้องเช็คบิลหลังเวลาที่กับอาจารย์ นำรักมาก อาจารย์เป็นอาจารย์ที่น่ารักมาก แล้วก็ตั้งใจทำงานโดยที่ คือ น้อย 54 แล้วนะครับ อันไหนที่ดีที่จริง ต้องขอเรียนว่าอาจารย์ เช้มแข็ง ต่อสู้ อดทน แล้วก็ตั้งใจทำงานโดยที่ไม่คิดว่าอาจารย์จะเหนื่อยไหม บางที่ปั้นกรานบ้างนั่งมองเดอร์ไซด์บ้าง อันนี้เป็นสิ่งที่เห็น... อาจารย์ต้องชื่นชมอาจารย์มากที่สุดเลย อย่าไว้แต่คนเล็ก ๆ คนนี้เลย คง ก็คือสิ่งที่อยากจะเกริ่นสำคัญที่สุด ก็คือ การท่องเที่ยว ป้ายเรียงไปได้ แล้วไปได้ดีมาก โดยเฉพาะตอนที่รองรับนักท่องเที่ยว ทุกวันนี้ จะมี Schedule 1 คืนปาย 1 คืนแม่ร่องสอน ลูกค้าจะบอกเลขว่าข้อ CANCEL ขอนอนต่อที่นี่อีกหนึ่งคืน ตามว่าทำไม่ คำตอบที่เขาพูดคือว่าภาคตี ภาคตีมากๆ พอบอกไม่ไปแม่ร่องสอน หนุ่มสาวแม่ร่องสอนอยู่ที่นี่ ต้องขออนุญาต ต้องขอโทษที่พูดจา นักท่องเที่ยวยกเลิกไม่ไปแม่ร่องสอน ไปล้าบอด แล้วก็แอบไปคุยกะหรือยังก็ไม่รู้ ก็ต้องขอโทษที่นี่ ไม่เป็นบ้าง ก็ให้แม่ร่องสอนบ้าง แล้วก็ทำกับเนาบ้าง

การแสดงที่อ.ปายมีอยู่ ปีที่แล้วมาอยู่เป็นปีแรก ก็ไม่รู้อะไร ก็ไปเอกสารของสะบัดชัย ปีใหม่เมืองปายต้องรุ่งเรือง อันที่สองก็มีสะล้อซอซึ่ง ปล่อยโภคโลย น้อยจะพยาบาล add ตรงนี้ให้ กับลูกค้า ลูกค้าจ่ายหรือไม่จ่าย นั้นอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าไม่จ่ายเราได้กำไรน้อยหน่อย แต่ต้องการส่งเสริมเมืองปาย ทุกสิ่งทุกอย่างของเมืองปาย ไม่ว่าจะเป็นเกตส์เฮาส์ รีสอร์ต หรือจะเป็นศูนย์วัฒนธรรมต่างๆ เราช่วยกันทุกคนแล้วทุกอย่างจะไปได้ด้วยดีที่สุด อยู่ให้ครบ ปายอยู่ได้กับการท่องเที่ยวต่อไป แล้วก็ชุมชนต่างๆ ต้องช่วยเหลือกัน ขอบพระคุณครับ

อ.ดวงใจ: ขอเรียนเชิญท่านอื่นๆนะครับ เชิญเลยครับ นี่เป็นคนที่สองของคนในพื้นที่ หลังๆ ก็ล้าๆ จนเรียนน้องๆ ด้วยนะครับ เชิญอ.สมพรครับ เดียวเราจะปิดการสัมมนาตอน 4 โมงเย็น เพราะหลายคนอยากกลับบ้าน

หรือยัง ไปจะ เราจะมีการจัดเสวนาอย่างนี้อีกต่อไป แต่หัวข้อยังคงคิดถูกก่อน หัวข้อไหนที่ป้ายสนใจ และมีประโยชน์ต่อคนป้าย เรียนเชิญอาจารย์สมพรคณะ

อ.สมพร: เรียนท่านอ.รัศมีและ อ.ดวงใจ พมนัยสมพร ชาวลิท ก็คิดว่าจะพูดเป็นคนสุดท้ายหรือเปล่า ก็เลยถือโอกาส ถ้าคิดว่าเป็นคนสุดท้ายก็อย่างจะขอบคุณด้วย ที่นี่ที่ผมพูดถึง ก็อ ในฐานะที่ผมเป็นคนป้าย แล้ว พูดถึงการท่องเที่ยวที่นี่ เราได้ดำเนินจัดเวทีสัมมนาหารายครั้ง แต่ครั้งที่เมื่อวานและวันนี้ ได้มีการทำประมาณ จารย์หลายท่าน ผู้ขอใช้คำนี้ ผู้เองก็เป็นนักประวัติศาสตร์ เป็นลูกศิษย์ของอ.ดร.เพนส์ ซึ่งวันนี้ท่านไปแล้ว แต่เมื่อวานยังคงอยู่ ท่านสอนประวัติศาสตร์ ท่านสอนประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ปี 10 ก็จะ 40 บาท โชคดีที่มา ได้นามาทั้ง... สำหรับการจุดประกายในครั้งนี้ นับว่าเป็นโอกาสอันดีของอ.ป้าย อ.ป้ายมีทั้งโชคดีแล้วก็โชคดีที่ว่าหลายๆท่าน ล้วนแต่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ยกตัวอย่างที่ท่านจัดเสวนาในวันนี้ เป็นประธานอาจารย์ เป็นอาจารย์ที่สอนมหาวิทยาลัย แต่ก่อนประวัติศาสตร์ของป้ายเนี่ย ถ้าพูดถึงประวัติศาสตร์ของป้าย มันดูด้อยๆ เดือนถอยไม่ ก่อโยจะชัดเจน แต่ว่าพอมานัดนี้ตรงนี้ และวันนี้ก็ค่อนข้างชัดเจนถึงจะไม่ 100 % แต่เราเรียกว่ามาที่ไป ว่า ประวัติศาสตร์ป้ายเป็นอย่างไร หลังจากเสวนาในครั้งนี้ผมอยาจจะฝากไว้กับท่านอาจารย์ว่า เราจะทำอย่างไร ที่ จะรวมรวมเป็นเอกสารเป็นหลักฐาน อาจจะไม่ใช่ฉบับสมบูรณ์ เพราะว่าประวัติศาสตร์ใช้เวลาในการหา หลักฐานมันเป็นเรื่องที่ผ่านมา ๕-๖ ร้อยปี ผู้คิดว่าจะเป็นประโยชน์ เท่ากับตอนที่อ.ดวงใจคุยถึงเรื่อง หลักสูตร

หลักสูตรเรื่องการท่องเที่ยวของอ.ป้าย ที่เราจะทำให้กับวิทยาลัยชุมชน ตรงนี้พอเดี๋ย จัดตรงนี้เป็นหลักสูตร ซึ่งเราจะบรรจุไว้เป็นหลักสูตร ซึ่งเราจะบรรจุของวิทยาลัยชุมชนป้าย ครับอันนี้ผมพูดในด้านโชคดี ของอ.ป้าย ที่นี่โชคไม่ดีคือ เสียหายที่เราสัมมนาทุกครั้ง ผู้ที่มีอำนาจ ผู้ที่มี power ไม่ได้อ่ายในตรงนี้ ถ้าได้อ่ายในตรงนี้แล้ว จะนั่นหมายความว่าที่พูดมา ผู้ที่พูดหลายครั้งแต่ไม่เกิดมีผลกระทบอะไร เพราะที่พูด ผู้รับผิดชอบไม่ได้อ่าย ก็จะ เมื่อนอกครั้ง แต่ถ้าเป็นเข้าอยู่ จะได้รับรู้และเอาไปปฏิบัติ อย่างวันนี้ผมไม่อยาจพูดอะไรมากเท่าไหร่ ถ้าพูด ไปมันก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรกับผู้รับผิดชอบในห้องถิน สำหรับป้าย ผู้พูดถึงเรื่องประวัติศาสตร์ พูดถึงการ ท่องเที่ยว ประธานชุมชนการท่องเที่ยวก็เป็นมาแล้วในปีก่อน แต่ก็เกิดปัญหาที่มีมากน้อย สาเหตุคงมาจาก การ รวมตัวกันยากหน่อย เพราะผู้ประกอบการมาจากการท่องเที่ยวที่หลากหลายแห่ง ฉะนั้นที่มันไม่ไปสู่เป้าหมาย เพราะ ผู้ประกอบการหลายคนอาจมีความคิดที่แตกต่างแล้วไม่เป็นอย่างที่เราต้องการ หรือต้องเป้าไว้ว่าการท่องเที่ยวจะทำ อย่างนี้ แต่ว่า อีกหลายๆความคิด ที่มีความคิดที่มันแตกต่างกันไป หลายๆ ความคิด ไม่อาจไปด้วยกันได้ อันนี้ก็ เป็นอุปสรรคปัญหา อันหนึ่งสำหรับการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามแต่ ผู้คิดว่าในวันนี้ผู้ขอพูดแทนคนในอ. ป้าย ทั้งที่อ่ายที่นี่ ทั้งที่อ่ายทางบ้าน ขอบคุณหลายๆท่าน ขอบคุณท่านอาจารย์หลายๆท่าน ที่มาจากหลายสถาบัน ที่ ได้ให้ความรู้ ให้ความเป็นห่วงเป็นใจ ยิ่งกว่าคนอ.ป้าย อาจจะพูดได้เลย

ในขณะเดียวกัน คนอ.ป้าย ก็รู้สึกซาบซึ้ง บุญคุณ ของพวกร่วมในครั้ง ที่ป้ายมันอาจแตกต่างจากที่อื่น ที่นี่เรา คุยกันมาตั้งแต่ต้นแล้วว่า ที่นี่มีเอกลักษณ์เป็นไทยๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ฉะนั้นทุกอย่างมันจะเป็นจุดที่เป็น เสน่ห์ แต่ก็น่าเสียดายว่าคนที่มาบริหารบ้านเมืองไม่ได้อาสาเสน่ห์ตรงนี้ออกมานะ แต่ไปอาสาเสน่ห์ที่อื่น ถ้าพูดหลาย เรื่อง เมื่อก็มีบ้านพักจอมพล แต่ก็อีกอันหนึ่ง สมัยผมเป็นเด็ก ผู้ชายหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ป้ายอันหนึ่งคือ 皱纹 มุง คือ สะพานที่มีหลังคามุง เป็น 2 ชั้ย 3 ชั้ย ตอนนี้เหลือแต่รูป อันนี้อย่างที่พื้น ผมมีส่วนอนุรักษ์อันหนึ่ง คือ

สิ่น เป็นโนส์คลาบนำของไทยใหญ่ ได้เสนอโครงการไปแล้วของประมานจาก อบจ. ขณะนี้กำลังก่อสร้างที่วัดหลวง อันนี้เป็นเรื่องที่พยาามต่อสู้กันมา เอาหลักรับ เวลา มันน้อย ผม เลยถือโอกาสตรงนี้ ขอบคุณแทนคนอ. ป้ายทุกๆ คน ที่อยู่ตรงนี้ด้วยครับ ขอบคุณครับ

อ.ดวงใจ: ขอบพระคุณอ.สมพร นะกะ แล้วจริงๆ เวลา ก็ใกล้เข้ามาทุกที อ.รัศมี ต้องเดินทางไปปางมะผ้าต่อ ไปสอนเด็ก ที่โน่นต่อ ที่นี่หลักสูตรท่องถิ่นที่เคยรับปากไว้ ก็ยินดีที่จะร่วมทำแล้วข้อมูลตรงนี้ อ.รัศมีก็มีความคิดอยู่แล้วที่จะสรุปต่อจากนี้ไป อีกอย่างที่อยากระเรียนอีกรังหนึ่งผ่านตามเสียงตามสาย ให้รู้ว่าท่านที่มาพูดว่า แม้เสียดายว่าไม่มี power ไม่ได้ฟัง ถ้าเราฟังแล้วจับใจความดีๆ เนี่ย ท่านอิหม่ามสมชาย ท่านอ.ทองอินทร์ ท่านมี power ท่านกำลังจะบอกว่าทุกคนมี power มันอยู่ข้างใน ถ้าเรามัวไปปั่นคนอื่น พลังมันไม่เกิดหรือออกจะจริงๆ กะ ทุกอย่างต้องเริ่มจากพัลข้างใน และเราจะ ได้มาร่วมกันทำงานได้ เราอย่าไปพึ่งจากคนอื่น เราต้องเริ่มดันที่ตัวเราเองด้วย และเราจะได้มาร่วมงานกันทำให้เป็นรูปเป็นร่าง ทำความฝันให้เป็นรูปเป็นร่าง ถ้าความฝันนั้นเป็นความฝันเดียวกันนะกะ เดียวขอเรียนเชิญอ.รัศมีสรุปแล้วกันนะ

อ.รัศมี: จริงๆ ต้องขอขอบพระคุณทุกท่านที่ยังอยู่กับเรา จนกระทั่งถึงตอนจบนี้ ตอนแรกที่ติดต่อประสานงานที่จะจัดงานตรงนี้ ก็มีผู้มีอำนาจแต่ไม่รู้ว่าเป็นผู้มีบารมีเหนือวัชชารมณ์ยือเปล่า ที่บอกว่า อาจารย์อย่ามาจัดละไรที่เมืองปายเลย จัดที่ไรก็มีสัก 30 คนแหล อย่างน้อยที่สุดเมื่อวานกับวันนี้ ก็ได้พิสูจน์แล้วว่าไม่จริง คราวหน้าอาจมีมากกว่านี้ คือเราเชื่อว่าจะต้องมีคนที่มาด้วยใจ สรุปแล้วเสนอห้องปายมีอะไรบ้าง มีมากมาย ไม่ใช่เฉพาะอดีตเท่านั้น ปัจจุบันก็ยังมีอยู่ ไม่อย่างนั้นก็ไม่มีกรรมการที่นี่หรอกจะ แต่สิ่งที่เราต้องมองไปข้างหน้าว่าเราจะทำอย่างไรต่อไป อันแรกที่เรอياจะทำ เราบ่นกันว่า หลังจากที่เราพูดไปแล้ว เราพบว่าเรายังไม่รู้จะไรอีกด้วย เกี่ยวกับแต่ละช่วงเวลาประวัติศาสตร์ที่ทำให้เราเป็นคนปายในปัจจุบันอีกมากมาย เพราะฉะนั้นสิ่งหนึ่งที่เราจะทำ อาจต้องฝ่าไปยังเจ้าของทุนหรือโกรกีตานที่มีเงินทุนใหญ่อยากสนับสนุน ทั้งหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน เมื่อครู่ ผู้อำนวยการสถาบันธรรมจักรหัดแม่ห้องสอน ท่านก็ได้กลับไปแล้ว คืออย่างให้มีการทำวิจัยต่อในเรื่องที่เราพูดคุยกันมา ซึ่งท่านผู้รู้อยู่ที่นี่หมดแล้ว อย่างที่นี่ก็มีสำนักงาน สกอ. ซึ่งสนับสนุนให้กับนักวิจัยท่องถิ่น ตรงนี้ก็อย่างให้ท่านรู้ว่าท่านคือผู้รู้ของที่นี่ ที่มีพูดงานนี้คืนใน 4 คน คนนอก 8 คน แล้วคนนอกที่มาพูดไม่ใช่รู้เรื่องที่เราพูดดี เราไม่รู้เรื่องสักคน พอเราคุยกๆ ไป ความรู้ว่ามาจากข้างล่างจากทุกท่าน ในเวทีข้างล่าง เพราะฉะนั้น คือ หนึ่ง เรา naïve กามีหลังของเราเองทุกตำแหน่ง โรงเรียน ครู นักเรียน ถ้าน้องๆ สนใจกิจกรรม ชุมชน ต่อไปเราจะเป็นผู้นำ ถ้าเราเป็นผู้นำ แล้วไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของตัวเราเอง เราจะไม่สามารถตอบออกลูกบ้านเราได้ว่าบ้านเราจะพัฒนาอย่างไร เบอร์ของสกอ. ถ้าโกรกอย่างรู้เรื่องติดต่อกับ สกอ. เบอร์ 01-7130283 อ.ดวงใจเปิด ชอตไลน์เลียนนะกะ อาจารย์จะบอกว่าแหล่งทุนมีอะไรบ้าง สำหรับนักวิจัยที่สนใจในเรื่องเกี่ยวกับท่องถิ่น

อันที่สอง ในเรื่องของหลักสูตรของการท่องเที่ยว ที่วิทยาลัยชุมชนอยาจจะทำ ไม่ทราบว่าผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชนอยู่ตรงนี้หรือเปล่า สมมติว่าเราไม่เอาเป็นหลักสูตรท่องเที่ยวแต่เอาเป็นหลักสูตรประวัติศาสตร์ท่องถิ่นได้ไหม ก็ คือ ร่วมกับสถาบันประวัติศาสตร์ท่องถิ่นของเราก่อน ให้รู้ว่าเรามาจากไหน เราเป็นอย่างนี้ได้อย่างไร ทำไม่บ้านเรือนเราถึงได้ทำอย่างนี้ ทำไม่เรากินอาหารแบบนี้ ทำไม่เราถึงมีประเพณีอย่างนี้ เราทำเนื้อหาตรงนี้ให้ลึก

ก่อนดีไหءะ เรายาสอนลูกสอนหลานของเราให้รู้ก่อน แล้วถึงจะให้มาเป็นท่องเที่ยว เพราะฉะนั้นเราจะเป็นสิ่งที่เราทำได้ ก็พยายามใจตาม สก. ว่าจะสามารถให้ทุนกับชาวบ้านทำงานตรงนี้หรือเปล่า

แล้วอีกส่วนหนึ่งที่หลายคนบอกว่าไม่มีผู้นำ หรือว่าผู้มีอำนาจมาเลย ก็ยังมีบ้างนะครับ มีผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนอยู่ที่นี่ด้วย แต่ไม่มีผู้นำจากส่วนราชการ ที่มีส่วนในการตัดสินใจ หรือกำหนดทิศทางที่จะทำให้ป้ายเดินไปข้างหน้า หลายคนบ่นว่าเวลาคนที่มาแม่ย่อ่องสอน แม่ย่อ่องสอนเป็นเหมือนไฟบีเรีย ไม่มีผู้บริหาร ไม่มีหัวหน้าส่วนราชการ คนไหน เขาไม่ก้มเอ่าตามแหล่ง แล้วก็จากไป ในที่นี่อย่างจะขอความกรุณาจากสื่อมวลชนที่ช่วยส่งเสียงสะท้อนไปให้ผู้นำทั้งหลาย ที่บอกว่าใครก็แล้วแต่ที่บอกว่าเป็นข้าราชการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เขายังคงทำงานเพื่อใคร ถ้าทำงานเพื่อแผ่นดิน ก็ขอให้ช่วยทำให้แผ่นดินป้ายเป็นแผ่นดินที่มีคุณค่า เพราะฉะนั้นหลายๆ อย่างต้องการเสียงสะท้อนจากชุมชน วัดใจกันว่าเขาจริงใจคือสิ่งที่ขาดไม่ได้หรือเปล่า เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ก็ถือเสียงสะท้อนของวันนี้จะนำไปสู่เราอาจจัดเวลาที่กันอีกครั้ง เราเขียนว่า การเสนอภูมิหลังของสังคมและวัฒนธรรมป้าย ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 คือโครงการนี้เป็นโครงการที่ร่วมทัศนะและจุดประกายให้กับพื้นของชาวป้าย แล้วก็คนอื่น คนนอก หรือใครต่อใครที่รักเมืองป้าย สืบคันประวัติศาสตร์ โบราณคดี แล้วเราอาจช่วยกันทำงานต่อไปในอนาคต เพราะฉะนั้นสรุปแล้วเราคงต้องค้นคว้าสืบค้นเรื่องของเมืองปาย โดยชาวบ้านเองหรือคนที่สนใจ โดยร่วมมือกันทำ อันนี้คิดว่าเราจะเป็นทางออก แล้วหลักสูตรห้องถัน โดยเฉพาะจากวิทยาลัยชุมชน เรื่องของห้องถัน เรื่องของการท่องเที่ยว ทำไม่สำรังเอกลักษณ์ของเมืองปาย ไก่จากกรุงเทพ จากเชียงใหม่ ที่ไหءะก็แล้วแต่ ที่เขามีไกด์ของงานมาเอง ก็ต้องผ่านคนเมืองปาย แล้วคนเมืองปายสามารถเล่าอดีตของตนเองได้ อย่างภาคภูมิใจแทนที่จะเป็นคนอื่น เราเนี่ยเป็นคนอื่นนะครับ ที่มาพูดเล่า เรากادหวังว่า ในอนาคตเราควรไปนั่งฟังแล้วจะ จริงๆ แล้วรู้สึกสบายใจ ที่อ่าว คนผู้รู้อยู่ที่นี่ ตัวเราไม่รู้อะไรเลย ต้องบอกอย่างนั้นดีกว่า

เพราะฉะนั้นสำหรับเรื่องที่จะส่งสัญญาณไปถึงผู้นำ ต้องขอร้องเพื่อนๆ พี่น้องสื่อมวลชน ที่อยู่กับเราจนกระทั่งจบ เพื่อที่จะนำสิ่งต่างๆ ที่เราได้คุยกับสันหนาส่งต่อให้ผู้มีอำนาจ ผู้มีบารมี เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อไป แล้วเขาก็ได้ฟังได้รับรู้เรื่องของเมืองปายมากมาย ส่วนพิพิธภัณฑ์อะไรต่างๆ จริงๆแล้วของมีหมุดเลย แต่เราด้วยความรู้จะ เชื่อว่าวันนี้เราฟังมาทั้งหมดคงจะอื้ม ก็อ่าวเหมือนกินอาหารเรียกน้ำย่อย แล้วมันเกิดความทึ่กเหิน กลับบ้านไปหาของเรา ไปตามอุ้ยเราว่าแต่ก่อนมันเป็นอย่างไร อันนั้นก็เป็นจุดเริ่มต้นแล้ว สำหรับวันนี้รายการกีคงต้องจบเพียงเท่านี้ เดียวต้องพาลูกศิษย์ไปเรียนต่อ ที่ปางมะ莎 ก็เลยกลัวว่าค่าแล้วจึงทางโโค้งจะเหวี่ยงกันหมัด เพราะว่าอัดกันมาหลายชีวิตนะครับ ต้องขอ恕การนำเสนอในวันนี้เพียงเท่านี้ ขอขอบพระคุณทุกท่านที่อยู่กับเราฯ จนจบ มีกาแฟให้ทานนะครับ ช่วยทานหน่อย ไม่งั้นทิ้งແน่าเลย ก็ขอบพระคุณทุกท่านนะ แล้วก็หวังว่าเราจะได้เจอกันใหม่ครั้งหน้านะ

ภาคผนวกที่ 4.2

เวทีที่ 2 : สรุปของดีบ้านแม่รี้

โจทย์ของการระดมความคิด

1. เพื่อร่วมรวมของเก่า วัฒนธรรมประเพณีมีอะไรบ้าง
2. เพื่อศึกษาข้อมูลแล้วเรียนรู้ เพื่อศึกษาวิจัย ในด้านการขัดความยากจน

กิจกรรมช่วงเช้า: หัตถศึกษา

- ไปดูพื้นที่นอกสถานที่พระราชบุตรเมเย็น โดยพ่อหลวงมาอธิบายเป็นคนเล่าเรื่องเกี่ยวกับพระราชบุตรเมเย็นเดิมอยู่บริเวณทางขึ้นสู่พระราชบูปชุบัน เดิมมีลักษณะคล้ายพระราชบุตรเมเย็น ขนาดเล็กกว่าพระราชบุตรเมเย็น ต่อมาทำการบูรณะใหม่ในปี 2513 โดยหลวงตาเป็น
- เดินทางไปวัดหนองบัว (ศูนย์วัฒนธรรมเก่า) พ่อใจพาไปที่พระราชบูปชุบัน ลักษณะอาคารประกอบด้วยอาคาร 3 หลัง ได้แก่ เจดีย์วิหาร และอาคารอีกหนึ่งหลัง (ไม่ทราบว่าจะเป็นอาคารอะไร) สภาพปัจจุบันทรุดโทรม พนบุกหลักลอนบุก รูปแบบอาคารพบว่า เจดีย์สร้างอยู่ด้านทิศตะวันตกของวิหาร ในบริเวณวัดหนองบัว (ที่เคยเป็นที่ตั้งของโรงเรียนมาก่อน) มีดำเนานเรื่องเล่าเรื่องผีหักดุส่วนศิลาจารึกวัดครีเกิดพบที่บริเวณด้านทิศตะวันตกของเจดีย์ประธาน (ปัจจุบันอยู่ที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22)
- ที่บริเวณหนองบัว เป็นหนองน้ำที่มีการเล่าถึงกลองกบ (กลองน้ำหระทึก) พับที่บริเวณก้นบ่อหนองบัว
- จากนั้นไปวัดห่างซึ่งอยู่ในเขตบ้านแม่ยืน อยู่ในพื้นที่ blue sky guest house สภาพทั่วไปเป็นวัดร้าง แต่ (ในขณะที่กำลังสำรวจ) มีการตัดหญ้าในบริเวณวัด จากหลักฐานที่หลงเหลือพับเฉพาะเจดีย์ประธาน และวิหารซึ่งหันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก
- คุหอยเบี้ย เนินเบี้ยที่ใช้ในการแยกเปลี่ยนก้อนหินเจินรูป เป็นหอยจากทะเลนำลักษณะเป็นสิ่งของมีค่าที่ใช้แลกเปลี่ยนแทนเงินตรา

กิจกรรมช่วงบ่าย: ระดมความคิด

หัวข้อ “ของดีบ้านแม่รี้”

อ.วัคเม้นะนำโครงการและนำเสนอเกี่ยวกับของดีบ้านแม่รี้จากการสำรวจและการทัศนศึกษาในช่วงเช้า ในเรื่องการรักษาครรภ์ พระราชบุตรเมเย็น พระราชบูปชุบัน พระราชบุตรเมเย็น เป็นต้น

1. ความเป็นมาของบ้านแม่รี้

- พ่อใจเล่าประวัติความเป็นมาของบ้านแม่รี้ ว่าในปี 2330 ตั้งทุนอาจเป็นหัวหน้า ต่อมาสร้างวัดแม่ยืนในปี 2332 โดยครูนาพินพิสาร (เป็นญาติทางม่อนของพ่อ ก่อ) เป็นเจ้าศรัทธามากเชียงตุง มาสร้างวัดทรายขาว แล้วมาสร้างวัดแม่รี้

- พ่อารีย์พุดเกี่ยวกับวัดร้างหนอนบัว เกี่ยวกับศิลากาเร็ก จากหลักฐานพบว่าศิลากาเร็กสร้าง ในปี 2332 เก่าแก่ที่สุดในปาย
- แต่ลุงใจบอกว่าบ้านแม่มืี้สร้าง 200 กว่าปีเท่านั้น
- พ่อใจเล่าเรื่องความเชื่อเรื่องผีของวัดหนอนบัว จากนั้นโง่ไปผีปู่ย่า และผีเรือน

2. เรื่องการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น

- การถกเถียงกันเรื่อง(1) การเก็บรักษากลางวัดร้างหนอนบัว
- อาจารย์รัศมีแสดงความเห็นเกี่ยวกับศูนย์วัฒนธรรมปายที่ขาดการดูแลรักษา
- รองนายกฯ อธิบายว่าเป็นการจัดงบประมาณของอบต. ชุดเก่า
- งานหัตกรรมและอาหารการกินของชาวบ้าน เช่นการทำถั่วน้ำ การทำสาลซึ่งเป็นงานฝีมือของชาวบ้าน

3. เรื่องการทำงานวิจัยของคนในท้องถิ่น

- คุณอารีย์ และอ.รัศมี อยากให้ผลักดันให้สู่ท้องถิ่น และผลักดันไปสู่โรงเรียน
- ขาดกำลังคน(ใน)ที่จะสนับสนุนให้ก้าวต่อไป
- ขาดงบประมาณในการสนับสนุน

บ้านแม่ปิง

- ที่แม่ปิงมีภูมิภาคที่ดิน เป็นประชาคมไม่ใช้มีการขายที่ดินให้กับคนนอก
- ที่แม่ปิง(ปากะญอ)มีงานotop งานทอผ้า ข้อมูล

หมายเหตุ ในที่ประชุมยังไม่มีเสียงจากบ้านอื่น

หัวข้อ “เส้นทางสู่การพัฒนา”

- เรื่องการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน มีการซื้อที่ดินของคนนอกพื้นที่ โดยที่เห็นได้ชัด คือบริเวณบ้านแม่เย็น และกำลังเข้าสู่พื้นที่บ้านแม่มืี้
- เรื่องผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง เช่น เรื่องเสียงรบกวนจากการคมนาคมอัตโนมัติ
  - การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของวัยรุ่นในชุมชน
  - ค่าแรงงานของชาวบ้านที่ขึ้นสูงส่งผลต่อการจ้างงานภายใต้หมู่บ้าน
- เรื่องการแก้ไขปัญหา ติดขัดเรื่องข้อมูล ส่วนงบประมาณน่าจะมาสนับสนุนได้จาก อบต.

ภาคผนวกที่ 4.3

เวทีที่ 3 : สรุปอนาคตเมืองปาย จะไปทางไหนดี ?

การจัดเสวนานี้เป็นการจัดเวลาที่ชาวบ้านครั้งที่ 3 ภายใต้โครงการสำรวจภูมิหลังของสังคมและวัฒนธรรมเมืองปายที่ผ่านมา โดยที่มีเป้าหมายเพื่อต้องการรวบรวมความรู้ทางประวัติศาสตร์บอกเล่าของชาวบ้านในอดีกปาย ซึ่งในครั้งนี้ได้เชิญตัวแทนวิทยากรจากหลากหลายตำบล ได้แก่ ตำบลเวียง ได้ ตำบลเวียงเหนือ ตำบลแม่รี ตำบลแม่นาเติง จากการจัดเสวนานี้ที่ชาวบ้านในครั้งที่ 3 นี้ ทำให้เราเห็นถึงความหลากหลายในวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมของชาวบ้านในเมืองปายที่มีมิติกากว่าที่ได้รู้จากเวทีที่ผ่านมา โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญดังนี้

ประการที่ 1 เมืองปายเป็นเมืองที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ที่ยาวนานและเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในทางยุทธศาสตร์การตั้งอิฐฐานที่ผ่านมา จากการเสวนาร่วมกัน ในหัวข้อเรื่อง “รู้จักเมืองปายจากมุมมองของคนใน” ซึ่งมีวิทยากร 4 ท่านหลักๆ คือ นายกอบต. คงศักดิ์ ใจแปง อาจารย์บัณฑิต แสนคำ และก็จะมีพ่อใจ อินยา แล้วก็คุณอํามพัน ทำให้เห็นถึงการรับรู้ประวัติศาสตร์ของเมืองปายที่มีความต่อเนื่องของผู้คนในอดีต และมีการเคลื่อนไหวของพยพของผู้คนในพื้นที่นี้ รวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมืองของชาวบ้านในพื้นที่นี้ที่มีการเข้ามาร่วมต่อ กับพื้นที่ไก้ลีเคียง ไม่ว่าจะเป็นทางแม่ฮ่องสอน ทางเชียงใหม่ หรือเขตพื้นที่ชายแดน รวมทั้งเห็นถึงกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่นี้ที่มีความหลากหลาย ทั้งคนเมือง ไทยใหญ่ ลีซอ มูซอ และปากะญอ

ประการที่สอง เสนอให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในเมืองปายผ่านประสบการณ์ที่พบเห็นในพื้นที่ โดยนำเสนอถึงความวิตกกังวลและวิกฤติของเมืองปาย ในหลากหลายพื้นที่ อย่างเช่น พื้นที่ในบ้านแม่ปิง บ้านแม่รี ที่มีการเผชิญปัญหาในเรื่องของการซื้อขายที่ดิน เนื่องจากว่าที่ดินซึ่งต้นทุนทางชีวิตของชาวบ้านและเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่ง กำลังหลุดมือไปอยู่ในตลาดการซื้อขายที่ดิน ซึ่งสิ่งนี้เป็นเหตุให้เกิดภาระการดื้อครองที่ดินจากคนภายนอกที่เข้ามาทำธุรกิจเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นชาวบ้านที่เห็นความสำคัญในเรื่องนี้จึงรวมตัวกันตั้งกูฎเกณฑ์ห้ามซื้อขายที่ดินภายในหมู่บ้านขึ้น แต่อย่างไรก็ตามกูฎเกณฑ์ดังกล่าวก็ยังไม่สามารถเป็นมาตรการที่สมบูรณ์แบบในการรองรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงในพื้นที่เมืองปายได้

ประการที่สาม ชาวบ้านในพื้นที่เมืองปายมีการรวมกลุ่มกันเพื่อปรับตัวเองภายใต้กระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามายังชุมชน อย่างเช่น เรื่องของการท่องเที่ยวของชาวปากะญอ และพัฒนาผลิตภัณฑ์อุปกรณ์อาหาร ให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านขึ้นมา หรือ ในเรื่องของการทำธุรกิจเกสต์เฮาส์ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกของชาวบ้านในเขตตำบลเวียง ได้แล้วแม่ยืน เห็นได้ว่าการปรับตัวดังกล่าวของชาวบ้านนั้นมีทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่สำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากความสามารถ และ ความชำนาญที่มีเฉพาะอย่างแตกต่างกันออกไป เช่น เรื่องของภาษา

นอกจากนี้พ่อพระยงค์ได้หยิบยกตัวอย่างของวิถีการทำนาในอดีตของเมืองปายมาเล่าสู่กันฟังโดยที่พ่อพระยงค์ มีความต้องการให้วิถีการทำการเกษตรของชาวบ้านยึดหลักการเกษตรแบบยั่งยืน ที่พึงพาตนเองให้มากที่สุด และจะนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งได้ในอนาคต หรือว่าจะเป็นที่บ้านหนองแปลง ที่มีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมไทยให้กลับคืนมา เช่น พิธีกรรมทางศาสนา ภาษาไทยใหญ่ โดยใช้พื้นที่วัดหนองแปลงเป็นพื้นที่สุนีย์กลางที่จะรวมชาวบ้านและเด็กๆ ให้เข้ามาร่วมกันแสดงออกทาง อัตลักษณ์ชาวไทยใหญ่ และ เรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ประการที่สี่ จากการนำเสนอของวิทยากรและร่วมกันระดมความคิดเห็นในเวทีครั้งนี้ เห็นถึงวิกฤติของเมืองปายที่ดำเนินไปตามกระแสการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของธุรกิจการท่องเที่ยวที่สูงองค์ความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยที่ไม่ได้มองเห็นถึงคุณค่าของเมืองปาย ในเรื่องของจุดเด่นที่ตนเองมีอยู่ เช่น เรื่องของวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น รูปแบบวัฒนธรรมประเพณีของชาวบ้านที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ซึ่งกระแสการเดินทางในภาคธุรกิจการท่องเที่ยวถูกกล่าว กำลังทำลายคุณค่าของปายที่เคยดำรงอยู่และเป็นเสน่ห์ของปาย ดังนั้นจากข้อสรุปที่ได้ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า ต้องมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อเป็นแนวทาง การป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง โดยที่อาจารย์บรรจงได้ให้ข้อคิดเห็นที่น่าสนใจว่า ควรสร้างประวัติศาสตร์ความทรงจำของคนในพื้นที่เมืองปายร่วมกันและอาจจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เหมือนเป็นคลังความรู้ของชาวบ้านในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม และอื่นๆ นอกจากนี้ยังเสนอให้สอนตามจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังเมืองปายทั้งไทยและต่างชาติ ว่าต้องการเมืองปายแบบไหน เพื่อเป็นการกดดันและผลักดันให้ผู้มีอำนาจในอำเภอปายดำเนินตามแนวทางดังกล่าว ก็จะช่วยให้เราสามารถกำหนดกรอบพิศวงการพัฒนาเหล่านี้ท่องเที่ยวที่ปายได้